

•

NÎQAŞËN FELSEFEYË 37.

Abdusamet Yîgît

weşanên

.
. .
. .
. .

*NIQAŞËN FELSEFEYÊ 37:
Felsefeya Emmenuel Levinas@
@Abdusamet yigit
Weşanên felsefeyê
2018-Almanya-Berlin
Grafik: Zendî şîyar*

.
ISBN 968-4-940999-30-9

Pêşgotin:

Emmanuel levinas wê filosofekê firansî û di dewama wê de weke bi aslê cihu ku wê were ser ziman wê bi zêdeyî wê bi hizrên xwe yên felsefeyî ên li ser etikê re wê, werênê ser ziman. Hizrên levinas wê, di wê temenê de wê bahsa mirov wê bikê. Gotina etikê wê çerçoveya felsefeya levinas wê biafirê. Ji aliyekê ve wê, dema ku wê etikê pênasebikê wê weke felsefeya pêşî a mirov wê werênê ser ziman. Ji aliyekê din ve jî wê dema ku wê bi gotina etikê wê şîrovebikê wê bi gotina “etik, weke têkiliya mirov a mirov re’ wê di rengekê de wê pênasebikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê dema ku wê werênê ser ziman wê li ser têngîna etikê re wê weke têngînek hizrî-felsefeyî wê pênasebikê. Di çerçoveya hizirkirina wî de wê, hemû temen weke ya asta pêşî wê nikaribê were lêdaxistin re wê, werênê ser ziman. Ew wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê bi wê werênê ser ziman ku wê etik wê di têkiliya mirovî de wê weke ya pêşîn bê wê di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, di dewama wê de wê pênasebikê û wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di felsefeya Levinas de ku mirov wê werênê ser ziman wê di destpêkê de wê, gotina “rû” wê di awayekê de wê bi zêdeyî wê weke têkiliya mirov a bi mirov re wê bi wê re wê û wê bi wê re wê derkeve li pêş. Rû wê weke yê din ku em bi awayekê teqez wê weke ku em nizanibin ku wê, her kêlikê ku wê bi wê bigihê têngîna yê din re wê bîne ser ziman. Ya ku wê rû wê derbas bikê wê têngîna û derka ya yê din bê. Di awayekê de wê weke rûyê din ku wê weke tiştê ku ew dihê dîtin wê weke têngînek sermedî jî wê, di rengekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew bi wê re bigihijê hinek şîroveyên epistemikî. Li vir gotina sermediyê wê, di rengekê de wê, di felsefeya Lavinan wê, weke gotinek ku wê karibê zêde li ser wê were sekin in. Ber ku ew wê, di wê temenê de wê, bi ya hebûnê re ku wê werênê ser ziman wê li ser ya bûnê re wê, di dîmenekê de wê pênasebikê û ev jî wê di wê rengekê de wê weke ya pêşî ku ew wê weke

‘felsefeya pêşî’ jî wê pênamebikê wê di wê temenê de wê were hanîn li ser ziman.

Di wê çerçoveyê de wê dema ku ew wê bahsa yê din û rû bi rû hatina bi wê re wê bikê wê di wê temenê de wê hinek xosletên cihê û şenber ku wê, di wê temenê de wê, bi wan re wê bixwezê ku ew wê salixbikê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê dema ku wê bahsa yê din û ezîtiyê wê bikê wê bi têtikiliyek komplike û pîrrali ku wê ne bi hesanî wê karibê bi ser ve were wê bêtê ser ziman.

Ew wê di xabate xwe ya bi navê “gîştî û sermediyê” de wê dema ku ew wê werênê ser ziman wê bi gotina “ji yek gîştî ku wê bi gîştî ji nêzikatiyê qût bûya û ku wê li cihê rengiyê weke deriyê ku ew divebê” re wê werênê ser ziman.

Di wê çerçoveyê de wê, di felsefeya Levinas de wê yê din wê weke têtînek ku wê pîrrali wê li ser wê bisekinê û wê di destpêkê de wê weke ‘yê nayê xwestin’ ku ew pêname dikê. Rû di wê nûqteyê de wê, di hizir de germ, romantik û hwd bi têtînek salixnakê. Weke balkêş wê newê salixkirin. Vaji wê ti tişt wê ji yê din wê ne zehmettir bê, dibêjê Lavinas.

Disa li gorî Lavinas ku weke bi yê din re rû bi rû hatin wê weke bi ya nayê zanin re wê weke rû bi rû wê were lê ji aliyekê din ve jî bi rûyekê rû bi rû hatin wê weke beşek ji jiyane me ya rojane bê. Ku wê bi têtînek fenomenolojikî wê bêtê ser ziman wê dema ku bi yê din re rû bi rû hatin bû wê, weke yê din ku ew min bandûr bikê wê, weke bi têtînek fenomenolojikî wê bêtê ser ziman. Li ser wê temenê de ew dema ku wê dihênê ser ziman ew dibêjê ku “rû weke hebûna ku ew dijîye bê.”

Di jiyane me ya derve a civaknasî de wê weke xosletekê wê bê ku em bi yê din re rû bi rû werin û hevnasbikin. Li gorî Levinas wê, di nava civakê de wê, hebûna yê min wê di wê temenê de wê weke ‘şenberîyek fenomenolojik’ wê bikê û ji aliyê din ve wê weke ya din a naskir û derbasker ku wê rastî wê were bê. Di wê temenê de wê dema ku em bi rû re rûbirû hatin wê, di azmûna me ya rojane de wê weke têtînek wê ya aliyê hundurîn wê bibê û wê, dema ku ew wê dihênê ser ziman wê, di temenekê ji xwe derbaskirinê de wê, bi kirdeyî ku ew wê pênamebikê wê weke “têtikiliya nava kirdeyan’ wê bi re wê, di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê dema ku wê, Levinas wê têtikiliyê û rewşa nêz û dûr bi rû re wê şirovebikê wê têtînek asimantrikî wê, bixwezê ku ew wê ji hin aliyna ve wê fahmbikê. Li gorî Levinas ku wê rû bi awayekê şenber wê weke ku wê bi yê din re wê weke rasthatin jî bê lê rû wê bi awayekê

emprikî ya ku em wê weke 'yê din' wê pênase dikin weke tevkerfîyên civaketiyeke ku em di nava têtikiliyek bandûrlêkirinê de din wê di awayekê de wê di aslê xwe de wê zêde wê newênê ser ziman. Metafora rû pêwendiya bi yê din re wekî têtikiliyek ku tê de ez û yê din ne beşek yekbûn û tevahiyeke ne, lê berevajî vê yekê, ez ji ezmûnek piralî û biyanî ya ku qada civakî qat dike nîşan dikê.

Ya duyem jî ew e ku ez qet nikarim di warê têgehên giştî de fahm bikim. Ya din a ku di Rûyê de derdikeve, weke nûnerê hevalên min nayê giştîkirin. Ya paşîn her gav bêhempa ye. Levinas li ser wateya dualî ya ziman dileyze jî disekinê û dihênê ser ziman dema ku tekez dike ku ya din jî ew e ku ez çu carî nikarim di wateya serdestî an bindestiyê de "fahm bikim": "Mirov xwe di nav têtikiliyek ku ew ne tenê hêzdariyeke de pêşkêş dike." Li gorî Levinas, Komên mirovan di dîmenê pêşî de ku wê qatagorize bikê de weke bê zîrar jî bê lê wê heta kuştina yê din wê, bitûnûtûjîyê wê xosletê xwe yê cihê, di temenê ji yê din xilasbûnê de ku wê rewşa dûnyayê û jîyaniya wê tehdid bikê wê di temenekê de wê karibê bigihênê beyenibûnekê. Lê li gorî Levinas wê, di rûyê 'yê din' de 'tê yê nekujê' weke fermanekê ku ew nivîsîya ku ew dibêjê wê xosletê tûndûtûjîyê ê cihêkirinê wê bînenê ser ziman wê, heta têtîna "dîmenê 'mafê yê herî lê tê' wê bi wê re wê bikê ku ew bikirpênê û nîşan bikê.

Li gorî Levinas rû wê, ne tenê şikestî û lawaziyê nîşan dide, lê di heman demê de tiştê ku em tu carî nikaribin bi tundî an hilweşînin jî nîşan dide: Cûdahiya me ya yê din, "diniya" ya din. Têtîna "din" an "dên" bi tam nîşan dide ku yê din çawa ji tiştê ku em dikarin pênase û kategorîze bikin wêdetir derbas dibe, wekî mînaqek ku "mirov" beşek ji dinyayê ye. Yanê bi gotineke din; Yê din bi mirovahiya xwe ya bêhempa ji cîhana xwezayî, fîzîkî derbas dibe. Ev "berxwedana rewîstî" ye ku tûndîtî nikaribê bi ser wê bikeve.

Têtikiliya bi yê din re têtikiliyek asîmetrîk e ji ber ku tenê yê din dikare nîşanî min bide ku ez beşek ji civatek mirovî me. Ya paşîn pêşî tê, ew her gav jixwe li wir e. Di vê wateyê de, yê din "li ser" min û berî min e, ji ber ku tenê yê din dikare fêrî min bike ku ez ne bi tenê me. "Rû" gazî min dike ji xwe û nîşan dide ku dûnya jî cihê kesê din e. Ya din min ji vê yekê berpirsiyar bibîne û ankû dibîne.

Ji ber vê yekê, ez ji yê din jî berpirsiyar dibim. Lê berpirsiyarî ne tiştek e ku ez li ser tenê bihizirim an biryar bidim. Berpirsiyarî ne wek tesdîqekê, lê wek bûyereke derdikeve hemberî min. Berpirsiyarî ji derve tê ser min, weke tiştekî ku diqewime, mîna bûyerên din ên bîngehîn ên

jiyanê wek evîn, zayîn, mirin û hwd. Kifşkirina ku ez li dûnyayê ne bi tenê me û wateya wê çî dibe bila bibe ev têgihîştinek e ku min nikarîbû bi xwe çêbikim. Ji ber vê yekê têkiliya civakî ne di serî de an jî tenê sînorkirin û daxwazek e, lê dirêjkerin û diyariyek e. Ew min ji fikarên min ên xwezayî û rewa yên li ser xwe û jiyana xwe, ji xweragiriya min a çewisandin vedike û azad dike. Ew berpîrsîyarîyê bi têgînek fenomenolojîkî wê şîrove dikê û ezîtîyê di nava bertekek hesan û lawaz û ankû pasif de ku ew hatî û bûyî jî wê di rengekê de wê, di dewama wê de wê pênase dikê. Di dewama wê de wê mijare weke kirdeyekê derketina li pêş û ankû bûyina weke kirdeyekê wê şîrovebikê û wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di dewama wê de ku wê weke mijarek sehî wê karibê were hildan li dest wê, têgîna ezîtîyê û ya dûnya ku ew di wê de dijîn wê bi têkiliya wê re wê çawa wê were fahmkirin wê weke mijarek hem bi têkiliya nava kirdeyan û hem jî bi awayekê fenomenolojîkî wê bixwezê ku ew wê di wê temenê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê bi awayekê bi xwestekî ku ez dûnyê bidest dikim û ji xwe re dikim mal. Levinas wê dema ku ew wê minaq wê dikê wê di nava têkiliya ezîtîyê û azwariyê û ankû xwehêz (selfish) bûyinê wê di wê temenê de wê, şîrovebikê.

Gava ku Levinas têkiliya ego ya bi dûnyê re wekî ezmûna hestiyar a bedenî û konkret a kêfê pênase dike, ew destnîşan dike ku têkiliya me bi cîhanê re bi girtina tiştên li dora xwe ve tê saz kirin. Li gorî Levinas di xwezaya wergirtina fizîkî û hestiyarî de ezmûnek bêhêziyê jî heye. Ji ber ku têrbûna min bi hêmanên ku ez pê "dijîm" ve girêdayî ye, ez ji ber nepêşbîniya sibê, nediyarbûn û nezelaliya têkoşîna ji bo jiyane ditirsim. Mijar bi berdewamî di navbera bidestxistina cîhek li dûnyê û xetereya windakirina wî cihê de xwe dide dîyarkirin.

Di mijare salixkirinê Levinas de wê, dema ku ew wê li ser kirdeyê re wê bikê wê di dîmenekê de wê bi zimanekê ji xwe derbasker wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Di wê nûqtayê de wê bi morfolojîkî wê li ser rewşên me yên kirinê re wê, têgînen weke bûyinê wê, salixkirin û bi watelêkirinê wan re wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew salixbikê. Ew wê, di kirdeyê de wê ji hebûnê wêdetir hebûna hebûnek din wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, salixbikê û wê fahmbikê. Ev wê di dîmenekê pêşî de wê, weke dîmenekê kûrbûnê û di wê temenê de wê li ser çerçoveya watelêkirinê re ku wê bide dîyarkirin bê.

Li vir di kirdeyê de wê, bi têtînek empatiyî wê, dema ku ew li wê dihizirê û weke 'xwe kirina li şûna ya yê din' de ku wê werênê ser ziman wê, bahsa kirdeya ku ew berpîrsîyarê dihilde li ser milê xwe wê êdî wê bikê. Levinas wê hertimê wê bi têtîna "ji wê wêdetir" wê weke têtînek ku ew wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, di dewama wê de wê li wê bihizirê. Di kirdeyê de wê, weke aliyekê ku wê bi mijare hebûnê re wê, li ser wê re wê bihizirê bê.

Ew di gotinên xwe de wê, di wê temenê ji wê wêdetir' ku wê salixbikê wê di wê de wê, bigihêjê têtînek bêsnor û wê di gotinên xwe yên weke başyê, berpîrsîyariyê û hwd de wê, di renekê de wê li şûn wan dênê û wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. li gorî wî kirde wê, rewşek ku ew ne serê wê û ne jî dawîya wê hebê wê bikê ku ew wê bibersivênê. Di wê temenê de wê di fenomenolojiya Levinas de wê, têtînek ku ew destûrê dide ya baş û berpîrsîyariyê weke bangêk bêsnor bê wê di renekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Ew wê dema ku wê bahsa wê rewşa ya din ku ew li dûnyê dijî û weke male xwe wê, li lê xwedî derdikeve û wê, pêşdixê wê, di dewama wê de wê, kirdeyê jî wê, bixwezê ku ew rewşek pasif a bi hizirkirinê de. Di wê pasifkirina kirdeyê de wê, di wê de wê armanca wê ew bê ku ew ne weke kirdeyek hizirkirinê a diyar bê. Lê ew hebûna yê din weke kirdeya diyarikê, dide dîyarkirin û dihizirê wê hinekê jî wê weke bi wê armancê û munasebetê bê.

Di wê nûqtêya weke pasifkirina kirdeyê de wê weke kirdeyekê derketina li pêş a ya yê din jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Nûqtêya ku ew di wê de wê dixwezê rexneyê li ontolojiya Heidegger bigirê jî wê yek ji wan nûqtêyên giring wê ev bê.

Di wê nûqtêyê de wê, ew di dewama wê de wê mijare xwestekê û hwd wê bi têtîna hebûnê re wê, dema ku ew wê şîrovebikê wê, bi gotina 'weke ku em dibînin ezîtî li dora hebûn bûyina wê ku wê weke li dora navenda xwe wê bigerihê wê weke hebûnek din wê di rewşa weke dîtina hazzê de wê xwe bide diyarkirin' jî wê weke têtînek ku mirov wê, karibê wê di wê çerçoveyê de di dewama wê de wê werênê ser ziman bê. Bi wê re wê çawa wê xwe dayimi bikê wê di nava wê pêvajoya wê de bê. Di wê rewşê de wê, kirdeya hebûna bi têtîna zindîbûna wê re wê, di dewama wê de wê bi wê re wê êdî wê bixwezê ku ew wê bikê û wê werênê ser ziman. Kirde di wê nûqtêyê de wê di nava jîyanê de wê weke

wekheviyekê ku wê çavkaniya wê win û darazên mirov ne tenê ew bin wê di rengekê de wê weke ku wê pêşniyar bikê. Li vir Levinas dixwezê weke ku ew bikeve nava lêpîrsînekê bi têngîna bijartinê û azadiya mirov re. Di wê nûqtayê de wê, bi serê xwe bûn û nebûnê wê di çerçoveya wê têngîna etikê de wê çawa wê karibê bibê û ew etik wê dema ku ew were sînorê wê ku ew weke têngînek hişk pêşî lê negirê wê, di wê nûqtayê de wê bixwezê ku ew bi wê li wê bihizirê. Li vir wê weke bi têngînek etikê ku wê bi têngîna li dora girtî wê ew wê, li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Li gorî Levinas wê ev nûqte wê weke nûqtaya ku mirov wê ji destpê bikê bê. Mirov wê weke hertimê derfetek pêkan a.

Di dewama wê de wê, dema ku wê mijare mirov wê werênê ser ziman wê bibêjê ku mirov bo wê çûna mirov wê, bêaramiya ku ew di wê de dide çêkirin û berpirsiyariya bo yê din wê di wê nûqtayê de wê bi hev re wê, di rengekê de wê bi hev re wê li wê bihizirê. Mijare etikê wê, bi yê re beremberê hev hatinê weke bertekek wê bê. Lê ji aliyekê din ve jî wê weke bersivê ku ez hema û ankû tiştê ku ez jê bibim bê. Di wê nûqtayê de wê têngîna weke ji ya xamsariyê dûrketinê wê, weke pênasebikê û wê weke rewşa ku ew etik bê wê, bêtê ser ziman. Ew ji xamsariyê qûtbûnê wê di hemû astên wê de wê weke pîvanekê wê di wê nûqtayê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de Levinas wê li ser başiyê wê weke bi hebûnêre wê li ser wê bisekinê. Li hebûna xwe m eya xwezayî wê weke tiştê din ku ew bikeviyê wê pênasebikê.

Levinas wê, têngînên weke, başiyê, berpirsiyariyê û hwd ku ew ji navenditiya wê dihê dûrkerin wê li ser wan bisekinê. Di dema ku ew di wê de dijî de wê bi trejediya cihuyan wê jan û kedere ku ew dijî re wê, bixwezê ku ew di rengekê de ew bigihêjê li wê fahmkirinê. Di çerçoveyek gerdûnî de berpirsiyarî, başî û hwd wê çawa bin wê bixwezê ku ew wê di wê hevrastê de di rengekê de weke ku ew bihizirê. Di wê têngîna gerdûnî de ku wê, têngîna berpirsiyariyê ku ew diafirênê di wê nûqtayê de wê, bi ezîtiyê wê bixwezê ku ew wê salixbikê.

Levinas wê li dûnyê wê bi hinek xoslet û ankû çalaki pêkhatina wan zêdetirî wê, başiyê, berpirsiyar û hwd ku ew di dûnyê de wê, weke mijarek ku ew were fahmkirin û çawa pêwîsta were fahmkirin wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqtayê de wê, gotina başî û berpirsiyariyê wê di hevrastekê de wê bi wê têngînê wê li hev wê bi hûnê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, li ser wê nûqtayê re dikarê wê bi gotina Levinas re wê werênin ser ziman. Ew wê, dihênê li ser ziman ku ez, wê dema ku ez bersivê didim banga yê din ne ji ber ku ew beşek ji

civata mirovî ya mîna min e, lê ji ber ku ew kesek beyeni û ji wê cihê û cûda ya bersivê bidimê.

Levina wê di dewama wê de wê ew wê werênê ser ziman ku wê, di nava civakek mirovî de ku ew ji min cihê û cûda ku ez bijim ku min kiriya lêgerîna rêyên wê de ev farqîti bê. Ew wê, di wê nûqtayê de wê li ser wê têngîna beyenyê re wê bibêjê. “Wek yek ji fezeyê min alaquadar dikê li hemberî rûyekê berpirsiyariya min bê û bi aslî ku ez mirov bim.” Weki din wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê di nava civaketiya civakekê de wê, ne tenê li başiya wê, li dadmendiya ku ew tevkarîyekê bikin em bi bijartin, daraz û çalakiyên xwe û yên din re rû bi rû na. Di wê nûqtayê de wê kirde wê weke rastarast wê, li hemberê yê din wê xwediyê berpirsiyariyê û bo hemû yê din dadmendi ku ew di nava ya teqez û maqûl de wê, bi heteronomiya berteka pasif û çalakiya aktiv wê di nava tevgerê de bê.

Di dewama wê de wê dema ku wê Levinas wê bahsa rewşa sêyem a ‘ya yê din’ wê bikê de wê, di rewşa ku ew di nava civaketiya ku ew dijî de wê weke yê din ku wê li wê meydanê wê bixwênê wê re wê bi têngîna berpirsiyariyê re wê bênê ser ziman. Di rewşa pêşî de wê, weke bêminaq cihêbûna yê din li hemberî weke yê din dibim. Kesbûn jî wê gelemperiyekê wê di wê nûqtayê de û di wê rewşê de wê bênê ser ziman. Ew wê, di wê nûqtayê de wê di temenekê hebûna civakî de ku ew wê dihênê ser ziman wê di çerçoveya giştî de wê bo yê din wê çawa wê bikê weke pirsgirêk wê, di dewama wê de wê, êdî wê li ser wê bisekinê. Di dewama wê de wê di wê nûqtayê de ku ew pirsra “wê yê din wê çi bibin” ku wê bikê levinas wê di dewama wê de wê aliyên felsefî ên ramyarî û civakî ên din wê li ser wê re wê bi wê re wê bê ser ziman.

Di dewama wê de ku wê bahsa ya rewşa nêzbûn û dûrbûnê wê bikê wê, bi gotinekê wê bi wê rengê wê werênê ser ziman ku ‘nêzîkbûn rewşa yê din’ ferman bikira li min wê ti pirsgirêk wê derneketiba’ re wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê derketin û derneketina rewşên weke hişê cewherî, wijdanê û hwd wê hilde li dest. Wê weki din weke aliyê din ê duyem berpirsiyarî û weke di dewama wê de aliyê din ê sêyem wê weke bi pirsgirêk wê rewş wê xwe nedana diyarkirin. Di rewşa ya yê din de wê, rewşa din a sêyem wê di rewşa rû weke di rû de wê, xwe bide diyarkirin. Weke bi nerîna yê din wê çi bê re wê li ser wê bisekin. Wê di wê nûqtayê de wê gotinê wê bibêjê “yên ku ew li min dinerin hemû wê mirov bin û rû hemû mirovatiya ku me alaquadar dikê dikirpênê. Lê ya sêyem wê ne tenê wê weke mirovatiyek razber bênê ser ziman. Wê ‘ya

yê din´, di wê de ew ´ya´ ku wê di yê din de wê weke heyinek ´din´ wê xwediyê wateyekê wê bibê wê, di wê de wê bixwezê weke kirdeyekê fahmkirinê wê bi kirpênê. Bi gotinek din wê weke kes wê berpîrsîyariya yê din dide şîyarkirin weke kes.

Di wê de wê ya ku wê di nerînê de, axiftinê de û ankû di dîtina yê din de weke ya din´ ku wê bibê wê, ew wê, di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew wê bi kirpênê. Ew bi gotinek din ne wekhevê wê bê.

Yê sêyem wê weke yê din ê dêyem ku wê levinas wê weke ew qada dadmendiyê û hwd jî ew ji me re weke ku ew vekê wê di rengekê de wê bixwezê bi wê re bihizirê û wê pênamebikê.

Di dewama wê de wê bi têngîna ya sêyem wê bibêjê. ´Dema ku ya sêyem çêdibe, ez ne tenê bi berpîrsîyariya rûbirûbûna rasterast bi kesek din re tenê dibim, lê di heman demê de bi daxwaza wekhevi, dad û haqaniyetê re ji bo hemû mirovan re rûbirû me. Pîrsa ku gava sêyem, ji bilî ya duyemîn, didênê li holê, û derdikeve holê, ev e; ez bersiva kî me? Û di dewama wê de bipîrsê ku mirov çawa rast tevbigere bibê bê.

Divê ez "bizanibim bikim ka ez li ku derê berpîrsîyariyê hildigirim" û bi vî rengî têkevîm cîhana teoriyê: Pîrs pêdivî bi raman, nirxandin û giştîkirinê bi zanîn û zanîna giştî heye. Tenê di çerçoveyek weha de têtîliya civakî dibe "pîrsgirêka wijdanî" a hişmendî û hizirî. Û bi gelemperî bi rêgezên felsefeya rewîstî, sedemên çalakiyê, û teoriyên bi têngîna dadmendiyê re têtîldar dikin, êdî dikevîne meriyetê. Bi ya sêyemîn re, divê mirov di nav strukturên gelemperî de were bicîh kirin û di ramanê wijdanî de li ser maqûlbûna alternatîfên cihêreng ên çalakiyê pêk werêne. Ya sêyemîn li ser rûyê yê din xuya dike, ya duyemîn her gav sêyemek ku "jixwe xizmet dike" û destnîşan dike. .. Têtîliya sêkîka (sêgoşeya) di navbera ez, duyemîn û sêyemîn de her gav jixwe di wê kêliya ku ya duyemîn min dibîne de heye. Bi hemdemîya vê têtîliyê, xwe hem di berpîrsîyariyek derbasbûyî de û hem jî di nav daxwazek dadmendiyê de cih digire (Çav: Levinas, Emmanuel(1974), Otherwise than Being, or Beyond Essence, p: 200, 202).

Di dewama wê de li ser têngîna dadmendiyê wê dibêjê. Dadmendî hewce dike ku em wekhev - lê ne wekhev - hevdu pêşwazî bikin. Berevajî vê, wekî ku di ramana Levinas de dihê destnîşan kirin, dadmendî ji her qateyîk hevpar serbixwe ye. Wekheviya ku ji aliyê dadmendiyê ve tê xwestin, bi sereke mirovbûn an jî bi hebûna hin taybetmendiyên hevpar, wekî beşek ji civakek taybet, komek taybet, an ji bilî taybetmendiyên gelemper yê aîdiyetê tiştek din bikin bê. Dadmendî bi cewherê xwe van

zanên qategorîk ji holê radike. **Îcar** şert û mercên dadê çi ne? Levinas dibêje ku dad "ne bi derfet e ku kesê ku dadê bi rê ve dibe bi xwe di nav têtikilyek nêzîkbûnê de bê. .. Ku li rûyê din weke hebûna hemû mirovan ku ew hatiya nivisandin wê, ya sêyemin bi wê re wê, bi berpirsîyarîya wê re wê, dîmenekê gerdûnî wê, weke bistênê. Dad wê newê wê wateya ku wê berpirsîyarî kêm û ankû zêd bikê bê. Berpirsîyarî ku wê herkesekê wê bikê nava xwe de wê were berfirehkirin. Levinas dihênê ser ziman ku "dad ku ew di nava ya dûr û nêz de ti cihêrengî ne hat kirin de hingê ya nêz derbaskirin jî wê weke zêde ne bi derfet bê. Êdî wê weke yê din wê newê dîtin. (Çav: Levinas, Emmanuel(1974), *Otherwise than Being, or Beyond Essence*, p: 202, 203).

Di wê nûqteyê de Levinas wê, di dewama wê de wê mijare civakî û civakbûna wê di nava wê de wê bi aliyên wê nava wê, ahenge wê ya weke hevbûna û ya yê din dervî wê ku wê weke xosletna wê derkevina li holê wê, bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku 'ez rûyê din dibînim wê ji ya sêyem ku wê ti carî newê cihê û dûrkerin wê pêwîstîyek wê bê jinkirin' ku wê werênê ser ziman wê, di wê nûqteyê de wê bikê ku ew kirpendinekê wê bikê. Levinas wê di dewama wê de wê, li ser gotinek Aristo wê bikê ku ew bi keve nava nîqaşekê bi dúbendiyî de. Ew jî wê "tertium non datur" bê. Ew ji aliyê xwe wê dibêje " bi têtîna ku wê 'ya sêyemin wê nebê, wê demê ya hem herdû û yan em hersê bibê", herdû di heman demê de wê weke ne di pêkaniyek mantiqî de bin. ' re wê werênê ser ziman. Levinas li ser wê têtîniyê re wê dihênê ser ziman ku em divê em di hevdemiya yek û piran de, di nav tengezariya di navbera dad û berpirsîyariyê de bijîn. Mirov ji ramana mantiqî an jî ramana rasyonel derbas dibe. Di mantiqê civakbûnê de "yên din" di nav civaka mirovan de bi tena serê xwe nayên cem hev. Di dewama wê de ku em wê werênina ser ziman em, dikarin li ser têtîna kirdeya Levinas re wê werênina ser ziman ku ew wê, weke nûqteyek xwe pêgirtinê a di dema ji têtîna hebûnê û ya berpirsîyarî û dadê de wê karibê were fahmkirin.

Di dewama wê de em dikarin wê weke aliyekê wê yê giring wê werênina ser ziman ku Levinas wê, di mijare felsefeya etîkî de wê, li ser gotina kirinê wê cih bi cih wê bisekinê û wê bi têtîna li ser temenekê pêwîstî ku mirove xwe ji têtîna fahmkirina kirinê dûr negirê wê di rengekê de wê, werênê ser ziman. Ev weke têtînek bi pêvajoyî û gûharîner wê bi wê re wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di wê nûqteyê de wê di çerçoveya aqilê kirinî de wê du

gotinên wî derkevina li pêş. Yek wê, aqilê rexnegirt bê û ya din jî wê di pêvajoya fahmkirinê de wê pêkhanîna bi wê û fahmkiirna wê re bê.

Nêrînek bingehîn a ku dê helwest, nixx û teoriyên bingehîn ên ku beşdarî şikilkirina kirina (piretika) me dibin û têgihîştina mirov û civakê bi kirina me agahdar dike ronî bike, dikare ji felsefeya Levinas were peyxamkirin û belkî wê wekî kêşeyên taybetî yên ku em li qadê rûbirû ne, wê weke kirin bê. Levinas bi xwe jî diyar dike ku ew naxwaze rewîstekê ava bike lê “li wateya rewîstê bigere”. Lêbelê, "guman tune ku em dikarin ji tiştê ku ez dibêjim etîkek ava bikin, her çend ew ne cihê ku mijara min be jî(çav: Levinas, Emmanuel(1992), De Dieu qui vient à l’Idée, p: 85).

Çendî ku wê felsefeya Levinas wê li ser gotinên weke “her mirov beyeniya” re ku wê bê kişandin li têgînên goç û entegresyonê û hwd jî lê wê mirov divê ku wê ji wê cihê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Ew di têgîna farqitîyê de li legerîna têgînek wekhevi a di nava mirovan bi cihêyîya wan re wê, bixwezê ku ew wê li wê bigerihê. Lê bi têgîna yê din re jî wê pirsgirêkên li ser wê re ku wê biafirin û wê bina sedema nexweşîyên navê jî wê bi wê re wê li wê bihizirê. Li ser wê re bi fenomenolojikî wê ya şenber û bi azmûnî wê bixwezê ku ew li pêşîya wê bigihê. Di wê çerçoveyê de wê, bi têgînek felsefeyî wê li ser têgîna mirov û cihê mirov wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew li wê bihizirê û wê fahmbikê. Di awayekê din de jî wê weke ku wê di xabate xwe ya bi navê “Humanism of the Other(1972)”de wê, bi têgîna moderniteyê ku wê hem li humanisma razber û hem jî li nasnemayên civakî ên cihê ku wê çawa wê meydane wê bixwênê û wê wan ji holê rabikê wê li ser wê bisekinê. Her wusa pirsgirêkên ku wê ji wê têgîna ‘postmodernismê’ wê bibin wê bi wê re wê, bixwezê ku ew hinekê li ser wê bisekinê. Felsefeya Levinas wê ji wê aliyê ve wê li ser pirsgirêkên weke ya “holocaust”ê û hwd re wê, weke felsefeyek lêpirsînar a li awayê pêşketina hemdemiya demê û aqil û pêşveçûnê wê jî bê.

Abdusamet Yigit

Destpêk: niqaşên felsefeyê 37.

Di mijare felsefeyê de wê, pêvajoyên wê yên ku em li wan bihizirin wê di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring ku wê mirov wê çawa wê bi wê bigihijê fahmkirinekê di derbarê jîyanê de. Di wê nûqteyê de wê, mijare felsefeyê wê, di wê rewşê de wê, hertimî wê weke pîrsek populer a felsefeyê wê bimênê ku wê çawa wê fahmbikê û ankû wê çawa wê hilde li dest.

Di dîroka felsefeyê de wê, li ser wê rengê hildana li dest re wê, rengên nû ên hizirkirinê wê bi felsefeyê wê derkevin. Di wê çerçoveyê de wê, şêwayên nû ên bi wan ku wê çawa wê baştirin û rasttirin wê were lê ghiştin li zanîne wê, bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Wê dema ku em bahsa felsefeyê û zanîne bikin wê, bi teybetî wê, bi wê re wê were dîtî ku ev wê weke mijare pêvajoyên hizirkirina demên hemdem jî bê. Wê di wê temenê de wê, li ser şêwayên zanîne û rengê jîyanê û hwd re wê li wê were lê hizirkirin.

Piştî ronansê û pê de wê, were dîtî ku wê, şêwayên fahmkirinê wê, di wê temenê de wê bi felsefeyî wê werina lêpîrsîn. Di wê mijare felsefeyê de wê, mijarên ku ew dihên hildan li dest wê, di wê temenê de wê bî hildan li dest. Weke aliyekê wê yê din jî wê ew wê bi wê re wê, di reng û awayekê de wê weke ku wê xwe bide dîyarkirin wê mijare felsefe û zanîne û tîkiliya felsefeyê û zanîne a bi hev re ku wê were lêpîrsîn bê.

Di demên piştî ronansê û pê de wê bi teybetî wê şêwayên zanîne wê were dîtî ku ew wê werina lêpîrsîn. Di wê temenê de wê, lêpîrsînên descertes ên li ser tîgîna rasyonalmê re bê, yên hume ku wê li ser mijare sedemê û encamê re bê, yên locke ku wê li ser tîgînek emprikî û hwd re bê ku wê bibin wê, di wê temenê de wê weke hinek ji wan aliyên ku mirov wê karibê bi wan re li wan bihizirê bê.

Di demên piştî de jî wê dikarê wê bibîne ku wê di wan aliyan de wê çawa wê di şêwayekê de wê weke ku wê were dîtî wê kûrbûn wê bibê wê bi wê re wê were dîtî. Piştî hume wê, hizirkirinên wî yên li ser xwezayî ku wê, bibin wê heta mill wê, di wê temenê de wê, bi pêvajoyên

hizirkirinên ên li ser wan re wê, dîmenekê hizirkirinê ê kûr wê bi wê re wê di çerçoveya têgînek empirîkî a xwezayî û hwd re wê bide dîyarkirin. Mill wê li nava têgînên xwe yên mantiqî û naturali wê, hinekê jî wê têgînên rasyonalmê wê, weke li navê wê bixê û wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Mill wê bi zanyarî wê aliyekê wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê bikê berlêpîrsînê de. Wê têkiliya felsefeyê û ankû aqilê felsefeyê û têkiliya wê ya bi jîyanê û ankû bûyarên jîyanê û fahmkirina wan re bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku ew wê bi wê re wê, di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew li wê bihizirê û ew di dewama wê de ew bi wê re hizrên xwe werênê ser ziman.

Piştfî mill wê, hinekê wê di nava hizrên Russell û Witgenstein de jî wê di dîmenekê de wê ev rewş û şêwayên lêpîrsînê ên bi zanîne û têkili wê ya bi fahmkirina rewşên jîyanî re wê were dîtî ku wê di wê temenê de wê di rengekê de wê were dîtî ku ew wê fahmbikê. Di awayekê de wê, di dema mill de wê, hin bi hin wê hizirvanên weke marks jî wê derkevin. Bi hizrên xwe yên ku ew dihênina ser ziman wê, rengê hizirkirinên demên piştfî xwe wê, di rengekê de wê bidina dîyarkirin. Ji aliyekê wê têkiliya aqil û jîyanê ve ku mirov wê, hilde li dest wê, hizra marks wê hilde li dest wê, hinekê jî wê di zane min de wê, weke girtî wê bimênê. Wê li şûna ku wê weke wê fahmbikê wê weke xwe wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, ev jî wê, di dîmenekê de wê, weke têgînek teorîkî ku ew di çerçoveya wê de ew were fahmkirin wê ew wê bikê rengekê û pozisyonek fahmkirinê de.

Di wê temenê de wê, aliyê ku wê di wê temenê de wê, di dîmenekê de wê mijare têkiliya hizir û jîyanê a bi hev re di fahmkirinê de wê, ji wê aliyê ve wê hertimî wê weke mijarek li pêşîya fahmkirinê a ku mirov wê li ser wê bisekinê û wê bikê ku wê hilde li dest û wê fahmbikê û wê di reng û awayekê de wê, hilde li dest û wê werênê ser ziman. Di mijare felsefeyê de wê, dema ku wê, di rengekê de wê, li wê bihizirê wê, di demên hemdem de wê ew wê bi wê re wê derkeve li pêş weke bingîhekê lêpîrsîner ku ew weke ku ew heya were fahmkiirin. Di wê temenê de wê di fahmkirinê de wê, şêwayên wê yên fahmkiirnê wê dema ku em bahsa wê bikin wê ji xwe wê di rengekê de wê weke ku wê bi xwezeyî wê weke bahsa rengekê fahmkirinê a bi teorîkî û hwd ku ew weke wê were fahmkirin, ne weke rewşe ku ew heya û bûya were fahmkirin. Di wê temenê de wê, dema ku em dibînin 'ez bi wê rengê dibînim', 'nerina min bi wê rengê ya' û hwd ku ew mirov wê dihênê ser ziman wê, di wê rewşê

de wê di kirdeya wê gotinê de wê weke ku wê bi xwezayî wê mirov wê, di rengekê de wê weke ku ew wê, werênê ser ziman.

Di wê rewşê de wê, dema ku em bahsa felsefeyê wê bikin wê demê wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê ev wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di mijare felsefeya hemdem de wê, derketina dervî qalib û rêgezên hizirkirinê wê weke aliyekê wê yê ku ew wê bi wê re wê, weke ku wê bi fêsek fahmkirinê wê weke ku wê bixwezê ku ew wê derxê li pêş. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê fahmbikê bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare hizirkirinê de wê, di wê nûqteyê de wê, hizirkirina bi lêpîrsînê wê, weke derketina dervî qaliban wê, di wê de wê weke armancak di wê sergirtîya wê de wê, hebê. Ew jî wê di destpêkê de wê karibê wê di wê temenê û rengê de wê karibê wê fahmbikê ku wê, çawa wê, di nava wê, herikina jîyanê de wê weke wê fahmbikê bê. Weke wê fahmkirin wê gotinek çawa bê? An jî mirov çi dikarê ji wê gotinê wê fahmbikê? Di aslê xwe de wê weke aliyekê gotinê giring ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di reng û awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê bê.

Di mijare hizirkirinên me yên di derbarê rewşekê de wê, di wê de wê, du ali wê hertimî wê xwe bidina dîyarkirin. Yek wê hewldana wê weke wê bûyinê wê fahmkirinê bê. Ya din jî wê bi rengekê hizirkirinê ku ew wê, çawa bê wê fahmbikê bê. Minaq em dema ku wê, li rengê bûyinekê bihizirin ku em di hizirin û dibêjin ku ew rast û ankû ne rast a û hwd wê, di wê temenê de wê, weke ku wê darazek wê di ser û mejiyê me de wê bi wê re wê di temenê wê rengê fahmkirinê de wê bi wê re wê weke ku wê hebê.

Di wê nûqteyê de wê daraz wê weke rengekê hizirkirinê ku wê xwediyê çavkaniya xwe bê. Ew wê, di kirin û kiryarên me de wê, temenê baş û ankû nebaş dîtîne wê biafirênê. Di wê temenê de wê, ev wê weke rewşek zêhnî a bi fahmkirinê bê. Di çerçoveya felsefeya zêhnî de wê weke têgînek ku wê bi gelek aliyan re wê karibê li ser wê wre kûrbûn û fahmkirin were pêşxistin.

Di dewama wê de wê, jî wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê ku wê mijare felsefeyê û jîyanê de wê, di

wê temenê de wê, di wê demê de wê weke aliyekê wê yê ku wê derkeve li pêş bê. Di demên hemdem de wê gotina zanistitiyê wê cihê wê dagirê û wê, ji gelek aliyên ve wê intibaya rastitiyê a bi fahmkirinê wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê biafirê. Di wê dema ku wê bê gotin ku ew zanistî ya wê weke ku ew wê weke ew rast bê jî wê were pênasekirin. Di kirdeya gotinê de wê, di wê temenê de wê, di dîmenekê de wê ew wê, bi wê re wê, bide dîyarkirin. Lê mijare zanistitiyê û rastîtîyê wê, di aslê xwe de wê, li ser encamên wê yên ku ew heta roja me derketina li holê ra wê weke aliyekê ku ew ji gelek aliyên ve wê, karibê wê bikê berpîrsînê de. Zanistîtî wê, di xwe de wê, taqaziyekê wê ne hawênê. Ji xwe wê mirov nikaribê wê di wê temenê de wê di wê rengê de wê, di wê temenê de wê fahmikê û wê karibê wê di wê temenê û çerçoveyê de wê, li wê bihizirê û wê karibê wê di wê rengê de wê, fahmbikê û wê hilde li dest bê.

Mijare zanistitiyê wê, dema ku em wê hildina li dest wê, di demên hemdem de wê, piştî felsefeyê wê weke têgînek ku wê yekser wê, serwer bibê û wê bi rengê hizirkirina xwe re wê, di awayekê de wê weke ku wê şêwayekê hizirkirinê wê bi xwe re wê biafirênê. Hizrên mill bê û ankû popper bê û heta yên marks jî wê di wê temenê de wê li pîrsînîya wan wê were kirin. Di wê çerçoveyê de wê, rastîtîya hizrekê bi fahmkiirna jîyanê re wê çendî wê hebê wê bi wê re wê, di reng û awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Li vir wê mijare zanistitiyê wê di wê temenê de wê weke mijare zêde giring wê di demên hemdem de wê, derkeve li pêş. Wê dema ku em bahsa gotina zanistîtîyê bikin wê bi wê re wê aliyekê wê yê din wê bi giringî wê derkeve li pêş. Hizirvanên weke mill, Huserl, og hinek popper wê felsefeyê wê ji gotina zanistê wê dûr ne hizirin. Ku ew çendî wê di rengekê de wê, gotina zanistitiyê wê di wê nûqtayê de wê weke gotinek bi serê xwe a cihê wê li wê bihizirin û wê di wê temenê de ew wê, derxina li pêş jî.

Di wê nûqtayê de wê, mijare zanînê û bi wê re gihiştina 'zanina rast' wê çawa wê bibê wê, di wê temenê de wê çavkaniyek epistemikî ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin bê. Wê bi wê re wê bê xwestin ku ew wê di wê temenê de wê bi bersiv bikin.

Di nava zanînê de wê, felsefe wê, weke aliyekê wê yê din ku mirov wê şîrovebikê bê. Huserl wê, zanistê wê bê felsefeyê wê nexwezê ku ew wê li wê bihizirê. Witgenstein wê dema ku ew wê li wê dihizirê wê, bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê çawa wê, di rengekê de wê, weke

aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare zanîna xwezayê de wê, bi zanyarî li wê hizirkirin û ji wê gihiştina encaman wê di dema ronekbiriyê de wê were dîtin ku wê zêdeyî wê derkeve li pêş. Wê dema ku em hizrên mill bi hizirkirinên wî re li wan bihizirin jî em divê ku wê di wê temenê de wê, di rengekê de fahmbikin. Wê, di wê nûqteyê de wê bi felsefeyê û xwezayê re wê, bi hev re wê çawa wê têkiliyek wan a bi fahmkirinê wê bi hev re wê hebê wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare felsefeyê de wê, ev jî wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin ku wê felsefe wê, kirina wê ji her aliyê ve wê weke aliyekê fahmkirinê ê bi aqilî û zanînî a giringî wê weke ku wê biafirênê bê. Wê di wê temenê de wê bi wê re wê ev wê were dîtin ku ew wê derkeve li pêş.

Di mijare felsefeyê û fahmkirina zanîstên civakî û civaknasî de jî wê, ev wê bi wê re wê, di rengekê de wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ev jî wê di reng û awayekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê xwe di şewayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di mijare felsefeyê de wê, di wê nûqteyê de wê, mill wê, bi têtînek rasyonali û empirîkî di zikhev de wê bixwezê ku ew li ser mantiqê re ew li hev bide depelendin. Wê çawa wê bi wê re wê, wan li hev wê bide xwarin û wê bi wan re wê, di wê rengê de wê werênê ser ziman wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê bê.

Di mijare felsefeya zanînê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi re wê, bide dîyarkirin. Hizirkirinên mill wê, di wê nûqteyê de wê, ji ya demên berî xwe wê weke ku wê çawa ku wê, hizrên ronansên wê, li ser yên demên kevnera û serdema navîn re wê, weke pêvajoyekê wê bi xwe re wê bidina nîşandin wê, hizrên wî jî wê di rengekê de wê piştî ronansên wê, hewldana gihiştina rengekê din ê fahmkirinê a bi aqilê demê re wê, di wê rengê û awayekê de wê weke ku wê bi xwe re wê, di rengekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Ew wê, di wê nûqteyê de wê felsefeyê wê, derxê li pêş. Ew felsefeyê wê, di

temenekê emprikî û jîyanî de wê çawa wê di rengekê de wê, li wê bihizirê û wê, bi têngîna hizirkirinên xwe yên mantiqî wê bixwezê ku ew wê bide nîşandin ku wê, jîyan wê ne bi awayekê statîkî wê xwediyê şêwayekê pêşketinê û pêşveçûnê bê wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê şêwayê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê bi wê bihizirê û wê fahmbikê bê.

Hizirkirinên felsefeyê wê derxê li pêş. Wê hewldana derxistina gotina felsefeyê li ser temenekê herikiner a jîyanî li pêş wê, di wê nûqtayê de wê ji aliyekê ve wê weke ku wê wateya wê hebê. Di dîmenê hizirkirina wî de wê, di asta pêşî de wê weke çawa wê karibê wê bi şêwayên hizirkirinê ên weke bi têngîna sedemê û encamê ku mirov wê karibê wê xwe bigihênê li wê ku wê bide dîyarkirin wê bixwezê bide dîyarkirin.

Minaq ew wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê ku ew wê, çawa wê, bi têngîna sedemê û encamê wê di wê çerçoveyê de wê, çerçoveyekê sazûmanî a hizirkirinê ku ew bi wê re wê bigihîjê zanîna rast wê, di wê rengê de wê, bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Di şêwayê hizirkirina mill de wê, ji rengekê zanîne zêdetirî wê, şêwa wê, di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê weke ku wê mirov wê dibînê wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê, mijare sedemê û encamê û têngîna gûmanê û hwd ku ew derdixê li pêş wê bi wan re wê çawa wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke ku wê xwe di şêwayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di mijare zanîne de wê di wê demê de wê weke ku wê were dîtî wê, mijare zanîne wê di temenê kifşkirina şêwayên ku ew bi wê were lê hizirkirin re wê derkeve li pêş. Lêpîrsînên ku wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke aliyekê wê din ku wê, derkeve li pêş wê bi wê re wê, xwe di awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di mijare zanîne de wê, şêwayên zanîne û awayên zanîne ên bi wê re wê bi encamên wan re wê, were lêpîrsîn. Di demên ronakbiriye de wê, hizirkirinên bi zanîne û ankû felsefeya zanîne û zêhnê û hwd re ku wê bibê wê, di wê de wê, çerçoveyek kûr wê bi xwe re wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê.

Di dewama wê de wê, bi wê re wê, di rengekê de wê, weke aliyekê wê din bê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi

wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare zanînê wê, di wê nûqtayê de wê bi encamên wê yên di jîyanê de ku wê çawa wê, jîyankirin wê bibê wê bi wê re wê were lê pirsin. Ji aqil li jîyanê û ankû ji jîyanê li aqil wê, di wê rewşê de wê weke şêwayên ku wê, di wê çerçoveyê de wê, ji şenberiyê li razberiyê û an jî ji razberiyê li şenberiyê û hwd de wê bi encamên cihê ku wê li wan wê were lê ghiştin re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê were dîtin ku wê li wê êdî wê were lê hizirkirin.

Di mijare hizirkirinên bi felsefeya mill de wê dema ku em li ser encamên wê re dihizirin wê ji wan aliyan ve wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê bide dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, li wê bihizirê bê.

Wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê ku wê, mijare zanînê wê, bi pêvajoyên wê yên weke yên nifşên yekem, dîyem, sêyem, çarem û hwd re wê, di dewama wê de wê, weke li ser encamên ku ew dem bi dem dibin re bi ghiştina encamên nû û hwd re wê, pêvajoyên hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, xwe di rengekê de wê weke ku wê, di dewama wê de wê, di şêwayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di mijare hizirkirinên demên hemdem de wê, pêvajoyên hizirkirinê wê li ser çerçoveya hizirkirinê ên ku wê di wê temenê de wê li ser wê re wê, xwe di rengekê de wê bidina dîyarkirin re wê weke ku wê were dîtin wê bibê. Felsefe wê, di demê de wê bi encamên zanyari wê pêşkeve. Wê weki din jî wê encamên felsefeyê wê pêdeçûyinên bi zanyarî û hwd jî wê di şêwayekê û rengekê de wê, bibin û wê, ev di dîmenekê de wê weke hev pêşxistinê û hwd wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke ku wê bibê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê li wê bihizirê bê. Mijarên felsefeyê ên demên hizirkirinê ên hemdem wê di wê temenê de wê giring bin ku mirov wan di awayekê de wê, fahmbikê û werênê ser ziman. Encamên wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ê fahmkirinê û pêşxistinên bi wê re jî wê, di dîmen û awayekê de wê weke ku wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin. Wê jî wê di karê wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman wê mijare zanînê û fahmkirinên wê bi epistemikî ku ew wê derkevina li pêş wê çawa wê bibin wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê.

Di mijare felsefeyê û têngîna wî ya epistemikî de ku mirov wê li wê bihizirê wê, li ser temenekê hizrî wê, xwe di rengekê de wê çawa wê avabikê wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Di nava dîroka felsefeyê de wê, mijare epistemiyê û ya ontolojiyê wê di awayekê de wê wek du aliyêmn ku wê di wê rengê de wê bixwezin ku ew wê rengê hizirkirina wê bi wê re wê di rengekê de wê bidina dîyarkirin. Wê, di wê rengê de wê, bi gotinên weke di demên hemdem de ên weke rasyonalmê û irrasyonalmê û hwd wê, di wê temenê de wê, weke têngînên bi dualiteyekê ku mirov wê karibê li wan bihizirê bê.

Di demên hemdem de wê felsefeyê wê hinekê jî wê li ser temenekê hişmendiyê û şûbjeya wê re wê, di rengekê de wê were dîtîn ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê kirde û ankû bûjena hizrî wê, di wê temenê de wê weke têngînek ku wê bi wê re wê li werê li lê hizirkirin.

Di mijare felsefeyê de wê, aliyekê wê yê din jî wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Ew jî wê têngînên weke yên rewîstê û hwd wê, di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Wê dema ku em bahsa têngîna rewîstê û felsefeyê bi hizirkirinê re bikin wê mejuyek wê ya zêde dirêj û çerçoveyek wê ya berfireh a hizirkirinê wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê, weke ku wê bide dîyarkirin.

Felsefe wê, di wê temenê de wê, di demên hemdem de wê, mijarên rewîstê wê, di rengekê de wê, hilde li dest. Têngînên weke yên ku wê sîyanê, başiyê û ankû nebaşiyê û hwd wê, bi wê re wê derkevina li pêş. Sokrat wê bi mijare sîyane re wê, di rengekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, werênê ser ziman. Di demên serdema navîn de wê mijarên rewîstê wê bi wê re wê weke aliyna ku wê zêdeyî wê derkevina li pêş û wê mijare rewîstê wê di çerçoveya pergali a civakî û hwd de jî wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bê lê hizirkirin.

Ya ku ew wê, bi rewîstî û ankû wê dervî rewîstîyê wê were pênasekirin wê li ser wê re wê were dîtîn ku wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê mijare rewîstê wê mejuya wê ku em bi têngîna felsefeyê û dîroka wê re wê hildina li dest wê çerçoveyek berhev re wê, derkeve hemberî me. Lê di serî de em di awayekê de wê, di demên hemdem de wê, di rengekê de wê weke ku em hilibijêrên ku em li ser wan bisekin in û di çerçoveya bi kûrbûna bi wan re ku em bi wê re bi şûn wê ve herin û wê kûrbûn bi wê temenê wê yê mejuyî wê bikin wê di wê temenê de wê weke şewayekê ku wê karibê wê di wê temenê de wê, di serî de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di awayekê de wê, di şewayekê de wê, di nava hizirkirinên demên serdema navîn de wê, di renekê de wê têngînên weke yên metafîzîkê û hwd wê, dema ku wê bi têngînek ontolojikî wê li wê were lê hizirkirin wê ew karibin bên kirin weke malê keseyetê û ankû na. Minaq Emmenuel **Levinas** wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê, weke ku wê li wê bihizirê û wê metafizika ku ew wê bi têngîna ontolojiyî li wê dihizirê re wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, di awayekê de wê bikê mijare lêpirsînê. Di wê nûqteyî de ku me navê wî hilda Levinas wê, di renekê de wê çawa wê bi gotinên rewîstî wê, di wê rengê de wê şîroveyek felsefeyî ku ew wê bikê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê, di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ew wê, dema ku wê bahsa felsefeyê û têngîna etikê wê bi hev re wê bikê wê, bi gotina “weke felsefeya pêşî etik’ û ankû weke felsefeya pêşî rewîstê wê di renekê de wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê, di renekê de wê, bi wê re wê hizrên xwe wê werênê sser ziman. Ya ku wê weke ‘ya din (autre)’ wê çawa ew wê weke ne ya din wê were fahmkirin wê di dîmenekê hizirkirinê de wê bi wê re wê bikê mijare lê hizirkirin. Hinekê jî wê hizrên filosofên weke spinoza û kant û hwd wê, di renekê de wê weke aliyna ku ew wê di wê temenê de wê, di dîmenekê de wê, ji xwe re wê weke temenê hizirkirinê wê bikê û wê bi wê re wê, bikê ku ew li ser wan re wê, têngînek hizirkî ew biafirênê. Ew mijare felsefeyê wê ne weke ‘hêskirina zanîna’ lê weke ‘zanîna hêskirinê wê di renekê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî wî li hemberê yê din berpîrsîyarîya mirov wê, ji lêgerînek bûjenî wê pêştîr wê were. Di wê çerçoveyê de wê têngîna wî ya etikî û ankû rewîstî wê çavkaniya xwe wê ji dana berhev a bi ya din re ku wê li wê bihizirê re wê, di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Li gorî wî rû bi rû bûyina mirov wê nikaribê bi ya hatina hemberî hev re lê were daxistin. Ya ku wê di wê nûqteyê de wê weke nûqteyek ku ew were rohnikirin wê di wê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê ku ew hem nêzîbûn û hem jî dûrbûn ku wê weke diyerdeyek teybet ku mirov wê fahmbikê wê bixwezê wê pênasebikê.

Di wê nûqteyê de wê, ya din ku wê bi têngîna ya din û wê ezîfîyê ku ew wê weke bi tûna hasibandîna re wê, nikaribê wê di renekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Ew wê di wê temenê de ewê eziti û ankû keseyetîya ku ew şîrove dikê wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew têngînek azadiyê a weke di bijartinên xwe de wê bixwe û

weke xwe ku ew wê bikê wê di rewşekê de wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Levinas wê di wê nûqteyê de wê mijare kirin û çalakiyê wê di wê temenê de wê bi têtînek heteronomiyî wê şîrovebikê û wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê.

Weki din wê weke aliyekê din ê bi têtîna Levinas ku mirov wê li wê bihizirê wê têtîna rû bi rû bûnê bê. Ew wê, dihênê ser ziman ku wê di wê rengê de wê, ew wê nikaribê wê weke ya 'yê din' li wê were daxistin. Di wê nûqteyê de ku wê weke aliyekê wê yê din wê li wê bihizirê wê li ser têtîna kifşkirina bi ji ya dîmenê rû re wê li wê bihizirê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê weke aliyekê têtîna a ku mirov wê bixwênê û ji wê bi kirdeyî bigihêjê fahmkirinna.

Di wê nûqteyê de Levinas wê mijare rû bi rûbûnê wê dema ku ew dihênê ser ziman wê di deama wê de wê bi aliyekê din jî wê têtîna wî ya ku ew dihênê ser ziman wê li ser wê bisekinê. Ew jî wê di wê nûqteyê de wê têtîna 'xwe li hemberê yê din dana dîyarkirinê û derketina li pêş û di dewama wê de ku wê, bi rêdana ku wê bi wê ya bi hêstî dide dîyarkirin û wê kelecana û hêstiyarîya ku ew di gîyane mirov de wê diafirênê wê di regekê de wê weke aliyekê wê yê din ku wê li wê bihizirê.

Di awayekê de wê ya ku ew wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê wê weke ya ku ew dihê 'dîtin' ku ew wê weke ya dîtî wê, çawa wê, di xêvê de wê nîşanaka xwe wê bihêlê û wê weke hebûna ya 'yê din' ku wê li wê bihizirê re wê, di wê nûqteyê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di hebûna ya 'yê din' de wê, 'wê' yekê ku ew wê kifşbikê wê, di wê nûqteyê de wê, li ser wê bisekinê. Di wê nûqteyê de wê bi girtina ji wê û bi wê re wê, di dîmenekê de wê, ji aliyekê din ve wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê, weke ku mirov wê, li wê bihizirê wê li ser rewş, tevger, kirin, nîşanak, dîtinek û awayên wê û hwd ku wê çawa wê, werina salixkirin û wê, di wê temenê de wê werina bi watelêkirinê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Di awayekê de wê, di regekê de wê mijare 'watelêkirinê' wê weke aliyekê wê yê ku wê Levinas wê di wê nûqteyê de wê weke ku mirov wê kifşdikê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, di reng û awayekê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Ev têtîna ya din wê dema ku wê, di wê de wê li wê bihizirê wê weke ku wê, di regekê martin buber wê, dema ku ew wê, têtîna wî bi gotina watelêkirinê wê şîrovedikê wê di wê de wê li ser

têgîha watelêkirinê wê, di renekê ku em dikarin bi gotina 'watelêkirina metafîzîkî' ku em pênamebikin de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, li wê bihizirê û wê bi gotin bikê. Ew wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî levinas wê mijare wê dîtbariyê wê weke 'nîşanayek' 'nemir' wê di dîmenekê de wê di wê çerçoveyê de wê weke ku ew wê, bixwezê wê pênamebikê wê di dîmen û awayekê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Dîsa li gorî martin Buber wê, di dîmenekê de wê ev têgîna weke bi nîşanaka nemir'yê ku wê pênamebikê wê bixwezê wê di renekê de bi rêhezê weke ji wan deh rêgezên cihuyiyê a bi têgîna 'pêwîstîniya rewîstî' re wê, di renekê de wê bixwezê ku ew wê, di dîmenekê de wê pênamebikê û wê di awayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Li vir wê weke aliyekê wê yê din jî wê mijare têgîna metafîzîka biwatelêkirinê ku wê karibê wê di dewama wê de wê li ser wê dîmenê re wê li wê bihizirê wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqtayê de wê, bi wê re wê, bi dîmenê bûyinê, rûdanê û heyinê re wê, têgîna 'nîşanayekê' wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê têgîna nîşanakê de wê kifşkirina 'bi têgîna nîşanakê a mayinda' re wê, bi wê re wê weke ku wê bixwezê wê bikê. Di wê dîmenê de wê, ew wê, werênê ser ziman ku wê, di wê dîmenê dîtbar û nîşanaka wê ya ku ew bi wê heyîna wê re dibê wê weke aliyekê ku ew wê bi wê re wê, di wê temenê de wê li wê bihizirê bê.

Mijare nîşanakê wê weke têgînek di hemcûreyê xwûdyê re ku wê weke di heviyekiyekê de bê wê bi wê re wê li wê bihizirê. Levinas wê dema ku wê bahsa mijare ya din wê bikê wê di wê nûqtayê de wê weke bi dîmenekê ew heyî re wê bahsa bikê. Yan jî wê weke ku wê, Simone de Beauvir ku wê bi têgîna kirdeyê bi awayekî jinî bi weke ya din ku wê bi salixbikê û hwd re wê, di renekê de wê weke ku ew wê bixwezê wê di dîmenekê de wê salixbikê. Di renekê ku Simone de Beauvir kirdeyê wê salixbikê wê weke têgînek ku ew wê bi mijare jinê ve wê werênê ser ziman ku wê, çawa ku wê weke ya din wê bi têgînek pêwîstînî wê salixbikê wê di renekê de wê bikê mijare rexnekirinê. Di wê nûqtayê de wê, di wê nûqtayê de wê, di mijare kirdeyê wê, awa wê weke xwe û ankû ne weke xwe wê salixbikê wê di wê temenê û çerçoveyê de wê weke ali û mijare ku ew wê, di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqtayê de wê, dema ku em di çerçoveya têgîna Simone de Beauvir de wê, li wê bihizirin ku wê têgîna ku wê, çawa ku wê weke bi

têgîha jinê wê şîrovebikê wê bi wê re wê, derkeve li pêş wê, di dewama wê de wê çawa wê di dîmenekê de ku wê ji wê weke kirdeya wê derbas bikê û ankû wê heta ku wê karibê vergerihê li rengekê û awayekê weke ya vajî wê jî wê di rengekê de wê li wê bihizirê. Bi vê nûqteyê ve girêdayî mirov bibêjê mijare 'kirdeya dijber' wê, bi têtînakirina wê ji aliyekê ve wê, rengekê wê di nava hizirkirinên huserl de wê, were dîtin. Ew bi hişmendîya fenomenolojiyê re ku wê çawa wê biafirê û wê bi wê afirînê re wê ya wê ya din wê weke ne ew wê, kifşbikê re wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ew wê, di rengekê de wê, di têtînek monist de wê bixwezê ku dualiteyekê wê, di wê rengê de wê weke ku ew şîrovebikê wê dîmenekê wê bi wê re wê, di dîmenê hizirkirina xwe de wê bi wê re wê **bide** dîyarkirin. Di çerçoveya têtînek fenomenolojikî ku ew wê, weke ya hiş û hebûnê û lêkolîna wê bê û ankû ne ya wê bê û hwd re wê, dema ku wê, levinas wê bihizirê wê, dervî wê weke rengekê hişmendîyê wê, di dîmenekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew bihizirê. Di wê nûqteyê de levinas wê, têtîna fenomenolojiyê, etikî û hebûnê wê bixwezê ku ew bi hinek kombasyonên teybet ew bi wê bihizirê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Em ku em bi pirsin bi etikê hatina ser ziman a têtîna fenomenolojiyê wê tê fahm û têtîn û hişmendîyê wê bi xwe re wê biafirênê û wê bide me? Di wê nûqteyê de wê, bi têtîna etikê ku wê bi wê re wê li wê bihizirê wê mijare têtîna 'felsefeya pêşî' ku wê bixwezê wê, bi gotin bikê wê, di wê çerçoveyê de wê çerçoveyek hizirkirinê wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê biafirênê. Ji vê aliyê ve wê, bêgûman wê pêwîstîya hizirkirin û lêpîrsinek bi hiş a bi têtîna metafîzîkê û hwd jî wê bi temenekê hebûnî wê weke ku wê pêwîst bê ku mirov wê fahmbikê. Di wê nûqteyê de felsefeya levinas wê, aliyekê pêşî ku wê **weke** martin bûber ku wê bi têtînek metafîzîkî û hinekî ontolojiyê ku wê li nav bixê wê bi wê re wê werênê ser ziman wê bibê. Aliyê din jî wê, di dîmenekê de wê weke ku wê, Heidegger wê, di dîmenekê de wê bi dîmenê dem û hebûnê re wê, werênê ser ziman ew wê, bixwezê ku ew ji wê gavê biavêjê û dervî wê bi 'ya heyî' û fahmkirina wê bi hebûnê' re wê li wê bihizirê û wê bixwezê wê şîrovebikê. Di nava dualiteyek weke ku wê aliyekê weke ya bi rengê metafîzîkê û aliyê din wê vajî wê bihizirê re wê dîmenekê hizirkirinê wê di wê çerçoveyê de wê bikê ku ew wê bide nîşandin bi hizirkirinên xwe yê **felsefi** re.

Di dewama wê de wê, dikarê wê bi hizirên wî li ser têtîna Heidegger bibêjê. Ji aliyekê din ve jî Levinas nêzî têtîna Heidegger a "Dasein" û "mitsein" dikê ku wê têtînên navendî ên têtîhe hebûnê a Heidegger bin.

Ev têtîn wê ya pêşî wê li ser têtîha hebûna mirov wê ava bê. Wê di rengekê de wê, fahmkirina hebûnê a ji hebûnê wê, ji xwe re wê bikê têtîn. Ew wê li ser temenekê hebûnîparêzî wê, di wê nûqtayê de wê, ji hev cihêkirinê wê di fahmkirinên bi gotinê re wê bikê. Yek ji wan wateyan wê bê têtîna weke 'mîrov ku ew bi yê din re bê û wê wateya wê bi têtîna "mitsein'ê re wê, werênê ser zîman. Di çerçoveya têtîna Levinas de ku wê bi wê serî li têtîna etikê wê bide wê di çerçoveya têtîna ontolojiyê de wê, weke qatagoriyekê wê bimênê. Di dewama wê de wê weke ku wê têtîliya nava mirovan wê di bin wê têtîna qatagoriyî de wê bimênê. Levinas wê, li hemberî wê têtînê wê derkeve û wê, bêt ser zîman ku wê etik wê berî ontolojiyê wê, hebê. Di rengê ku wê weke ku wê Levinas jî wê ji xabate Heidegger a 'dem û hebûn'ê wê fahmbikê ku ew wê ontolojiyê wê weke temen wê esas hilde. Ji wê têtînê ya ku wê Levinas wê fahmbikê ku wê heidegger wê, hebûnê wê **ji bûnê** wê girîngtir wê bibînê wê weke ku wê derxê li pêş. Levinas wê dema ku ew wê fahmdikê ew wê, weke 'felsefeya hêzê' wê pênasedikê di çerçoveya wê têtîna totaliteyê de. Lê ew etikê wê weke têtînek bi nerîn ku ew wê, dervî wê, weke bi 'ya din' wê di dewama wê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew li wê bihizirê. Li hemberî wê, Levinas dihênê ser zîman ku em bi mercên wê rewşê vajî hev bikin. Ankû em mercan wergerênina li ya vajîya wê.

Lê di dewama wê de wê levinas wê tiştêkê din wê bikê wê, felsefeyê û etikê wê bi hev re wê di nava levkirinekê de ku wê ji têtîna ontolojiyê wê çawa wê xwediyê dîmenekê hizirkirinê bê wê bixwezê wê li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê, di mijare etikê de ku ew wê, bixwezê ontolojiyê wê hinekê ji wê dîrbikê wê di dewama wê de wê felsefeyê bo fahmkirina wê nêztir wê bikê. Têtînên weke 'rûbirû hatin' 'yê din' û hwd wê weke aliyekê din ê têtînî ku mîrov wê karibê wê li wê bihizirê bê. Di wê nûqtayê de wê di dîmenê pêşî de wê, etika levinas ku wê bi 'yê din' re wê were dîtin wê dîmenekê civaknasî wê bi xwe re wê zêdeyî wê bide dîyarkirin.

Wê dema ku ew wê şîroveyên weke yên Heidegger ên weke bi demê û hebûnê' re wê bixwenê wê beremberê wê, şîroveyê ya bi navê "giştîti û sermedîti (totalité et infini) wê di salên 1961 û wan de wê bikê. Wê, di wê de mijare sermedîyê bi têtînên weke yên metafîzîk û ontolojiyê û hwd re wê, ji hinek aliyên ve wê li ser azmûnên felsefeyî re wê binivîsê. Ew wê, di wê de wê, têtîliya nava du mirovan a bi rû wê weke têtîliyek etikî wê, pênasedikê û wê werênê ser zîman. Bi heman rengê wê di

dewama wê de wê 'ya weke wê' û 'ya ji wê cihê' wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê û wê, wate û manayên ku ew dikarê ji wê lê têbigihê bi fahmkirinê wê bixwezê ku ew werênê ser ziman. Di wê nûqtayê de wê, li gotinên weke 'ya weke wê' û ya ji wê cihê wê wateyên ku ew li wê dihê wê, di wê temenê de wê weke ya ku ew wê weke xwe weke bixwezê û û hwd re wê li wê bihizirê.

Wê dema ku em navê wê xabate wî bixwe jî li wê bihizirin wê 'giştîti' û sermedîti' ku wê giştîti wê di mejiyê ontolojiyê de wê were lê hizirkirin û sermedîti jî wê di yê metafîzîkê de wê çerçoveyek hizirkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin bibê. Di têgçnek şubjeyî de wê li wê bihizirê. Di rengekê din de jî wê weke ku mirov wê karibê wê, kifşbikê ku wê gotina 'heteronomism'ê ku wê li pêş ya 'autonomismê' ku wê dênê wê di dîmenekê de wê, çerçoveyek hizirkirinê jî wê bi wê re wê bînen sser ziman. Ew di wê de wê bi têgînek şubjeyî û wê, 'dervî xwe' wê, di awayekê de wê bi têgîhiştînekê wê rengekê hizirkirinê wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di mijare şîroveyên sermedî û metafîzîkê de wê, di rengekê de wê, şîroveyên desvccartes ên li ser esasê lêgerîna birhana di derbarê hebûna 'xwûdê' de wê, bikê mijare hizirkirinê xwe û wê hinek lêpîrsînan wê li ser wê re wê weke ku ew wê pêşbixê. Ew jî aliyê din ve wê ji gotina giştîtiyê bi gihiştina ya ontolojiyê û di dewama wê de wê, di çerçoveyek giştî a pêvajoyekê de wê, pêvajoyên hizirkirinê wê bi gotina 'ya dervî wê' re wê, di dîmenekê de wê bide domandin. Mînaq wê, di rewşa ontolojiya rojava de wê, çawa wê cihê 'ya derve' wê nebê û wê çawa wê, rê li pêvajoyên weke yên emperyalî û şer wê vekê wê bi wê nûqtayê ve girêdayî wê li ser wê bisekinê.

Ji wê aliyekê ve ku em li mijarê binerîn wê, li dijî wê têgîna ontolojiya giştî a Heidegger a ji aliyê Levinas ve wê karibê baştir wê fahmbikê. Manî jî wê, di rengekê de wê, ne xwediyê têgînek ontolojîkî a giştî bê. Wî di xwest weke ku wê hinekê jî wê Zerdeşt bikê ew di nava beşan de bi têkiliya navê re ew fahmbikê û wê werênê ser **ziman**.

Di mijare giştîtiyê de wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di Şîroveya Levinas de wê, têgînek netewî a weke ya roja me ku wê tenê wê di dîmenekê weke ya 'aheng' de wê, bibê û wê, "ya weke xwe" wê tefkirbikê û ya dervî xwe wê, li dervî xwe wê tefkirbikê jî wê di rengekê de wê weke ku wê bixwezê nava lêpîrsîne de. Di wê nûqtayê de wê, di mijare giştîti (totalitet) de wê, ew zihniyeta wê ya beremberê wê, bi temenê şer re wê, di rengekê de wê, bi wê çerçoveyê wê li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê, çawa ku ew wê, bo ku ew bikeve

nava pergâlê de wê weke wê hebûna xwe ji ya giştî wê piçûktir wê bikê bo ketina nava wê, di çerçoveya mantiqê weke ya heman pergâlê hatinê re wê, di rengê de wê, li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê giştî wê, bi têngnek epistemîkî wê, were pênasekirin ku wê, çawa navberîya nava ya were pênasekirin ku wê bi çî rengê wê bibê bê.

Di dewama wê de wê weke aliyekê din ê bi teorîkî ku wê bikê mijare fahmkirinê bê wê, dîsa wê gotina “fahmkirinê” bixwe bê. Di wê nûqtayê de wê, bi rengê dihê fahmkirin û ew were fahmkirinê û çawa bigihê fahmkirinekê û hwd re wê, li ser wê re wê, di nava pergale giştî de ku ew bo ku ew bibê wê, bi wê re wê li wê bihizirê. Ji aliyê din ê duyem ve wê, têngna ‘piştgiriyê’ bê ku ew wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ev wê, di nava ‘ya weke wê’ û ‘ya ji wê cihê’ de bê. Wê li ser têkiliya bvi fahmkirinê a nava wan re wê bi temenekê epistemîkî wê li wê bihizirê. Ew wê li ser wê temenê û dîmenê re wê, çerçoveyek felsefî û etikî wê, di zikhev de wê bixwezê ku ew wê bi têngî û çerçoveyek fenomenolojîkî wê li wê bihizirê. Di têngîna fenomenolojîkî ku ew wê, li wê bihizirê wê, ji ya huseril cihê ew wê, li ser temenekê epistemîkî wê bibê. Huserl wê zêdeyî wê bi aliyên ontolojîkî ku ew dihizirê û wê, dîmenekê din ê epistemîkî ku wê li ser wê bide bi temenkirin. Li ser wê temenê wê dema ku ew hizrên Heidegger şîrovebikê ji aliyê ontolojiyî ve wê ji wê aliyê ve wê, bi zimanekê rexnegir jî wê nêz bibê. Nûqtayên ku ew rexneyê lê dikê wê yek ji wan li ser gotina ‘kirinê’ a ku wê, heidegger wê bikarbênê bê. Li gorî Heidegger ku wê, bi hebûn û kirinê û ankû pêvajoyên wê re wê, temenê fahmkirinek ku ew li wê were lê gihiştin ku ew şîrove dikê bê. Levinas wê, di wê nûqtayê de wê, ji kirinê wê nûqtayek din a fahmkirin û manadayinê wê hebê. Ew jî ‘şîyarî’ û ‘zewk’ ankû ‘têngîna fêdebûnê re ku mirov wê karibê wê li wê **bihizirê** bê.

Di felsefeya xwe de wê, bi awayekê wê weke ku wê bi rehetî wê were kifşkirin wê li ser kevneşopîya felsefevanên fenomenolojîkî wê bimeşê. Di destpêkê de wê, huserl û heidegger wê weke ku wê bi şopênê. Di wê nûqtayê de wê, şîroveyên wî yên dema pêşî wê di çerçoveyek ontolojîkî û fenomenolojîkî de bin. Lê di demên xwe yên piştê wê were dîtî ku ew hin bi hin wê, di hizrên xwe de wê ji wan dîrkeve. Wê, mijare hebûnê wê, bi têngnek kirdeyî û hwd re wê hilde li dest û wê, di dewama wê de wê li ‘wateya hebûnê’, têngîna etikî û hwd re wê, bi ponijê û wê bi wê re wê hizrên xwe wê werênê ser **ziman**.

Wê weke ku wê di nava têngînen heidegger û huserl û hwd de wê, were dîtî ku wê çawa wê xwezayê demê, xwezaya hebûnê û hwd ku ew

werina fahmkirin wê li ser wê êdî wê ne sekinê. Wê bi têngîna ´ bi derfeta bi hebûna ya din´ re di demê de hebûna têtikiliyê ku wê çawa wê hebê wê bixwezê ku ew wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ev nûqte wê, di aslê xwe de wê weke nûqteyek ku wê levinas wê rengê felsefeya wî jî wê di awayekê de wê bi wî û rengê hizirkirina wî re wê bi teybetî ku wê bide dîyarkirin jî bê.

Levinas wê dema ku wê hizrên xwe yên felsefeyî wê werênê ser ziman wê li ser dîroka felsefeyê ku ew rexneyên xwe dihênê ser ziman wê, di awayekê de wê, têngîna fenomenolojiyê wê bi bêtemenkiriniya wê re jî wê, di renekê de wê alaquadar bibê û wê bihizirê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, dema ku wê dîroka felsefeyê wê werênê ser ziman wê di serê wî de wê gotina ´felsefeya pêşî etik´ê wê, di renekê de wê, weke têtighek ku ew wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê hizrên xwe wê werênê ser ziman bê.

Lê ji vê aliyê ve wê dema ku em bi têngîna levinas re wê li wê bihizirin ew wê, li ser wê ya têngîna fenomenolojiyî re wê ne wê, lê wê ya din a ku ew bi wê re wê kifşdikê wê di wê dîmen û têngîna hebûnê de wê bi kirdeyî wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, teorize bikê. Ev rengê hizirkirinê wê bi wê re wê, di çerçoveya şîroveyên zayendî de wê piştre wê di dîmenekê de wê weke ku wê were dîtin wê bina mijare rexnegirtinê jî.

Lê di wê renekê hizirkirinê û fahmkirinê wê di wê temenê de wê bi têngîna kirdeyê a bi serê xwe û ankû weke ya din û ankû ne weke ya din ku wê çawa wê bibê wê, di renekê de wê weke aliyê ku ew wê were lê hizirkirin bê.

Di dîmenekê de wê dema ku em têngîna rengê salixkirina Levinas li wê dinerin wê di dîmenekê de wê têngîna fenomenolojiya huserl wê, di renekê de wê weke ku ew wê, çawa wê, di awayekê de wê, weke ku wê, were tefkirkirin wê dîmenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Li gorî ku wê were ser ziman bi hizrên levinas re jî wê, bê gotin ku wî têngîna ´mediteyên kartezyanî´ ku wê, bi wergerandina wan re wê, bixwezê bi kûrbûneke ku ew wê bi wê temenê wê di hizrên Huserl de wê bikê re wê hizra xwe wê biafirênê. Di xabate xwe ya bi navê “teoriya sehê a felsefeya huserl a fenomenolojiyê´ de ku wê bêtê ser ziman wê ev wê weke têtignek û çerçoveyek hizirkirinê ku mirov wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê çerçoveyê de wê, di çerçoveya têgihên xwe yên ji ew di çerçoveya têgina ji ya hebûnê li ya heyinên heyî(De l'Existence à l'Existant)´ re wê bixwezê ku ew wê, çerçoveya têgîna kirdeyê a ´ya din´ wê di dîmenekê de wê bi wê re wê bingihê wê yê hizirkirinê wê biafirênê û wê di dewama wê de wê, werînê ser ziman. Di wê nûqtayê de wê, têgîna hebûnê û ankû hebûnîparêzyê a levinas ku mirov wê bahsa wê bikê wê, di wê nûqtayê de wê, di dîmenekê de wê, bi wê re wê were dîtin ku ew wê, têgiha hebûnê a huserl û ya heidegger ku wê weke di çerçoveya hizirkirinê xwe yên bi têgîna ´kifşkirina hebûna hebûnê bi huserl û heidegger (En Découvrant l'Existence avec Husserl et Heidegger) re wê bixwezê ku ew wê dîmenekê wê li wê bihizirê. Di mijare kirdeyê de wê, bi ya heyî hizirkirinê û ji ya heyî bi wê hizirkirinê re wê, di wê nûqtayê de wê, weke aliyekê wê yê ku ew wê bi fenomenolojikî wê li wê bihizirê bê.

Pirsgirêka felsefeyê di têgîna Levinas de

Levinas wê mijare felsefeyê ku ew di hilde li dest wê, di renekê de wê li pirsra ´mafê ku ez hez hebim´ wê li şûna pirsra ´ber çi tiştêk heya lê ew ne nîn a´ wê hilde li dest. Di awayekê de wê dema ku ew wê li bersiva wê pirsê wê li wê bigerihê wê di têgîna wê de wê, bi têkiliya kes a bi civakê û û koma ku ew di nava wê de dijî re wê hilde li dest û wê bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê dema ku em felsefeya Levinas wê hildina li dest wê, di dîmenekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin ku ew mijare etikê wê bi felsefeyê û ya wê jî li ser temenekê civaknasî wê bixwezê ku ew wê hilde li dest. Ji wê aliyê ve wê têkiliya nava etik û civaknasîyê wê weke pirsê ku ew wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê ku ew wê, di dewama wê de wê bi wê re wê hilde li dest bê.

Di wê temenê de wê têkiliya ya bi kesê din re wê, di wê temenê de wê hilde li dest. Kesê din jî wê weke yek, bi serê xwe, yek xizan, yek beyenî, yek lawaz û ankû yek bi hêz û hwd bê. Di wê nûqtayê de wê dema ku wê levinas wê dîmen minaq ê rû wê hilde li dest wê, di wê de wê, çi wê bi xwe re wê weke peyamê wê bide me wê, li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê, fahmbikê. Minaq wê, di wê nûqtayê de wê mijare dîmenê rûyekê lawaz wê weke çawa wê di xwe de wê, bi hêz bê wê bixwezê ku ew wê tefkir bikê. Di wê nûqtayê de wê, di çerçoveya têgînek mantiqî de wê dema ku em li wê bihizirin wê weke di temenê

yekitiya dijberan û ankû wê weke yek wê dema ku ew dibê ya din wê di wê temenê de wê, di şêwayekê û renekê de wê weke ku ew wê li wê bihizirê.

Di wê nûqtayê de wê yê din ê li hemberî me wê, çawa wê bandûra wê li ser me hebê wê, weke aliyekê wê yê ku wê di dewama wê de wê, li wê bihizirê. Minaq wê di rûdênê de wê kesek wê xwe karibê bi hêz hîsbikê, xwe bi ewle hîsbikê, xwe lawaz hîsbikê, xwe beyenî hîsbikê û hwd. Di wê temenê de wê, rû ya yê din wê, di wê temenê de ku em çî di xwe de bi wê hîsdikin û ankû em çawa xwe di wê de hîs dikin wê weke aliyekê wê yê ku wê, di wê temenê de wê, li wê bihizirê bê.

Di wê nûqtayê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê ku wê mijare têngîna rûdênê wê, di wê nûqtayê de wê, weke çî di xwe de wê weke bi kirdeyekê ku em ji wê digirin wê bar bikê wê weke aliyekê wê yê ku ew wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê weke nûqtayek giring a felsefeya Levinas wê di wê nûqtayê de wê derkeve li pêş ku wê çawa weke kirdeyekê wê bibê û ankû wê weke ew kirdeya ku ew li ya din weke tabîf hafî kirin bê. Li ser wê temenê Levinas wê têngîna têngîna wijdanê weke têngînek navend a weke berpîrsîyariya li hemberê ya din wê, bi fêrsek û hêstek fahmkirinê wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê derxê li pêş. Di wê nûqtayê de wê, têngîna fêrse azadiyê a Levinas jî wê di wê nûqtayê de wê weke têngînek ku wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê, derkeve li pêş. Ew mijare azadiyê weke têngînek navendî ku wê di wê de wê ew wê bi kirdeya bi serê xwe tevgerînê û di dewama wê de wê bi wê berpîrsîyariya wijdanî ku ew wê bide dîyarkirin re wê, di dîmenekê de wê li wê bihizirê û wê, derxê li pêş.

Di wê nûqtayê de wê, di renekê de wê, weke ku wê çawa ku wê, dema ku wê, bahsa destpêka felsefeyê wê were kirin de wê, aristo wê bi têngîna destpêka felsefeyê wê di heviyekiyek metafîzîkî de wê werênê ser ziman û heidegger wê, bi têngîna ontolojiyê re wê di heviyekiyekê de wê werênê ser ziman ew jî wê di wê nûqtayê de wê gotina etikê wê weke têngîhekê wê di wê rengê û awayekê de wê bi wê re wê derxê li pêş. Wê di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew wê, di wê rengê de wê, fahmbikê û wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê, di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê giring wê gotina 'etikê' a ku wê Levinas wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqtayê de wê, wateyên ku ew li wê dikê û salixkirinên ku ew bi wê re pêşdixê wê,

di wê nûqteyê de wê çerçoveya wî ya bi fahmkirinê a bi felsefeya wî re wê di renekê û şewayekê de wê weke ku wê biafirênin.

Li gorî Levinas wê, têngîna metafîzika aristo jî û ontolojiya Heidegger jî wê, di renekê de wê karibin bibina mijare lêpîrsîn û lêkolînên bi gotina etikê. Wê, di wê temenê de wê, di renekê de ew wê, di wê temenê de wê, derxê li pêş.

Wê dema ku wê bahsa wê (etikê) bikê wê, di renekê de wê bi rû bi rû hatina bi yê din re ku wê weke bi azmûnkirina wê re wê, di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê hilde li dest. Ew wê, di wê nûqteyê de wê bixwezê ku ew wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê li gorî wî şewayê hizirkirinê a ku wê, bi wê re wê pêde herê wê, li wê bihizirê.

Levinas wê aliyekê wî yê din ê bi hizirkirina wî ya bi gotina felsefeyê re wê, pêwîst bê ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê. Li gorî wî pîrr zêde û kûr wê, rastî windakirina wateyê wê werê. Di wê temenê de ew rastî windakirina wateyê bi kûştinê ku wê were wê, di renekê de wê weke nûqteyek bi tengezerîya hizirkirinên bi demên hemdem re girêdayî jî wê weke nûqteyekê wê di renekê de wê bixwezê ku ew wê pênasebikê û wê di şewayekê de wê werênê ser ziman.

Ew wateya ku ew bi wê re hatiya windakirin wê ji rûdêna ya yê din de wê, bi kifşkirina wê re wê, karibê were bidest xistin û bi şunve hanîn. Di wê nûqteyê de wê, têngîna felsefeyê a Levinas wê, di wê nûqteyê de wê ji aliyekê ve wê weke ku wê li ser temen û awayekê bi watelêkirinê, fahmkirinê têngiştinê û hîşkirinê û hwd re wê, ava bê. An jî wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê mijare di ya yê din de wê, bi watelêkirinên ku ew bikê wê bi wê re wê, kûrbûna ku ew wê bigihijiyê wê di xwe de wê temenê gihiştina fahmkirinek berfireh jî bê. Wê di wê çerçoveyê de wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Li ser wê temenê wê dema ku wê bahsa hebûnê wê bikê wê di wê de wê bi awayekê bêsinor a kifşkirina di wê de wê ji wê bahsbikê. Ew wê, dema ku wê nûqteyê wê bi gotin bikê wê ji aliyê xwe ve wê weke ji aliyê hebûnê ve wê bi comertiya wê û ji xwe wê dayina wê ya li me wê bahsa wê bikê. Di wê rewşê de wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê, werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, felsefeyê wê, dema ku wê bi têngîna hebûnê û hewldana di wê de a gihiştina fahmkirinê wê bikê de wê, li gorî wî weke ku wê were fahmkirin wê di dîmenekê de wê weke di ya din de wê bi kifşkirinê re wê di renekê de wê weke ku wê bibê. Hebûnê di ya din de

wê bi hewldana fahmkirinê re wê weke aliyekê pêwîst bê ku ew wê li wê bihizirê. Li gorî wî têngînek felsefeyî ku wê wateya hebûnê wê lêbipirsê wê, bi ya din re bi dana berhev û ankû hatina berhev re wê pêwîst bê ku ew wê bikê. Wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, zanîn û bûjenîyî ku wê bi wê re wê were kifşkirin wê weke aliyekê çerçoveya hizirkirina me wê xwe bide dîyarkirin. Di ya din de wê zanîn û bûjenîyî wê weke bi ya din re wê bi rû bi rû hatinê re wê, weke bi wê ve wê girêdayî û ankû wê di bin 'tahakkum'a wê de bê wê, di rengê de wê, bixwezê ku ew wê, hilde li dest. Li gorî wê têngîna Levinas wê danaberhevdû wê di nava du aliyên beyenî de wê weke ku wê rûbide û wê bibê. Di wê nûqtayê de wê dema ku wê bahsa ya din wê bikê wê, her hizir, bi têtikiliyek etikî di wê sermedîya di ya din de ku wê kifşbikê wê di bin serwerîya wê de wê weke ku wê bibê. Di wê nûqtayê de wê, di ya din de wê, kifşkirina wê, dema ku wê li wê bihizirê wê weke bi têngînek sermedî wê, di wê nûqtayê de wê li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de li yê din hizirkirin ku wê, bo ya din wê, ya ku ew dihê hîskirin û kêmkirina wê ku wê ne bi derfet bê weke beşek ji mereqkirinekê bê.

Di têngîna Levinas de wê dema ku ew wê li 'ya din' wê li lê bihizirê wê weke ku wê şîyarîyek ku wê weke bi hiş wê bibê wê bi wê re wê li ser wê bisekinê. Ew wê, di wê rewşê de wê, weke ku ew wê, pênase dikê wê şîyariyê wê weke şîyariya xwe û li xwe a "cogito" wê pênase dikê û wê dihênê ser ziman.

Ew wê, di wê nûqtayê de wê bixwezê ku ew wê, bigihijê têngînek din a bi birhanî li ser têngîha etikê re. Ew wê, dihênê ser ziman ku wê, weke çawa wê etik wê berî ontolojiyê wê werê wê weke pênasekirina wê û ankû bi birhankirina wê jî bê ew rewş. Di wê nûqtayê de wê, bi rêya 'ya din' ku wê bibê û wê weke li xwe şîyar bibê wê, li gorî wî di aslê xwe de wê ezîtî (moi) bê. Di wê nûqtayê de her berhevhatin û pênasekirin wê, di wê nûqtayê de wê bi rewşa pênasekirina 'ya din' wê, di wê nûqtayê de wê weke di wê de wê weke kirdeyek ku ew wê, bi ezîtîyê re wê, di wê rewşê de wê kifşbikê wê hebê. Kifşkirina wê kirdeyê wê, dema ku em li wê dihizirin wê, têngîna descartes a ku ew bi gotinkirina bi rengê "ez dihizirim wê demê ez hema" wê di rengê de wê weke ku wê xwe bîne li bîra mirov. Di morfolojîya descertes de wê, hizirkirina me ku em li tiştê dikin û ankû bi tiştê dikin û bi wê bi hiş dikin wê ne tenê wê weke bi hişkirin û hizirkirina li wê tiştê bitenê bê. Wê bi wê re wê, kirdeyek ku ew dihizirê 'cogito' wê hebê û wê di wê temenê de wê, di

rengê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di mijare hizirkirinên me de wê, di wê rengê de wê, dema ku em li dînya dora xwe divebê li wê dihizirê û wê, dikê ku wê fahmbikê wê, ew wê, bi wê re wê hişkirinekê wê bi me re wê weke ku wê bafirênê û ankû wê bide me. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare ezîtyê wê, dema ku ew wê li wê ya dervî xwe dihizirê wê weke hebûnek bi hişmendî wê, di wê nûqtayê de wê bi hişbikê. Wê bi wê re wê, di şewayekê de wê weke ku wê, bibê xwediyê rengê fahmkirinê.

Di wê nûqtayê de wê, Levinas wê weke ku wê di wê dîmenê hizirkirinê de wê, dualiyan wê bi hev re wê kifşbikê. Aliyek wê weke bi aliyê kirinî ku wê weke bi dîtin û bi hişkirina hebûnê bê. Aliyê din jî wê li ser rengê çawabûna wê bê. Di wê nûqtayê de ew wê, bi gotinên weke “bi nîyeta baş’ û ankû bi kirina baş’ û yan jî wê, bi ‘têkiliyek baş’ û hwd re wê bixwezê ku ew wê, di wê rengê de wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê, di nava wê rengê fêrsa fahmkirina a dawî de wê, bi ya baş û ne baş ku ew wê bi wê ji hev wê were vaqatandin re wê, di wê nûqtayê de wê, weke çawa an aliyê baş li ser yê nebaş baş re bê wê, di wê nûqtayê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê nûqtayê de wê pîrsek din wê derkeve hemberî me. Ew jî wê ew bê ku wê têtikiliyên nava mirov wê karibin were lêdaxistin bê. Di di awayekê de wê, bersiva Levinas wê, di wê nûqtayê de wê, ew bê ku ew nikaribê were lê daxistin û wê bersiva wê di deverek din de bê. Ew rû bi rû bûyina mirovan wê, bi civakî û civaketiyê wê, xwediyê têtînek ku ew wê bi wê re wê fahmbikê bê. Di dewama wê de wê, dema ku wê di dewama wê de wê li ser rewîstê, giştîtyê (totelitet) û xateriyên ku ew jî wê giştîtyê dihên wê, bi wê re wê bixwezê ku ew di dewama wê de wê li wê bihizirê û wan werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de ew wê, mijare etikê wê weke têtînek bi temen fahmkirinê a giştî wê, di rengê de wê bihizirê û wê, dema ku ew wê, li wê dihizirê wê, dihênê ser ziman ku wê etik wê weke felsefeya pêşî wê serbixwe û xwediyê nitelîkek bingihînê bê. Di wê nûqtayê de wê, aliyekê din jî wê, li ser mijare hevgirtinê a bi têtikiliyê bê. Ew wê, di wênûqtayê de wê werênê ser ziman ku wê di têtikiliyan de wê hevgirtin wê weke ne bi derfet bê. Weke ku wê descertes wê werênê ser ziman wê tenê wê pêwîst

bê ku ew bibê beşek ji ya giştî. Descertes wê dema ku ew wê dihênê ser ziman ew wê li ser hizra xwûdê re wê dihênê ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê mijare lêpîrsîna li ser têngîna hebûnê bê. Di wê nûqteyê de wê, Levinas wê wê di çerçoveya nîqaşên li ser hizra xwûdê ku wê dema ku wê hizrên descertes wê bikê ku ew wan fahmbikê wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman ku wê çawa wê hebûn û xwûdê wê çawa wê nikaribin ew bi hev re werina hizirkirin bin. Ew ji wê dihênê ser ziman ku wê, di têkiliya nava kirdeyan de wê, çawa wê, weke bi têkiliya nava ya ezîtiyê û 'ya din' de wê, bibê wê, weke dû 'rûyên ku ew werina beremberê hev' wê, di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê û wê, werênê ser ziman.

Ew wê, di wê nûqteyê de ew hatina ba hev wê, di wê nûqteyê de ku wê weke di temenekê yekitiyekê û ankû bi hevvebûnê ku wê werênê ser ziman ew wê ne weke hevgyirtinekê (sentezekê) lê wê weke rû bi rû hatina li hebûnê ku ew dibê û ji wê û pê de wê ne tiştekê din bê. Ber vê yekê wê, dema ku wê Levinas wê bahsa têngîna etikê wê dikê wê, ew wê çawa wê di rû de û an wê, di rewşa rû bi rû bûnê de wê werê kifşkirin wê, di têkiliyekê de wê xwe bide diyarkirin.

Di nava hizrên xwe yên li ser têngîna hizra xwûdê a descertes de ku wê hizrên xwe wê werênê ser ziman de wê, di wê nûqteyê de wê bînekê ser ziman ku wê, çawa ku wê rû bi rû hatin û bû wê, di wê de wê gihiştina rastiyê wê bibê. Heta ku wê Levinas wê hinekê din wê di wê nûqteyê de wê pêde wê herê wê, di wê rû bi rû bûnê de wê gihiştina xwûdê jî wê di rengekê de wê çawa wê bibê wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di têngîna xabate xwe ya 'giştî' (totalitet) û sermedîtiyê' de wê, di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê çawa wê, hizra sermedîtiyê wê, di hizra descertes de wê, razber û teorîkî wê bibêmênê. Lê ew wê, dixwezê wê werênê ser ziman ku ew wê ji wê zêdetirî wê ne di rewşa teorîkî de lê wê di rewşa xwestekê (desire) de wê bibê wê bînekê ser ziman. Wê dema ku ew bi xwestekê û pêwîstîniyên wê re wê li wê bihizirê jî wê, weke nikaribê were têrkirin re wê, di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di mijare xwestekê (arzu) de wê, di wê nûqteyê de wê ji ya ku ew wê di wê de wê, bi hizrî wê were fahmkirin wê zêdetirî bi rastiyekê wê bixwezê ku ew wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Di wê nûqteyê de wê weke ku wê ji nava hizra Levinas wê were fahmkirin ku ew wê, di çerçoveyek nakokbar de wê, di bûyinek û ankû bi dest xistinek wê, di wê de wê,

hebûna sermediyê wê wê ji wê zêdetirî wê ne xwediyê rewşek nakokbar bê.

Di wê nûqteyê de wê dema ku ew di felsefeyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê felsefe wê weke têtîgn û hizra nava heviyekan bê. Wê, di wê nûqteyê de wê, hebûnê wê, pênamebikê. Di rastîyê de ku wê çendî wê ti carî wê ne gihijê fahmkirinek tam a hebûnê jî lê wê hertimî û demê wê hizra hebûnek têr ku wê di wê de wê hebê wê bi wê re wê, bibê û wê di wê de wê, xwe weke kirdeyek hizirkirinê ku em di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê, fahmbikin wê bibê.

Di wê nûqteyê de ew wê, me weke ezîtîyekê ku ew wê, ti carî wê erka xwe ya ku ew bi tememî nebigihijê hizra hebûnê wê, pênamebikê û wê, di wê temenê de wê di wê pêvajoya fahmkirinê de wê sînor wê hertimê wê 'ya din' bê. Di wê nûqteyê de wê, di wê de wê, têtîgnê sermed ku wê di xwe de wê, ne di rewşek levkir de bê wê, xwe bi wê re wê, weke ku wê bide dîyarkirin. Ew wê, di derbarê hizrên xwe yên li ser yên sermedî wê, dema ku ew wê bihizirê wê ji hizrên kartezyanî wê di rengekê de wê gave xwe wê biavêjê. Di nava rewşek weke ya têrbûnê û giştîya wê de wê, heviyekiyek wê, di rengekê de wê weke ku wê hebê. Newekhevî wê, di wê temenê de wê, weke têtîgnê ku wê, descertes wê dema ku ew wê li wê bihizirê wê weke têtîgnê ku ew wê çawa wê, bi wê re wê weke birhanek di derbarê têtîgîha hebûna hizra xwûdê de bê wê, bi wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de Levinas wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê di çerçoveya wê têtîgîna sermedî de. Di hizirkirinê de wê ji hizirkirinê derbasbûnê ku wê hebûna tiştê ku ew dihê afirandin wê, bi wê hizra sermedîyê wê di awayê de wê weke ku wê di me de wê bide şînkirin. Di wê nûqteyê de wê, descertes wê bi gotina xwûdê re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Lê Levinas wê, ya ku wê alaquadar dikê wê birhana ku wê descertes wê li wê bigerihê û bigihêjê ne ew bê. Di wê nûqteyê de wê serî li hizrek sokrat wê bide û wê bi wê re wê werênê ser ziman ku hizrek ku ew hê ne hebê wê nikaribê daxilê hizirkirinê wê bikê bê. Di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê, di hizirê wê, dîsa wê li hizrên descertes wê vegerihê û wê, di nava hizra xwûdê wê bi 'rastîtîya wê ya bûjenî' û 'rastîtîya wê ya awayî' ku ew wê, bi gotinbikê wê weke ne di heviyekiyekê de weke li hemberî wê bixwezê bisekinê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, di kevneşopîya hizirkirina girêkê de ku wê 'hizra ku ew di ezîtîyê de hatî bi cihkirin' wê, di wê nûqteyê de wê, bi wê bixwezê ku ew ew li hemberî wê bisekinê di wê hizirkirina xwe de.

Di hev de hebûn û nebûnê wê bi wê re wê, di wê rengê de wê bi wê re wê weke aliyekê ku ew wê, di dewama wê de wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de em dihên nûqteyek giring di çerçoveya hizirkirina Levinas de. Di wê nûqteyê de wê, têgîna rewîstî a ku wê levinas wê, dênê li holê wê, weke hevgiretînek rêgezî ku wê bi hasibênê wê demê wê, têgîna kant a ku ew wê, aqil wê di temenê wê de wê, bi cih bikê wê, weke têgihek ku ew li wê îtirazê bikê. Aqil ku ew di nava kirdeyên ku ew levbikin weke bingihê wan ku ew were herê kirin wê, weke levkirinek ku wê destûrê nedê 'ya din' û wê tenê wê di nava yên weke hev de wê, weke monologek bêkêmesî wê bimênê. Di wê de wê cihê 'ya din' jî wê nebê. Ber vê yekê ew li hemberê wê çerçoveya fahmkirina rewîstî a kant jî wê derkeve. Li vir ku em ji wê gotina Levinas a di wê rengê de wê gavê di rengê hizirkirina wî ya bi etikê û ankû rewîstî re li wê bihizirê wê, karibê wê bibêjê. Ku gotin di cih de bê wê, di renekê de wê, weke di rengê ku wê Levinas wê li ser Kant re wê rexneyê li wê bigirê wê weke 'monologek' di nava yên weke hev de wê, weke ew kom li 'ya din' weke girtî wê, di dîmenekê de wê bide dîyarkirin. Weke ya di roja me de weke komên olî û an netewî ku ew weke li hev girtî û hwd re wê, di renekê û dîmenekê de wê, renekê hizirkirinê wê bi wê rengê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Ji aliyê têgîna totaliteyê jî wê, di asta jor de bi hêzên serdest û hwd re wê, di renekê de wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê, pênasibikê.

Di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê etikê wê bi serê xwe wê weke ji felsefeyê cihê wê li wê bihizirê wê weke çerçoveyek hizirkirinê ku wê çawa wê bibê wê bi wê re wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew li wê bihizirê. Ew wê, di mijare têgîna etikê de wê, dema ku wê bi têgîna 'ya din' re wê li wê bihizirê wê, di renekê de wê, bi awayekê bi hev nasîn û pênasîna wê re wê, di renekê de wê, li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di nerîna yê din de ku ew wê, dihênê ser ziman wê, bi nîşeyek ku ew ji hizrên Dosteyewski ku wê werênê ser ziman bi rengê "Herkese li hemberê yê din sûcdar a, ez ji hemûyan sûcdartirim" re wê, dihênê ser ziman.

Ew wê, di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê kirdeyê wê hilde li dest wê ne weke ku wê di felsefeya hemdem de wê weke bi têgîna azadî û serbixweyîyê wê salixbikê. Wê di wê rengê de wê, bi têgîna xwe ya etikê re wê, di renekê de wê bixwezê ku ew wê, bînenê ser ziman. Li gorî wê, 'etik wê bi 'ya din' re wê têkilidar bê. kirdeyîtî jî wê bi têkiliya yek, ya din û bo wê re wê, xwediyê çerçoveyek fahmkirinê bê. Di wê nûqteyê de

wê li gorî Levinas wê, etik wê, bi kirdeyê re wê were girêdan. Lê di esasê de wê bo ya din bê. Wê, di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê di wê çerçoveyê de wê li wateya wê bigirê wê weke bi 'ya din' ve girêdayî wê di rengekê de wê, weke li wê bihizirê. Ew wê dema ku wê ji aliyê ya din ve wê, li wê bihizirê wê, bènê ser ziman ku wê, etik wê bi teorikî wê weke qadekê cihê wê bi xwe re wê neafirênê. Lê wê bi têkiliya bi 'ya din' re wê, asoya her cûre felsefeyên spekulatif wê li gorî wî biafirênê. Ber ku ew wê di wê nûqteyê de wê felsefeyê wê weke gotinê (discourse) wê pênasebikê. Ku ew gotin weke sergirtî jî bê wê di jîyane mirov de ku wê xwediyê fêrsek rênîşanê bê wê li gorî wî. Di wê nûqteyê de ku em bi wê çerçoveyê li felsefeyê û ankû li çerçoveya bûyina zanînê wê li wê bihizirin wê, bi têtînek etikî ve girêdayî ku ew wê bibê wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê û wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, dema ku wê têtîna hizra etikê a Levinas wê, li wê dinerê wê, weke nûqteyê xizmetkirinê, hêjkirina xwe, xwe têtîkirin û bi têkiliya bi xwe bi xwe re ku wê bi pêvajoyek di dewama hev de ku wê dayimî wê weke xwe bi rexnegirtinê û hwd re ku wê nerîna xwe wê, bènê ser ziman bê. Wê, dema ku ew wê, di wê nûqteyê de wê, bahsa xwe acibandina kirdeyê wê bikê wê çawa wê yê din wê ji bîrbikê wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Levinas wê di mijare têtîna etikê de wê mijare têtîna metafîzîkê wê di rengekê de wê hilde li dest. Bi têtînên weke ji "ji cewherê wêdetir", 'gîştî û sermedî', 'Ji bûnê cihê', û hwd re wê weke têtînên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di rengekê de wê, di mijare lêpîrsînên xwe de wê, têtînên ontolojikî, metafîzîkî û felsefeyî û hwd wê bi hev re wê, li ser temenekê epistemikî wê bixwezê ku ew wê bikê mijare lêpîrsînê.

Di wê nûqteyê de wê, lêpîrsînên wî yên li ser hizrên Heidegger ên li ser hebûn û demê ku wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, bi rehetî wê were dîtîn. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, ji hebûnê derbasî bûnê wê bibê. Wê, di bûnê û nerîna de bûnê de wê bikê ku ew bigihêjê têtînek hebûnê. Ev wê, di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê ku ew wê di serî de wê bi hizirkirina wî û felsefeya wî re wê, di rengekê de ku wê were dîtîn bê. Di nava têtînên xwe yên "humanisma ya yê din" de wê, di wê nûqteyê de wê, dema ku ew hizrên xwe dihênê ser ziman wê hinekê jî wê ji wan aliyan ve wê bi têtîna bûnê re wê weke ku wê bi mijare etikê re wê bikê berlêpîrsînê de. Wê di wê nûqteyê de wê nîqaşek felsefeyî wê di wê nûqteyê û rengê de wê bikê. Wê bi wê re wê, **'humanisma ya yê din'**

wê, di renekê de wê, têngîna hebûnê û ankû mijare hebûnîparêzîyê a demê ku wê were hizirkirin wê, di wê çerçoveyê de wê weke mijarek ku wê di nava wê de û di cewherê wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Bi têngîna humanisma ya din wê çawa wê felsefeya ji wê têngîna giştîfîya ontolojikî ku wê weke heidegger û hwd wê dihênina ser ziman û li dûnyayê serwer re wê, ji aliyekê ve wê ji holê rabikê wê li ser wê bihizirê. Weki din wê têngîna hiyararşikî ku wê bi wê têngîna ontolojikî wê were ser ziman wê, li hemberî wê, bi têngîna ya din re wê bisekinê.

Di awayekê de wê, piştî şerê cihanê ê duyem wê anafor û atmosfera ku wê biafirê ku wê bi şîroveyên li ser hebûnê re wê, di wê de wê bibin bi hizrên filosofên weke hegel, Nietzsche û heta hizirvanên weke Heidegger û hwd wê, di wê temenê de wê, hizrên wan wê dema ku wê werina tercûmekirin wê, di renekê de wê, bi van aliyan re wê, were dîtin ku wê li wê were lê hizirkirin. Di wê nûqtayê de wê Levinas wê nîqaşên xwe wê di wê demê de wê bi felsefeyê û etikê wê di renekê de wê bimeşênê û wê, weke ku wê gelek dordor wê werênina ser ziman wê li etikê wê rêzdarîya felsefeyî wê jinûve wê xort wê di renekê de wê weke ku wê bide pêxistin.

Di wê nûqtayê de wê, dema ku mirov wê bahsa Levinas wê bikê wê, dikarê wê bibêjê ku ew wê rastarast wê bi rewîstê re wê, di renekê de wê, alaquadar bibê û wê bi wê re wê, hizrên xwe wê, di renekê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê, xosletê felsefeya Lavinan wê, di renekê de wê, di wê rengê de wê xwe bide dîyarkirin ku wê ne di renekê lê daxistinêr bê. Di wê nûqtayê de wê, weke di wê de wê weke ku wê bibê û ankû wê bi cih bibê û an jî wê weke di hizrekê de wê ew wê bi cih bibê û hwd wê, di wê temenê de wê, ne xwediyê renekê hizirkirinê a etikî-felsefeyî a lê daxistinê bê. Ew wê, di wê temenê de wê, di dîmenê ontolojikî de wê, têngîna etik-felsefeyê wê, bixwezê ku ew li ser ya Heidegger re wê, bikê mijare lêpirsînê û rexnelêgirtinê.

Di destpêka felsefeya xwe de wê, dema ku wê bi xabate xwe ya li ser teoriya sehê di fenomenolojiya huserl' de ku wê binivîsênê wê di wê de wê, mijarên weke hişmendiyê, derkkirinê, hêst û hizirkirina wê, di derbarê wan de wê bi wê rengê wê temen û renekê hizirkirinên xwe wê di renekê de wê weke ku wê biafirênê. Piştî ku wê, di renekê de wê, hizrên Sartre wê bixwênê wê, bi têngîna 'li ser ravînê' ku wê hizrên xwe wê werênê ser ziman wê, di dîmenekê de wê, di çerçoveyek fenomenolojikî de wê, weke salixkirinekê wê, bêtê ser ziman.

Di nava şert û mercên demê de wê weke kesekê ku wê ji ber komkujiyên jenosidê ên cihuyan maya ji kampên kuştinê wê, bandûra wê pirr zêde wê li ser wî bibê. Wê dema ku mirov wê, xabate wî ya bi navê “hebûn û yên heyî (De l’existence l’existent)” ku mirov wê dixwênê wê, hîsîyetê yekser wê bidest dixê.

Di mijare hebûnê de wê, di dema ku ew li wê dihizirê de wê, têngînên weke yekduzeyiya wê,, tirs û heta ku wê di awayekê de wê weke ‘bêwate’ ku wê pênasebikê wê di rengekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Levinas wê, di wê nûqteyê de wê mijare hebûnîparêzîyê wê ji aliyê têngîna etikê ve wê, bi têngînek felsefeyî û fenomenolojikî wê bixwezê ku ew wê di rengekê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Ew mijare hebûnê wê dema ku ew wê, di wê nûqteyê de wê weke ‘bêwate’ wê bibînê wê, di dewama wê de wê çawa wê ji wê bêwateyîya wê hebûnê wê xilas bibê wê, bi wê re wê di nava ya yê din de wê, karibê wê di rengekê de wê kifşbikê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, li wê bihizirê.

Ew mijare egoyê ku ew wê di dewama wê de wê şîrove bikê wê weke ya ku wê yê li ber serê me ku wê ji mê bixwezê ku ew bê hanîn li cih wê weke xwestekê wê bê re wê, di rengekê de wê pênasebikê. Weke nîşanaka iteatkirinê wê di rengekê de wê, di dewama wê de û wê bi wê re wê, şîrovebikê. Di wê nûqteyê de ew wê, dihênê ser ziman ku mirov ji xwe dûrkeve û ankû ji hêsta ezîya xwe dûrkeve û bi yê din re bigihijê hev re wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di aslê xwe de wê weke ku me li jor li cend deveran wê hanî ser ziman ev nûqte wê weke nûqteyek ku wê navenda felsefeya Levinas jî wê di rengek de wê bide dîyarkirin û wê weke nûqteye ku ew wê ji wê ji ya Heidegger wê cihêbûna wî jî wê di awayekê de wê bide dîyarkirin bê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, dema ku wê hizrên xwe wê bi dihênê ser ziman wê bi temenekî nerînî a li dînya derve re wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê li ser temenê salixkirina hebûnê û têngîna wê re wê, hizra xwe wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Wê dema ku Heidegger wê, di ‘dem û hebûnê’ de wê, werênê ser ziman ku ew mirov salix dikê wê bibêjê ku wê, çawa ku mirov wê xema mirina xwe wê bi xwe re wê barbikê ku wê werênê ser ziman wê, Levinas beremberê wê, têngîna mirovatiya mirov wê, bi mirina yê din ve girêdayî wê bi xema wê ve wê girêdayî bê re wê werênê ser ziman. Weki din wê dema ku wê bahsa têngîna felsefeyî a Levinas bikin wê, xwandinên wî yên weke li ser Heidegger ku wê bikê

wê bi wê rengê wê, li ser têtîna derûnîyî a Bergsonîst jî wê bisekinê. Ew mijare demê di çerçoveya têtînek şenber de ku wê salixbikê wê bi wê re wê, şîrovebikê. Di wê nûqteyê de wê, mijare 'demê' ku wê çawa wê xwediyê wateyekê bê wê bi wê re wê li ser wê bisekinê. Lê ku mirov ji kijan aliyê ve lê binerê wê, bandûra hizrên Huserl wê, ji aliyekê ve wê, bi têtîna wî ya fenomenolojikî wê ji temen ve wê weke ku wê li ser Lavinas wê were dîtin.

Wê dema ku em bahsa têtîna fenomenolojiyê wê bikê wê, di wê nûqteyê de wê weke nûqteyek giring û bingihîn a ku wê weke herikinekê ku wê Levinas wê bi hizrên xwe wê ji wê bi bandûr bibê wê weke ku wê were ser ziman bê. Fenomenoloji wê, di wê temenê de ku wê, bi têtîna ku wê wateyê di nava jîyankirinên me de û ankû azmûnên xwe wê, li wê bigihê wê, bi têtînekê wê, were ser ziman.

Di wê rengê de wê weke ku em di dîmenekê de weke ku em bi têtîna witgenstein re wê dibînin wê, di têtîna Levinas de jî wê, dîmenekê ku wê bi ya ku ew dihê jîyin re wê, di wê nûqteyê de wê, li wê bihizirê wê bi wê çerçoveyê wê li hemberî têtîna hebûnêa Heidegger wê, bi têtîhiştina bûyinê û ankû bûnê wê, di renekê de wê bixwezê ku ew wê, di wê rengê de wê bihizirê û wê derxê li pêş.

Di çerçoveya têtîna Levinas de wê, dema ku em wê werênina ser ziman wê di serî de wê bi têtînek ku ew berê nerîna xwe li xwe dayinê û xwe fahmkirinê û bi wê re dordora xwe fahmkirinê û hwd re wê, di renekê de wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di fahmkirina ya dervî xwe de û ankû 'ya din' de wê, xwe fahmkirinê jî wê weke kirdeyekê ku ew wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê bê.

Ji aliyekê din ve jî wê, mijare têtîna fenomenolojiyê di wê çerçoveyê de wê weke ku wê pêwîst bê ku mirov wê hinekê li wê bihizirê. Ew wê, di wê çerçoveyê de wê, hebûna bûjenî ku ew ya bi sînora a bi wê re ku ew wê were fahmkirin wê ji wê zêdetirî ya ku ew weke sergirtî û nayê dîtin ku ew bi wê re were fahmkirin jî weke aliyê din wê weke aliyna ku wê ji wê re wê werina kirin mijare fahmkirinê bê. Di wê têtîna fenomenolojikî de wê, aliyên din ên ne dîyar û sergirtî wê, di wê de wê çawa wê werina fahmkirin wê weke aliyna ku wê li wê werina lê hizirkirin bin.

Di wê çerçoveyê de di dînyê de ku mirov çî bê bi ketina farqêtîya wê de wê, di wê çerçoveyê de wê, bi watelêkirinê re gihiştina hişmendiyê wê, ji xwe re wê, di renekê de wê bi wê re wê bikê weke armanc bi fahmkirinê.

Huserl wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê di destpêkê de wê çawa wê, şewayekê wê di wê de wê pêşbixê û ankû wê bi wê re wê pêşbixê wê, li ser wê bisekinê. Di awayekê de wê, di çerçoveya hizirkirinên huserl de ku mirov wê li wê bihizirê wê karibê wê bibêjê ku wê di demên hizirkirinên wî ên pêşî de wê weke ku ew wê, dixwezê di wê de wê, weke bi kifşkirinekê wê, ew şewayekê pêşbixê. Lê di demên dawî de wê weke ku wê di wê nêzîkatîya xwe de wê weke ku wê gûharînekê wê bikê. Ew wê, bi aliyên wê yên bi wê re û ankû bi derveyiya wê re wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê, di rengekê de ew bi wê re wê li wê bihizirê û wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê, bi aliyê hundurîn ve wê têgînek hebûnê a di xwe de wê bi fahm û di ya piştê de wê weke têgîhek bi fahmiirinê a bi wê hevûna wê re û ankû bi wê re wê, ji xwe re wê weke şewayê fahmkirina fenomenolojiyî wê bikê ku ew wê pêşbixê. Di wê çerçoveyê de wê, di demên pêşî de wê bi qatagorî û gotinên mantiqî û hwd wê alaquadar bibê û wê bixwezê ku ew wan fahmbikê. Lê di dema piştê de jî wê bi aliyê wê yê bûyinê ku ew wê weke 'dîmenekê jîyanî' wê were pênasekirin de wê, di awayekê de wê were dîtin ku ew wê li wê bihizirê. Di wê çerçoveyê de wê, di wê dîmenê de wê bi watekirin û fahmkirinên bi salixkirinê û hwd re wê, ji aliyekê ve wê were dîtin ku ew wê ji xwe re wê bikê armanc di fahmkirina fenomenolojikî de bi şewayî.

Di wê nûqtayê de lêker, pêvek, tawandina gotinan bi hebûn û wate û ankû kirdeyê û hwd re wê weke aliyên ku ew wê, di wê rengê de wê li wan wê bihizirê bê. Di wê çerçoveyê de wê, rastîya cewherî û wateyê wê, çawa wê, derxê li holê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê. Lê Levinas wê ji wê aliyê zêdetirî wê, bi aliyê cewherî re wê, li têgînek ku wê ji wê cewherê re wê weke awa û ankû qalik wê bibê wê, bi awayî û ankû şeklê wê re wê, di dîmenekê de wê bi fahmkirina xwe re jî wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê têgîhên weke pêşdarazan û hwd wê, di rengekê de wê, bikê mijare fahmkirinê. Wê di wê nûqtayê de wê fenomenolojiya huserl wê di rengekê de wê, temenekê baş bo dahûrkirineka bi zanîni wê ji Levinas re wê weke ku wê ji wê aliyê ve wê, biafirênê.

Li ser hizirkirinên Huserl re wê, di wê çerçoveyê de wê, hizirkirinên xwe wê bide pêşxistin Levinas. Wê di wê nûqtayê de wê weke fenomenologekê jî bê. Ew wê, di wê demê de wê, mijare hebûnê û rastîya cewherî û gihiştina wateyê wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê nûqteyê de wê, pêşdaraz bin û ankû pêşdîtinên me bin wê ji hinek aliyên bi fahmkirinê ên weke wan re jî wê, di reng û awayekê de wê weke ku wê bihizirê û wê bixwezê ku ew hizrên xwe wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê, dema ku wê, huserl wê şîroveyên xwe wê bikê ku wê her çendî wê rengê wê zêde ne dîyar jî bê wê, gotinek weke 'kokê' û berê xwe dana li kokê û hwd re wê, hebê. Di wê nûqteyê de wê, Levinas wê di destpêkê de wê, lêpîrsînekê wê bikê ku wê di zanîne de wê, karibê bahsa kokekê wê bikê bê.

Li gorî Levinas wê Heidegger wê, têtîna fenomenolojikî a hegelî wê, di rengê de wê, bigihênê têrbûnekê di fahmkirina xwe de. Heta ku mirov dikarê weke nûqteyek li asta bilind ku wê ew wê bi wî re wlê bigihê jî şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê mijare fenomenolojiyê wê di aslê xwe de wê, di dîmenekê de wê, di miajre hebûnê û bûyinê de wê, weke têtînek û şêwayekê hizirkirinê jî wê hin bi hin wê weke ku wê li wê were lê hizirkirinê. Di hizirkirina levinas de wê, ji hebûnê bi ber bûnê ve wê, di pêvajoyek hizirkirinê de wê bi wê re wê, di rengê de wê weke ku wê were dîtin ku wê li wê were lê hizirkirin.

Di hizra Levinas de mijare hebûnê ..

Di mijare hebûnê de wê, dema ku em li wê bihizirin wê weke têtînek zêde kûr bê û di aslê xwe de wê hinekê jî wê zor bê ku mirov li wê bigihêjê têtînek şenber jî a dîyar jî. Ber ku wê, hertimî wê jîyan di pêvajoyek herikinê a pêşdeçûyinê de bê. û hemû heyin weke bi hebûnî di pêvajoyên gûharinê de bin. Ev wê, di mijare hebûnê de wê, rewşek sabît û ankû pêdendî wê di wê de wê, nekê ku mirov wê, bide dîyarkirin.

Di têtîna ontolojiya heidegger de wê, ev aliyên ku ew wê, di xwezê bigihênê şîroveyê wê, di rengê de wê, li ser hebûnekê ku ew di xwe de weke dihizirê wê, di meji de wê biafirênê re wê, li gorî Levinas wê, ji têtîna bûnê wê weke ku wê dîr jî keve. Ya ku ew wê, di wê nûqteyê de wê, li wê dihizirê wê, ji aliyekê ve jî wê weke ku wê ev alî bê. Lê di dewama wê de wê, dikarin wê werênina ser ziman ku wê, di mijare hebûnê de wê bûnê weke têtînek bûyinê ku wê di wê de wê, bigihêjê têtînek hebûnî wê, weke rengê hizirkirinê ku wê vajî ya heidegger a di hizirkirinê de bê. Heidegger ku wê di hebûnê de wê bikê ku ew bigihêjê têtîna bûnê wê, Levinas wê bikê ku ew di bûnê de ew bigihêjê têtînek bi hebûnî. Di wê nûqteyê de wê hebûna ji bûnê a levinas û hebûna ontolojikî a Heidegger wê, çawa karibê wê di wê nûqteyê de wê ji hev

cihê wê bikê û wê ji hev cihê wê fahmbikê? Di wê nûqtayê de wê, ev pirs wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê.

Di bûnê de wê, bûyinên weke bi bertekî weke tirsê, gûmankirinê, hêsta sûcdariyê, hêskirinê û hwd wê, weke weke rewşên mirovî ku wê di çerçoveya rengekê aqilî ê derûnî de jî ku mirov wê karibê wan fahmbikê bê bin. Ev wê weke aliyên bi hêstî bin û hêst wê ne weke tiştekê bi hebûn a ku ew were dîtî bin. Di wê nûqtayê de wê, tenê wê di rewşek bûyî û rûdayî de wê, karibê xwe di awayekê de wê, bide diyarkirin. Di mijare hebûnê de ku ew bi têngînek ontolojîkî wê hilda li dest wê ev ji aliyekê ve wê weke aliyê ku ew karibin ji berçav dûrkevin û ankû weke newîna dîtî û ankû weke ji nedîtî ve jî werin. Bi têngîna bûnê re wê, weke rûhiyeta mirov ku wê bi derûnî wê bikeviyê de wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê, weke minaq wê bide. Di çerçoveya hebûnê de wê weke aliyên ku ew wê werina hîskirin bin. Ev aliyên weke yên bi hîskirinê wê çawa wê karibin weke di mijare zanîna hebûnekê de wê werina ser ziman? Di wê nûqtayê de wê, dema ku wê Levinas wê di nava jîyane rojane de wê bikê ku ew wê, şîrovebikê û ew bigihijê zanîna azmûnên ku ew dibin û di nerîna wan de bigihijê fahmkirinê wê weke aliyê ku ew wê li wê bihizirê bê. Heidegger wê, di rengekê de wê, ew hebûnê wê, bi kirinê re wê, bixwezê di nava azmûnê de wê hilde li dest. Lê wê ji hebûnê wê bi ber wê bûnê ve wê herê. Lê Levinas wê weke ku wê bixwezê ji wê bûnê bi ber wê hebûnê ve bixwezê bikeve rêwitiyekê bi fahmkirinê re.

Li vir wê li ser têngîna Levinas wê dikarê wê di dewama wê de wê bibêjê. Ew wê, di dîmenê ku ew bûnê de wê dema ku ew dihênê ser ziman ew wê, di rengekê de wê weke di dîmenekê notr de wê, weke aliyekê ku ew wê, bi têngînek fîzîkî wê bihizirê re jî wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di mijare bûnê de wê, kirdeyek hebûnê wê, di wê rengê de wê weke ku wê bixwezê kifşbikê. Em dema ku em xwarin, rohnî, kar û hwd wê, weke rewşna ku ew wê, di wê temenê de wê karibin werina pênasekirin wê li lê bihizirê.

Di wê nûqtayê de wê, em bikardihênin û wê fahmdikin. Di wê mijare de wê, fahmkirin û biarhanîn wê, hev ji hev re wê, weke temen bikin. Di dînyê de hebûna bedenê mirov wê, weke nîşanaka çî bê. Wê di wê nûqtayê de wê li gorî wê têngînê wê, di aslê xwe de li gorî hizra Levinas wê weke heyinek empirîkî ku mirov wê di wê temenê de wê karibê wê ji aliyekê ve jî wê fahmbikê bê. Minaq wê dema ku em rewşa dilxweşiyekê

û ankû kêfxweşîyekê wê li wê bihizirin wê bi ya ji wê sûdgirtinê û ankû fêdeyîyê ve wê, karibê wê, di wê temenê de wê bibê. Lê ew li gorî wê, bo ku ew bibin wê bingihêkê wan ê fîzîkî wê weke ku wê pêwîst bê. Ew jî wê bi bedenê re wê bibê.

Di ya ku wê laş dijî de wê, di wê rengê de wê, di nava wê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê, bi mijare bûyin û pêkhatinê re wê, werênê ser ziman bê. Ji wê aliyê ve wê, dikarê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Ji ber vê yekê, hebûna meya laşî ya li dinyayê nîşan dide ku yek di serî de yekî din diyar nake, lê yê din jixwe heman diyar kiriye ku em pê dijîn, pê tê xwarin û germ kirin berî ku em wê fahm bikin an nas bikin. "Jiyan" metafora Levinas e ji bo vê têkiliyê, ku ew dibêje "ji hêla laş ve tije ye".

Weki din wê dema ku em bahsa gotinên Levinas bikin wê hinekê jî wê gotinên derûnî-keseyetê wê, di wê temenê ên weke ego'yê û hwd wê, di wê temenê de wê di dewama wê were dîtin ku ew wê li wan bihizirê. Lê ew bo ku ew bigihîjê wateyekê li ser temenê 'ya din' û ankû 'têgîna xwe ya rewîstî' re wê ew wê bikê. Bi wê yekê, ji jiyana hundirîn a veqetîne re mirov dikare bibêje "xwepereştiya naîf(safî)". Wekî ku Levinas dibêje, "ez" di kêfê de bi tevahî tenê ji bo xwe heya. Bêyî têkiliyek bi yê din re, 'ez' "egoîsme bêguneh" a, ne bi yên din re û ne jî li dijî yên din re. Ev wek "ker(nebihistek)"ek rewîstî ya. Vekolîna egoyê wê, di wê rewşê de wê ji bo Levinas fonksiyona wê hebê ku ew xwe wekî têgehek di rûbirûbûna bi ya din de vedihewêne. Ego, xwe, ew e ku ramanek ji bêsinoriyê digire. Ê ji bo hevdîtina bi bêdawî re mijarek ku ew bi rastî hundurînekê pêk dihênê, û ev weke egoîzma naîf hewce bê were bi navkirin.

Weki levinas dihizirê ku wê, pêwîst bê ku ew têkilî neyê fahmkirin ku ego û ya din di pergalek hevpar de tez û antîtezê pêk bînin, ku ji bo Levinas hevdîtîna di tevahî de kêmdike. Têgîna bêdawîbûnê xweseriyek cudayîyê hewce dike, lê ya ku "tevgera xwestekê" dike, û bi vî rengî ber bi ya derbasbûyî ve tê vekişandin. Bi vî awayî ontolojî û niyetbûn tê derbaskirin. Ev diqewime ji ber ku wê ego (navxweyî), ku li ser xwe girtî ya, dîsa jî tevgerê "derve" dike, da ku ew li derve biaxife û bandûrê lê bike. Ji ber vê yekê divê hundûr hem girtî û vekirî bê. Ji ber vê yekê têkili ji hev veqetînek radîkal û vebûnek hewce dike ku ew dihêle ku yê din têkeve cîhana egoyê, wî bixe bin banga lênihêrînê. Ji hev veqetandin û vekirîbûn ew e ku dibe sedem ku egoya di "paş" a hevdîtîna de were fahmkirin ku rewîst bi renegekî nexwestî û guhêrbar were sepandin. Ji ber

ku berpirsiyariya egoyê tê ferzkirin û bandûr dike, mirov dikare îtirazê yan fahm bike yan nabîne, yan bersivê bide yan jî bersivê nede, yan herê bike yan jî înkâr bike ku ew heya. Lê ez dihizirim ku Levinas dê îdia bike ku wekî ku ji îtirazê bandûr dibê, an jî berpirsiyarî nayê rakirin. Ew niha ye, wekî pîvanek hevdiînê, gelo em pê dizanin an na. Têgîna hevdiîn û rûçik dikare wekî serpêhatiyê were bi hizirin, wê hingê tenê di wateyek cihêreng de, ku wekî qonaxa ku xwe tê de derbas dibe nayê fahmkirin. Wekî ku Michael Morgan îdia dike, em dikarin wê wekî pîvanek veşartî ya jiyana asayî, civakî û hwd wê fahm bikin (Çav. Morgen, Michael L.(2013), Discovering Levinas, Cambridge University Press, P: 64-70).

Wekî ku di pêşgotinê de hate gotin, Levinas cûdahiyek di navbera têgihîştina rû wekî "hêzek" û wekî "hêzek paradoksal" de dike, û ew îdia dike ku ya paşîn e ku derbas dibe. Ji bo ku ez bi zelalî tiştê ku di vê yekê de heye derxim holê, ez ê hinekî din ji nêz ve li tiştê ku dikare li ser bandûra rûyê li ser xwe ew "ez", ku bandûr dibe were gotin, binihêrim. Paşê ez dixwazim piçekî bibêjim ka Levinas çî ji "azadî" û "hêz" fahm dike. Ger em bi egoya naîf dest pê bikin, "li malê bi xwe re", ew bi azadî û xwebexşiyê tê destnîşan kirin. Ew azadîyek nefsbîçûk û yekser e, û weke hêzê ya. Lê paşê diqewime ku wê tiştek di nav cîhana heman tiştî de diherike. Ez wek rûyekî ji yê din bandûr dibim. Ev di hevdiîtineke konkret de bi yekî din re dibe. Wê gavê ez ji îtiraza ji bo **nelirêtiyê** dimênim. Li vir em li ser tiştekî ku dikare jê re "sînore rewîstî" tê gotin. Dema ku wê îtiraz dike, ev xwebexşiya azad li hember sînorek dimeşe, ji ber vê yekê heke were derbas kirin wê demê bêrewîstî û di dawiyê de kuştina rastiyek bibê. Ev sînore xosleta rûyê axaftinê ya bi min re, dayîna fermana nehiştina zorê ya. Ger em neha vê yekê wekî serpêhatiyek rasterast, belkî xwezayek awarte bihesibînin, ew vedigere xwendinek ku Levinas rû bi rû û rû bi rû hêzek normatîkî dide, ku divê bi renek rastîn bandûrê li mijarê bike. Sînore rewîstî wê demê wekî sînorekî rasteqîn xuya dike, di vê wateyê de ku ji mijarê tiştek hewce dike ku ew bikaribe bi ser de biavêje. Lê wekî ku em ji şirovekirina Morgan jî dibînin, divê rû û îtiraz bi vî rengî rasterast neyê fahm kirin û sînore bi vî rengî ne sînorek a. Rewîst dikare wekî pîvanek gerdûnî ya di navbera jiyana mirovan de, wekî tiştek nexwestî û neguhêrbar were fahm kirin. Ew dibê, lê ne wekî serpêhatiyên di jiyana xwe de, lê bêtir wekî beşek veşartî ya hevdiîtinê Çav. Morgen, Michael L.(2013), Discovering Levinas, Cambridge University Press, P: 60-61)..

Di mijare rûdênê de wê pêvajoya fahmkirinê wê bi xwe re wê weke pêvajoyek azmûnkirinê bê. Wê di wê nûqteyê de wê, li wê têngîna wê bi xwe re wê, fêrbûna ku ew me li wê digêhênê Morgen wê, di wê nûqteyê de dixwezê wê di gotina hêzê de wê, di rengekê de wê bi cih bikê û wê di wê rengê de wê werênê ser ziman.

Di vir aliyekê din jî wê weke ku wê ji wê gotinê wê di rengekê de wê were fahmkirin ku ew wê, di wê nûqteyê de wê, di rengekê de wê, weke ne di wê de lê wê weke ku ew wê bi wê di rengekê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê hilde li dest û wê werênê ser ziman.

Di awayekê de wê, Morgen wê morfolojiyekê wê bi dîmen û rû re wê dênê. Di têngîna dijberîyê de wê, di wê nûqteyê de wê fêrsa bi fahmkiirnê ku wê bigihjiyê de wê bixwezê ku ew di wê nûqteyê de hinekê li ser wê bi ponijê û ew jî wê bigihjê hinek encamna di çerçoveya têngîna hizirkirina bi têngîha rewîstê û hwd re. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, mijare rû wê, di wê nûqteyê de wê, weke aliyekê ku wê, ji wê têbigihê û bigihjê dîyarkirinekê. Di dewama wê de wê, dema ku wê Lavinan wê li wê bihizirê wê, mijare rû wê weke bi çerçoveya wê re wê, weke bi hebûnkirinekê wê, di wê temenê de wê, bi têngîna û çavkaniya bûnê re wê, bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Morgen di wê nûqteyê de gotina 'heûnê' wê ji wê rewşa ku wê Levinan wê weke bi têngîna bûnekê ku ew wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de gihiştina destûra hebûnê, di dewama wê de wê ya başî û nebaşîyê û hwd wê weke aliyên wê yên din bin ku em di dewama wê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ku em wê li wê bihizirin bin. Ji derûnîya gotinên Levinan wê fahmdikê ku ew dibê ku di bin bandûra serboriyên wî de bê wê, mijare 'xirabî' û 'nebaşîyê' wê bi têngînek kûr wê di wê nûqteyê de wê bixwezê wê weke aliyekê û rengekê li wê rûyê ku ew wê, li wê bihizirê ê şûbjeyî wê weke li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê, aliyekê din wê bi wê têngîna levinan re wê, bi fahmkirinê re wê xwe bide dîyarkirin. Ew jî wê li ser ya pêşî re wê, ya dîn a bûyî wê, di wê nûqteyê de wê mijare awa û rewşên wê, di wê nûqteyê de wê, di reng û awayekê de wê, xwe bi wê re wê, di şewayekê de wê bi fahmkirinê re wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê fahmbikê bê.

Levinan wê di mijare felsefeyê de wê, lêpîrsînên ku ew dikê wê di rengekê de wê, hin bi hin ku wê werina kifşkirin wê bi wê re wê derkeve li pêş. Di dema xwe de wê di nava hebûnîparêzên fîransî de wê, li ser wê temenê wê, derkeve li pêş. Li gorî ku wê Simonê De **Beauvoir** wê di hinek xabatên xwe yên otobiografîyî de wê werênê ser ziman de wê

bahsa derketina li pêş wê bikê. Di wê demê de wê, bi hevnasîna Sartre a wî re wê bikê. Li ser wê re wê ew wê, di wê rengê de wê, werênê ser ziman ku wê rojekê wê, di ber pirtûkxane bi navê picard re ku wê derbas bibê wê, pirtûka wî ya li ser huserl ku wî nivîsandî wê bibînê û wê bibêjê ku "felsefeya ku min di xwest ku ez binivîsênim ev a" re wê, werênê ser ziman.

Beauvoir wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê, di rengê hizirkirina wî de wê, çawa wê balê bikişênê wê di dîmenekê de wê weke ku wê bi xwezê ew bi wê re balê bikişênê li ser wê.

Lê tevî wê jî wê di rengekê de wê, di nava hizrên Sartre û levinas de ku em bi gotinekê bibêjin wê li ser "ya din" û hizrên cihê ku ew wê werina ser ziman re wê ji hev xwediyê nerînên cihê bin. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê dikarê wê, di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Minaq wê Sartre wê, "ya din" ku ew wê, dema ku wê pênasebikê wê weke tehdît û dejenere ku wê pênasebikê wê, di wê nûqteyê de Levinas wê tevli wê hizra Sartre wê nebê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê karibê wê, di serî de wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman. Lê di wê nûqteyê de wê, ev têkilidanîn wê tişteke wê bi xwe re wê karibê bide dîyarkirin. Ew jî wê li ser mijare têgîna hebûnê û têgîhiştina hebûnê û şîroveyên li ser mijare hebûnê bi şubjeyî û rengê objeyî ê fahmkirina wê ve girêdayî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê li wê bihizirê bê.

Di hizirkirina xwe de wê, di rengekê de wê, Sartre wê xwûdênenas bê. Di wê temenê de wê di wê rengê de wê, di demên wî yên piştre de jî wê weke ku wê levinas wê carna wê li ser hizrên wî bisekinê wê, di dîmenekê de wê, ew têgîna hebûnê ku ew pênase dikê wê, ji wê bigihêjê têgînek xwûdayî wê, di hinek şîroveyên ku ew di kovarên weke "nouvel observateur" de wê bikê wê, di wê nûqteyê de wê ji Levinas re wê bê sedem ku ew li ser Sartre re wê werênê ser ziman ku ew gotina xwûdê di hizra wî de wê ne xwediyê dîyarîyekê ku ew weke ku ew dihênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê, weke aliyekê din jî wê, di hizra Sartre û ya Levinas de wê, mijare ji hev cihêbûnê wê di têgîna ya din de wê, weke aliyê ku ew wê li wê cihê bihizirê bê. Di wê nûqteyê de wê, Levinas wê, di çerçoveya heviyekiyek û yekitiyek fenomenolojikî de wê di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê

nûqteyê de wê, levinas wê werênê ser ziman ku wê di pêvek, awa û yekitiya wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê nûqteyê de wê, di rengê din de jî wê levinas wê hizrên filosofên dema xwe wê, di rengê de wê, weke ku wê bixwênê. Di wê nûqteyê de wê ji aliyekê din ve wê mijare gîyanê wê li ser hizrên hizirvanên weke Rosenzweig û hwd re wê, di awayekê de wê, bikê ku ew wê fahmbikê. Xabate Rosenzweig a bi navê 'stêre keferetê (the star of redemption)' de wê, di rengê de wê bixwezê ku wê hinekê li wê bihizirê. Di wê xabate xwe de Rosenzweig wê, di rengê de wê têngîna gîyane mesihî û ya cihutiye wê weke ya rêya rast wê derxê li pêş û wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê li wê bihizirê û wê werînê ser ziman. Ya ku wê bala Levinas wê li ser Hizrên Rosenzweig re wê bikişênê wê ew bê ku wê çawa wê bi zimanekê felsefeyê wê di têngînek xwezayî û civakî a di zikhev de wê bixwezê ku ew di awayekê de wê şîroveya xwe wê bikê bê. Di wê nûqteyê de wê, ew wê fêrbûnê di pêvajoyek weke bi azmûnkirinê de derbasbûnê re wê pênasebikê û wê di temenê wê têngîna xwe de wê, bitemen bikê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku ew wê, bikê ku ew wê, fahmbikê. Şîroveyên Rosenzweig wê, di wê nûqteyê de wê, di wê demê de wê, tişteke din jî wê bi xwe re wê, bidina dîyarkirin. Wê, di rengê de wê, di nava têngîna teolojikî de wê hewldana pêşxistina têngînek civaknasî wê, di wê temenê de wê bi xwe re wê, di rengê de wê bidina dîyarkirin. Bo levinas wê, ev wê, di dîmenekê de wê weke ku wê bibê temenê wê fahmkirinê ku ew wê, çawa wê, di nava hizirkirinên wî de wê bi hesanî ku ew xwe bigêhênê têngîna ya 'yê din' jî. Di wê çerçoveyê de wê êdî wê di wê çerçoveyê de wê ew wê, di wê çerçoveyê de wê, bi wê re wê, li ser wê bisekinê û wê bixwezê ku ew wê fahmbikê bê.

Di wê nûqteyê de wê, di nava têngîna gîyane ku wê Rosenzweig wê werênê ser ziman wê, di wê rengê d ewê bale wî bikişênê ku ew wê, bi gotinên felsefeyê ên li hev hûnandinê û di wê temenê de wê bi wateyên felsefeyê wê çerçoveya xwe ya têngîna gîyanî ku ew wê dikê wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê, piştî wê ku wê levinas wê, wê têngîna gîyane wî şîrovebikê wê, ne weke gîyanek olî wê weke gîyanek felsefeyî wê di rengê de wê weke ku wê bibînê û wê, di wê de wê bixwezê ku ew xwe bigêhênê têngîhiştinekê û fahmkirinekê.

Gotinên ku ew weke li hev hûnandina ji aliyê Rosenzweig ve wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, ji wê aliyê ve wê xwe di rengê de wê bi wê rengê hizirkirina wî re wê bidina

dîyarkirin. Rosenzweig wê bi Buber re ku wê di awayekê de wê, herina enstubûnê ku ew şîroveyên xwe hinekê din kûrtir bikin wê, tawratê û hwd wê, wergerênin û wê di wê temenê de wê, çerçoveyek hizirkî a temenî wê bi wê re wê li ser wê temenê wê di rengekê d ewê weke ku wê biafirênin.

Di awayekê din de jî wê di wê nûqteyê de wê kombinasjona nava wê têngîna gîyane felsefeyî û têngîna afirandinê a ku wê, piştî wê bi hizrên wergerandinên ji tawratê û hwd re wê, di serê levinas de wê, bina temenê gihiştina têngînek hebûnê a bi azmûnkirinê a li ser têngîna yê din re jî. Wê di wê nûqteyê de wê, di şîroveya xwe de wê, weke ku wê Rosenzweig wê werênê ser ziman wê, hinek aliyên ku ew bi şîrove û gotin dikê lê ew wan di kûrbûna wan de wê zêde pêde neçê wê, ji Levinas re wê ji wê aliyê ve wê weke ku wê bina peyxam.

Levinas wê, di wê nûqteyê de wê têngîna hebûnî wê bi perspektifa afirandinê wê, di wê nûqteyê de wê li wê bihizirê. Di gotina têngînên baweriyên ên hena û serdest din de wê, mijare afirandinê wê, di wê nûqteyê de wê weke gotinek ku wê, ji aliyekê ve wê, ji wê aliyê ve wê weke ku wê di hizra Levinas de û wê bi ya din re wê, bingihekê baş ê fahmkirinê wê biafirênê. Di wê nûqteyê de wê, çavkaniya Levinas wê, di wê nûqteyê de wê çendî ku wê cihê bê lê wê encamên ku ew wê digihijiyê de jî wê di rengekê de wê weke ku wê cihê bê. Di wê nûqteyê de wê encamên ku ew digihijiyê de wê, di wê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê ku ew wê, weke heidegger wê bi têngîna hebûna ontolojikî wê bigihijiyê de wê, ne di wê rengê û awayê de bê. Wê, di rengekê din de wê, weke mijare kirdeya gotina afirandinê wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê ji aliyekê ve wê bi têngînek şubjeyî a bûnê re wê, di şewayekê de wê, ji xwe re wê, weke aliyekê wê bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, kirdeya gotina afirandinê û têngîna bûyinê wê, di têngîna etika levinas de ku em li wê bihizirin wê, karibê di rengekê û awayekê din de jî ew rengekê fahmkirinê ew bi xwe re ew di şewayekê de ew bide dîyarkirin. Di wê têngîna de wê, gotina sermediyê wê di têngîna Levinas de wê li ser têngîna asoyê wê weke ku wê bi wê re wê rûniştî bê û wê bi wê re wê xwediyê temen û çavkaniyek fahmkirinê bê.

Di wê nûqteyê de Rosenzweig wê çendî wê berî Heidegger wê bibê jî lê wê di rengekê de wê têngîna giştîtîya ku ew wê, werênê ser ziman wê, di dewama wê de wê, di temenê têngîna hegeliyê de bê. Ew wê, gihiştina rastiye, arami û ahengek levkir wê, bi wê giştî û ankû tamiya wê re hatin û gihiştina yekitiyekê re wê bibînê. Di wê nûqteyê de wê, di wê de wê,

ew wê, nebînê. Ya ku wê bale Levinas wê di şîroveyên wî yên di wê warê de wê bi têtîna hebûnê wê bikişênê wê, di wê nûqtayê de wê yekitiyê ku ew wê, dihênê ser ziman wê weke heidegger wê zêde di nava têtîne ontolojikî de wê, nede girtin bê. Di mijare bûnê û pêkhatinê de wê, gotina Resenzweig wê, di wê nûqtayê de wê were dîtin ku wê hey û bale Levinas wê di wê nûqtayê de wê, bi têtîna bûnê û pêkhatinê de wê, bikişênê. Ew wê dema ku wê bahsa 'xwûdê û dûnya wê, di afrînerîya xwe de di dewrûdayim dibin' ku wê werina ser ziman wê, ji wê têtîna bûyinê a ku ew wê şîrove dikê wê, Levinas wê, weke çavkaniyekê di hizra xwe de wê ji hinek aliyên ve wê weke ku wê hilde li dest. Ev têtîna Rosenzweig wê biqasî têtîna teolojiya Spinoza ku ew dixwezê, di awayekê de bê hebûna xwe li wê bihizirê wê ji wî re wê watedar wê weke ku wê were. Ji aliyê têtîna etikî ve jî wê, şewayê spinoza ku ew wê bi rêgezên felsefeyê dixwezê dûnyayê, jîyanê û hebûnê fahmbikê wê, di rengekê de wê Levinas jî wê, bi têtîna xwe ya etikî re wê weke ku ew wê, di şewayekê de wê pêşbixê. **Li** vir wê Resenzweig wê dema ku wê bahsa afirandina xwûdayî wê bikê wê di dûnyayê de wê kirin û ankû çalaki wê, weke 'di fiiliyeta mirov de wê werênê ser ziman ku wê ji çalakiya xwe wê biqatîhê' ku wê werênê ser ziman re wê, li wê bihizirê. Ew wê, di awayekê de wê hebûnê û kirinê wê weke du aliyên ku ew cihê ji hev werina pênasekirin wê di serê Levinas de wê weke ku wê bigihênê têtînekê.

Di wê nûqtayê de wê, Rosenzweig wê, di awayekê de wê di nava sazûmanî û keseyetên sêyem ên dûnyawî ku wê, dema ku wê, pênasebikin wê weke "tu" ku wê pênasebikin wê, di wê de wê, kirdeya ku ew wê dihênina ser ziman wê, weke dervî wê giştitiyê û ankû weke ogeyên ku ew tevli wê giştîtîyê nebin ku ew wê pênasebikê wê, di rengekê de wê weke 'yên dervî wê' û ankû ya 'yê din' ku wê Levinas pênasebikê wê di rengekê de wê, li ser wê bisekinê.

Di wê nûqtayê de wê Levinas wê li wê bihizirê û wê weke ku wê di serê xwe de wê pirs bikê ku Resenzweig wê herênî û anû neyînî dibînê wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqtayê de wê ev nûqte wê, li gorî wî biqasî gotina xwûdê a di serê sartre de wê ne dîyar wê, di serê wî de wê ne diyar bê.

Resenzweig wê di rengekê de wê, di dîmenekê weke wê hiyaraeşîya hegel wê di rengekê de wê, di wê hizirkirina xwe de wê weke ku wê li berçav wê bigirê. Lê ew wê, di wê nûqtayê de wê, gotinên xwe wê ne weke wê lê wê weke xwe wê di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê

werênê ser ziman. Ber vê yekê ew wê gotina afirandinê a têgîna tawratê ku ew wê di rengekê de wê, kifşbikê û wê derxê li pêş wê hinekê jî wê di wê rengê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew rengê gotina xwe ya bi wê 'cihê' bûna wê re wê, di dîmenekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin. Ew wê têgîna xwe wê weke ku wê, çawa wê kant wê di xabate xwe ya bi navê "rexneya li aqilê saf" de wê werênê ser ziman ku ew wê, rewşek bi wê rengê wê weke encama şîyariya me wê nebînê wê, di wê rengê de wê, di şêwayekê de wê bixwezê ku ew wê, hizra xwe wê bi wê re wê, di dîmenekê de wê, werênê ser ziman. Pêvajoya bi demê, gûharin, rewşên gûharînê û rewşên nû ên ku wê di dewama wê de wê bibin wê weke hinek aliyên ku ew wê, di dewama wê hizirkirina xwe de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqteyê de wê, rewşa weke ji bûyinê bûhûrîna li hebûnê wê, weke ku wê, di dîmenekê weke ji kirdeyê li bûjenê bûyinê wê dîmenekê wê, bi xwe re wê, bi têgîna ideayî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, di mijare bûyinê de wê, weke ku wê were dîtî wê, Levinas wê, di wê nûqteyê de wê zêdeyî wê di têgîna xwe ya felsefeyî de wê bikê mijare lêpîrsînê. Di wê nûqteyê de wê bûyin wê bûyina wê, û di encama wê bûyinê de wê bûyina hebûnê û ji wê hebûnê pêvajoyên wê yên bi bûyinê û hwd wê weke aliyên ku ew wê, di wê nûqteyê de wê li wê bihizirê bê.

Di têgîna Rosenzweig de wê têgihek weke ya ku wê bi têgîna dageran re wê were ser ziman wê hebê û ev wê, di rengekê de wê, bi têgîna hevraştîtiya demî re wê, di rengekê de wê weke xwediyê rengekê pêvajoyî ê bi fahmkirinê re bê. Di hizra Rosenzweig de wê du alî wê hebin. Levinas wê ji hev cihê dikê. Aliyekê wê weke ku wê, bi wê têgîna giştîtiyê bê ku ew wê li wê bihizirê ku ew ji hev were qatkirin wê, ji wê tiştêkê din newê li holê ku ew xwe bi wê re bi sînor dikê bê. Aliyê din jî wê, bi têgîna pêvajoya 'ya din' wê têgîna ku ew weke 'tu' pênase dikê bê. Ya wê zêdeyî wê Levinas wê weke ku wê alaqaya wî bikişênê jî wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, li wê bihizirê bê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, li ser sê elementan wê di wê nûqteyê de wê, hilde li dest, Wê xwûdê, dûnya û mirov wê weke sê aliyên ku ew werina ba hev ew wê di wê nûqteyê de wê li wê bihizirê wê, bènê ser ziman. Levinas wê ji aliyekê ve wê hizra Rosenzweig wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, lêbipîrsê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, xwediyê rewşek fahmkirinê bê. Ev têgîna giştîtiyê wê,

di wê demê de wê mijare nîqaşên demê bê. Kant jî wê dema ku ew wê hizrên xwe wê li ser wê werênê ser ziman wê bi têtîna azmûnê ve wê li lê bipirsê û wê bi gotina “di diyalektika wê de wê, hizra giştîtiyê ji xwe bi gavavêtinê û ji azmûnê bêparîya wê, nikaribê derkeve li rê’ re wê, bi wê re wê hizra xwe wê werênê ser ziman. Li gorî wî “ya ku wê, hev girtin (sentez) gerdûnî wê qatbikê wê, xwezaye acêb a mirinê bê” re wê di têtînekê de wê bixwezê kku ew wê werênê ser ziman.

Wê dema ku em dîsa li têtîna Rosenzweig ve gerihîn wê, di wê nûqtayê de wê, ji aliyekê din ve jî wê bi vê nûqtayê ve girêdayî wê werênê ser ziman. Li gorî wî mirovê civaknasî wê di wê dûnyayê de wê, karibê xwe ji nûve avabikê. Lê wê ji aliyekê ve wê ew yekîtiya ku ew bahsa wê dikê bi têtîna giştîtiyê ve wê, ew hatiya ji hev felişîn. Ew wê, ji hev felişînê weke ji hev felişîna ‘ez’ wê, di rengekê de wê, şîrove dikê. Wê di wê pêvajoya xwe de wê, li wê ne di yekitiyê de wê, bialimê hizirkirinê. Ew wê di heman awayê de wê, ‘ya din’ jî wê bikişênê li nava hundûriya xwe.

Di wê nûqtayê de wê, aliyekê ku wê weke ku wê Levinas wê bi wê re wê, ne di hemnerînê de bê wê, têtîna ku wê werênê ser ziman wê di çerçoveya têtîna “ku wê, di nava ‘hizra teqez de wê, ya ayni û ‘ya din’ û ankû cihê wê, hevyekeya wê ku wê bikê ku ew wê hizra wê, di wê çerçoveyê de wê, dênê li holê bê.

Di wê nûqtayê de wê, ev nûqte wê weke nûqtaye ku wê di wê de wê, levinas wê ya din wê, weke ‘cihê’ wê, di wê nûqtayê de wê, bihizirê û wê weke ne pêwîst bê weke ya din were hizirkirin û bibê wê, di dîmenekê de wê li wê bihizirê. Di têtîna wî ya hebûnê a bi temenê bûnê ku ew li wê dihizirê de wê ev wê weke bi pêvajoyek bûyinê re wê, xwe di awayekê de wê karibê bide fahmkirin. Ew wê di wê fahmkirinê de wê, weke ‘hev fahmkirinê’ lê ne weke hevkinê wê, di wê nûqtayê de wê weke ku wê derxê li pêş.

Ji aliyekê din ve jî wê di çerçoveya hizra Levinas de ku wê bi awayekê wê şîrove wê zêde wê bi temenekê girêdana wî ya bi têtîna Heidegger ve girêdayî weke çavkaniya wî ku wê were kirin jî wê, ne ji ber rengekê fahmkirinê a ku ew wê, di wê temneê de wê bikê ku wê bikê bê. Wê ji ber rengê pergale ontolojîkî ku wê di giştîtiya xwe de wê aynikirinê ku wê bixwezê wê bikê wê ji ber wê bê. Di wê temenê de wê, di demên hemdem de wê pergale ontolojîkî wê li ser temenê netewî bê û ankû baweriyên û hwd de wê, di wê rengê de wê ew wê bikê û wê, ji wê çavkaniyê wê temenê dijberî û şerên ku ew wê bide pêşxistin wê biafirênê.

Li vir wê, ev wê, cihêbûna ku em wê di wê nûqteyê de wê bigotin dikin wê ji ya ku me li jor bi gotina têngîna etika levinas re wê hanî ser ziman wê bêgûman wê cihê bê. Di wê nûqteyê de wê, ev wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê nûqteyê de wê li wê bihizirê bê.

Di têngîna Rosenzweig de wê, afrînêrî wê baxşî xwûdê wê were kirin û ifşakirina wê jî wê bi mirov re wê, di awayekê de wê werênê ser ziman. Ew wê, şîroveya xwe wê dema ku ew li ser giştîtiyê dikê wê beremberê wê ya ku wê qatbûnê wê bi wê bihizirê li ser wê re wê weke ya hîçbûnê bê. Di wê rengê de wê, di renekê de wê, di wê nûqteyê de wê, nûqteyek ku wê Levinas jî wê bi kirpênê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Ew jî wê ew bê ku wê, “mirov wê, di dewama wê de wê bi hebûna xwe re wê alaquadar nebê. Wê bi hebûna ya ‘yê din’ re wê, alaquadar bibê û wê têkiliyê wê dênê.” Di wê nûqteyê de wê, wê ev têngîna Rosenzweig wê di renekê de wê weke têngînek felsefeyî ku wê çavkaniya wê weke li ser ya danûstandinê ku wê ava bê wê, di dîmenekê de wê were dîtin ku wê xwe bide dîyarkirin. Ev aliyê weke temenê danûstandinê wê, bi ‘ez’ û ‘ya din’ re wê, di renekê de wê, çavkaniya têkiliyek bi fahmkirinê re wê bi xwe re wê werênê ser ziman. Minaq wê, di wê temenê de wê, dema ku Rosenzweig wê bahsa danûstandina birehîm bi xwûdê re ku wê bibêjê ‘ez li vir im’ wê, li ser temenê hêskirinê, kirdeyê û etikê ku wê ava bê wê, di renekê de wê bi wê re wê pênamebikê û wê werênê ser ziman. Ew wê, di wê nûqteyê de wê di wê têngîna kirdeyê de wê li wê bihizirê. Minaq wê di wê nûqteyê û têngîna de wê ew wê werênê ser ziman. “Kes wê karibê hêskirinê fermanbikê, lê ew hêskirin wê hêskirinê wê ferman bikê’ re wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, Rosenzweig wê, di wê de wê dixwezê ku wê di renekê de wê werênê ser ziman ku ew çendî ku ew wê di wê de newê bi navkirin jî wê weke kirdeyek sergirtî weke ‘fermana xwûdê’ ku ew di wê de wê, weke bi wê ew wê were kirin.

Levinas di wê nûqteyê de ew wê, di mijare têngîna ontolojikî a weke kirdeyekê ku wê Rosenzweig li wê dihizirê wê, bixwezê ku ew ji wê dîr wê, di renekê de ew li wê bihizirê û wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman. Ji aliyekê din ve jî wê Levinas wê, nûqteyê ku wê weke giştîtiyê (totalization) wê weke rexneyek tûndrew a li wê di renekê de wê weke ku wê, di wê de têngîna Rosenzweig de wê bixwezê wê kifşbikê. Di wê nûqteyê de wê, rexnegirtina li têngîna giştîtiyê wê, dema ku wê, werênê ser ziman wê bi têngîna ‘ji azmûna mirinê’ wê weke ku wê ji wê

bibê. Ber ku wê kes ew çendî di nava wê giştîtîyê de wê ji wê ji xema mirinê wê, xilas bibê û ne jî wê, ji wê baxtewariya xwe bi şûn ve kariya gavê biavêjê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, giştîti wê xwe weke giştînekirî' re wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê hizra xwe wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê Levinas wê, nûqteyek din jî wê weke ku wê di wê nûqteyê de wê li ser têngîna 'zanina teqez' re wê bikê mijare nîqaşê. Li gorî wî 'zanîna teqez' wê, zanîna di nava yên wekehev de bê. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di kirdeya wê de wê weke ku wê cih ji ya din re wê nebê re wê, di awayekê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, demê ew ahenge di nava zanina teqez' de wê, di rengekê de wê, nikaribê wê di rengekê de wê weke ku wê di kirdeya wê de wê karibê bi awayekê morfolojikî ji wê were derhanîn ku ew wê, giştîbûnekê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin wê weke ne bi giştîbûnekê re wê, encama xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê.

Di wê nûqteyê de wê, di encama wê de wê, levinas wê encama ku wê digihijiyê de ku wê hizra sermedîyê wê ya ne serdemî jî wê di xwe de wê weke ku wê bihawênê. Weke hebûna bi dawî mirovan wê di wê nûqteyê de wê erkên xwe yên bi zanîne wê çawa wê bi dawî bikê û ankû wê bêne li sêrî? Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê li wê were lê hizirkirin. Di wê nûqteyê de wê di wê çerçoveyê de wê hizra sermedîyê wê, weke nûqteyê ku wê wê gav were avêtin bê. Kartesyanî wê ji wê gavê biavêjê. Di şîroveyên descertes de jî wê, di rengekê de wê, gotina xwûdê wê di rengekê de wê, li wê were lê hizirkirin û wê di wê de wê, têngînek sermedî ku ew wê, bi tememî salix nakê jî wê di wê de wê weke ku wê kifşbikê.

Wê dema ku wê Levinas wê li hizrên dekart wê bihizirê wê, ya ku ew wê di wê de wê lêgerîna wî ya li birhanekê wê ne ew bê. Wê ew rastîtiya bi awayî û rastiyên ku ew dihên salixkirin wê di nava wan wê çawa heviyekiyek tamî wê hebê û ankû wê nebê bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di awayekê de wê, dema ku ew wê li wê bihizirê wê bi têngîna dekartî re wê aliyekê din jî wê bikê mijare rexnegirtinê. Ew jî wê têngîna weke 'ew kirina hundurê me a hizrekê' ku wê di hizra felsefeya dema kevnera a girêkî de wê were ser ziman û wê hinekê jî wê di nava têngîna giştîtiya ontolojîkî de wê heta wê demê wê, were ser ziman wê, di wê nûqteyê de wê li dijî wê hizra xwe wê werênê ser ziman. Aliyê ku wê ji hizra wî weke rengekê rexnegirtinê li têngîna hiyararşiya kirdeyî a hegel ku ew wê werênê ser ziman jî wê xwe di wê nûqteyê de wê bi hizirkirina wî re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê

de wê, bi aliyekê təkiliya nava kirdeyan re wê, di rengekê de wê bihizirê û wê dema ku ew wê mijare ontolojiya olan û hwd wê şîrovebikê jî wê bi wê têngîna təkiliya nava kirdeyan re wê, di dîmenekê de wê bikê ku ew wê, di şêwayekê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi hizrên wî re wê fahmbikê. Lê di wê nûqtayê de wê dema ku wê bihizirê wê, gotinên weke sermedî, metafizîkê û hwd wê ji hev cihê wê di dîmenekê de wê bihizirê. Wê hebûna me ya di idiaya sermediyê de wê bi wê re wê bihizirê. Ew mijare felsefeyê û zimanê wê dikê wê bi wê çerçoveyê û dervî têngînek ontolojikî wê bi têngîna kirdeyê û təkiliya nava wê û ya din û ankû 'ez' û 'ya din' de wê, di wê dewama wê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê û wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê, dîroka felsefeyê heta wê demê dihê wê bixwezê ku ew di dîmenekê de wê bikê ber nerînek lêpîrsîner de û ew di wê temenê de wê li ser wê bisekinê.

Û ma pêwendiyêke wûsa bi rastî ne ew e ku hebûn bi rengekê bandûr bibe an jî were xerakirin? Ez dihizirim ku ev tiştek e ku Levinas dixwaze werênê ser ziman. Lê tiştek ji bûyînê wêdetir çawa dikare mudaxeyî hebûnê bike? Levinas dibe ku bixwaze bersivê bide ku tevliheviyek wûsa bi rastî hewce dike ku yê din, ankû ya ku bandûr dike, "tundrewên din" (û "ji derveyî hebûnê") be. Levinas hewl dide ku tevliheviyek weha vebêje, bi berdewamî ji wesfên ku ji hebûnê dest pê dikin dûr disekine û ziman û awayên wê yên zanînê bikar dihêne. Ev yek girtina tevahiyê hinekî dijwar dike. Mînaqî, Levinas li ser astek bêtir derûnîyî an performatîf ravenake, ka rû û îtiraz çawa bandûr dike.

Wekî ku ew dibîne, tu hêzek mirovî nikare bandûrê li wê bike an ji holê rabike, ku ev tiştek guhêrbar û bê sehê a. Ji ber vê yekê, minaq kuştin (nimûneya herî dramatîk a bînpêkirinê) dikare wekî bêhêziyê were dîtin, di vê wateyê de ku karhanîna wê ya hêzê li eslê derbasbûyî, "bilindiya" ku jê tê îtirazkirin, nade. Ji ber vê yekê, minaq desthilatdarî tu carî nikare desthilatdariyê bindest bike. Zêdebûn û bilindbûn tiştek e ku tu tûndûtjiya laşî û derûnî nikare kontrol bike. Wê demê divê em ji xwe bipîrsin ka tûndûtjiyê bi rastî çi bandûr kiriye an çi sehê kiriye. Ev dahûr di nav ontolojiyê (û derûniyê) de cih digire. Dibe ku tûndûtûji ji ber wê yekê pêk were ku yê din wekî endamê komekê hatî çêkirin ku yek taybetmendiyên ku rûmeta wan a mirovî kêmkê dike destnîşan dike? Di wê rewşê de, tûndûtûjî li ser mijarek an wêneyek ku mirov nimînêr dike, lê ne yê din di dinbûna xwe de tê armanc kirin. Rû bi rastî ne wêneyek an

mijarek e, ji ber ku ew pêş mebest e, bi rastî ne wateyek e ku wate dide objeyekê.

Ev çend awayên ku em dikarin fahm bikin ku rû û gazî çawa bandûr dike, bêyî ku ew hêzek ji bo pêşîgirtina bêrewîstiyê pêk bîne. Divê ev nêrîn ji cureya ramana li dora nêzîkbûn û hevdfîtinê ku Zygmunt Bauman li ser radiweste, were cuda kirin, xabate xwe ya bi navê 'Modernîte û Holocaust', ku ew rewîstê wekî avahiya herî bingeîn a têkiliya navsubjektîv binav dike. Li vir, di çend paragrafên kurt de, Levinas tête lêkolînek li ser girîngiya nêzîkbûn û dûrbûnê ji bo amadebûna mirov ji zilmê re, ku dixuye ku hin pêvajoyên derûnî ên naskirî û bi hêz vedibêje. Di çerçoveyek weha de, Levinas dihêne ser ziman û dihêne ser ziman, ku ew tê de bi teybetî li ser "hêz" an jî "xwûdane" ên ku li ser mijarê tevdişerî û di bin bandûra sazûmana civatê û sazûmanên wê de ne. Bauman dahûr dike ka nêzîkatî û dûrbûnek çawa "hêzek rewîstî" çêdike an çênekê, û ev yek wekî eşkere nezelal dihê fahm kirin. Di çarçeveya nêzîkbûnê de, ev helweşîn geş dibe, ku ev yek ji bo berpirsiyariya yekî din e (Çav: Bauman, Zygmunt(1997) Moderniteten og Holocaust med innledende essay av Øystein Nilsen oversatt av Mette Nygård utgitt i serien Bokklubbens Kulturbibliotek).

Helwesta Bauman rê dide me ku em pîrsek di wextê xwe de ji Levinas re deynin, ankû gelo rû û îtiraza hin guncan û watebûna xwe winda nakin, bi qutbûna ji tiştê ku rasterast bandûrê li ser mijarê dike û îhtîmalên rewîstî derdixe holê an çêdike. Bauman tiştêkî ku xwedan maqûliyeke mezin e dibêje, yanî di çarçoveya nêzîkatiyê de ji dûrbûnê zalimtir e. Mantiqê di pirtûka Bauman de wûsa dixuye ku rewîst hêzek normatîf e ku di çarçeveya nêzîkbûnê de geş dibe, û li wir zextek eşkere li ser tevgera rewîstî pêk tîne. Tiştê ku hûn li derdorê rûdinin, 'rû' ye. Lê berî ku ez vegerim ser vê mijarê, ez dixwazim bi hûrgulî derxim holê ka çi di binê xwendina Levinas de ji ezmûnî zêdetir transcendental e û li vir tê çi wateyê bi "transcendental" î wê bide me (çav: Bauman, Zygmunt(2000), Liquid modernity, p: 38-52).

Dema ku Levinas dixwênin, îhtîmalek nêzîk e ku mirov bihizire ku danasîna rû û civînê vedibêje ezmûnek rewîstî û dîv re pîrs tê kirin ka gelo ev tiştêk her kesî ye, an na. Nêrîna min ew e ku rû û berpirsiyarî divê li ser her kesî bê. Ez bawer dikim ku Levinas dixwaze tiştêk bêje ku bi gerdûnî derbasdar e ku tê wateya mirovbûnê. Ger wusa be, mirov dikare meraq bike ka danasîna rû bi rastiya me ya mirovî re têkildar e. Ez dihizirim ku nîqaşek li ser gelo Levinas "transcendental" an "empîrîk" e

dikare bingehék çêtir ji bo bersiva vê pirsê peyda bike. Ankû, ew hin awayên nîqaşkirina rû û berpirsiyariyê peyda dike ku cihêti di navbera nerîna ku ew behsa ezmûnan dike, û nerîna ku ew şert û mercên ezmûnê ye, peyda dike.

Di nerîna min de wê di wê nûqtayê de wê, fahmkirina Levinas wê, ji aliyê rege hizirkirina wî ve wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê, di regekê de wê weke ku wê bide nîşandin bê. Di wê nûqtayê de wê weke ku me li deverekê wê hanî ser ziman wê, girêdanên Levinas bi têngîni ku wê di şiroveyên weke li ser Heidegger re wê bênin ser ziman wê, ji aliyê rege hizirkirina Levinas ve wê nikaribê di temenekê piştrastkirinê ve zêde vegotinbar bin. Ew wê, di wê nûqtayê de wê, weke wê kirin wê, di regekê de wê weke têngîna Levinas weke di nava têngîna ên ayni û ankû wekhevan de ku wê çawa wê, di rewşek ku ew li dijî wê derdikeve de wê şirovekirina wî û weke kirina qalibekê de wê bi wî re wê xwe bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê dikarê mirov wê vebêjê. Rêyek ji bo destnîşankirina ka argumanek weha di Levinas de heye dikare ev be ku em bibînin ka jiyana me ya rojane ya bi hev re doza ezmûnî, şert û mercî ye, di heman demê de rû û berpirsiyarî şertê wê yê ihtîmalê ye, bi regekî ku hewcedariyên jorîn ji bo yek pêk tîne ne wek argumana transcendental bê. Nerîna min ew e ku di Levînasê de argumanek weha tune. Û hewildanek ku felsefeya wî bi şeklekî wisa bi zorê bike, wê hindêk taybetmendiya xwe wînda bike. Heger mirov hewl bide ku wî wek ramanwerekî transcendental nîşan bide, divê mirov li ser aliyên transcendental an jî wekhevîyên van argumanan nîşan bide. Tiştê ku ez di serî de di hişê min de ye, ihtîmala derbasbûna ji diyardeyên, diyarî û ezmûnî, "vegera" ber bi tiştêkî xwemal an jî qismî veşartî ye, ku şert û merc dide serpêhatiyan. Wekî ku ez ê nîşan bidim, Levinas gelek çaran dibêje ku ew li tiştêkî ku "berî" ya ku em dikarin biceribînin digere, bi kêmanî heke em bi vê yekê ezmûnek (li ser têngînek weke ya Husserliyanî) re wê fahm bikin. Di heman demê de, ez bi guman im ku ew şert û mercên gengaz ên derfetê wekî rewşên neceribandîni an têngînen razber dibîne. Lêbelê, ew ne jî ye. Felsefeya wî, di wê de xuya nake ku derbasbûnek ji ezmûnek an rewşek subjektîf (mînaq, têngihîştinek an întuîzyonek) berbi rewşek ihtîmalê ya ne ezmûnkirî, razber (wek "dem" û "mekan") vebêje.

Ez Michael Morgan di îdiaya xwe de dişopînim ku tiştê ku di "ber" de Levinas lê digere ne hebûnên metafîzîkî an têngêhen razber in, lê têtikiliyek

xwemal bi ya din re ne, ku asîmetrîk e, bi berpirsiyariyê ve tête diyar kirin, û ku asta ramanek veşartî an jibîrkirî pêk tîne. . Morgan vê yekê wekî aliyekî jiyana me ya rojane, lê di heman demê de wekî tiştê ku diqewime şîrove dike. Li vir cûdahiyek kêrhatî di navbera tiştê ku diqewime û tiştê ku tê jiyîn heye. Bi gotineke din, rû û berpirsiyarî dikare bandûrê li ser min bike, di heman demê de ku ez vê rengê fahmkirinê bi wê rengê bi têgihek ezmûnê wê diyarbikim. Cûdabûnek wusa tê ve wateyê ku ravekirinên xuyayî fenomenî û zêdekirî yên hevdfîtin û berpirsiyariyê bi nebûna naskirina jiyana me ya rojane bi ezmûnî nayên red kirin.

Naha ez mînaqek ji 'Tevlîbûn û Bêdawîtiyê' ya Levinas bidim ku tevgerek "paşverû" vedibêje. Tiştê ku ew niha ji hev cuda dike ew e ku ew jê re dibêje "tevahî" (ku min li jor behs kir), û tiştê ku ew weke "eskatolojî" bi nav dike, ev nêrînek e ku "tevahî dişkê" û ya etîk vedibe. Bi eskatolojiyê re, ev pîrsek e ku mirov di ezmûnê de dest pê bike, da ku di gava paşîn de vegere tiştê ku berî wê ye. Derbarê vê yekê de, Levinas dibêje ku mirov nêzîkê wê yekê dibe ku jê re dibêjin "rêbaza transcendental": "Bê ku felsefeyê bi eskatolojiyê veguhezîne, bê ku "rastiyên" eskatolojîk bi felsefîkî "birhan bike" mirov dikare li ser bingeha ezmûna tevheviyê, vegere. Rewşeke ku ew tevayî têk diçe, her çend ev rewş ji bo tevahiya şert be jî. Rewşeke weha ronîbûna derve yan jî derbasbûna li hember 'yê din' e."

Ez di wê baweriyê de me ku danasîna Morgan ya têkiliya xwemal a bi yê din re, ku perspektîfek bi qismî jibîrkirî an xelet fahmkirî pêk tîne li ser civakî, şîroveyek baş e ji "rewşa ku tevhevî dişkê" ya ku Levinas vedibêje. Tiştê ku di şîroveyek weha de baş e ew e ku girêdana nêzîk a di navbera ezmûn û şertê ezmûnê de tê domandin bê. Di heman demê de, mirov bi danasîna pêwendiya etîkê bi heman awayî nayê xerîb kirin, mîna ku mirov zan bike ku Levinas serpêhatiyên rewîstî yên rasterast ên ku her kes dike vedibêje. Min li jor behsa "dijeyiya rewîstî" ya kuştinê kir. Ev yek êdfî dikare bi wateyî li ser asta rewîstî, ankû li ser asta têkiliya eslî û rewîstî ya bi yê din re bi wate bikê jî bê.

Felsefe û civak di felsefeya Levinas de

Levinas wê dema ku wê pêvajoyên civakî wê şîrovebikê wê di rengekê de wê di çerçoveya wê kevneşopîya hizirkirina xwe de wê, di rengekê de wê hilde li dest û wê, di wê çerçoveyê de wê, hem ji aliyê pêvajoyên dîroka hizir û ham jî ji aliyê, çandî, olî, dîrokî û felsefî ve wê bikê ku ew

wê hilde li dest. Di wê nûqteyê de wê dema ku ew wê pêvajoyên civakî wê ji aliyê çandî û olî ve wê di xabate xwe ya giştî û sermedî'yê de wê, şîrovebikê wê bi hin gotinên weke atifkirina li hizrên descertes ên li ser gotina xwûdê ku ew şîrove dikê û weke bi tênginek sermedî wê dihênê ser ziman re wê, li wê bihizirê. Levinas wê, di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê şîrove dikê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare xwûdê wê dema ku ew wê şîrove bikê wê di çerçoveya wê têngîna xwe ya 'yê din' de ku wê werênê ser ziman wê weke tênginek li ser wê re wê, bixwezê wê ji aliyekê ve dervî wê çerçoveya têngîna giştîya ontolojîkî a ahengbar ku ew wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Lê ew wê dema ku wê, şîrovebikê wê, ji wê aliyê ve wê gotina xwûdê û razberîya wê re wê li şûna wê alaquadar bibê wê, di rengekê de wê, di nava pêvajoyên jîyanê de wê, pêşketinên bi civaknasî û jîyane malbatî û hwd re wê, pêşveçûnên ku ew dibin re wê, bixwezê ku ew wê fahmbikê. Minaq rewşên weke wasifkirinên weke bav, keç, jin, hewser û hwd wê, weke aliyên ku ew wê, di wê temenê de wê, hilde li dest û wê, di çerçoveya wê pêvajoya herikina bi dîrokê re wê bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Ew wê dema ku wê di çerçoveya pirtûkên pîroz de wê tawrat û incilê wê hilde li dest bi çavkaniyên wan re wê li ser sazûmanek bi çavkaniya felsefeyî wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê hilde li dest û wê werênê ser ziman. Ew wê, di wê temenê de wê, dema ku wê, mijarên minaq ên incilê û ankû tawratê wê werênê ser ziman wê di bin têngîna mijarên epistemolojîkî ên incilê û ankû tawratê de wê, di şêwayekê de wê bixwezê ku ew wê hilde li dest û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê çerçoveyê de wê heta ku wê kevneşopîya felsefeyê a girêkî ku wê şêrovebikê wê di pêvajoya wê de wê, weke ku wê çawa wê, di wê herikina pêvajoya kevneşopîya tawratê-incilê de wê, di rengekê de wê, di dewama hev de wê bixwezê wê di rengekê de wê, werênê ser ziman. Ev rengê hizirkirina Levinas wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov li ser rexnegirtinên wî yê li ser felsefeyê re wê, hilde li dest wê di rengekê de wê, rexneyên filosofê kurd Suhrewerdî ku ew wê li ser hizrên filosofên weke aristo û hwd re wê bigirê wê di rengekê de wê werênê berbîra mirov.

Ew jî wê di wê temenê de wê, kevneşopîya felsefeyê wê di renekê de wê, berî wê demê wê weke ku wê destpê bikê wê bibê xwediyê fêrsek fahmkirinê û wê heta ku wê bête ser ziman ku wê bi hizra filosofên weke yên aristo û hwd re wê, hatina dawîya wê jî wê di renekê de wê weke ku wê bixwezê wê, di nava hizrên xwe de wê, di awayekê de wê bigotin bikê. Di wê temenê de wê, dema ku em li nava hizrên suhrewerdî binerê wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku ew wê, çawa wê xatek hizirkirinê wê di renekê wê weke ku wê Levinas wê bikirpênê bi têtîna etikê û hwd re wê, di wê çerçoveyê de wê, bi têtîha rohnîyê ku ew wê, di wê rengê de wê bigihênê li renekê şîroveyê û hwd re wê weke ku wê bixwezê ku ew wê, di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê çerçoveyê de wê, di miyare têtînê olî de jî ew wê, li ser wê kevneşopîya têtîna felsefeya pêşî weke bi etikê ku wê şîrovebikê wê di renekê de wê bixwezê ku ew wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê ew wê, di dewama wê de wê, bi têtînê wê yên ontolojîkî ku ew ji nava jîyanê dîr û razber wê li şûpna ku wê li wan wê bihizirê wê, di nava jîyanê de wê bi encamên ku ew wê bi jîyane civakî û civaknasî û hwd re wê bibin û wê, di wê çerçoveya de wê, çawa wê bi pergalek rewîstî û ankû etîkî wê karibê wê bigihênê li gotinê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê, di şêwayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, di dewama wê de wê, di serî dewê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê, li ser têtîna descertes û gotina wî ya xwûdê re wê, di renekê de wê gotina ontolojîkî a weke bi têtîna baxtewerîyê wê di renekê de wê weke ku wê red bikê. Minaq wê dema ku em di temenê wê têtîna ontolojîkî û baxtewerî de li wê bihizirê ku wê bibêjê ku mirov wê nikaribê bibêjê ku wê, xwûdê wê destûrê bide nazîyan ku ew cihuyan biavêjê Auschwitz.” Ji aliyekê ve wê ber ku wê ji hizrên Heidegger û ankû ontolojiya wî dîmenekê bi wê rengê wê bixwênê wê, rexnegirtinê wê li wê bigirê. Rexnegirtinê wî yên li Heidegger wê pergali û ji temen ve bin. Di wê temenê de wê li hemberî têtînek bi wê rengê a hizirkirinê û temenê wê û çavkaniya wê hizrên xwe wê di renekê de wê weke ku wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ber vê yekê wê, ji aliyê têtînê ontolojîkî û hwd ve wê çûna ku wê şîrovebikê wê, di wê temenê de wê li ser kirinan û rûdan

û bûnên ku ew di jîyanê de bûna re wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê.

Li ser wê temenê ku em gotinekê atfi têtîna etikê a Levinas bikin û wê bi wê re wê bibêjin wê di wê temenê de wê karibê wê bibêjê ku wê di wê de wê ji wê aliyê ve wê bi kirinê û çavkaniyê bûyina di jîyanê de weke bûnê ku ew bûna ku ew şîrove dikê re wê aliyên negativ û pozitiv wê ji hev cihê bikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Li gorî wî di wê temenê de wê, têtîna wî ya azadiyê wê dema ku ew wê, werênê ser ziman wê, tam jî di wê nûqteyê de wê weke ku wê pêwîst bê ku mirov wê karibê gotinekê wê bibêjê. Ew wê, azadiyê wê bi bijartinên me re wê derkeve li pêş wê werênê ser ziman û wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê rewşa nazîyan wê li dijî wê û weke ji holê rakirina wê di awayekê de wê şîrovebikê û wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê bixwezê ku wê, şîrovebikê. Wê di wê temenê de wê têtîna komkujiyê ku ew wê dihênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê bi temen bikê.

Heta ku mirov wê di wê temenê de wê gotinekê li ser temenê kirdeya wî re ku wê di wê temenê de wê bi gotin bikê ku wê werênê ser ziman wê di wê çerçoveyê de wê karibê wê bibêjê ku ew wê, bi têtîna narsismê ku ew wê li wê bihizirê wê, di rengekê de wê, weke 'îfşakirina rûyê' re wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Têtîna kirdeya Levinas wê di awayekê de wê weke ku wê hemû mirovatîyê wê di wê nûqteyê de wê hilde li nava xwe wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê şîrovebikê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di nava wê têtîna mirovatîyê de wê her kes wê bi rû û xwe wê weke xwediyê xwe û bijartiya xwe ya bi hebûna xwe re bê. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di awayekê de wê gotina bûnê-kirinê wê di rengekê de wê, di temenê wê pêvajoyên bûyina wê de wê, di awayekê de wê weke ku wê şîrovebikê û wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, di awayekê de wê, kirdeya levinas a mirov wê di awayekê de wê çawa wê rêya xwe wê, di awayekê de wê bibînê û wê pêde wê herê. Em nikaribin bibêjin ku ew jinûve dikê û dixwezê ku wê bikê ku ew gotinek xwûdê wê jinûve wê kifşbikê û wê dênê li pêşîya mirov ku ew wê bişopênin. Di wê nûqteyê de wê, ne ji şîroveyên wî yên li ser gotina xwûdê ku ew dikê û ne jî bi şîroveyên wî yên din ên bi felsefeyî wê karibê wê, di wê temenê de wê, fahmbikê bi wê rengê. Lê ew gotina etikê wê di wê temenê de wê bi têtînek felsefeyî wê, di temenê wê fahmkirina

mirov a demên bûhûrî û ya demên pêş de wê, li ser wê temenê wê bixwezê ku ew bi kirin û bûyinên me re wê, di rengê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de ber ku ew wê, di wê temenê de wê bibê xwediyê rengê hizirkirinê wê rexnegirtinên xwe li gotina ontolojiya Heidegger wê, di rengê de wê bikê. Hinekê jî wê wateya hizirkirinê wî yê di wê warê de ên bi rexneyî ku ew wê li ontolojiya Heidegger wê bikê û wê di dewama wê de wê li têtîna hebûna ontolojikî a hegel wê bigirê wê hinekê jî wê di temenê wê hizirkirina wî ya rexneyî de wê ev têtîna wî ya felsefeyî a etikî ku ew bi wê dihizirê wê hebê. Ew li ser wê temenê wê wekneheviya kirdeyê şîrove dikê û dixwezê navaroka wê fahmbikê.

Di awayekê de wê, di nava têtîliya mirov û xwûdê de jî wê di rengê de wê bixwezê ku ew wê, bi wê rengê wê di awayekê de wê pênasibikê ku ew wê, di kirdeyê de wê cihêyiyên wê û xosletên ezîtîyê wê, ne ji ber hêskirinê lê wê di awayekê de wê li ser temenekê levkirinê re ku wê bibin wê werênê ser ziman. Ji wê têtîna wê mirov wê fahmbikê ku wê mirov wê çawa wê xwûdayê xwe wê biafirênê wê di rengê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê.

Di wê temenê de wê, di çerçoveya têtîna civakî de wê, dema ku ew wê li wê dihizirê wê civakek wekhev û adilane ku wê, were pêşxistin wê di wê temenê de wê, çawa wê bibê wê, li ser wê çerçoveyê re wê li wê bihizirê. Ew di wê temenê de wê gotina civake adilane û ankû civake dadwer wê, di rengê de wê weke ku wê bixwezê wê derxê li pêş.

Di nava civakê de wê, li ser wê temenê de wê, Levinas wê nexwezê ku ew her tiştê ku ew dihê serê mirov wê weke baxt û ankû qaderê wê herê bikê. Ew wê, di rengê de wê, li dijêbûna xwe ya li wê di rexnegirtinên xwe yê li ontolojiya Heidegger de wê, di dîmenekê kirdeyî û hwd de wê bixwezê ku wê bide dîyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê, ya ku wê mirov wê bi gotina xwûdê re wê weke bi têtîna weke ya adilane, wekhevî û pêşxistina başiyê ku ew dihizirê wê, ji xwe wê weke xosletên têtîna etikê wê bibîne û wê di wê nûqteyê de wê bixwezê ku ew bi felsefeyî wê di rengê de wê bi wê re wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de ew dixwezê ku ew mirov bixwez bigihijê wateya jîyanê. Ew wê bi hêzbûn û kirdebûna cihê a bi hebûna mirov re ku ew li wê dihizirê wê di rengê de wê weke ku ew wê di wê temenê de wê pêşketina wê û bûyina wê weke ku wê bixwezê ku ew wê kifşbikê û wê di rengê de wê werênê ser ziman.

Ji aliyekê din ve wê gotinên weke ya aîdî dûnyê û ankû ne aidi dûnyê wê çi wê hebê wê, di wê temenê de wê ev tefekkûr wê çawa wê rûbidin û wê bixwezê ku ew wan di serî de wê, bigihênê li fahmkirinê. Ev wê weke gotinna ku wê di rengekê de wê, di demên berê de wê, werina lê hizirkirin bin û wê weke gotinên ku wê, rewşa mirov û keseyetiyê û ankû tevgeriya mirov wê li gorî wî bidina dîyarkirin bê. Ew wê, di serî de wê bi ser wê ve hatinê wê, di rengekê de wê pêşnîyar bikê. Wateya gotina bi serve hatinê wê di serî de wê ew bê ku ew wê bi aqilê xwe û fahma xwe ji wê derbas bibê. Ew wê weke aliyekê ku ew wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqtayê de wê, di zane min de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov li şûna bikeve nava hewldana kifşkirina ontolojiyekê bi têngîna Levinas re wî di serî de wê li şûna wê têngîna bûnê ku ew wê, weke temenekê di wê de wê bi kirdeya bûyinê, afirîneriyê, çêbûnê û hwd re wê, bihizirê wê, di rengekê de wê di nava aqilekê jîyanî de wê fahmbikê û wê derxê li têngiştinê. Ew wê, dema ku wê bahsa gihiştina wateya jîyanê wê bikê wê hinekê jî wê bi morfolojikî wê weke ku wê bixwezê ji aliyekê weke wê aliyê ve wê temenekê fahmkirinê û wateyekê biafirênê di serê mirov de. Di wê temenê de wê weke bi hêzbûna mirov û di encama wê de azadbûna mirov û di dewama wê de pêşketina civaketîyek adilane ew di wê nûqtayê de wê, bi temenê fahmkirinê re wê weke ku wê bibînê û wê bixwezê ku ew wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê. Li ser wê temenê wê tiştên weke 'pîroz' ku ew dibin wê bixwezê ku ew wan lêbipirsê. Di dewama wê de wê ya ku wê, weke ya layiq ku ew wê dixwezê wê fahmbikê bi zimanekê lêpirsîner jî wê çawa wê, di wê temenê de wê, bi wê têngîna wê ya 'yê din' wê bi wê re wê, bihizirê û wê, di wê temenê wê bi wê re wê bigihêjê têngîna hebûna wê, di wê rewşê de wê xwediyê rengekê hizirkirinê bê bi wê re. Di tênginên Rosenzweig de ku wê bi zêdeyî wê têngînek weke têtikiliya nava kirdeyan ku wê bi wê re wê bixwezê wê fahmbikê wê derxê li pêş. Rosenzweig wê, di hizrên xwe de wê, dîmenekê teolojikî zêdetirî wê di rengekê bi wateya gotinên felsefî ên jîyanî û hwd re wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Ya ku wê bale Levinas li hizrên wê bide kişandin û wê ji wî bikê ku ew di rengekê de peyxam bigirê jî wê, di aslê xwe de wê ev nûqte bê.

Di wê nûqtayê de wê, di têtikiliya xwûdê û yê din de wê lêpirsîna xwe wê bi lêbarkirinên weke berpîsîyariyê li yê din ku wê were kirin û di wê temenê de ji destê girtina azadiya yê din ve wê bixwezê ku ew wê

lêpîrsînê di wê temenê wê têkiliyê de wê bikê. Di wê temenê de wê, wê girêdana 'yê din' li xwûdê ew wê, di rengekê de wê, bixwezê ku wê têkiliya weke girêdanê wê li ser wê temenê kirdeya cihê û bi xwezbûnê û bi azadbûna wê re wê ji hev bi felişênê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê, di şêwayekê de wê fahmbikê û wê di şêwayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Mînaq wê dema ku wê bahsa gotinên harun ku wê weke yê nûsa ku ew bi rêya wî dihênê ser ziman wê, di rengekê de wê werênê ser ziman wê, ne di temenê girêdanekê û pêşxistina wê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê. Wê di têngîna peyamenê ku ew dihênê ser ziman de wê, di wan de wê, bi morfolojîkî wê bixwezê ku ew girtinên ji wê bi hizrî wê cihê wê bikê û wê fahmbikê. Di wê nûqtayê de wê, hatina ser ziman a peyame xwûdê bi rêya Musa wê, di wê temenê de wê, encamên wê yê di jîyanê de wê, şîrovebikê. Ew wê ne weke bi têngînek ontolojîkî lê wê bi encam û çerçoveyek şêwayê a epistemîkî wê bixwezê ku wê fahmbikê.

Di awayekê de wê, li hemberî ontolojiyê wê zêdetirî wê di wê nûqtayê de wê fahmkirinek epistemîkî wê di rengekê de wê bixwezê wê derxê li pêş. Wê li ser wê bisekinê. Ya ku wê di peyaman de wê bikê ku ew wê fahmbikê wê, ne ji bo ku ew wê, girêdanê di çerçoveya ahenge wekehevîkirinê a wekhevîyan wê bide çêkirin. Wê, di wê temenê de wê helwesta Levinas wê di wê nûqtayê de wê, li ser temenekê epistemîkî wê xwe di wê rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, di têngîna weke 'modela musa-harun' de wê, peyame biratiyê ku wê bixwezê wê derhênê û wê werênê ser ziman wê, bi wê têngîna epistemîkî wê bixwezê ku wê li ser temenekê pêvajoyên fahmkirinê wê avabikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê, aliyê ku ew wê, têngînen pirtûkên pîroz û keseyetiyên bi wê rengê ku wê şîrovebikê jî wê di wê temenê de wê, bo ku ew rexnegirtina xwe ya ontolojîkî wê bînenê ser ziman û çerçoveyek epistemîkî bi wê re di fahmkirinê de wê pêşbixê wê bo wê bê.

Di wê temenê de wê, di modela musa-harun de wê, di rengekê de wê bi pêvajoyên dîrokê û gûharinên bi fahmkirinê re ku ew bo ku ew di rengekê peresendinî wê fahmbikê re wê, werênê ser ziman. Mînaq wê, berî wê mînaqê wê mînaqê 'kabil û habil' jî wê di wê temenê de wê, bixwezê wê bikirpênê. Ew wê, ya Musa û harun weke weryantek wê ya cihê ku ew wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, ji aliyê aqilê darazî-şubjeyî

ve wê, encamên hizirkirinê bi morfolojikî ji gotina xwûdê ku ew dihên derhanên wê, şîrovebikê. Minaq wê, gotinên weke 'bi navê xwûdê biratiya ku ew dihê avakirin' û hwd wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê bi kirpênê. Ew têtî wê bi navê xwûdê wê, di awayekê sermedî de wê werina ser ziman û wê bi 'wahiyê' bin. Lê ew wê, di wê temenê de ji wê rengê hizirkirinê bûhûrîna li fahmkirina epistemolojîyê wê di renekê de wê bi têtîna xwe ya felsefikî a etikî wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê, dema ku wê, minaqên weke bi aqilê 'wehiyê' û hwd wê bide jî wê, di temenê lêpirsînên li ser aqilê rasonali û empirikî û hwd re ku wê di çerçoveya azmûnên jîyanê de wê bihizirê re wê bixwezê ku ew wê bêtê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê, lêpirsînên ku ew wê di wê rengê de wê bikê wê weke lêpirsînên epistemikî bin. Di wê çerçoveyê de wan lêpirsînên dikarê weke lêpirsînên wî yên bi aqilekê rexnegir ên li ser têtîna ontolojîya Heidegger û hwd re ku wê werênê ser ziman re jî wê, di renekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê lêpirsîna xwe wê bikê wê di renekê de wê, literatura fahmkirinê a teolojîkî jî wê ji wê di awayekê de wê sûdbigirê. Wi wê nûqteyê de wê, minaq wê gotinên weke 'nûrê xwûdê' hwd wê, bi nerîna xwe ya felsefikî wê bixwezê wê fahmbikê. Di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê, wan têtînen teolojîkî û hwd wê bêtê ser ziman û wê li ser wan re jî wê lêpirsînekê wê bikê wê gotina xwe ya 'rû' û ankû 'rû bi rû hatinê' wê di renekê de wê, bi morfolojîkî wê bi koka wê re wê li wê bihizirê. Em li vir gotina 'kokê' wê bi kar dihênin. Lê di rastiyê de wê, gotina kokê wê di felsefeya Levinas de wê gotinek ne zelal bê. Ew wê, di wê temenê de wê, zêdeyê wê weke hizrek lêpirsînê ew wê bikê.

Di felsefeya Levinas de têtîna şubjektîvetê û ya empirikî

Dema ku em bahsa felsefeya Levinas ji aliyê têtîna şubjektîvetê ve wê bikin û wê hilde li dest wê, di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê girîng wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, di serî de wê, mijare xasesiyetê wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê têtînî wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê. Heta ku di dewama wê de wê, di dewama têtîna fenomeniyê a Huserl de hinekê jî di dewama wê de şîroveyekê bi gotina empatiyê a li tiştê û hwd re wê karibê wê pêşbixê.

Di serî de wê mijare têtîna şubjektîvetê wê di renekê de wê weke ku em bi têtîna Levinas re wê, were dîtin wê hem ji aliyê têtîna xasesiyetê û

şîyarîyê ve wê were ser ziman û hem jî wê ji aliyê têgînek şubjeyî a ku em bi wê re wê me bigihênê fêrsa fahmkirinê re wê xwe bide dîyarkirin.

Di felsefeya wî de wê mijare şubjeyê wê, di wê nûqteyê de wê, wateyek giring wê li ser temenê fahmkirinê re wê weke ku wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin.

Dema ku em li ser têgîn û nerîna Levinas diaxifin wê bi wê re wê, ev wê, derkeve li pêş. Di felsefeya Levinas de axiftin wek mijarek mirovî "bi rastî" ye, bi awayek ku di ezmûna me de wekî naverok têgînek bi navarok bê. Lê wê ji hemû aliyên wê ve wê ne dîyar bê. Tiştê ku dikare li ser mijara ontolojî û bi tevahî were gotin ji bo Levinas têgînek bi fahmkirinê a duyemîn e, ku tê de "piştî" wateyek berbiçav dihê dîtin bi bûnêbûnê re. Ew li ser plana paşîn e ku dahûrên hişmendî, xasesiyetê û weke li armanca nêzîkbûnê tefkir dikê bê.

Xesasiyet wek taybetmendiyek subjektîvîteyê ye, ankû ji pîvana derûnîyê weke têgînek fenomenolojîkî a serbixwe bê. Tiştê ku li vir di dahûra Levinas de cihêreng e ev e ku qelsbûn ji bo yê din berpirsiyariyek pêk tîne, ku ew wê weke "nêzîkbûn" bi nav dike. Piştî ev berpirsiyarî bi rengê pasîfîyê ve girêdayî dide dîyarkirin.

. Bi vî awayî mirov di çermê xwe yê tazî êşedikişê û diêşe û ev pasîfîtiyek bingehîn e, ku fizîkîbûna me diyar dike. Ev bingeha têkiliya rewîstî ye, ankû "ji bo yê din" e.

Levinas çî bawer dike ku taybetmendiyên pêkhatî yên subjektîfîyê ne? "Ji bo wê" ku ew dikare wekî fahmkirina Levinas li gelek deveran bi têgîna ya din jê re "conatus essendi" bi nav dike, were dîtin, hewldana hebûnê ye ku bibe, xwe biparêze.

Dibe ku sûbjektîvîte lihevhatina kêf û qurbanîkirinê bê yan jî şikestinek di vê zewqê de bê, di wê de ku yek ji bo yê din e? Bi derfete, ji ber ku têkilî, yek-bi-yek, mîna ku ew "ya ku ew ji devê kêfê tê" tê binavkirin, têkiliyek ku mirov dikare jê re bibêje "tevî xwe.". Di tiştê ku Levinas jê re xesasiyet û lawazbûn bi nav dike de, bi vî rengî kêf û dilşikestina kêfê têkeliyek heye. Ji bo nimûne, ew dibêje ku yekseriya hestyariyê yekseriya kêfxweşiyê ye, û xemgîniya kêfxweşiyê ye.

Di wê nûqteyê de Levinas wê mijare şubjektivîteyê wê weke ku wê di wê çerçoveyê de wê were dîtin wê weke têgînek ku ew bi xesasiyetê û şubjektivîteyê a bi fahmkirinê re wê, di rengê de wê li wê bihizirê. Di wê temenê de Wê, di rengê de wê ya heyî, bûyî û rûdayî wê, di wê nûqteyê de wê weke ku wê weke çavkaniyekê wê di wê nûqteyê de wê hilde li dest. Ji van hersê çavkaniyan wê bikê ku ew bigihijê wê têgîn û

fahmkirina bi wê re. Di wê çerçoveyê de wê, di dewama wê de wê çi tşkiliya wê tşkîna şbjektiviteyê wê bi tşkîna felsefeyê û ankû tşkîna wê ya etikê ve wê hebê? Ji wê aliyê vê wê hinek aliyên ku mirov wê karibê wê di dewama wê de bi wan bihizirê wê bibin. Lê di serî de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, mijare tşkildanînê, bi tşkîna xesasiyetê re wê tşkiliyek afrîner a di wê çerçoveyê de ku ew wê weke ku wê kifşbikê wê bi wê re wê weke ku wê were dîtin.

Di wê çerçoveyê de wê di nava tşkîna nêz û dûr de wê, bi tşkîna dem û mekanê re wê, di rengekê de wê li wê bihizirê. Ew wê, mijare tşkîna azmûnê wê li ser tşkînek emprikî re wê, di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew wê, derxê li pêş. Lê ew di şîroveya xwe de wê, mijare tşkîna 'dema berî ya ontolojiyê' ku ew wê li wê dihizirê wê, di wê nûqteyê de wê, li ser wê re bi tşkînek felsefî-etikî bixwezê ku ew wê bigihijê fêrsek fahmkirinê. Minaq di demê de wê, mijare nêzbûnê ku ew wê, dihizirê wê ji aliyê tşkîna mekanê ve jî wê bixwezê ku ew li wê bihizirê ku ew wê çawa wê encamekê wê karibê bi xwe re wê werênê.

Di dewama wê de wê, tşkîna nêzîkbûnê ya Levinas jî wê tşkînek demdarî wê derkeve li pêş. Ji ber ku ew wê wekî berê ontolojik rave dike, Ew dihizirê ku em dikarin wê encamê bigirin. Ger nêzîkbûn bi tşkiliyek ku di dem û mekan de bihata kêmkirin, û bi vî rengî wekî bûyerek an rewşek were destnîşankirin, wê hingê ew ê eşkere girêdayî sazûmana di dîmenekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Îdiaya Levinas ku etîk beriya ontolojiyê ye, redkirina kêmkirina weha ye. Nêzîkbûna etîkî nikare wekî cîhê du xalên li fezayê were dabeş kirin, ji ber ku ew ê wateya nêzîkbûnê bide. Ne jî ew şêwazek haydarbûna yekî ji yê din e, heta radeya ku mirov wî wekî "nêzîkî" dihesibîne, di vê wateyê de ku ji hêla fizîkî ve ji bo ku çavên mirov bibîne, an ji bo axaftin an destdanînê peyda dibe.

Di heman demê de, Levinas hindik dibêje ku me dihêle ku em tşkiliya di navbera nêzîkbûna etîk û laşî de fahm bikin. Pirsra serxwebûna tevahî ye? Herçiqasî nêzîkatî ji nêzîkbûna erdnîgarî re neyê kêmkirin jî, lê dîsa jî ew e ku tşkiliya di navbera wan de çi ye, wê pirsê li ser wê bikê. Ma pêdivî ye ku ez bi yê dinê konkret re rû bi rû bim, da ku ez bikaribim wî wekî rûyek bibînim û ji îtirazê bandûr bibim? An jî dibe ku, wek nimûne, nûvekirina rûyekê laşî ji bo min di wateya Levinas de rûyek bê? Di her rewşê de, rûkbûn bi nêzîkbûna cîh-demî ya bi kesê ku bandûr dibe ve girêdayî nîne. Ev pirs di derbarê tşkiliya di navbera nêzîkbûna rewîstî û nêzîkbûna erdnîgarî de ne û gelo ti sînor an çarçove hene ji bo çi dibe ku

bibe dîmenê eşkerebûna rû. Levinas li ser vê yekê zêde nabêje û girîngiya medyaya girseyî û teknolojiya agahdariyê ji bo eşkerekirina rû an jî ji bo nêzîkbûna rewîstî nayê ravekirin. Wekî ku em ê paşê bibînin, Zygmunt Bauman helwestek zelal digire ku çarçove hene ku rû li ku û çawa tê xuyang kirin, ji ber ku ew girîngiyek mezin dide nêzîkbûna laşî ya paqij. Li gorî Bauman, nêzîkbûna laşî xwedan astek rastiyeke û girîngiya normatîf e, ku di bin dûrbûnê de nayê telafî kirin, tevî ku teknolojiyek heye ku ew dikare yên din ên dûr di têtînek 'cognitivî' de nêzîktir jî bike (çav: Zygmunt Bauman (2006) , Flytende modernitet, oversatt til norsk av Mette Nygård, Vidarforlaget , p: 260 -2263).

Pasîvîteya ku Levinas ji mijarê re vedibêje, dikare bi nihêrîna li karhanîna wî ya têtînen demê were diyar kirin. Levinas dibêje ku dema ku di axaftinê de xuya dike tiştek e ku dikare ji hêla egoya çalak ve were bîrhanîn û vegerandin. Dikare bê gotin ku ego bi tevgerên hişmendiyê yên wekî bîrhanîn û xeyalê paşerojê ji nû ve ava dike, û bi hêviyê dikare pêşerojê nêzîktir bike. Bi vî awayî dikare hem rabirdû û hem jî paşerojê bi nûnertiyê bîne nav dema nûha. Lêbelê, Levinas di wê baweriyê de ye ku berpirsiyarî nikare ji çalakiyek wusa azad a nûha derbikeve. Berpirsiyarî ji her heyî derbas dibe. Ew dikare bi 'diyakronî'yê ve were girêdan, ku ji 'hevdemî' tê cuda kirin. Diakronî tiştêkî ku demdirêj e, ku ji A ber bi B-yê li ser axek demkî dimeşe, destnîşan dike. Ger du bûyer di demên cuda de biqewimin, ji bo ku di navbera wan de demdirêj hebe, du hevokron in. Hevdemî nîşan dide ku di nûha de çi diqewime. Ev tê wê wateyê ku ger du bûyer hevdem bin, hevdem in. Hizrra Levinas ev e ku çalakiya hişmendiyê ya ku nûha diqewime ye. Di vê demê de ku azadî û xwebexşbûn heye, cihê ku bixwe dikare yê din nimîr bike, çi ji paşerojek bîrhanîn re têtîkildar be, hem jî paşerojek çaverêkirî be. Di nimîneriyê de, ev têtînen demkî derbasbûn û ditinbûna xwe winda dikin. Ew di cîhana ego û hişmendiyê de têne kêr kirin. Têtîna demê ya ku bi îddîayekê ve girêdayî ye, weke xala wê ya destpêkê ew e ku her dem dema heyî ye. Levinas dibêje ku ger em bi têtîliya rewîstî dest pê bikin, darêjkek din a demkî derdikeve holê, yek ku paşeroj û paşeroj xwedî wateyek ku ji min serbixwe ye. Di berpirsiyariya min a ji bo yê din de, rabirdûya wî min eleqedar dike, lê ev rabirdûyek e ku tu carî nebûye "nûha ya min", û nabe bibe jî, ji ber ku ew berevajî nûnertiyê ye. Heger em civîneke konkrêt a di navbera du kesan de wek nimûne bînin, em dikarin bibêjin ku naveroka hevdîtînê, tiştê ku her yek ji me dibêje û em çawa bersivê didin gotinên hev, "hemdem" in.

Li gorî Morgan, têtîna diakronî ya Levinas destnîşan dike ku berpîrsîyarî her gav berê tê dayîn, "berî" ew e ku di dema hevdtînê de bi awayekî ezmûnî pêk tê, û çî haya me jê heye (çav: Michael L. Morgan (2013) , Discovering Levinas, Cambridge University Press, p: 219-220).

Têtîna berpîrsîyarîyê di felsefeya Levinas de

Levinas wê di mijare hebûnê de wê dema ku wê, di rengekê de wê mijare 'ezîtîyê' wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di dewama wê de wê weke ku wê hilde li dest. Ew wê di wê temenê de wê mijare ezîtîyê wê dema ku ew wê dihilde li dest wê, bi têtîna ezîtîya li ezên din berpîrsîyar. Li gorî wî ezîtî wê hertimî wê di xwe de wê xwediyê temenekê berfirehbûyî bê ku ew bi wê li hemberî yê din ew berpîrsîyar bê.

Di wê temenê de wê, di tenekê de wê, bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, bi têtîna 'ez li ezê berpîrsîyarîya wê' di çerçoveyek ku ew wê xwe di wê temenê de wê, hertimî wê bide domandin û ku wê ew hetaheta ku wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide domandin re wê, di rengekê de wê, hilde li dest û wê werênê ser ziman. Di her demê de wê, di wê berpîrsîyarîya ku em wê werênina li ser ziman wê weke dîyardeyekê wê di wê de wê, berpîrsîyarîyek wê, di wê de wê hebê. Ew wê, weke berpîrsîyarîya li berpîrsîyarîyê' wê, di rengekê de wê pênasedikê û wê dihênê ser ziman. Ez jî ku ew wê, di mijare ezîtîyê de wê hilde li dest wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê hilde li dest ku wê, ezîtî wê hertimî wê li ser ezîtîyê re wê, bi berpîrsîyarê wê re wê di xwe de wê li xwe weke têtînek ku ew xwe hertimî berfirehtir dikê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Ew wê, ne tenê wê li hemberî ezîtîya 'yê din' wê tenê wê weke aliyekê wê ku mirov wê fahmbikê bê. Ew wê, di wê nûqtîyê de wê, berpîrsîyarîya di ezîtîyê de wê weke dîyardeyekê û ankû weke fenomenekê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê hilde li dest û wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku wê bixwezê u ew wê werênê ser ziman.

Ew wê dema ku wê, di rengekê de wê, têtîna pirtûkên pîroz ku wê weke li ser têtînên talmudê re bê û ankû incilê û hwd re jî bê ku wê hilde li dest wê, weke di nava xwe de ku wê, yê din wê weke ku wê ji bîr bikê. Ankû wê bibîrnê. Di wê temenê de wê, dema ku ew wê, dihilde li dest wê, di wê temenê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê ku ew wê, dikarê wê di wê temenê de wê, yê din wê di wê de wê kifşbikê wê bi wê re wê,

di awayekê de wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de ku wê, cih bi cih wê cihutiye û ankû xiristiyanîyetê wê şîrovebikê wê ji wê aliyê ve wê bi têngînek lêpirsîner wê, di dîmenekê de wê bi wê re wê hilde li dest û wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, di awayekê de wê werênê ser ziman.

Li ser azmûnên teolojîkî û ankû di nava olan de ku wê di wê temenê de wê hilde li dest wê, di awayekê de wê, weke ku wê çawa wê ya din wê di wê de wê kifşbikê û wê ew ya din ku wê di wê de wê xwediyê çi wateyê bê wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê, di dîmenekê de wê, weke ku wê têngîna wê baweriyê bi wê bide hisandin û ankû wê li wê bide bîrkinin û werênê li bîrê û hwd re wê, di wê temenê de wê, di rengê de wê ew wê li wê bihizirê. Ew wê, çendî ku wê di wê temenê de wê, di çerçoveya baweriyê de wê, ew wê têngîna wê, di rengê de wê bi wê re wê hilde li dest wê, di rengê din de jî wê bixwezê ku ew, bi têngîna nava baweriyên wê weke di nava ezîtîyan û ankû ezan û ankû di nava wan û yê din de wê, di rengê de wê, çawa wê di awayekê de wê derxê li fahmkinên wê weke aliyekê ku ew wê, di wê temenê de wê li wê bihizirê bê.

Li vir wê dema ku ew wê, hevraziya cihutiye ku wê werênê ser ziman wê weke têngînek kevnera û ku ew di wê de zêdetirî wê weke ezmûn ji wê aliyê ve wê, di wê de wê bibin wê di dîmenekê de wê bixwezê wê weke ku wê bide dîyarkirin. Lê ew wê, di wê nûqteyê de wê, ne tenê wê weke têngînek ji wê gavê biavêjê wê, di wê nûqteyê de wê, bixwezê wê hilde li dest. Di wê temenê de wê, ew wê, di dewama wê de wê, mijare ezîtîyê, hebûna yê din, û mijare berpirsîyarîyê ku wê hilde li dest wê, di nava wan pêvajoyên pêşketinê ên bi fahmkinên re wê, di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê, hilde li dest û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê, mijare ezîtîyê wê, bi têngîna yê din re wê hilde li dest wê, di rengê de wê ezîtîyê wê hertimî wê bi gavekê zêdetirî li pêştir di xwe de bi têngîna û berpirsîyarî wê di rengê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê, hilde li dest û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê mijare têngîna berpirsîyarîyê wê hilde li dest wê weke ku mirov wê kifşdikê wê ji du aliyên ve wê were dîtin ku ew wê hilde li dest. Yek wê ji aliyê keseyetîyê û ankû ezîtîyê ve wê hilde li dest bê. Ya din jî wê ji aliyê komên baweriyê ên weke di nava xwe de ku ew xwediyê rêgezên bi wê rengê wê di wê temenê de wê, hilde li dest. Mînaq di nava civate cihu de ku wê. 'têngîna berpirsîyariya li berpirsîyarê ku wê, bi wê re wê destûra pîroz a civate cihu wê, bîrê ser

ziman wê, di wê nûqteyê de wê weke azmûnekê wê bixwezê ku wê bide dîyarkirin.

Ew wê dema ku wê, di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, di wê nûqteyê de wê di serê levinas de wê weke ku wê rêgezê wê hebê. Ew jî wê ew bê ku wê hemû wateya azmûnê bi têkiliya nava mirovan li gorî wê rêgeza wê ya etîkî ku wê bikê awayekê de' re wê li wê bihizirê û wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, kevneşopîyên civatî ên baweriyên wê dema ku ew wê werênê ser ziman wê, di wê nûqteyê de wê, ya civate talmudiyên wê, di wê temenê de wê, bi rêgeza etîkê wê werênê ser ziman. Wê di çerçoveya heviyekiya ezîtîyê de ku wê, xwe di hebûna xwe de wê bide dîyarkirin û wê, li 'yê din' ku wê bide dîyarkirin re wê, di dîmenekê de wê bixwezê ku wê pênasibikê.

Di wê nûqteyê de wê, di renekê de wê aliyekê din jî wê weke têngînek ku ew wê dixwezê wê, encamekê din jî wê derxê wê têngîna destûra giştî a pîroz ku wê weke bi têngîna haqaniyetê re wê, şîrovebikê û wê weke 'haqaniyata pîroz' wê di renekê de wê bi wê re wê pênasibikê û wê jî wê bixwezê ku ew bigihîje wateyek û ankû fahmkirinek giştî bê. Wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê li ser ziman.

Ew di çerçoveya wê rêgeza giştî de wê, minaq wê gotina 'pîrtûka pîroz a herkesê ya' wê, hilde li dest û wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, gotina 'pîrtûka pîroz' wê di dewama wê de wê bi kirdeya ku ew weke 'ji berkesekê berpirsîyar bê' wê di renekê de wê, şîrovebikê. Di wê temenê de wê, dema ku ew bi gotina 'ya herkesê ya' ew hat pînasikirin ku ew di wê temenê de wê, fektora baweriyê wê di wê de wê weke ku wê ne dîyarker bê ku ew li hemberê wê kes û ankû ezîtîya din a dervê ku ew berpirsîyar were dîtin. Di wê temenê de wê, li gorî têngîna Levinas wê dema ku wê li gorî wê têngîna wê baweriyê destavêtina li jîyane kesekê din ku ew di çerçoveya wê baweriyê de bê û ankû dervî wê bê wê demê wê, destavêtina wê gotina ew ya herkesê ya' bê. Wê demê wê, di wê temenê de wê, ew hingê wê bi xwe re wê weke ku wê bikeve nava nakokiyê. Ew ber vê yekê wê, di wê temenê de wê, berpirsîyariyê wê di wê temenê de wê, di renekê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê, şîrovebikê û wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê werênê ser ziman.

Di mijare şîroveya wî ya li ser têngîna giştî a pîrtûka pîroz re wê, di wê temenê de wê li ser wê gotina 'ya herkesê' re û wê li ser têngîna

berpirsîyariyê re wê, di wê temenê de wê, şîrovebikê. Di têtîna kirdeya levinas de ku me li jor wê hanî ser ziman ew wê, di çerçoveyek giştî a jîyanî û weke minaq bi kes re wê werênê ser ziman wê weke bi herkesekê û hwd re wê hilde li dest.

Di dewama wê de wê dema ku em bahsa hizra levinas bikin wê weke aliyekê wê yê din wê têtîna gotinên wî yên bingihîn bê. Di awayekê de wê weke ku me di herikina nivîsandina xwe de jî wê hanî ser ziman wê têtîna 'ya din' wê di rengekê de wê, hanî ser ziman. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê hilde li dest. Ew wê, di wê tenê de wê, wê 'yê din' wê werênê ser ziman wê, ya 'hûndûrîya wê' di rengekê de wê, têtîna 'yêdiniyê (autrui)' wê, di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê, di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê, dema ku em empatiyekê li ser gotinê wê bikin wê di têtîna 'ez' ku ez li wê dihizirim wê di wê de wê, weke 'ezîtiyek' wê di wê de wê hebê. Di ezê de wê hebûna ezitiyê wê di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê ku ew wê bi têtîna wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê nûqtayê de wê, têtîna û têtîliya nava ez û ezitiyê de ku em di wê çerçoveyê de wê dahûrbikin wê weke ku wê, çendî ku wê ez ji wê ji ezitiyê wê di rengekê de wê karibê wê were wê, bi heman re gê wê ezîtî jî wê di rengekê de wê, ji ezê wê, di awayekê de wê werê. Di wê nûqtayê de wê, di nava têtîna ezê de wê çî temenê têtîliyê wê bi wê re wê hebê wê, li ser wê re wê, di rengekê de wê, bi awayekê objektîv ku wê were lê hizirkirin û wê weke di nerînek serbixwe de wê were hanîn li ser ziman wê, di têtîna ezitî' de wê, di rengekê de wê, di wê de wê were li ser ziman.

Di wê temenê de wê, di têtîna hundurîya wê de wê, di wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ev wê weke xosletekê hizirkirina felsefeya wî û ankû têtîna wî ya etîkî jî bê ku wê xwe bi wê re wê, di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq ku em bibêjin mirov û di mirov de wê têtîna mirovatiyê' wê were ser ziman. Em bahsa kirdeyê bikin wê di kirdeyê de wê kirdeyatî wê, di wê de wê were ser ziman. Wê dema ku em bahsa rewîstê bikin wê di wê de wê rewîstî' wê di rengekê de wê hebê.

Ev wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku ew wê, di wê têtîna hûndûrîniya wê ya bi gotinê a bi kirdeyî ku wê di rengekê de wê li wê bihizirê bê.

Di nava xabate xwe ya 'giştî' û sermediyê' de wê mijare yêdin ku wê di wê temenê de wê hilde li dest wê, li ser temenê têtîna düyem a ya di wê de ku wê weke tefkirbikê weke ya 'yêdiniyê' û ankû 'autrui' yê ku wê bi

wê re wê li wê bihizirê û wê, di çerçoveya wê, têtîna weke ji xwe derbaskirinê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman.

Di mijare têtîna etîkê û şenberîya wê de wê, di wê temenê de wê, di kirinê de wê, dema ku ew wê li wê dihizirê wê aliyê wê yê din wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê razber û bi têtînê wê di dewama wê de wê, di rengekê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê. Ew wê, di wê nûqtayê de wê li ser temenê li lê ghiştina wateyê û ankû bi watekirinê û hwd re ku wê li wê bihizirê wê, di wê çerçoveyê de wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê, dema ku wê, bahsa hatina ber hev û ankû rû bi rû hatinê ku wê bahsa wê bikê wê du têtînên ku ew wê, werin wê bibin wê bahsa wan bikê. Yek wê bi têtîna berpîrsîyariyê re wê werênê ser ziman. Ya din jî wê li ser bi watekirinê û di xwe de bûyina wê û bi demê re hetaheta hebûnîya wê bê. Ew wê, di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew wê, di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê minaq wê di incilê de ku wê 'hêj bikê' ku wê werênê ser ziman wê, di dewama wê de wê, minaq têtîna 'ku ew yê din weke xwe hêjê bikê û qiymetê bidîyê wê weke têtînek bi fermanî ku wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ew wê li ser wateya jîyanê û watekirina hev û di wê temenê de nêzbûna li hev re wê, di rengekê de wê, bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, li ya din wê, di demên berê de wê bi têtîna baweriyê re ku wê xwe li yê din fedakirinê wê, li ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê, ev wê, têtîna berpîrsîyariyê wê di rengekê de ku ew wê, şîrove dikê wê li gorî wî heta wê nûqtayê wê di rengekê de wê weke ku wê karibê bibê. Ew wê dema ku wê bahsa danaberhev a xwe û yê din wê bi hesanî wê bi gotinên weke 'zanista hebûnê' re wê, nikaribê bi tenê werê were fahmkirin. Li gorî wî wê di wê de wê ji wê zêdetirî wê weke ku wê di wê de wê hebin.

Girêdana etîkî a bi 'yê din' re

Li vir wê weke pîrsek ku mirov wê di serî de wê, di rengekê de wê li ser wê bisekinê bê. di nava felsefeya levinas de wê, dema ku wê bahsa girêdana etîkî a bi 'yê din' re wê, di wê temenê de wê çawa wê were fahmkirin wê li ser wê bisekinê. Wê dema ku wê girêdana etîkî wê bahsa wê were kirin wê, di wê nûqtayê de wê, weke ku wê, di çerçoveya têtîna olî û ankû baweri de bê û ankû nerînek hizrî û hwd de wê, bi gelemperî

wê were berbîra mirov. Di wê nûqteyê de Levinas wê, mijarên baweriyân wê, di wê temenê de wê bêgûman wê hilde li dest. Lê ku em wê di wê temenê de wê, tenê wê têngîna etîkî û ankû girêdana wê ya etîkî wê tenê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê şîrovebikê wê, di zane min de wê, weke têngînek ku wê yan ew têngîna wî ya etîkî wê weke ne hatî fahmkirin wê bimênê û yan jî wê weke nehatibê ser ziman bê wê bimênê. Ber vê yekê wê, di wê nûqteyê de wê çawa wê were fahmkirin wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirn.

Levinas wê dema ku wê gotina xwe ya etikê wê şîrovebikê wê li ser têngîna bûnê re wê, bi têngîna ya bûyin û ankû afrînerîya di jîyanê de ku wê bi wê re wê li wê biberçav bigirê wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, werênê ser ziman. Lê ew mijare têngînê wê dema ku wê, dihênê ser ziman û wê şîrove dikê wê ne bi armanca ku ew têngînek baweriyî û hwd wê, di destpêkê de wê, bi têngînek şubjeyî wê weke ku ew dibînê û dihê ser ziman wê bênê ser ziman. Lê weke têngînek objeyî û felsefeyî wê, di wê temenê de wê, bi serê xwe û wê, çawa wê weke di temenekê bêalî de wê were fahmkirin wê bixwezê ku wê fahmbikê. Ber vê yekê ew gotina etikê ku ew wê, dihênê ser ziman wê, di serî de wê, rengê wê fahmkirina wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di reng û awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Ew wê dema ku wê, bahsa wê hatina berhev û ankû rastî hev hatinê wê weke bi têngînek rewîstî wê şîrovebikê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di wê kirdeya rewîstîtîyê de wê, di rengekê de wê, bixwezê ku ew wê, bi gotinên felsefeyê wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, li ser rengê fahmkirinên me û dîtinên me yên ku em karibin bi wê re fahmbikin wê, di rengekê de wê bi wê re wê bikê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ew wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê nîşanaka wê rengê hizirkirina wî ku wê ne di çerçoveya têngînek baweriyî û hwd de ku ew bi wê re wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, lê ne karina lê daxistinê ku wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, weke têngînek ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, li wê daxistin wê weke di wê temenê de wê fahmkirina wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê, were fahmkirin. Ew wê, dervî wê, bi hebûna yê din' re wê, di rengekê de wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê, lê daxistinê wê ber ku ew weke têngîne ontolojikî dibînê û wê, di nava têngînek weke yên aynî û ankû wekehevan de bê wê, bibînê ew wê, çawa wê dervî wê, di rengekê de wê bi wê bigihênê li rengekê hizirkirinê wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê bixwezê ku ew wê li wê

bihizirê û wê werênê ser ziman. Ew di serî de wê, di wê temenê de wê di têtikiliya nava mirovan wê pêşî wê salix û pênasebikê. Di wê temenê de wwê cihêyiyên dûnyayî wê bi yê din re ku mirov wê, parvebikê û bijî wê, di wê temenê de wê, bêtê ser ziman. Li gorî Levinas ku em farq bikin ku ev dûnya ne aidi me ya wê, ne di temenê têtînek weke ya ontolojikî de ku wê mirov wê, werê û hetê bi têtînek baxtewerî de ku ew li wê dihizirê bê. Ew wê, di wê nûqtayê de wê ji du aliyan ve wê weke ku wê nêz bibê. Aliyê pêşî wê weke bi têtînek ku wê, yê din wê hebê û em tenê di wê dûnyê de najin û ber vê yekê bi wê yekê û çerçoveyê de wê fahmbikê bê. Aliyê din jî wê bi têtîna ku mirov wê, di dûnyê de wê xwediyê jîyanek sînordar bê.

Di wê çerçoveyê de wê, lêpîrsînên li ser ezîtîyê ku wê bikê wê, di wê çerçoveyê de wê, di çerçoveya yê din re wê, çawa wê werina fahmkirin wê li ser wê bisekinê. Li gorî wî ezîtî wê, hêz û têtîna azadiyê ber ku ew lê dipîrsê wê, farqêtiya ku wê 'yê din' wê bide biriqandin wê karibê ji wê xoş nebê.

Li ser wê nûqtayê wê, di renekê de wê, mijare lêpîrsînê û hwd wê, di wê nûqtayê de wê hinek aliyên wê yê din ku wê di çerçoveya têtîna lêpîrsînê û têtîna ontolojikî de ku wê werina fahmkirin wê hebin. Minaq wê têtîna Heidegger a 'mitsein' a bi têtîna 'bi hev re hebûnê' ku wê li wê bihizirê wê, di renekê de wê weke ku wê, Sartre wê li hemberê wê têtikiliya nava mirovan wê, weke temenê nîqaş pevçûnên nava mirovan û têtikiliyên wan wê biafirênê wê, li ser têtînek weke wê rengê wê bisekinê. Lê Levinas wê, di wê nûqtayê de wê, nexwezê ku ew hem bikê çerçoveya têtîna Heidegger de û ne jî wê bixwezê ku ew bikê çerçoveya têtîna Sartre de. Ew wê, di wê nûqtayê de wê ew wê werênê ser ziman û wê bibêjê ku wê, 'têtikiliya nava kes û yê din wê ne têtikiliyek ya ku e wbi hev re hebin û ne jî wê ya têtikiliyek ku wê di xwe de wê, têtînek tûndûtûji wê bihawênê bê wê, werênê ser ziman. Di cewherê têtîna heidegger de wê, ew wê hebê ku ew wê weke bi bandûrbûnê û di çerçoveya têtînen weke entengre û hwd de ku ew weke wê lê were de bê. Di wê temenê de wê, Levinas wê, di wê rengê de wê, li hemberî têtînek û têtikiliyek bi wê rengê wê rabê. Wê nexwezê ku ew wê, di wê temenê wê weke ya din bi eêtîkî bi bandûrbûnê û ankû bi şewayên din bê ku ew yê din xwe weke yê bikê bê.

Lê bi ya din re rastarast hatin û lêpîrsîn wê di têtikiliyê de wê, di renekê de wê, hebê. Lê ev wê newê wê wateya ku ew di xwe de wê têtînek bi tûndûtûjî bihawênê bê. Li gorî wî rû mercê cihêya xwe wê di xwe de wê

bihawênê. Di wê temenê de wê, di temenekê de wê li gorî Levinas wê di çerçoveya têngîna azadiyê de jî wê hilde i dest û wê, bênê ser ziman ku wê li şûna tûndûtûjiyekê wê, bakirina li berpirsiyarê wê bide kirin.

Li vir Levinas wê 'yê din' wê, weke 'mirovêkê razber bê', 'di wateya yekî din de bê' û wê 'ji hemû çandan wê cihê serbixwe bê.' Di wê temenê de wê dema ku ew wê li ser têngîna 'ezîtîyê' de wê, li lê bipirsê wê werênê ser ziman ku wê, têngîna 'yê din' wê, di çerçoveya hêz û azadiya me de ku wê ew wê intibayê bi me re wê, bi sînor bê jê lê wê xwe ji holê ranekê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê şîrovebikê ku wê, rû wê mercê cihêyîya xwe bê û rû wê, danûstandinê û telkinê wê di rengekê de wê, bixwezê weke fêrsek fahmkirinê di me de pêşbixê. Ew wê, di wê temenê de wê ji aliyekê din ve jî wê temenê aqilbûnê, civakbûnê û etikê ku ew dide destpêkirin jî jî bê.

Wê temenê têngînek serbixwe û azadiyê wê bixwezê ku ew biafirênê. Lê ezîtî wê, di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew bi girtinên xwe û ya xwediyê wê, a di xwe de wê bi wê re wê bixwezê bibê weke biçavkaniya wan.

Di wê nûqteyê de wê dema ku wê Levinas wê têngîna hebûnîparêzîyê wê hilde li dest wê, li ser têngînên Sartre de ku wê lê nîşandinê wê bikê wê, di rengekê de wê bibêjê û bixwezê ku ew lêbipirsê ku wê, hebûnîparêzî wê çendî wê çavkaniyek azadiyê û serbixwebûnê wê karibê wê biafirênê. Ji aliyê têngîna azadiyê ve wê, di wê nûqteyê de wê weke ku wê bixwezê bikeve nava lêpîrsînekê de. Di wê temenê de wê azadî wê bi yê din wê hebê û ankû wê bi ezî bixwe bixwe wê hebê wê, di wê nûqteyê de wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Di wê çerçoveyê de wê, di têngîna azadiyê de wê, sînorê kes wê heta yê din wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê sînorê fahmkirina levinas jî wê di rengekê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew biafirênê ku ew bi wê re bikeve nava lêpîrsînekê bi fahmkirinê re. Lê li gorî Levinas ku wê ya din wê nebê wê, azadî jî wê weke ku wê bê temen û bêarmanc bê wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê mijare azadiyê wê di rengekê de wê, bi wê re wê, bi yê din re wê, di şewayekê de wê bixwezê ku ew wê, şîrove bikê û wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, Levinas wê ew wê jî wê di dewama wê de wê weke ku wê bi têngîna azadiyê re wê werênê ser ziman. Yê din wê bi hebûn û nerîn û rûbirûbûna xwe re wê wateyê bide têngîna me ya azadiyê.

Ber ku wê li hemberî yê din berpîrsiyarî û xwegirêdanîyê de wê karibê bi yê din re wê, di awayekê de wê, karibê me bi hêrsbûn û nefretê jî rû bi rû werênê. Di wê temenê de wê yê din wê bi azadiyek rastteqin wê ezîtîyê wê li berpîrsiyarîyê wê dewet bikê. Di wê nûqtayê de levinas wê dihênê ser ziman ku wê dema ku wê ez wê azadiyê li erk wê balêbikê wê, hingê wê çawa wê bikarbênê wê, xwediyê mafê wê bê. Di wê demê de wê, hingê wê, levinas wê, dema ku wê şîroveya xwe wê bikê wê, bi têgîna ku “ê bo xwe” ku wê di gotina Bo xwe’ de wê ‘xwe(pour-soi)’ û di ya din xwe de ‘ku wê xwe(pour-l’autre)’ wê bibê wê weke wê bibê. Di wê temenê de wê di ya din xwe de wê, hingê wê weke têgînekê wê weke bi kirdeyî wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê derkeve li holê. Li gorî Levinas wê di wê nûteyê de wê ez wê li yê din wê bêbidilwaswas (approche) wê nêz bibê. Lê ew nêzbûn wê di çerçoveya têgîna ya din de ku wê bi di çerçoveya li qada etikê ku ew dibê û ku wê xwediyê ciheyiya wê bê re wê bibê.

Wê dema ku em em bahsa ‘qada etikê’ wê bikin wê, di rengekê de wê weke ku wê di têgîna Heidegger de wê were dîtin wê bi têgîna ‘hebûn û demê’ de wê di rengekê de wê were pênase kirin. Di wê çerçoveyê de wê, di çerçoveya hebûna di dûnyê de dijî ku wê bi wê re wê were salixkirin. Lê li vir di nûansa Levinas de wê weke ku wê cihêbûnek wê di wê nûqtayê de wê bi wê re wê bibê. Ew jî wê di wê nûqtayê de wê bi têgîna ‘bûn û demê’ re ku wê weke ku wê di çerçoveya rengê fahmkirina wî de wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin wê were dîtin ku wê di wê rengê de wê derkeve li pêş.

Di awayekê de wê di nava wê çerçoveya dûnyawî de ku wê bibê wê, weke di qada geometrikî de ku wê bibê wê weke di çerçoveya qada salixkirî û pîvayî de wê di rengekê de ku wê karibê were pênasekirin re wê, di dîmenekê de wê karibê were lê tefkirkirin. **Têgeheke** din a ku Levinas di derbarê subjektîfîteyê de bi kar dihêne. Ev jî behsa berpîrsiyarî û pasîfbûnê dike. Levinas alaqedar e ku mirov çawa vegere ser xwe, were konkretkirin û "civandin", balê dikişîne ser deynek ku jixwe çêbûye. Levinas bawer dike ku vegere li xwe, konkretkirina nasnameya xwe ye, lê di heman demê de weke qatkirina nasnameyê ji ya. Sedem ew e ku nasname yek ji bo yê din nîşan dide, têkiliyek ku ew di dawiyê de tê vê wateyê ku yek li şûna yê din tê danîn. Ji ber vê yekê, ‘cîhgirtinkirina min’ ji yê din re wekî berpîrsiyarî tê binav kirin. Levinas ji vê re dibêje "yê din di heman" de, ku ez gazî dikim û wekî neguhêrbar tîm tayîn **kirin**. Judith Butler veguheztinê bi rengek piçûktir vedibêje.

Ew wê weke awayê ku bixwe ji aliyê yê din ve tê "hişkirin" şîrove dike. Ew behs dike ku Levinas çend caran jê re dibêje "zulm", an **zulmek ku ez jê berpirsiyar im**. Li vir, tiştê ku li pey min tê, tê hizirîn ku tiştê ku min dihîne hebûyîne (ontolojîkî), ya ku di binya xwe de çêbûna min e. Ew tê wê wateyê ku ez (xwe) li ser tê kirin (wek ku ew pasîf be) bi renekî ku dibe sedema vê yekê ku ez bûyînek jixwe ramanek li ser yê din bi xwe re hildigirim bê. Ew jî dibêje ku şiklê çewsandinê cîgirbûn e, ku tiştêkî din (yê din) jixwe li wir e, dema ku xwe bi xwe dibe **bê**. Di wê nûqteyê de wê, di renekê de wê, têngîna 'bo xwe' ku wê werênê ser ziman wê, li gorî Levinas ew wê, di wê pêvajoya fahmkirinê de wê weke bo ya din bixwe' re wê, di renekê de wê, bigihijê çerçoveyek fahmkirinê. Di wê nûqteyê de wê çî ji wê gotinê wê karibê were fahmkirin? Ya ku wê karibê ji wê ji wê were fahmkirin ku wê 'bo xwe' bûn wê di wê rengê de wê di têngîna ya din de wê weke kirdeyekê wê, di renekê de wê, diyar bibê. Lê ew wê, di wê ya din de wê, weke ku wê bi hinek rêgezên din wê êdî wê weke bi têngînên weke berpirsiyariyari, xwelêgirêdanî û hwd re wê, bi wê re wê weke ku wê di awayekê de wê, pêşkeve. Di wê temenê de wê di renekê de wê, li gorî Levinas wê heta ku wê gotinên weke "for-pour" wê, bi yên weke "by-par" re wê, cih bigûharênin. Di wê nûqteyê de wê, di gotinê de wê gûharêna bi xosletên kirdeyê re ku wê di wê de wê çawa wê bibê wê, di renekê de wê bi wê re wê weke ku wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman (çav: Butler, Judith(2005), giving an Account of Oneself, Fordham University Press, p: 89.90).

Ev hinek aliyên têngîna sêbjektîvîteyê ya Levinas in. Li gorî ku ez dibînim, em di asta pêkhatî ya sêbjektîfîteyê de di dahûrek weha de ya. Ji ber vê yekê, ev hîn jî mînaqên xwezaya etîka Levinas in, û tê vê wateyê ku "berpirsiyariya ji bo yê din" û wekî tiştê ku hewcedar dihê fahm kirin. Di heman demê de, ez dihizirim ku em dikarin şîroveyên wî wekî amadekirina şertên gengaz ên ji bo ezmûnên berbiçav bibînin. Ez dihizirim ku hizir ev e ku ezmûnên hevdiîna bi yê din wekî rûyek, û dibe ku bi rastî berpirsiyariya yê din bigirin, ji ber vê rastiyê ku subjektîvîti xwediyê vê avahiyê ye pêk tê.

Di wê nûqteyê de wê, di renekê de wê, dema ku em navaroka xabate Heidegger a bi navê "nameyên li ser humanismê" ku wê werênê ser ziman re wê bahsa têngîna gotinê-metaforê wê bikê wê, li gorî wê têngîna wî weke ku wê renekê bi wê rengê wê bistênê.

Lê di wê nûqteyê de wê ya ku wê Levinas wê weke bersivê wê bide wê têgînê wê di rengê de wê, di wê çerçoveyê de ku wê, alaqaya ku ew li hebûnê were dayin nîşandin wê, di çerçoveya têgîna aktivî û neaktivîya hebûnê de wê, di rengê de wê, li wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, weke çerçoveyek fahmkirinê a ku ew wê di wê çerçoveyê de wê bi têgîna bûnê re wê, di rengê de wê salixbikê û wê werênê ser ziman. Di wê rengê gotina ku wê Heidegger wê werênê ser ziman wê rewşên weke minaq êşkişandinê, xamgniniyê û hwd ku ew xwe didina li rû wê, çi wateya wan di gotinê de wê hebê wê, di rengê de wê bi kifşkirina wan rewşan re wê, di rengê de wê, bersivê bide wê têgîna gotin-metaforê a Heidegger ku ew wê, werênê ser ziman. Di wê rewşê de wê, bi ya din jîyankirin û ankû bo ya din jîyankirin wê, di wê çerçoveyek wê weke pêvajoyek fahmkirinê wê di rengê de wê, pênasebikê. Ew wê, ji aliyê xwe ve wê bi gotinkirinekê ku ew wê dikê wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku 'wê, dema ku ez bo ya din bijî wê karibê heta ku ew êşdanakişandinê jî ew di wê pêvajoya xwe de pêde herê' re wê, di rengê de wê bixwezê ku ew wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê ji aliyekê din ve wê ew ez bo ya din jîyankirinê wê rewşa wê di awayekê de wê, lêpîrsînê û wê, di wê rewşê de wê ji wê rewşa neaktiv wê bin wê re bi rewşek neaktivtir wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bijî. Lê ew çendî bo ya din bijî wê karibê bibêjê 'ez im' û ankû 'ez dijîm'. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke têgînên ku wê di wê nûqteyê de wê, ya din wê, di wê ezitiyê de wê weke kirdeyekê wê çawa wê bi hebûn wê fahmbikê û ankû wê bigihêjê li fahmkirina wê, di wê rewşê de wê weke ku wê li wê bihizirê.

Di wê nûqteyê de wê, di gotinê de wê, di rengê de wê, lêpîrsînê wê li ser rewşên jîyanî re wê, di dewama wê de wê bi wê re wê were dîtin ku wê bikê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, bahsa têgîna dana berdêlê ku wê ez wê bide û wê bi gotina "wê têgîna tûndûtûjîyê ku wê aşîti di xwe de wê bihawênê wê bo pêşilêgirtina tûndûtûjîya ku wê şer bènê weke berdêlekê bê' wê pênasebikê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, bo ya din wê dema ku wê bijî wê, di têgîna ezitiyê de wê 'bo xwe' ku wê weke zêdeyiyekê wê hebê wê ji wê xilasbûnê re wê, di dewama wê de wê weke ku mirov wê weke bi fêrsek fahmkirinê re wê çawa wê bijî wê, li ser wê bisekinê.

Di dewama wê de Levinas wê mijare ezîtiyê wê, bi xwe bi xwe re rû bi rûhatina wê ku wê çawa wê encama wê bibê re wê li ser wê bisekinê. Li

gorî wî ew têtîliya ku wê, di heviyekiyekê de wê weke ku wê bi xwe bixwe re wê dênê wê weke lêgerîne xwe jî bê. Wê bixwezê ku ew xwe bibînê. Lê li gorî wî wê, ew ezîtiya ku ew ji derve lê derve weke bi têtînek ontolojikî ku wê hebê wê, li gorî wî, hertimî wê, pêşîya wê xwe bixwe re hatina ba hev û ketina têtîiyek heviyeki de wê pêşîya wê bigrê. Di wê temenê de wê, ber vê yekê wê hemû têtîli û girêdanên derve wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, fahmbikê û wê bikê ber awayekê lêpîrsînê de. Ev wê têtînên bi girêdanên baweriyê û hwd jî wê di nav de bê.

Li vir wê, di nava têtîna Levinas de wê, weke ku wê, di roja me de wê were bikarhanîn wê gotinek 'entegreyê' wê nebê. Li gorî wê ew wê, di rengekê de wê bê temenê wê ku ew kes wê, di wê temenê de wê, bikeve nava girêdanek ku ew bi wê bi xwe bi xwe re ew negihîjê hevdiînekê.

Di awayekê de wê, di rengekê de wê, di nava wê de wê cardin wê di rengekê de wê têtîna 'yê din' wê bi kirkirpênê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku ew wê, weke sedema wê bê ku ew kes wê, çawa wê, di rengekê de wê weke ku wê, 'ber ku wê bi girêdane bi yê din ve bê.' Wê di wê temenê de wê, girêdaya bi ya din ve wê, di wê rengê de wê, ji du aliyan ve wê, di wê nûqteyê de wê dikarê wê fahmbikê. Yek wê weke bi yê din ê dervî wî ku weke ku me li jor hanî ser ziman bê. Aliyê din ê duyem jî wê yê dervî ku wê di wê temenê de wê, bixwezê ku ew wê bikê nava xwe di nava xwe de wê entegre bikê û weke xwe bikê û wê, di rengekê de wê, di nava çerçoveyek ontolojikî de wê, ayni weke yê din bikê bê. Di wê nûqteyê de wê, hingê wê, yê din wê, weke ku wê ji rastîya xwe ya heyinî wê weke ku wê, dîrkeve.

Li vir wê gotina "yê din" a Levinas wê bikardihênê wê, teybetî û xosleta wê ya sereka wê di wê temenê û nûqteyê de wê ew bê ku ew wê, di gelek wateyan de wê bikardihênê û wê, di wê çerçoveyê de wê, karibê j ihev dervê û wê, di wê rengê de ew bi kijan wateyan dihê fahmkirinê wê, derxê li têtîhiştinê bê.

Di awayekê de wê, dema ku wê, 'yê din' wê berê xwe bide yê din wê, di rengekê de wê, di awayekê de wê ew wê, ji aliyekê ve jî wê weke ku wê ji ber girêdane wê ya bi yê din ê dervî xwe re bê. Wê ji ber wê bê. Ew wê, di nava pêvajoyek demê de wê, weke ku wê werênê ser ziman wê, bê ku em wê fahmbikin wê ew 'yê din' wê çawa wê, di rengekê de wê, serwerîya xwe wê li me wê, di rengekê de wê bide dîyarkirin. Wê serwer bibê. Di awayekê de wê, di pêvajoyek herîkîner de wê, hertimî wê weke ku wê bixwezê ya dintir. Di wê nûqteyê de ev wê weke hêstek bi azwarî

ku wê xwe di renekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin bê.

Dervî wê, di xwe de wê, hebûna yê din wê hertimî wê bixwezê ku ew xwe kifşbikê, li xwe vegehihê û were li xwe. Di awayekê de wê, di wê nûqteyê de wê dema ku ew wê, mijare yê din wê hilde li dest wê, di kirdeya wê de wê ji aliyekê din ve jî wê weke ku wê xwûdê jî wê çawa wê xwe bide dîyarkirin wê, li ser wê bisekinê. Li gorî ew wê, di wê nûqteyê de wê weke 'ya din' wê, xwe wê dervî me wê hebê. Di wê temenê de wê, di ya din de ku em wê, salix dikin wê, weke 'rûyekê wê' çawa wê xwe di awayekê de wê bi tênginekê demdirêj re wê bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, bi morfolojikî wê ji hinek aliyan ve wê, ew wê 'yê din' wê bi gotina xwûdê û bi têngine demê û ya dervî demê û hwd re wê, di renekê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê, fahmbikê.

Di wê nûqteyê de wê dema ku ew wê, gotina xwûdê wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê bi wê rengê wê werênê ser ziman ku wê, xwe di rûyê 'yê din' de wê bide dîyarkirin. Wê, wê ezîtiya me ya ku ew wê berê wê daya berpirsiyarîyekê wê xwe ji wê çerçoveyê wê derxê. Di dewama wê de wê, di wê têngîna têtîliya 'xwûdê-yê din' de wê, di renekê de wê, têngîhek egoyî' wê bixwezê wê kifşbikê ku ew wê li ser wê re wê, weke ku wê kes wê li xwe wê were û wê xwe di wê de wê kifşbikê. Ew wê, di temenê tênginek egolojikî û ankû zanista ezîtîyê de wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê di şêwayekê de wê şîrovebikê û wê, bi çerçoveya ezîtîyê û yê din ku ew di wê de wê bi me re wê, kifşbikê û wê, di wê nûqteyê de wê, werênê ser ziman.

Li vir wê dema ku ew wê were ser ziman wê hinekê jî wê weke ku wê Levinas wê kifşbikê û wê werênê ser ziman wê bi têngîna morfolojikî a bi ya ku ew ji wê ji gotinê û wateya wê bigirê re wê bixwezê ku ew wê li ser wê bisekinê û wê di renekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê bi wê re wê hilde li dest û wê werênê ser ziman. Mînaq wê, têtîliya nava gotinan a weke ya 'yê din', 'ez', û 'min' de wê, di pêvajoyek morfolojikî a fahmkirinê re wê, di wê temenê de wê, li hev hev ku wê bi têngîha egoyê re wê çawa wê li wê bigihijê û wê pêvajoyek fahmkirinê wê bijî wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Ev wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temen de wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê.

Di wê pêvajoya fahmkirinê de wê ez wê hêst û fêrsên fahmkirinê ên weke bi mitaleyên bi xilasiya xwe û hebûn û başî û ankû nebaşîya yê din wê di wê temenê de wê, weke aliyên din bin ku ew wê, di dewama wê de

wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê nûqteyê de wê, di renekê de wê, di nava wê başî û xilasiya xwe de wê, hîskirina di xwe de a weke baş û bi başîyê ku ew di kirde û nêzîkbûna li yê din de wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê, fahmbikê. Minaq wê, dema ku wê, beremberê kirina başîyekê li yê din' wê hêsta xweş û bi başî ku wê di xwe de wê bijî wê weke aliyekê wê yê ku wê, di wê nûqteyê de wê weke nûqteyek ku ew li wê bihizirê bê. Bi têngînek morfolojiyî di nava xwe û yê din de wê, têkiliya ku wê di ahengekê de wê, di wê temenê de wê bijî wê, di dewama wê de wê bixwezê ku ew li wê bihizirê.

Minaq wê dema ku wê karê kesekê wê rast wê herê wê, bi gotina 'ez kêfxweşim ku karên min baş çûn.' Ev wê wek dilxweşîyek di yê din de ku wê xwe bide dîyarkirin bê. Weki din wê bi awayekê gîyanî û di xwe de wê bi rûhiyeta xwe wê weke ya ku ew di xwe de wê dixwezê wê bide dîyarkirin bê. Yan jî wê dikarê wê weke tevgerek ne biezîtîyek egoyî wê şîrovebikê?

Wê dema ku wê, yê din wê weke bi dilxweşî, pakî û başîya wê re wê xwe baş wê hîsbikê wê weke ku wê xwe li ser wê re wê weke ku wê bi ezîtî wê weke bi afirênê jî bê. Ber ku ew ezîtîya ku ew digihijê wan hêstan wê di xwe de bi ya din wê, di renekê de wê weke ku wê, bi wan re wê, di xwe de wê weke di xwe de gihiştinekê wê bide dîyarkirin bê.

Ew kes wê, dema ku wê ji ya yê din wê, dilxweşî û kêfxweşîyê wê, hîsbikê û di xwe de wê hîsbikê wê di renekê de wê, ew wê, di awayekê hevraştî de wê weke ku wê, di nûqteyekê de wê bi wê rewşa başî û hîskirinê û hwd re rast were jî wê di renekê de wê xwediyê çerçoveyek fahmkirinê bê. Di wê nûqteyê de wê, hêst û hêstîyariya ya yê din ku wê di deme de wê weke bigihijê hîskirinekê wê, di wê nûqteyê de wê weke bi têngînek 'ez-navendîtî' re wê, karibê wê li wê bihizirê.

Di wê nûqteyê de ya ku ew pêwîsta ku ew were kirin û ew di wê temenê de wê dema ku ew hat kirin wê rehetîyekê wê di renekê de wê, bide dîyarkirin. Lê wekî din wê dema ku ew di renekê de ew me hîskir wê, weke ku ew hîskirin wê, di me de wê weke hîskirinekê jî wê bibê. Wê dema ku ji ne kirin û pêknehanina wê ku em xamgin bibin wê ew wê, di yê din de jî wê, di renekê de wê were hîskirin. Ew wê, di awayekê de wê, ew hîskirin ku ew jî wê bi xweşî û ankû ne xweşî jî bê wê, di serî de wê, di wê de wê, tiştekekê wê bide dîyarkirin ku ew jî mirov di xwe de wê xwediyê wê navendîtîyekê egoyî bê. Wê xwediyê ezîtîya xwe ya ku ew bi hişmendîya xwe re wê di wê de wê weke navend wê di renekê de wê weke ku wê navend wê bileyizê bê.

Di wê nûqtayê de wê dema ku em kesek wê me dewetî deverekê wê bikê û ew li xoşa me herê wê, demê ew wê ne tenê wê weke tenê ji wê dewetkirinê wê weke xoşbûnekê bê. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku ew wê, yan li egoya me were û ankû wê lê neyê ku ew wê bi herênî û ankû neyînî êw pêşwazî bikê re wê, xwe di wê rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Ya ku wê di wê nûqte ku wê me bikê me û wê me weke ku em lê ne ghiştin wê bikê jî wê di wê nûqtayê de wê, di wê nûqtayê de wê, ew ya ku em bi wê ya din re wê, di xwe de wê bi wê re wê, dijîn bin. Ew wê, weke aliyekê wê yê ku em wê dikarin wê di dewama wê de wê, bi wê re wê li wê bihizirin bin.

Di wê nûqtayê de wê weke ku me li jor wê hanî ser ziman wê etika Lavinas wê di renekê de wê bi ya din re wê rasthatinê re wê, di renekê de wê weke ku mirov wê, dibînê wê, destpê bikê. Di wê nûqtayê de wê, kes wê, ya din wê di renekê de wê hem xwe di wê de wê weke ku ew dibînê wê tefkir bikê. Yanî wê di renekê de wê ya din wê ji ezîtîyê re wê, di renekê de wê weke ku wê, weke neyinikekê jî wê di renekê de wê weyn bileyizê. Di ya din de wê, wê ya ku me wê dibînin ku ew bi xuy û tevger ku ew li xoşa me diçe û ya ku ew li xoşa me naçe ku em wê ji hev cihê dikin wê, di wê nûqtayê de wê, di renekê de wê, hinek pîvanên me yên bi başî û nebaşî jî wê di wê temenê de wê, di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê biafirênê. Ew wê, di wê çerçoveyê de wê, bi wê re wê, di renekê de wê, bibê xwediyê fahmkirinê. Di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê ev di dîmen de wê xwe de bide dîyarkirin. Di nava rengê tékiliyan û şewayê bi watelêkirin û fahmkirina bi wan re wê, di renekê de wê weke ku wê karibê bi wê re wê, di renekê de bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê ya din wê, di wê nûqtayê de wê ne tenê wê ya din de bê wê hinekê jî wê ez bê. Wê di wê de wê ew ez´a ku em wê, bikin wê di xwe de wê fahmbikkin wê, bi rengê rastîyên wê, pîvanên wê û dîmenên wê yên weke bi rengê nerîna wê ya li jîyanê û hwd re wê, di wê de wê kifşbikê û wê di wê de wê bigihijê salixkirin û azmûnên ku ew wê, weke bo xwe wê pêwîst bê.

Di wê nûqtayê de wê mijare azmûnê wê, di wê rewşê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê nûqtayê de wê tékiliya mirov re wê, weke ya bi wate a nişanaka wê ya pêşî jî wê ev bê. Di wê nûqtayê de wê, bi tékiliya bi yê din re wê

xwe çawa wê hîsbikê û wê bide dîyarkirin wê di wê nûqteyê de wê, bi bandûra xwe re wê bide dîyarkirin.

Lê li vir wê weke aliyekê wê yê din ê bi têngîna fahmkirinê a ji yê din wê di wê nûqteyê de wê hebê. Ew jî wê weke aliyekê wê yê ku wê weke bi aqilê darazî û şubjeyî ku wê di renekê de wê, xwe bi têngîna weke alikarvanîyê şefqatê, wijdanê û hwd re wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Wê di wê nûqteyê de wê, yê din wê çawa bê wê bi wê re wê, di temenê darazên me de bê. Lê ew têngîna darazê wê di du têngînan de wê xwe di renekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Yek wê di wê temenê de bê ku ew wê, yê din wê çawa wê dibînê bê. Yê din ê duyem jî ku wê kesê din wê çawa wê, di renekê de wê weke ku ew wê, pênasibikê bê. Di wê nûqteyê de wê di dîmene me ya yê din de wê ne tenê wê weke dîtinek yekalî ku em wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê fahmbikê bê.

Wekî din wê, ji aliyekê din ve jî wê, bi têngîna weke rest û pîvanên ku mirov wê bi wê re wê, dinerê û dibînê wê bi wê re wê bibê. Di awayekê din de jî em çendî ya din dibînin û azmûn dibin wê sînore wê dîtîna me ya bi hiş wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, bide dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê fahmbikê bê.

Di wê nûqteyê de wê, dîtîna yê din wê, di wê rengê de wê, di xwe de wê, di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê hinek komplîkeyên bi fahmkirinê re wê, di wê temenê de ku wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di serî de wê yê din wê, di pênasikirinê de wê ne tenê wê pênasikirin wê weke pîvan û restekê wê bibê. Weki din wê weke hebûnek bi bûnê ku ew dibê a li ser xwe dana nîşandinê û hwd re wê, di wê de wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê bide nîşandin.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê li wê bihizirê ku wê hebûna yê din wê, di wê nûqteyê de wê, ji aliyekê ve wê kirdeya ezîtîyê wê di wê nûqteyê de wê ji du aliyan ve wê weke ku wê di xwe de wê weke ku wê bihawênê. Yek wê ya yê din bê. Ya din jî wê weke ya ezîtîya me bixwe bê. Wê di wê temenê de wê ji hev cihê kirinên ku em bi fêrsên fahmkirinê li wan digihjin jî wê çerçoveya me ya bi keseyetîyê, ezîtîyê, egoyê û hwd wê, di renekê de wê bi xwe re wê biafirênê.

Di wê nûqteyê de wê, di wê çerçoveyê de wê, di têngîna Levinas de wê etik wê ne tenê weke têngînek ku ew wê di wê de wê ya baş û nebaşiyê wê bi xwe re wê, di wê de wê bide dîyarkirin bê. Wê di dewama wê de wê, weke têngînek hizrî û felsefeyî ku wê di wê temenê de wê li ser azmûnkirinên me yên bi yê din re wê bi rewşên jîyankirinê û watelêkirinê re ku wê bikê bê. Ev wê, di awayekê de wê weke aliyên wê yên din bin ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê, di serî de wê fahmbikê bê. Lê di wê nûqteyê de wê ji hev cihêbûna kirinan bi kirinî wê, di wê rengê de wê, bi salixkirin û watelêkirinên wan re ku wê bibin wê di wê temenê de wê, pêşî temenê fahmkirina me ya dahûrî wê bi wê re wê bi rewşê re wê biafirênê û ji aliyê din ê duyem ve jî wê temenê fahmkirina me ya darazî ku wê bi wê re wê bibê wê biafirênê. Di wê nûqteyê de wê ev van herdû aliyên fahmkirinê wê bi awayekê wê bi azmûna yê din re wê ezîtî wê bi xwe re wê pirralî wê di fahmkirinê de wê bijî û wê bi wê re wê bigihijê ancamen bi fahmkirinê. Aliyê din ê weke bi aliyê din ê duyem re ku mirov wê karibê wê fahmbikê wê, watelêkirinan bi kirinan jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê, di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev aliyê duyem wê, di wê temenê de wê di rengekê fahmkirinê ê teybet de ku wê li ser ya aliyê yê din re wê, xwe di dîmenekê din de wê bide dîyarkirin bê.

Di wê nûqteyê de wê, di dewama wê de wê, dema ku wê bi têngînî wê ketina nava hûrgiliyên din de wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke di awayekê fahmkirinê ku wê xwediyê hinek teybetiyên xwe yên din jî bê. Ew hûrgil wê li gorî pêwîstiyê wê di rengekê de wê weke bi yê din re wê werina fahmkirin û ankû wê bi rengekê din ê dervî wê jî wê bi serê xwe wê weke ku wê kaeribin werina fahmkirin.

Lê li gorî Levinas wê dema ku ew bi dîmenekê daxistinê werina fahmkirin wê di awayekê de wê weke ku wê di awayekê din ê cihê de wê karibin werina fahmkirin.

Levinas wê di mijare watelêkirinê de wê, di wê temenê wê di dewama têngîna darazî de wê bi wê re wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Me li jor me got ku wê bi hûrgilî wê, di rewşên jîyanî de wê bi kûrbûnê re wê, rewşek wê, weke ku wê bê fahmkirin. Lê em wê dikarin wê, di dewama wê de wê werênina ser ziman ku wê, minaq wê dema ku wê kesek wê dema ku ew dinanê xwe di xwarina ku ew diçûyê re derbas dikê ew wê, ne weke rewşek nicelikî lê wê weke ya rewşek nitelikî ku wê bi fêrsek

darazî ku wê karibê bi ser her tiştê ve wê were wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê.

Ew wê weke rewşek li asta jorin wê şîrove dikê. Wê joriniya wê jî wê bi têtînek nitelikî wê şîrove dikê. Wê têtîna xwarinê û dinan di wê de derbaskirinê wê di dewama wê de wê weke têtînek masûmane wê, şîrove bikê. Ew wê weke têtînek ku wê bi wê re wê jîyan wê xwe bide domandin.

Di mijare tiştê de Levinas lêdaxistinê wê, zêde nexwezê ku ew wê weke rewşek fahmkirinê wê hilde lidest û bi wê werênê ser ziman. Ber ku ew wê bi wê bihizirê ku wê lê daxistin wê weke wê lêkirinê wê bi xwe re wê werênê. Di mijare lê daxistinê de wê, weke nûqtetek ku ew wê şîrove dikê ku wê, çawa ku wê, ya din wê, di nûqtetek lawaz de wê weke reşbikê. Ew wê, di wê nûqtetê de wê weke aliyekê wê yê din wê bi têtînen darazî wê werênê ser ziman. Ew wê, minaq wê dema ku wê bahsa têtînen nimînêriyê û pêwîst wê weke du gotinên ku ew di lêkera wan de wê, rewşên weke agrefîsî, bi tûndûtûjî û kibrê wê bi xwe re wê, di rengekê de wê, bihawênin re wê, bêtê ser ziman.

Di mijare têtîna xwezayê de wê, ew wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, di xwezaya hebûnê de wê di têtîliyê ku ew wateya xwe distênê de jî wê, xwezaya hebûnê a teybet wê, xwe bi wê bide dîyarkirin.

Levinas wê di dewama wê de wê mijare hebûn û bûyinê wê, hilde li dest. Ya ku ew wê, di wê nûqtetê de di hê xwestin ku ew were fahmkirin wê, ji hebûnê wê wêdetirî wê weke ku wê cih bigirê wê, di rengekê de wê, li wê bihizirê. Ew di dewama wê de ku wê li wê bihizirê wê mijare hebûnê wê, li wê lêkirinê bi wateyî û ankû bi wê fahmkirinê ku ew bêtê kirin wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê nûqtetê de wê, hinek lêpîrsîna wê li ser têtîna Heidegger re wê, bi têtîna bûyin û nebûyîna hebûnê re bi meşrûyî wê, bixwezê ku ew ew li lê bipîrsê. Ew wê, dema ku ew wê dikê wê minaq wê, bi têtîna “ku wê ‘da’ya dasein’ê ku wê cihê kesekê wê dagir bikê û ankû wê nekê” re wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, di wê nûqtetê de wê, li wê bihizirê. Di nava wê têtîna hebûnê de wê bi xwezayî û safiyî ku wê weke me ji cihê bikê û wê, bibê deverêk din û ankû nûqtetek din wê bi têtînek xwezayî a hebûnê re wê çawa wê karibê were fahmkirin wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê.

Di wê nûqtetê de ew wê dema ku ew wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman wê li ser têtîna kirpendina hebûnê a bi gotinê re wê, di rengekê

de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê dema ku em bahsa ziman dikin em dikarin bêjin ku wê ziman wê, di rengekê de wê, xitab û bangê li kes bikê. Lê wê yê din ku ew weke nimînêr dikê û weke çawa were lê hizirkirin wê di wê de wê, ne bi rengekê ne girêdayî wê bê. Di wê temenê de wê di heman navberê a bi yê din re wê, were li holê. Di wê temenê de ew wê dema ku wê werênê ser ziman wê ji aliyekê ve wê, çawa wê ji ya ku wê bi gotinê re wê were lê hizirkirine ne bi sînoriya wê, ya ku ew bi wê dihê hanîn ser ziman bi ji wê bûhûrînerîya wê re wê bi aqilî û hişmendî wê di rengekê de wê bixwezê ku ew li wê bihizirê. Di heman de wê di gotinê de wê ya ku ew dihê ser ziman wê bi yê din re wê ne wê heman qadê. Lê wê, karibê bikê min wê berpîrsîyarê û bi berpîrsîyarî bigirê. Wê di wê (gotinê) de wê, ew di çerçovoya wê de wê nebê. Lê wê ne weke gotinekê lê wê wekke kesekê wê xitabi wê bikê. Di dema axiftinê de em ne tenê li yê din dihizirin bi heman rengê bi wê re dipeyivin jî. Di wê nûqtayê de wê, Levinas wê têtîna' mihatabiyê' wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê wê derxê li pêş.

Di wê nûqtayê de wê, di awayekê din de jî wê bi wê gotina ku ew bi wê diaxifê û gotinê dihênê ser ziman wê bin re wê di rengekê de wê weke ku wê bibê. Yan jî wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê, xwediyê rengekê wê yê fahmkirinê bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê bê.

Di mijare xosletên axiftinê, ragihandinê, hanîna ser ziman û hwd wê, di awayekê de wê weke hinek aliyên wê yên ku mirov wê karibê di wê çerçoveyê de li wan bihizirê û karibê fahmbikê û werênê ser ziman bê. Di gotinê de wê, di rengekê de wê, dema ku em xitabi yekê din wê di wê çerçoveyê de wê, weke bi gotinkirinê wê, di wê de wê zêde li gorî Levinas wê ne zelal bê. Em weke 'ez' di rengekê de wê li gorî lê ba dikin. Di mijare têtîna ez'ê de ku em dîsa wê werina ser wê, dikarin wê bibêjin ku ew wê li gorî Levinas wê ne tenê wê weke tişteke dizanê bê wê bi heman rengê wê weke beşek ji ya hebûna civakê jî bê.

Di wê temenê de wê, dema ku em bi gotinê diaxiftin û dihênina ser ziman ev wê ne du rewşên ku wê weke yek li ser ya din re bê. Ankû wê yek wê ya din bin bikê bê. Wê weke du rewşên giştî ku ew di çerçoveya tamîya wê giştîyê de ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Di wê çerçoveyek di çerçoveya wekheviya xwe de wê têtîliyêk etîkî wê li gorî Levinas wê bide danîn.

Minaq wê di nerinê de wê bînerê û wê di wê nerînê de wê 'tû' yekê wê di rengekê de wê weke wê bi wê re wê weke armanc bigirê û wê bibînê.

Di wê nerinê de wê, weke ku wê bi yê din re wê were beremberê hebê. Wê rû bi rû hatinekê wê bi xwe wê, di wê temenê de wê weke ku wê biafirênê bê.

Di wê dîtînê de wê ew keseyetîya me wê li gorî Levinas wê bi yê din re wê, bi rêya axiftînê û hatina beremberê hev re wê, xwe ji xwe wê derbas bikê û wê were wê asta wê. Li gorî Levinas ya ku ez ji wê kêfê digirim weke male min, xwarin xwarina min, vexwartina min, ked û dûnya min wê, weke yên ku ez xwedî ku min ew bi watekirina û weke hatina bijartin ku wê, ezîtîya me weke bi berpirsiyar wê bigirê ku ew bikeve xizmeta wê têtîkîliya ku em bi yê din re wê dênin bin.

Ez wê, di rengê de wê weke têtînek ku ew di xwe de dihawênê û wê bi wê têtînekê wê weke ku wê ji jiyane me wê berpirsiyar wê weke ku wê bide girtin. Ya ku wê di dema ku wê kesek wê li deriye me bixwê weke mêhvan û wê bi me male bo wê bide rayixistin jî wê, ew bê ku em li wê bihisênin bin. Di wê nûqteyê de wê dema ku wê levinas wê bahsa malê bikê wê di wê nûqteyê de wê ew wê bibêjê “ku malek me hebê wê bo ku em bûyûrî hundur bikin û bibêjin xwe weke di male xwe de hîsbikin ku wê weke ‘yê din’ ku wê were û bikeve malê bo ku ew rêz û hûrmetekê ji jê re bide nîşandin bê. Di wê rewşê de Levinas wê bahsa wê bikê ku wê ‘ez’ wê weke kirdeyekê wê, bibêjê ku ez li vir im. Di wê nûqteyê de wê têtîkîliya bi yê din re wê, di wê temenê de wê, weke têtîkîliyê di fermane yê din de bê û wê bi wê re wê, weke têtîkîliyê ku wê weke levinas wê werênê ser ziman ku wê hev temem bikê bê. Li gorî Levinas wê di wê nûqteyê de ketina bin fermanê wê bi ezîtîya ku ew wê xwe ji têtîna hazgirtinê ku wê xwe rizgar nekiriya ve wê girêdayî bê. Bi yê din re wê xwestekên ku ew didanîna li holê wê li ser wê temenê wê weke li ser esas û temenê xwe têtîkirinê wê di reng û awayekê de wê weke ku wê ava bê. Levinas di kirdeya mêtîwandariyê de wê, têtînekê wê di wê rengê de wê weke ku ew wê, şîrovebikê û wê bixwezê ku ew wê, di awayekê de ew bi wê re wê, hinek ji têtîna yê din di wê de kifşbikê. Weke din xoslet û aliyên yê din di wê de ew kifşbikê û werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, pêkhatina xwestekên yê din wê di rengê de wê, ji aliyê wê ezîtîyê ve jî wê di rengê de wê weke hinek têtîbûnên bi hazgirtinê û di wê temenê de wê weke di çerçoveya hev tememkirinê de wê, bibê xwediyê wateyekê jî.

Di dewama wê de Levinas wê hinekê li ser keseyetiyê re ew wê bi gotin dikê û dibêjê ku wê, bi ya ku em li ser milê xwe dikin wê bi wê re wê bi têtîna berpirsiyariyê û hwd re wê, xwe bi xwe û azad wê di rengê de

wê hîsbikê. Ew wê dema ku wê li gorî bitenefîya mirov re wê şîrove dikê wê, di wê rengê de dihêênê ser ziman ku wê, tenefîya me bi ya din wê wateya wê hebûna me bê.

Weki din wê wateyek wê ya din jî wê hebê. Ew jî wê ew bê ku ew dûnya ku ew di wê de ji wê xwe xwedî dikê, têde mazin dibê û wê weke hebûnek ku ew ji wê dihê qûtkirin jî. Azadbûn wê hinekê jî wê bi navberê ku ew wê, xwe bigirê û wê tîkiliyê ku wê dênê. Di rengê de wê, pêwîstîya ku mirov wê bi wê re wê weke ku wê bikê wê, dema ku ew dem ket navê wê, di dewama wê de wê ku wê pêwîstîyek ku ew bikeve navberê wê, êdî ew wê, bi demê re wê weke ku wê xwe bide dîyarkirin.

Levinas wê, dema ku ew hebûnê şîrove dikê wê ji hinek girêdanên bi xwezayî ên weke bi pêwîstînî wê ne serbixwe bê re wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê.

Di wê nûqtayê de wê, di nava wê rewşa bi hişmendî ku wê bi wê jî xwezayê wê dîrkeve û wê weke ji wê azad bibê û wê rewşa wê de ku wê çawa wê werina hemberî hev wê di rengê de wê, li ser wê bisekinê. Di wê nûqtayê de wê, rewşa hişmendîyê ku wê di dîmenekê wê weke 'tehdidikê' ku wê bibê û ankû wê were dîtin jî wê di wê çerçoveyê de wê bahsa wê bikê.

Ew wê, nûqtayê wê di şibênê wê ku wê, di dûnyê de mirov ku wê bi hovane û zalimane wê hêzekê wê hilde li dest û wê bi wê 'li ser yê din' wê, sehête wê çêbikê û wê çawa wê, li ser yê din re wê dûnyayê wê bikê ku ew bikê bindest wê li ser wê bisekinê.

Di wê nûqtayê de wê, bahsa wê bikê ku wê çawa wê bi wateyê wê, bo ya din yekî (the-one-for-the-other) ku wê têrê nekê. Di wê nûqtayê de ku wê çawa wê bi wîna wê ku wê êdî wê dest pêbikê û wê biryargirtin wê bibê ku wê, bi di hişmendîyê de wê weke ku wê xwedîyê kokekê û an bjartinekê wê weke çalakiyek hişmendî û kirina wê ku ew were fahmkirin wê, di rengê de wê, li ser wê bisekinê.

Lê ew dihêênê ser ziman ku wê, di kirdeyê de wê ew başî wê weke bi tîgînek anarşîkî bê. Li hemberî azadiya yê din berpîrsîyarî ku wê çawa wê, pêşî wê 'ezê' min wê azadiya wê were lê ku wê, li hemberî wê azadiyê ew ez di min de wê, bi tûndûtûjiya ku ew pêkbênê re wê, pêşde herê. Li gorî Levinas ku ti kesek bi dil ne baş bê wê ti kesek ne weke kelehek başîyê bê. Di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, başî û qada wê dervî hiş û cewherê wê di rengê de wê cihbigrê.

Di tîgînek berpîrsîyarî de wê her ezîtîya lê nêz dibê wê, bo yê din bê. Di rewşa weke ya weke rût mayînê bi bandûrkirinê û bêparastinî wê, karibê

weke bibê temenê de radestgirtinê û hemû tiştê serûbin bikê jî bê. Û di wê nûqteyê de ku wê weke çawa ku wê ew laş wê, di wê hebûnê de wê, ew wê biparêzê wê, rastî nebaşî û heta nefretê jî wê kaeribê were. Di dewama wê de ku wê ti temenê wê nebê wê bo yê din wê xwe bi hebûna xwe re wê bide domandin.

Li vir wê di wê nûqteyê de wê, di têngînek ku ew wê weke ji xwe dûrdikeve û ankû wê weke ku ew wê bi zorê ji xwe wê were dûrkirin levinas wê bahsa wê bikê. Weke kurdekê ku ew ji hebûna wî hati dûrkirin û weke bo wê dihê kuştin û ankû zindankirin, Ankû weke cihuyekê ku ew ber ew cihuya ku ew dihê qatilkirin û hwd.

Di wê nûqteyê de Levinas wê gotinên weke “xwe radestkirin”, “xwe tûnakirin”, “xwe sûrginkirin” ku wê werênê ser ziman wê, di têngînek fahmkirinê de wê bi wê çerçoveyê de wê weke ku wê biriqînê li xwe bikê û ankû li xwe hizirkirin weke çalakiyên wê nebin. Lê wê weke rewşek diyarkirinê a bi pasifbûnê û hwd wê bi xwe re wê, di rengekê de wê bi kirdeyî wê bidina dîyarkirin. Levinas wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê ya ku wê bibê wê weke berê xwe dana li hûndûrîyê xwe bûnê bê. Di wê hûndûrîya xwe de ku wê, ku wê ya di devê xwe de wê bikê devê yê din de û ji xwe li xwe weke dîyariyekê bikê weke ya dihê fermankirin di wê zêdeyîya ku ew dihê li wê çavdêrkirin bê. Di wê nûqteyê de Levinas wê li wê bihizirê ku wê nêzîkbûn wê wilqasî wê ne weke nêzbûnekê bê ku wê, li hemberî cîranekê xwe weke bê helwest û sekn nemênê de wê, bi têngîna di nava yê din û ezîtiyê de wê weke ku wê weke kirdeyî were redkirin bê wê, di rengekê de wê pênasebikê.

Di wê nûqteyê de wê li hemberê ya din ku mirov wê bê alaqa nebê wê, di çerçoveya têngîna berpirsiyariyê de wê weke ji ezîtiyê li yê din wê weke rêya yekane ku ew herîyê de bê.

Ew wê di wê nûqteyê de wê, dema ku ew ezîtiyê şîrovedikê wê ber ku ew wê ti kes wê cihê wê negirê wê weke bêmînaq bê wê, di rengekê de wê, pênasebikê. Weki din wê tékiliye bi aşîtiyane ku wê bi yê din re wê were avakirin jî wê di rengekê de wê weke karê wê ezîtiyê bê.

Ez wê di wê nûqteyê de wê weke saxşê pêşî wê di gotinê û kirdeyê de wê, were pênasekirin. Di wê nûqteyê de wê bêminaqbûyina wê, ezê wê di iwê rengekê de wê, weke aliyê wê yê ku ew wê, di dewama wê de wê bikirpênê bê.

Di dewama wê de wê dema ku wê minaq ne têrîya nêzbûnê wê şîrovecikê wê, di dewama wê de wê, ne têrîya rewşek aşîtiyane jî wê weke bêsînorîya kirdeyê û asta wê, di rengekê de wê bi wê re wê, di

awayekê de wê, şîrovebikê. Li gorî Levinas ya nêz û bêqayd wê farqe wê berpîrsîyarî bê.

Nimûneya xirabiyê wê ez dixwazim ronî bikim. Nêrîna Arne Johan Vetlesen ya xirabiyê ye, ku ew di pirtûka 'Evil and Human Agency' de dihênê ser ziman wê di wê nûqteyê de karibê bale mirov bikişênê. Xerabî di vir de weke ku bi qestî derdê mirovekî/ê li dijî wîneya wî/wê bide tê fahmkirin. Nêrîna Vetlesen li ser xerabiyê hebûnî û serpêhatî ye. Peywendîya hebûnî bi wê yekê ve heye ku ew (wek Butler jî wê di heman rengê de dihênê ser ziman) ji hin taybetmendiyên diyarkirî û guhêrbar ên hebûna mirovî bi wan ku ew dihîne ser ziman, ku xirabî pê re di têkiliyê de ye. Ev minaq lawazbûn, mirin, lawazbûna têkiliyên navkesî û tenêtiya hebûnî ne. Li gorî Vetlesen, xirabî ji nêz ve bi van şert û mercên hebûnê ve, bi taybetî bi hewildanên sehêtkirina wê ve girêdayî ye. Mîna Butler, hewildanên weha wekî bêkêr tene fahm kirin û pênase dikê. Lê li gorî wî ew bi rastî ya ku xirabî bi gelemperî weke hewldanek ye. Dûv re ew darêjka xwenîşandanek li dijî lawazbûna xwe digire, bi danîna wê di têngîna mexdûrîyê de, û hewldana sehêtkirina wê, ew li ser wê disekinê. Di vê perspektîfê xwe de, xirabî ew e ku zîrarê bide kesên din da ku mirov bêhêziya xwe xilas bike. Li gorî ku ez têdigihim, Vetlesen hin şert û mercên hebûnê yên bingehîn ji bo xirabî û qenciye wekî şert dibîne. Dema ku dor tê ser xirabiyê, radestbûna me ji pênc şert û mercan re şertek e ku em dixwazin zîrarê bidin kesên din, û ji bo qelsbûna me ya ku em li ser xwe bandûr dikin weke şertek e. Ev tiştên ku wê, weke her kes pê re rû bi rû ye. Dema ku bahsa "başiyê" tê kirin, ez behsa têngîna empatiyê ya Vetlesen bikim. Digel ku xirabî dikare wekî êşkêşanê were hesibandin, qencî jî dikare wekî berpîrsiyariyê were fahm kirin, û ev, li gorî Vetlesen, hebûna şiyana empatiyê hewce dike (çav: Vetlesen, Arne Johan (2005), evil and Human Agency, Cambridge University Press, P: 10,11, 12).

Aliyekê din ku wê bi têngîna ya sêyem re ku em dikarin di dewama wê de wê li ser wê bisekin in û me li jor bi hinek awayna wê li ser wê sekinî wê, li vir wê hinekê li ser wê bisekinê. Minaq wê rewşa sêyem wê, di wê çerçoveyê de wê, were fahmkirin wê, bi gotinekê di dewama wê de wê, dikarê bahsa wê bikê.

Rewşa sêyem wê weke rewşek veguhertinê dikare wekî pêdivîyek ku gava sêyemîn xuya dike û were hesibandin, ji ber ku nûha pêdivî ye ku mijar binirxîne ka berpîrsiyarî çî ye, û têkiliya di navbera ya duyemîn û ya sêyemîn de çî ye. Dikare ji vê re were gotin ku dad çî ye, û wekî

Levinas dibêje, dadmendî "hemdemiya nimînêrîyetê" hewce dike. Bûyerek weha tê wê wateyê ku mijar ji têkiliya taybet a bi yê din re derketiye. Dema ku pirsê dadê dihê kirin, li ser tiştên wek hevberkirin, bihevrebûn, hevdemî û nîzamî weke dihê bi wê re ser ziman. Li gorî têngîna Levinas, ez dihizirim ku em dikarin "gave sêyem" jî wekî dagera mirovatiyê an mirovahîyê fahm bikin. Ji ber vê yekê em dikarin bi "gave sêyemîn" hemû mirovên din ên ku ez potansiyel dikaribûm berpirsiyariyek ji bo wan hebe fahm bikim. Ji ber vê yekê, pirsek me heye ku berpirsiyarî çiqas dirêj dibe, gelo ew bi ya din re sînordar e an gelo ew ji "her kesê din" re derbas dibe bê. Li vir, Levinas berpirsiyariyê hinekî nakok nîşan dide. Yek ji bo yê din hem berpirsiyariyek teqez û bê şert û hem jî berpirsiyariya her kesê din ku ew weke heye. Ya sêyem jî rastkirin û sînordarkirina vê berpirsiyariyê ye û tê wê wateyê ku pirsê dadmendiyê dihê kirin. Levinas destnîşan dike ku nabe ku ew wekî bûyerek ku ji mijarek hişmendî cûreyek hesabek exlaqî dixwaze were fahm kirin. Bi yê din re di nav têkiliyek rewîstî de, yanî berpirsiyarî, jixwe bi "hemû yê din" re mijûlbûn e. Ji ber vê yekê divê têkiliya bi ya sêyem (yê din) re wekî sererastkirinek domdar a taybetmendî û nehevsengiya têkiliya min a bi yê din re were dîtin (Çav; Levinas, Emmanuel (1974), *Otherwise than Being*, P: 157. 158).

Rû û dîmenê nitelikî

Di mijare hebûnê de wê dema ku wê, Levinas wê salixbikê wê, hebûnê wê, bi têngîna zinditiya wê re ku ew wê nikaribê were lê daxistin re wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê mijare hebûnê wê, di nava giştîyê de ku wê çendî wê were depelendin jî lê wê bi giştîyê re wê li gorî wî nikaribê weke wê bê kirin. Di wê nûqtayê de wê bi hebûnê re wê, werênê ser ziman.

Ew hebûnê wê, dema ku ew wê, werênê ser ziman wê, bi israri wê li ser rewşên wê yê bûyinê ên di nava jîyan û kirinê de wê, hilde li dest û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di mijare hebûnê de wê, di wê nûqtayê de wê bi têkiliya bi yê din re wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Li gorî Levinas wê yê din wê ti carî wê nikaribê weke tûna were hasibandin ew dema ku ew hebê. Ezîtî jî ji aliyê din ve ku ew çendî were dewet kirin jî li nava ya giştî lê ew wê weke ya giştî wê, di rengekê de wê nikaribê bibê ew bi wê rengê were şîrovekirin.

Ew wê dema ku wê, di wê temenê de wê bi ya din re wê, wê li wê bihizirê wê weke nîtelikekê ku ew li wê dihizirê wê, di têgînek giştî û dayimî û bi hebûna wê ya heyî re wê, di wê de wê bikê ku ew bikeve nava kifşkirinekê.

Di dewama wê de wê di nava têgîna 'giştî û sermediyê' de wê dema ku ew têkiliyê didênê wê, di wê nûqteyê de wê, bi wê rengê wê werênê ser ziman ku wê, yê din wê li hizra sermed wê li wê derbas bibê. Bo ku ew xwediyê hizra sermediyê bê ew hebê û ya din bê. Cihêbûna bi yê din re wê bi hizra sermediyê re wê newê jinûve avakirin. Lê wê têgînek ku wê giştîyê avabikê û wê jirêbûnê ku wê bi wê re wê çêbikê wê, di nava têkiliyekê de wê bi wê re wê weke ku wê bibê. Lê wê dema ku wê sermedî newê avakirin ku wê giştî wê destûrê nediyê de bê. Giştî jî wê ya ji wê re wê weke astange wê ne kêmeyiya ezîtyê bê lê wê, sermediya ya yê din bê.

Ya din li dervî xwe ku ew dikarê xwe weke mijarekê bide dîyarkirin. Lê ew hebûna wê, bi mijarî ku weke statûyekê bê wê, ne hilde li nava xwe. Weke ya mijare wê, ku weke gotinekê wê yê din wê, di xwe de wê bi hawênê. Ew gotin wê tenê ku ew ji ya giştî qût bûya wê ji ya din re wê were gotin. Li vir Levinas wê dihênê ser ziman ku wê gotin wê di bin bêdengiyê/hisandinekê de wê were gotin û wê, bêdengi wê giraniya wê ya din wê ji aliyekê ve wê ji xwe ravîna wê di rengê de wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de Levinas dihênê ser ziman ku wê, zanina ku wê di xwe de wê ya din wê bihawênê wê, bê ku ew bi derengî bikeve wê ya din wê, di hundurê bi gotinkirina xwe de wê bicih bikê. Di wê dewama wê de wê, êdî wê, li şûna ku wê bê gotin ku ew bile bi wê rengê bê wê, ya din li axiftinê wê weke ku wê teşwîkbikê. Axiftin ji dîtin wê weke astbilindtir bê. Di zaninê û ankû dîtinê de ku wê weke were dîtin bûjen wê karibê çalakiyekê bide dîyarkirin. Lê ya ku wê ya dihê dîtin ku ew li xwe dikê mal jî wê weke çalakiyek wê bê, ku wê li wê wateyekê baxş bikê û wê di asta dawî de wê biafirênê û wê bi dûnya derve wê bikê yek. Gotin û ankû peyv jî wê bi tememê me wê, weke ya din wê li hemûyê wê bibê xwedî û wê ji wê ya giştî a tam ku wê cihê bikê wê dîsa wê ya din bê. Li ser wê yekê levinas wê dihênê ser ziman ku wê, bi wê awayê zimanî û çerçoveya wê, ku wê destlênedana rewîstî a li yê din û tiştê ku wê hebûna xwûdê jî wê weke bide dîyarkirin ku ew nehebê wê karibê ew pîroziya wan denezênê. Li vir Levinas wê bi wê re wê bixwezê ku ew balê bikişênê li ser rewşa hêza gotinê ku ew wê xwe weke aliyekê

dinê ê cihê û bi têngîna ya din wê karibê bide dîyarkirin wê, werênê ser ziman.

Di dewama wê de ku wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê têtikiya nava ezîtiyê û yê din de ku wê weke nosyonek din a giring bê ku wê, Levinas wê li ser wê bisekinê. Ew wê di dewama wê de wê ezîtiyê û yê din wê bi têtikiyekê fahmkirinê ku wê fahmbikê lê ku ew wê wan weke hev nekê û ankû ne hênê li heman astê wê, di wê temenê de wê li ser wê bisekinê. Wê di wê nûqtayê de wê, têtiki û girêdana fahmkirinê wê di wê nûqtayê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê, dema ku wê bahsa wê têtikiyê wê bikê wê, di hemaniyekê de ku wê fahmbikê û ku ew ne weke di hemaniyekê de wê, were fahmkirin bi têngînek rewîstî û hwd re wê, êdî ew têtiki wê heta heta wê xwe nede domandin.

Di wê nûqtayê de wê, têtikiyek heviyekî wê Levinas wê ji aliyekê din ve wê bixwezê ku ew wê, kifşbikê û wê di wê têtikiyê de ku ew heta ku ew hebê wê, bi tîmenekê dadî wê karibê di wê çorçoveyê de ew habûna xwe bide domandin wê bînenê ser ziman. Di dewama wê de wê dema ku ew wê yê din wê werênê ser ziman wê, bi têngînek ne bi rewşek weke ya lédaxistinê wê werênê ser ziman. Aqil jî wê rewşa nayê lê daxistin bi kirpendin û rewşên wê yê rîzimanî û hwd re wê, di rengê de wê, di nava gotinê de wê bi awayên wê yê din ên fahmkirinê re wê bikê ku ew wan kifşbikê û werênê ser ziman.

Li vir wê di dewama wê de wê weke ku me li jor wê hanê ser ziman wê rewşên sêyem wê dema ku ew wê, minaq wê werênê ser ziman wê çawa wê, weke ezîtiyê û yê din wê çawa wê di xwe de wê karibê bihawênê û ankû wê di wê de wê karibê miqtadir bibê wê li ser wê bisekinê. Ew wê, di hundûrîya wê de wê bi tenetîyên wê re wê weke ku ew wê karibê wê were afirandin. Di wê nûqtayê de wê, nekarina wê hanîna cem hev wê, li gorî Levinas wê, ya ku wê, rewşê wê ji holê rabikê wê ne wekheviya ku wê, rewşa weke ya derveyî wê ji holê rabikê wê weke rewşa yekane bê. Ankû ew jî wê tenê wê weke tenê rewşek morfolojikî a bi fahmkirinê wê bi wê re wê bimênê bê.

Di wê nûqtayê de wê, dema ku wê di wê de wê bahsa têtikiyê wê bikê ew wê dihênê ser ziman ku wê, bi rêya fêrkirinê, serwerbûnê û awa gûharandinê wê bibê re wê werênê ser ziman.

Levinas wê dema ku ew wê têngîna Heidegger a 'Dasein'ê wê şîrovebikê weke 'hebûnek li dereha' wê, bahsa bi tenetîya xwe ku ew pêşxistê a

mirov re wê bigihênê li rengekê fahmkirinê. Li gorî ya ku wê mirov dorpêçbikê wê, bi ya derve re wê bi təkiliyek danûstandinê re wê karibê ew bibê. Ew wê bi wê re wê weke bi wê bigihijê ezîtîya xwe. Ew di nava ogeyan de ku ew bi bilindbûna xwe re wê, û bi perspektifek serbixwe wê, karibê lê serwer bibê. Minaq wê rewşên weke xwarin û vexwartinê wê di wê rewşê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke ku wê bide û wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Li gorî Levinas wê, di wê nûqtayê de wê, rewşek ez navendîfî û ankû “egocentric” wê, bi tenetîya wê ya totolojikî ku wê weke li hemberê wê weke temenekê razber wê, ezîtîya wê tenetiyê wê, bi ezîtîya wê tenekê ku wê bigihijê wê têtîna ya yê din wê bi təkiliyek ku ew wê dênê re wê bigihijê şenberîyekê. Di wê nûqtayê de levinas wê bahsa ciheyiyê wê bikê û ew wê, di wê rengê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman ku wê ‘ciheyî wê, hem bo yê din û hem jî wê bo serbixwebûna me û ew farqetîya me ku ew di nava hevqirtinekê newê tafisandin wê bo wê weke ku wê pêwîst bê. Di wê nûqtayê de wê ew girêdan wê, ku wê me motive bikê bi weke yê din ku ew derketina li holê û di bersivdayina xwestek û ankû arzûyên me de wê, weke têtînek ku ew di wê de xwe dide diyarkirin bê. Di xwestekê de wê, di her cûre pêwîstîniyên wê de wê, bi awayekê tûndî wê di dewama wê de wê weke ku wê cihêbûnekê wê bi xwe re wê, di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di pêkhanîna xwestekan de wê, ya kûr û ankû mazin, teqez û ankû sermed wê, di rengekê de wê, li gorî xwesteka wê, kirdeya arzûyê wê, ku ew lê were û ankû lê newê re wê xwe bide dîyarkirin. Lê levinas wê, dibêjê ku ew wê, dîsa wê weke ‘li wê newê’ re wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî Levinas wê ya ku ew dihê dîtin wê, di awayê yê din de wê, ne awa û cûreyekê bersivdayinê a têtî bê. Vaji wê weke spartek sermed û ankû herkesê ku em bi wan re hevnasînê dikin weke li hemberî wan weke berpirsîyarîya me ya weke bispartekeki bê (Çav: Peperzak, Adriaan Theodoor (1983), *To the Other: An Introduction to the Philosophy of Emmanuel Levinas*, P: 21. 22).

Weke ya ku wê li her rêgezê û hizirê wateyê dide Rû

Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê din wê mijare têtîna rû wê, di nava têtîna felsefeya levinas de wê, bi wê re wê, di rengekê de wê were dîtin ku wê derkeve li pêş. Ew di serî de wê, dihizirê ku wê rû wê, li her rêgezê û hizirkirinê wê weke ya ku ew wateyê didiyê û lê dikê bê. Wê ezîtîtiya wê bi rengê û wê cihêtiya ku ew wê bi wê re wê dide çêkirin bê.

Wê weke giştîya wateyê û ya ku ew ew bi giştî hebê wê weke wateya hemûya wê jî bê.

Bi yekî de wê, dema ku wê xwe bide dîyarkirin re wê, bide nîşandin. Minaq wê dema ku wê yek wê xwe weke bi mêhwandariya xwe bê, silevkinê bê, dostaniyê, evindariyê de wê bide nîşandin de wê bi wê re bi wê re û ankû wê li şûnê wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin.

Li gorî Levinas wê, weke têgînek ku wê, azmûnîya xwe ya herî tûndî wê ji mirov re wê weke vekê û ankû pêşkêş bikê. Ew wê, di awayekê de wê weke têgînek dagerî jî wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin. Li gorî Levinas wê, hebûnîya ku ew hin bi hin mazin dibê wê, kirde wê weke di awayekê bêsinor de wê weke xwediyê berpîrsîyariya wê bê. Li hemberê yê din wê, xwe bardaniya ku ew bi wê di hmbêza wê de dirazihê xwe bide nîşandin. Di mijare hebûnê de wê ya ku wê bi wê re wê, xwediyê rewşek ew dibê jî wê, rewşên weke ezîyetê, izdirap kişandinê û birîndarbûnê hwd wê bin. Hebûn lê wê weke ku wê pêwîst bê ku ew hebûna xwe karibê wê ragirê. Yê din bo ya din ji berpîrsîyarê ew ti carî xwe bi şûn ve nediyê. Ev wê weke yekane ya ku wê xwediyê wateya jîyanê bê.

Li gorî Levinas wê rû ne tenê wê weke deverek ku ew bi bêhvil, çav, dev, ani û hwd re wê hebê bê. Wê weke têgînek u ew bi nîtelike wê ku wê mijare hebûnekê ku ew bi wê xwe dide diyarkirin û awa û reng û dîmen distênê re wê, xwe bide dîyarkirin. Bi rû wê, li gorî Levinas wê tenê wê hebûn xwe di awayekê hebûnî de ku xwe dorpêçkirî bi tenê wê nebê wê, xwe di kûrahiyê de wê biafirênê û di dîyarkirinê de wê weke bi keseyetê wê bide dîyarkirin.

Di rû de wê, hebûn xwe di rengekê nasnemayî de wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, levinas wê bibêjê ku wê rû nikaribê lê were daxistin. Lê di awayekê din de jî wê, di rengekê de wê weke ku wê di aslê xwe de wê, ku mirov hinekê li ser wê dihizirê wê weke ku ew nasnema wê jî wê di awayekê de wê nebê. Lê ew weke rewşek nasnema jî dibê. Ew rewşa weke ya bi nakok wê di rengekê de wê, di awayekê de wê, bi têgîna rû re wê, xwe di awayekê de wê bi mijare hebûnîya wê re wê, di têgînekê de wê bide dîyarkirin.

Ya ku wê rûyê wê heê wê weke hebûnek ku ew dijî bê. Di wê nûqteyê de wê hebûna ku ew dijî wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, bi wê têgîna rû re wê, bi biriqînên weke bi hêstî û hwd re ku wê di wê de wê bide dîyarkirin re wê bibê. Tişt wê, li wê depelendin weke bi tûndûtûjîyê û hwd lê were kirin, were bi dest kirin û ankû wê were tûnakirin. Lê wê

dema ku em wê pêşkêş dikin wê ji wê re wê rûyek wê weke pêwîst bê. Ew rûyê ku ew wê bi wê re wê were pêşkêşkirin wê, di wê de wê, bide dîyarkirin ku ew tişt çawa û ya û çî ya. Di wê de wê kirdeya wê xwe di rû de wê, di dîmenekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di rewşek weke ya mehcûbiyetê de wê, rûyek wê pêwîst bê, çendî ku ew weke ku ew weke ku ew nebê jî. Di hizirkirina Levina de wê gotina rû wê cihê giring bigirê weke biqasî ya yê din, ezîtîyê û ya yê din.

Di mijare rû de wê, şîrovevên levinas wê dema ku em li wan dinerê wê di wê de wê, ji du aliyan ve wê, bi têngînî wê karibê xwe bi wê bigihênê fahmkirinekê. Yek wê ji aliyê têngînek hebûnî ve bê ku wê Levinas wê bi têngîna rû re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, bi mijare hebûnî wê hem ya ku ew hebê û hem ya ku ew bi wê bibê û hwd re wê, li wê were lê hizirkirin. Ji aliyê din ve jî wê bi têngîna etîkê ve wê girêdayî wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin û ew wê di wê temenê de wê, di renekê de wê weke ku wê were hanîn li ser ziman. Di wê nûqtayê de wê rû wê hem hebûn û bûnî bê û hem etîkî û weke renekê fahmkirinê bê.

Li ser wê temenê hebûnî û hwd re wê, hebûn wê awayên xwe yên bi hizirkirinê, zimanî û hwd wê bide dîyarkirin û wê werênê ser ziman. Rû di wê temenê de wê weke rêyek axiftinê a bi hev re ya hebûnî jî bê. Di wê nûqtayê de wê weke têngînek têkiliyê a weke ku wê Levinas wê werênê ser ziman ku wê bi gotina 'têkiliya nava kirdeyan' ku wê pênase bikê wê bi wê re wê, di renekê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de ew tişt ku ew dihênê ser ziman û ankû ew xwe bi têngînî ew bi wê re wê dide dîyarkirin wê weke bi felsefeyî ku ew were fahmkirin bê. Wê di wê rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê dema ku wê, li wê bihizirê wê, di têngîna rû de wê bi mijare kirdeyê wê li wê bihizirê. Minaq wê li hemberê rewşekê û û bûyarekê wê çî karibê wê bikê û ankû wê nekê wê li wê bihizirê. Carna jî wê weke ku wê ti hêza wê ya kirinê û dana nîşandin wê nebê. Wê tenê wê di renekê xwe berdayî û hwd de wê bimênê. Lê kirde wê, di wê nûqtayê de wê weke di nava lêgerînek bi fahmkirinê de bê. Wê bixwezê ku ew wê watelê û maneyê lê bidiyê. Û wê, bi fahmkirinekê wê werênê ser ziman. Di wê nûqtayê de wê, di nava rûdênê û kirdeyê de wê di mijare rewşê û rûdana wê de wê, hewldana watelêkirin û fahmkirinê bê. Di wê nûqtayê de wê, pêwîstîya kirdeyek aktiv ku ew bibê wê, bi wê re

wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Lê dema ku em weke ku em çawa li hemberî rewşekê em şaş û mat dimênin û nikarin wateyekê bidin û ankû gotinekê bibêjin wê hingê wê weke ku wê wate wê di rengekê de wê, bêgotin wê bimênê wê di rengekê de wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin.

Di awayekê de wê, mijare kirde wê, di wê nûqteyê de wê, ji aliyekê ve wê hinekê jî wê weke ku wê etîkî bê. Bi têkiliya bi yê din re wê, di wê nûqteyê de wê, kirde wê di wê de wê, bigihênê fahmkirinê. Di nava dîtina me ya bi yê din, mejî û ankû kirdeya dihizirê û hwd de wê, kombinasjona ku ew dibê wê, di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke temenê hizirkirinê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê, bide dîyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê kirde wê bi dîtina di rû de wê tişteyê wê bide ser milê xwe ku ew wê bibêjê û ankû wê bide hanîn li ser ziman. Wê di wê nûqteyê de wê ragihandina wê, di wê temenê de wê bi wê dîmenê rû re wê, di awayekê de wê, bixwezê ku ew di ahengekê de wê di dîmenê pêşî de wê bi gotin bikê. Lê rû wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, awayê wê yê ku ew dibê wê bi wê re wê, temenê hizirkirinê ku ew dide dîyarkirin wê bi wê re wê watelêkirinê wê bide kirin.

Di wê nûqteyê de wê di rengekê de levinas wê mijare ya yê din û ezîtîyê wê bikê mijare lêpirsînê. Ew wê, ezîtîyê wê ji wê ezîya wê derxê. Wê, di wê temenê de wê di nava wê 'ezîyê' a yê din û ezîtîya wê ezîyê wê, di wê temenê de wê li ser temenê levkirin û levnekirinê û hwd re wê, bikê mijare lêpirsînê. Di wê nûqteyê de wê, li ser wê temenê de wê di nava wê ezîyê kes û ezîtîya wê eziyê a di kes de wê, lêpirsîna ku ew dikê wê li ser temenekê etikî re wê di rengekê de wê bikê û ji xwe li gorî Levinas wê di wê nûqteyê de wê etik wê di awayekê de wê bixwe wê di awayekê de wê xwe, hebûn û ezî û ezîtîya xwe lêpirsin bê. Ew wê dema ku wê bi rûyê yê din re wê rû bi rû were ew wê lêpirsînê wê bikê. Heta ku wê di xwe de wê bigihêjê hinek ne rehetiya jî li gorî levinas. Lê di dewama wê de dikarê wê werênê ser ziman ku wê li gorî levinas wê rû wê bi serê xwe wê ciheyîya me ku ew wê dihênê ser ziman wê weke pêjneke bê. Ew wê dema ku wê dihênê ser ziman wê dibêjê ku wê, dema ku wê yê din wê xwe pêşkêş bikê wê, di awayê xwe pêşkêş dikê wê ew ezîtîya hundûrê min wê derbasbikê' ku wê werênê ser ziman wê, di wê nûqteyê de wê, bixwezê di wê nûqteyê de wê, lêpirsînê wê, bi rewşa fahmkirina ji rû û hwd re wê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê, dema ku wê Levinas wê mijare 'ya yê din' wê werênê ser ziman wê, di renekê de wê, bi giştîyê re wê, şîrovebikê û ew li gori wî wê yê din ku wê çendî wê pêşkêşkirina wê di nava wê giştîyê de wê bibê û wê, ji aliyekê ve wê weke ku wê di wê rengê de jî bê lê wê ji aliyê din ve jî wê weke dervî wê bê. Di wê temenê de wê, mijare ne levkirina wê giştîyê û yê din wê di renekê de wê weke ku ew wê, dervî wê giştîyê hebê û ankû ew dibê û ew bo ku ew bibê yê din ew wê hertimî wê weke yê din wê dervî wê giştîyê wê jî wê, di wê nûqteyê de wê li ser wê bisekinê û wê di dewama wê de wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê weke ku wê were dîtin wê weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê mijare giştîyê û di nava wê de wê weke 'nelevkirina nava yê din û giştîyê' de bê. Wê di wê nûqteyê de wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê, fahmbikê û wê li ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê, mijare yê din wê, hertimî wê, bi rûdane xwe û ankû wê rûyê xwe wê ew wê dînya ku ew di wê de dijî wê ji wê derbas bikê. Ew wê, di wê temenê de wê, di xwe de wê derbaskirinê wê, ew wê, yê din wê weke ku wê derxê dervî wê giştîya ku ew dibê jî.

Di awayekê de wê, ew yê din wê çendî wê, weke ku ew di nava yê din de wê were ser ziman jî lê wê di aslê xwe de wê hertimî ew wê weke yê din wê di renekê de wê bimênê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin. Wê weke yê din mayin wê, di kirdeyî, gotinî, dîmenê fahmkirinê û hwd de wê, hertimî wê dervî wê çerçoveya ya giştîyê de wê di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Ew giştîya ku ew wê, di wê temenê de wê, weke ku wê bi têgîna giştîyê û ahenge wê bê xwestin ku ew li wê were lê ghiştin wê di awayekê de wê hertimî wê bi dervî wê mayina yê din re wê, weke ne tememî wê bimênê. Ankû wê di awayekê de wê weke rewşek ne temem wê di nava wê giştîyê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Ne ghiştina wê ghiştîyê wê weke aliyekê wê yê ku wê di wê nûqteyê de wê, di gotinê de û di fahmkirinê de wê were dîtin û wê di wê temenê de wê yê din wê weke sedema wê bê. Wê ber ku ew wê hertimî wê dervî wê bê. Di wateya yê din de wê ji xwe wê weke ku ew dervî wê di xwe de û bi wê re were pênasêkirin jî wê di dîmenekê de wê bi wê re wê bimênê. Wê di wê temneê de wê, dervî wê xwediyê hebûnekê bê. Di wê nûqteyê de wê weke ku ew wê di ahenge giştîya wê dînyê de wê weke ku wê ji aliyekê ve wê hebê û wê weke ku wê di nava wê de wê weke ku ew wê temem bikê lê wê ji aliyê din ve wê hertimî wê dervî wê di awayekê de

wê weke ku wê bimênê û wê di wê temenê de wê, hertimî dervî wê dînyayê wê di rengê de wê bimênê. Di wê nûqteyê de hisiyet û hwd jî wê weke aliyên wê yên din ên weke bi hizirî û hwd ku wê karibê li wan bihizirê.

Lê di dewama wê de wê dikarê wê, weke aliyekê wê yê din wê jî aliyekê din ve wê werênê ser ziman ku wê mijare yê din wê di wê nûqteyê de wê, hertim wê bi ciheyiya wê û li derve mayina wê û hwd re wê, bi wê re wê, dervî wê giştîyê wê bimênê re wê xwe bide dîyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê, di rengê de wê, çendî ku wê di dîmenekê de wê weke di awayekê levkir de wê xwe di wê giştîyê de wê rû bide nîşandin lê jî aliyê din ve jî wê weke ya ku wê sereka û yekser wê, dervî wê mayinê ku wê pênasebikê jî wê dîsa wê ew bê. Rû li gorî salixkirina wê hertimî wê di wê temenê de wê di nava rewşek weke çalak û tevger de bê. Wê, di rewşên pênasekirinê û cihê kirinê de wê bi hev re wê, di wê rewşê de wê bikê. Di wê nûqteyê de wê, rewşên nelevkir û weke ne bi wê re ku ew bi xwe re wê bihawênê û bide dîyarkirin wê jî têngîna wê ya ku em bi gotina ya yê din re wê salix dikin re wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê nûqteyê de wê çendî wê weke nîşanaka rastiyeke bê lê wê jî aliyekê din ve wê weke nîşanaka rastiye ku ew xwe li hemberê dide dîyarkirin weke ya din bê. Wê di wê temenê de wê, rû xwe di rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin wê, li gorî Levinas ku ew weke ew şewayê wê bê wê, xwe di awayekê weke yê ontolojîkî de wê, li hemberê bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê Levinas wê li ser têngîna ontolojiyê re wê, mijare bûn û hebûnê wê bixwezê bi rengên fahmkirinê ên jî kirinê û jî têngîna jî hev cihê bikê û wê di rengê de wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din êdî ew li wê bihizirê.

Levinas wê dema ku ew wê rû weke mijarekê wê hilde li dest wê hinek aliyên din ên bi têngîna ku wê bi wê re wê werênê ser ziman wê bibin. Mînaq wê aliyên wê yên weke ku wê rû wê çawa wê rût bê û ankû wê bi maske bê wê jî wan aliyên ve wê bikarbênê. Di rû de bikarhanîna maskeyan weke sergirtinê û ankû sernûxûmandinê wê weke di awayê ku mirov wê dixwezê wê bide dîyarkirin û fahmkirin re wê di rengê de wê li ser wê bisekinê û wê bixwezê ku ew wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê mijare rû û têngîna maskeyên ser rû wê, bi têngîna û awayên zêhnî û hwd re wê, jî aliyekê din ve jî wê bixwezê ku ew wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman.

Wê dema ku wê bahsa rû û rûtitiya wê bikê wê weke sernenûxûmandî bê, bêcil bê, bêmaske bê wê weke di awayekê teqez de wê weke di rengekê de wê weke xwe û ankû bi gotina wî ku em werênina ser ziman wê weke bêparastin bê wê, di rengekê de wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî Levinas wê rû wê li hemberî desthilatîya ezîtîyê û tûndûtûjiya wê jî wê di awayekê de ku wê li hemberê wê bisekinê bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê ya ku wê weke bi wî wê bê dayin diyarkiirn ku ew were kirin û ya ku ew wê, li hemberî wê weke ku ew wê nexwe xwestin ku ew were kirin wê, di rû de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di awayekê de wê dema ku em wê bahsa têngîna rû bikin wê ji aliyekê din ve wê, dema ku wê Levinas wê bahsa rû bi rû hatina wê di wê temenê de wê, rû wê bi gotina xwe û ankû bi rengê kirpendina xwe wê ew wê xwe werênê ser ziman û ankû wê bide dîyarkirin.

Rû wê, di awayekê de wê, di wê nûqteyê de wê, ji du aliyan ve wê weke ku wê me bi zanîn bikê. Wê hem di rewşa agahdarkirinê bê û aliyê di ê duyem jî wê di rewşa weke ya fermandayinê de bê. Di wê nûqteyê de wê, ev wê weke du aliyên ku wê bi morfolojikî wê li ser têngînên bi fahmkirinê re wê, karibin weke ku wê bi hev re cih bi cih bikevina nava têtikiliyê de jî. Di awayekê de wê ya ku wê were fermankirin bi têngînî û ankû rêgezî ku ew were kirin wê carna wê, rû û zanîna ji rû wê li hemberî wê xwe bide rawastandin. Wê di wê temenê de wê li hemberî wê ji xwe wê dîmenekê bi rengê rû ê fahmkirinê û ankû ji wê were fahmkirin re wê bi xwe re wê weke ku wê bide diyarkirin.

Li gorî Levinas wê rû wê di aslê xwe de wê di awayekê de wê weke bi rûtîya xwe re wê weke bêparastin bê. Wê di wê temenê de wê têngînên weke “parastinê” û hwd wê, ji aliyekê ve wê weke têngîna ku ew wê bi têngîha maskeyê wê di rengekê de ên li ser rû wê, di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, wê, ev rewşa maskeyên li rû wê, di rengekê de wê ew jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku ew mirov wê di çerçoveya têngîna levinas de ku ew li ser wê were sekinandin bê.

Di awayekê de wê, têngînên weke bi nerînek rexnegirtî ku ew wê, dema ku wê kemesîyek were kirin wê bi rexnegirtinê bê û ankû li xwe mikurhatinê û hwd bê wê di rengekê de wê weke aliyên ku ew wê, bi ketina wê farqe maskeyê de bê. Di têngînên wekeyên posmaniyê de jî wê, aliyekê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê ji wê rengê ku ew bi wê hati fahmkirin ku ew bi şûn ve gavê biavêjê wê di wê de wê hebê.

Posmani wê di awayekê de wê, di xwe de wê weke ku renekê li xwe mikur hatinê wê di hin şewayna de wê weke ku wê bihawênê.

Di mijare rû de wê, di wê de wê aliyên wê yên bi nakok jî wê di wê de wê weke ku wê hebin. Di wê nûqteyê de wê li gorî Levinas wê, rû ya ku wê wê ji hemû bûjenan wê cihê bikê wê, ew xwezaya wê ji aliyekê ve weke ku ew bi nakok jî bê. Ji aliyekê ve wê, hem zayifiyan wê bihawênê di xwe de û hem jî wê ji hin aliyên ve wê weke ku wê bierkbûnê wê, di xwe de wê bide dîyarkirin. An jî wê ji aliyekê ve wê fermankirinê wê bide dîyarkirin. Ji aliyekê ve jî wê weke ragihandinê wê di xwe de wê bide dîyarkirin. Ji aliyekê ve wê di xwe de wê diyarkirinê bi zelalî û dîyarî wê bide dîyarkirin. Ji aliyekê ve wê, ne dîyariyê û ne zelaliyê wê bixwe re wê bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, dema ke ku wê bahsa têngîna rû û ji wê fahmkirinê wê bikê wê ji wê ghiştina watayên nû ên din wê di renekê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Minaq wê, têngîna gîyanê wê bi têngîhek fenomenolojîkî ku wê di tiştê de xwe kirî weke tiştê û bi tiştîrî wê di renekê de wê bi ya ku ew dihê gotin, û hwd re ku wê bide hanîn li ser ziman bê. Lê ji aliyekê din ve jî wê ya ku wê spinoza û Desveertes wê weke weke tozê wê dihênin ser ziman. Leibniz weke monadê wê dihênê ser ziman, Platon weke ideayan wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, Levinas wê li wê bihizirê ku ew dikarê ji rû were fahmkirin û ankû na. Di awayek de wê, dema ku em ji wê aliyê ve hizrên levinas dixwezênin wê weke ku wê ji rexekê ve wê weke ku wê ne zelaliyek wê di wê temenê de wê di nerîna wî de wê karibê xwe bide dîyarkirin. Ya ku ew ji rû dihê dîtin û fahmkirin wê weke nerînek ji dîr, weke têngîhek ku ew were fahmkirin û hwd bê. Lê di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wan têngînan wê dikê ku ew fahmbikê wê di dîmenekê de wê, bi têngînek fenomenolojîkî wê bikê ku ew wê fahmbikê. Levinas wê, di têngîna xwe de wê, hertimî wê ji ya heyî derbasbûnê wê di nerîn û têngîna xwe de wê bi zanîna xwe re wê, bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Ev aliyê ku ew wê bi wê dihizirê wê bê sedema wê ku ew wê di wê temenê de wê bi têngînek metafîzîkî wê di wê temenê de wê were fahmkirin. Hinek jî şîrove dikin û dibêjin ku ew li şûna ontolojiyê metafîzîkê wê bi têngînek epistemîkî û ankû li ser temenekê epistemîkî wê bikê ku ew wê fahmbikê û wê di renekê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman.

Lê Levinas wê, di wê nûqteyê de wê di têngînekê de wê weke ku wê bi êmin bê. Ew jî wê ew bê ku wê di rû de ya ku ew li wê were lê ghiştin wê têngîna etikê bê. Di wê nûqteyê de wê gotina etikê ku ew bikardihênê wê, nikaribê wê bi tememî di temenekê rewîstî ku wê weke ku wê di roja

me de wê were bikarhanîn wê fahmbikê û wê bi wê rengê wê werênê ser ziman. Ji wê zêdetirî wê weke gotinek ku ew wê, bi têtînek felsefeyî û rêgezên wê li navaroka wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê, di wê dîmenê wê yê fahmkirinê ê şûbjeî de têtîhên weke bi objeyî ku ew li wan digihêjê wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew di rengê de bi nerînek felsefeyî a teorikî wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Hizrên Levinas ên li ser gotina xwûdê, metafîzîkê û hwd wê, ne di wê temenê de ku ew wan ji nûve avabikê. Ji xwe ew jî wê dihênê ser ziman ku ew bi têtîna etikê wê armanca wî ne ew bê ku ew pergalek û çerçoveyek rewîstî bi rêgezên wê re wê biafirênê û wê werênê li holê. Ew wê, di wê temenê de wê, çawa wê fahmbikê û wê bi watelêkirinên wê re wê bigihêjê têtîna û têtîhiştina wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê di wê rengê de wê, werênê ser ziman.

Ber vê yekê wê gotina Levinas a etikê wê di wê temenê de wê, bi têtînek giringî wê bi aqilzanîniyekê wê bixwênê. Ew wê aqilzaniyê wê ji têtînek rasyonali bi ber têtîhek û rengê hizirkirinê ê weke ya empirikî û hwd ve wê weke ku ew bide birin û di wê temenê de wê li wê bihizirê. Têtîna rasyonalityê bi gotina 'ji wê derbaskirinê ku ew wê, di xabate xwe ya bi navê "humanisma ya yê din" de ku wê werênê ser ziman de û wê bixwezê ku ew wê bide fahmkirin.

Li gorî Levinas wê, rû wê wate û bixwebûyinî bê. Di wê temenê de wê di wê de wê, dîtbariyek bi têtînî wê di rengê de wê weke ku ew wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ew wê, di wê nûqtayê de wê dema ku ew wê bihizirê wê di têtîna xwe de wê ji aliyekê ve wê bi aqilê şûbjeî wê têtînên weke wijdanê, merhemetê û hwd wê, di wê temenê de wê, weke têtînên aqilê darazî wê di rengê de wê bi xwezê ji wan ji aliyekê ve jî bi fenomenolojikî bigihêjê çerçoveyek fahmkirinê.

Di awayekê de wê dema ku ew wê bahsa rû bikê wê bi gotinê re wê çawa wê di nava hevîyeyî bi têtîliyî de wê di awayekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di temenekê nerînê de wê werênê ser ziman û ew nerînê weke peyvê wê dihênê ser ziman. Wê weke salixkirina ya yê aliyê din ku ew bi wê re têtîliyê didênê û bo fahmkirinê wê nexwezê ku wê di awayekê de wê bi tenê wê hilde li dest. Di wê temenê de wê, gotin û ankû ya ku ew bi gotinî hati gotin wê, di wê temenê de wê, di pêvajoya fahmkirinê de wê têtîliya nava wê di wê temenê de wê, li ser wê bisekinê. Ya ku ew hati ser ziman bi gotinî û ankû weke hatî bi gotinkirin wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê din

ê ku mirov wê dikarê wê di renekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di renekê de wê, dema ku em silevê didina yekê din wê weke bersivkirinekê bê. Wê di wê rewşê de wê, weke ji aliyekê din ve jî wê weke pêşwazîkirinekê bê. Ev wê, di wê temenê de wê xwe bi wê re wê, di nava wê rewşa fahmkirinê de wê bide dîyarkirin. Di wê pêvajoya fahmkirinê de wê, hizrên ku ew wê, temenê wê bi fahmkirinên me re wê biafirênê wê weke ku ew wê çawa wê were fahmkirin wê bi wê re wê li ser wê bisekinê. Di axiftina bi kesekê din re bê, kirina başbûnekê de bê û ankû di rewşna din ên bi wê rengê de wê, weke xwe hanîna ser ziman bê. Axiftina bi yê din re wê hertimî wê di xwe de wê weke destpêkekê wê bihawênê. Ew destpêk jî wê di zimên de wê xwe di reng û awayekê de wê bide dîyarkirin. Di ziman de wê gotin wê ne tenê wê weke gotinên ku ew deng didina gotinekê û ankû hizreka ku em bi wê dihizirin bin. Wê kombinasiona nava rû û ankû rûdênê, rengê tevgerê, deng derxistinê û bi rengkirinê û wê rengê bi dengkirinê weke bi qarakterî û hwd re wê, di wê çerçoveyê de wê weke ku wê xwediyê çerçoveyek ku ew bi wê re werina fahmkirin bin.

Di wê nûqtayê de wê aliyekê wê yê din jî wê Levinas wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ew jî wê ji rû ya ku weke zaninê û anku hişmendiyekê ku ew derdikeve û xwe dide dîyarkirin wê, ne weke ji ezîtîyê ku ew xwe dide dîyarkirin weke hişmendiyekê wê dihênê ser ziman. Heta ku ew wê, di wê têkiliya nava wê rewşa fahmkirinê de wê li gorî Levinas wê, ezîtî wê karibê di awayekê de bi wê were lêpirsin û ankû bi keve rewşek lêpirsînê de.

Di hebûnê de hewldana heyinê û bûyinê wê weke çerçoveyek ku ew bi tekoşînî a ku ew xwe bide hebûnê bê. Bi wê yekê xwe dana dîyarkirin, hanîna ser ziman û hwd wê bi wê re wê weke aliyekê ku wê karibê were fahmkirin jî bê.

Levinas wê di wê nûqtayê de wê di hewrastiya hizirkirinê de wê, di wê temenê de wê peyamên ku ew ji wê bigirê û bigihijê wan wê di wê temenê de wê bi têgîna bûyin û dewamiya hebûnê ve girêdayî wê li wê bihizirê. Minaq wê têgîna “divê ku tu nekujê” wê di wê temenê de wê weke têgînek ku ew dikarê di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Li ser têgîn û peyamên bi wê rengê wê ji nava pirtûkên pîroz ên weke tawrat û incilê jî wê di awayekê de wê li ser têgîna rû û têkiliya nava kirdeyan û hwd re wê bixwezê ku ew di awayekê de xwe bigihênê li şîroveyekê û ew di wê temenê de wê di renekê de wê fahmbikê û wê

werênê ser ziman. Di xabate xwe ya bi navê “giştîfî û sermedî” de wê, pirsra weke ku wê ‘rû ji ciheyiya xwe ku ew feregetê nekê wê çawa weke dihê dîtin dibê” ku ew dihênê ser ziman wê, di wê çerçoveyê de wê bi têtîna yê din re wê, li wê bihizirê. Di wê temenê de wê di rû de wê, şêwayên weke yên awayên rû û ji wê awayên fahmkirinê û watelêkirinên bi wê ku ew dibin wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku ew wê bixwezê ku ew wê di wê temenê de wê di renekê de wê fahmbikê û wê di awayekê de wê werênê ser ziman bê. Rewşên ji rû û nerîna wê li gorî xwe wê, di renekê de wê bigihênina li wateyê. Ankû wê di awayekê de wê wateyê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Di wê temen de wê, Levinas ew dixwezî ku ew bigihênê ‘wateya wê ya cewherî.’ Di awayekê de wê, di mijare rû de wê, ya ku wê, di wê de wê xwe bi wê bide dîyarkirin wê ne reşek têtîliyî bê. Li gorî Levinas ew bi derveyîya xwe re bûyina wê re ku ew wateyê distênê re wê dikarê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di xabate xwe ya giştîfî û sermediyê’ de wê mijare rewşa nîşanakan û hwd jî wê di awayekê de wê li ser wan wê bisekinê. Di wê nûqtayê de wê ji nîşanakan, tevger, kirinekê, awayekê û hwd wê, gihiştinên weke bi fahmkirinê wê di wê temenê de wê li ser têtînek bi bûyinî re wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê û wê di renekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di rewşa rû bi rû mayinê de û di wê rû rû bi mayinê de wê mêtewandari û rewşa pêşwazîkirinê bi awayekê baş wê, di wê, li gorî Levinas wê, felsefeyê wê ji xwe re wê bikê pêşeng û wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke rewşek fahmkirinê bê wê xwe bide dîyarkirin. Rû dikarê weke bi awayekê şenber were û bibê? Di wê nûqtayê de wê, Levinas wê bi têtîna ‘azmûnkirina bi rû a tûndî’ û ankû ‘qada azmûnkirinê’ û hwd re wê bi têtîna û gotinên felsefeyî re wê, di wê rengê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê, di wê rengê de wê li ser bisekinê. Weke ku wê Heidegger wê bikê ew ezîtiyê wê weke têtînek ontolojîkî wê ne hilde li dest. Ew wê bi têtînek epistemîkî wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê hilde li dest û wê di awayekê de wê werênê ser ziman. Ew wê, di wê temenê de wê dema ku ew şîrove dikê bi wê têtîna azmûnê re wê weke ezmûnek berî felsefeyê weke felsefeyê’ wê di renekê de wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Ew wê bi têtînek fenomenolojîkî wê bihizirê û wê bi têtîha ku wê her tişt wê xwediyê hişmendîya xwe bê. Di wê temenê de wê bixwezê ku wê rû û awayên wê

di awayekê de wê li ser têtînek bi hişmendî de wê pêşwazî bikê û wê di awayekê de wê werênê ser ziman.

Levinas wê dema ku wê têtîna felsefeyê wê bi têtîna etikê re wê pênamebikê û wê werênê ser ziman wê bi gotina “ya ku felsefeyê ku ew ne felsefî bê weke azmûnekê berî wê, ew wê daya destpêkirin’ re wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, bi têtîna ‘felsefeya pêşî’ re wê di rengekê de wê ya berî wê ku ew ji felsefeyê re wê bibê temen wê di rengekê de wê, bixwezê ku ew wê bikirpênê. Ev têtîna Levinas wê, di rengekê de wê, têtîna felsefeyê û rengê salixkirina wê, a ku wê suhrewerdî wê pênamebikê wê di rengekê de wê werênê ber bîra mirov. Suhrewerdî wê bibêjê ku wê felsefe wê pirr zêde wê di demên berî demên ku wê weke yên felsefeyê werina pênamekirin wê destpêbikê re wê werênê ser ziman. Heta ku wê di rengekê de wê dema ku ew rexneyên xwe li Aristo digirê wê li ser wê re wê bibêjê ku wê, felsefe wê di awayekê de wê, di wê demê de wê dawî li kirina wê were. Ew di wê temenê de wê dema aristo wê, di rengekê de wê pênamebikê.

Ew mijare hizirkirinê a ku ew berî wê, pêname dikê wê di awayekê de wê di nava têtîna hebûnê û ji wê bûyinê wê weke hizirkirinê û hwd wê di dîmen û awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Levinas wê, diyardeya pêşî a fahmkirinê ku ew dihênê ser ziman ku ew di rû de dibê wê, suhrewerdî wê di çîroskek rohnîyê de wê bibê re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê di awayekê de wê bihizirê. Suhrewerdî wê mijare hebûnê û pêvajoyên wê yên bûyinê wê, di rengekê de wê pênamebikê. Lê ew di dewama wê de wê berî wê, di wê temenê de wê weke têtînekê bihizirê û wê berî wê çî wê hebê wê di di wê nûqteyê de wê li wê bihizirê. Ew têtîna bi gotina “berî wê” ku wê suhrewerdî wê di wê temenê de wê bi hizirkirina hebûnê re wê, werênê ser ziman û wê, di dîmenekê epistemikî û hinekê jî ontolojikî wê di zikhev de wê şîrovebikê wê, levinas wê weke felsefeya pêşî bi têtîna etikê re wê, di çerçoveyê de wê salixbikê.

Di wê temenê de wê, mijare etikê ku ew dihênê ser ziman wê bi têtîna zanînê re wê werênê ser ziman û wê bibêjê ku wê rewîstîtî û ankû etikî wê, ji her aliyê ve wê ya yê din wê dorpêçbikê. Di wê temenê de wê, di çerçoveya wê rengê wê yê lê têtîhiştinê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Li vir wê dema ku em li têtîmna hebûnê a suhrewerdî wê li wê dinerin û wê hinekê li wê tê digihîjin wê, di wê temenê de wê, têtîmna sermediyê ku ew wê bi wê re wê werênê ser ziman wê, di rengekê de wê,

di epistemya fahmkirina a rû de wê, bixwezê ku ew wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di têngîna pêvajoyên hebûnê de wê di rengekê de wê weke ku ew wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê çerçoveyê de wê, dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirin.

Di têngîna hebûna mayinda heyî û bi têngînek hebûnê ku wê li ser wê têngîna rû re wê li wê bihizirê wê, ji wê sermedîya ku wê ji wê were fahmkirin wê, di kirpendinên wê de wê, di rengekê de wê, şibînek di wê rengê de wê bi rehetî wê du mejiyê mirov de wê werênê ser ziman. Suhrewerdî wê pêvajoyên fahmkirinê bi ast ên weke yek, du, sê û hwd re ku wê werênê ser ziman wê, Levinas jî wê di dîmenekê de wê bi têngîna yê din, û rewşa duyem û heta ya sêyem re wê, di dewama wê de wê di rengekê de wê weke ku wê were dîtin ku ew wê li wê bihizirê bê. Ew rûyê hebûnê bi rastteqîn ku wê suhrewerdî wê bi rohniyê wê bixwezê wê pênasebikê û wê werênê ser ziman Levinas wê, di rengekê de wê, hebûna rû wê, di wê temenê de wê weke temenekê wê yê epistemîkî wê pênasebikê û wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ya ku wê, têngîna hebûnê a Levinas wê, di wê rengê de wê ji têngînek ontolojîkî hinekê dîr wê di rengekê epistemeyî de wê bide dîyarkirin jî wê di wê nûqtayê de wê di aslê xwe de wê salixkirina bi rû bê.

Di rû de wê, çendî ku wê şenberî wê hebê wê razberî jî wê di wê de wê bi wê re wê were kifşkirin. Çendî ku wê dîyarî û zelalî wê hebê wê, kûrbûn û bi wê re ne dîyarî û ne zelalî jî wê bibê. Di wê çerçoveyê de wê, di nava pêvajoyek komplike de wê fahmbikê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku wê di nava têngînên teolojîkî de wê, bi gotina xwûdê re wê, weke 'fermanê bi bihîzê û fahmbikê' wê, di rengekê de ew wê, li ser têngînek û fêrsek fahmkirinê a rûyî re wê, dikê û ev wê weke aliyekê wê yê giring ê epistemîkî wê biafirênê. Ew wê di hundurê gotina fermanê de wê têngîna peyamê wê bi têngînek zanînê wê di rengekê de wê weke ku wê salixbikê û wê werênê ser ziman.

Ew wê di wê nûqtayê de wê di hebûnê de wê hebûna ku ew hebûna xwe dide domandin ku ew wê dikê wê şîrove bikê û wê bènê ser ziman wê di wê rewşê û çerçoveyê de wê were dîtin ku ew wê li wê bihizirê. Têngîna di hebûnê de kifşkirina hebûna ku ew hebûna xwe dide domandin wê, di wê çerçoveyê de wê temenê pêvajoyek epistemîkî a Levinasî ya fahmkirina wî di rengekê de wê biafirênê.

Li vir wê, himek şîroveyên ku wê li ser têtîna levinas re wê werina ser ziman û wê di wan de wê bi têtîna fermanê wê werênina ser ziman wê, di wê gotina “fermanê” de wê zêdeyî wê têtînek ontolojikî a teolojikî wê weke ku wê bi rengê wê ew wê were xwandin bê. Ev rengê wê yê xwandinê jî wê hinekê ji ya rastteqin a ku wê levinas wê dixwezê ku ew wê bixwênê wê di wê temenê de wê weke ku wê hinekê cihê bê. Ew ber ku wê, di wê kirpendin û lêker û kîpên di gotina fermanê de wê, bi kirdeya wê re wê, di temenekê zanîna epistemikî de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Li vir divê ku mirov wê tevli wê nekê ku wê weke ku wê Levinas jî wê werênê ser ziman ew ne têtînek ontolojikî a baweriyî ku ew bi wê baweriyê bi wan bide fahmkirin wê şîrove dikê. Ew vajî wê di têtînek zanînê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bihizirê û wê di dewama wê de wê, bixwezê ku ew wê, werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê şîroveyên levinas ên li ser têtînen baweri, ên pirtûkên pîroz û hwd re jî wê di wê temenê de wê armançek din a dîyarî wê hebê ku ew bi wê dervî wê çerçoveya ontolojikî ku ew çawa pêwîst bê were fahmkirin û ew mirov bi rûyê xwe û bi hebûna xwe weke ‘yê din’ ku ew derxê dervî wê, êdî wê li ser wê di awayekê wê li wê bihizirê.

Ber vê yekê wê dema ku ew têtîna sermedîyê ew dihilde li dest wê, çavkaniyên ku ew hatina ser ziman ên weke yên kartezyanî û hwd jî wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê weke ku wê bixwênê û wê di berçav de wê derbas bikê. Di wê temenê de wê, di şîroveyên wî yên li ser kartezyanî de wê, di rengekê de wê weke ku ew dixwezê wê ontolojiya ku wê di rengekê de wê, kartezyanî wê pênasebikê wê jî bi wê û şîrovekirina wê re bide derbaskirin.

Di wê temenê de ew ya ku ew şenber bê wê di rengekê de wê pênasebikê û mirov weke hebûna bi rû wê dibînê. Di awayekê de wê ew wê nîşanaka wê heyina wê bê. Ew wê dema ku ew bahsa gotina xwûdê jî dikê wê, bi gotina “ya ku ew rûyê wê nebê ji xwe wê ne bi derfet bê ku mirov wê bibînê.” “Wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de Levinas wê di têtîna rû de wê, têtîna ‘şenber’ wê di rengekê de wê bibînê û wê, di wê temenê de ew şenberî wê bi gelek minaq û ezmûnên wê û pêvajoyên wê yên pêşketinê û pêşveçûnê re wê çawa ku wê pêwîst bê ku ew were fahmkirin wê di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê, di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê şenberîya wê gotina

şenberê de wê, hebûna dîyar wê kifşbikê. Li gorî wê, ya ku ew bi hebûna dîyar bê wê weke ku wê xwediyê rû bê. Di wê temenê de wê, bi gotina 'ya ku ew rûyê wê nebê ji xwe wê newê dîtî re jî wê di rengekê din de wê, têtînek lêpîrsîner wê di awayekê de wê weke ku wê lêpîrsînek ku wê gotina xwûdê jî bi xwezayî wê hilde li nava çerçoveya xwe wê bide dîyarkirin. Rû wê her demê wê bi hebûna ku ew didênê li holê wê re wê were farqkirin. Li gorî Levinas wê rû, wê weke hebûnek ku ew bi xwe re ku ew hê ne ketî nava girêdanekê de û wê weke di awayekê qabayê de weke xwediyê bêzimanekê bê weke heywanekê wê ji wê cihêtirbê. Di têtînen xweyên bi hebûnê û rû re wê, di fahmkirinê de wê li hemberê kirina heviyekiyê wê bisekinê. Li gorî wî ji xwe ya ku ew dihê zanîn wê, weke tîştê li wê daxil nabê.

Ew wê, yên ku ew bi intibayî ji rû dikarê were sehkirin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê bi dîmenên din wê di rengekê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Ew têtînen bi dîmenî ku ew ji rû seh dikê û fahmdikê wê di wê çerçoveyê de wê, di nava wan wê heta ku wê pîrozî jî wê hebê. Ew jî wê weke têtînek ku wê weke ji rû wê di awayekê de wê weke ku wê were fahmkirin bê.

Di têtîna ya başiyê de ku ew nebaşiyê nekê wê bihizirê û ji wê bi wateyê wê tê bigihê. Li vir wê ji aliyekê din ve jî wê li ser 'awayê' wê di dîmenekê de wê li wê bihizirê. Di kirinên weke minaq ku em bibêjin mirov ne kuje wê, çî wê karibê weke bi têtîni awayê bidiyê ew wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê. Minaq wê, di awayekê de wê dema ku wê bahsa axiftinê û hanîna ser ziman wê bikê wê, weke bi dana bi wê a li der re wê, di awayekê de wê, weke bê dayin dîyarkirin.

Ew wê dema ku ew dervî ya giştî ku ew wê, li yê din wê bihizirê wê, di wê nûqteyê de wê, têtînen ku ew wê ji wê digirê û ew çawa wê karibin bi awayî werina fahmkirin wê hinekê jî wê li wan wê bihizirê. Rû li hemberî rû wê çendî wê xwediyê şewayekê têtîliyê û fahmkirinê û xwe li hemberî wê ragirtinê wê di awayekê de wê bide dîyarkirin wê li ser wê bisekinê.

Wê dema ku wê şaxsê sêyem wê, li me wê weke bi ya yê din wê li çav wê bi wê binerê wê, weke ku wê bi têtînek dadî wê were hizirkirin wê bixwezê wê ji aliyekê ve wê werênê ser ziman. Ew wê di temenê şenber de wê li wê bihizirê û wê bibêjê ku wê pêwîst bê ku wê pêşî wê rû hebê û wê di dewama wê de wê ji wê dana li der ku ew dibê re wê, bigihijê ji wê girtinê bi fahmkirinê.

Di wê temenê de wê, di rengê têkiliyên civakê de jî wê, di awayekê de wê, weke ku wê bi dîmenekê, dîtinekê û ankû nîşanayekê wê wê xwe bi rû bide der. Di rewşa ya din de wê, weke wê, li têngnek bi nimînêrî wê weke ku wê li wê vegehîhê.

Di wê nûqteyê de wê dikarê wê bibêjê ku wê rûyê mirov ji rewşek rûfî wê hê rûttir bê. Yê din ku ew wê, çendî nîşanekên ji ya yên din wê bibînê wê weke yê din bê. Wê rewşa yên din wê bi wî re wê bi têkiliyek bênavber wê weke wê bibê.

Li gorî Lavinan wê, rû wê, ji dîtînê ku ew fêr dikê weke yê din bê. Wê weke fêrkerê me bê. Lê ew fêrker û ankû hostayê bi zane wê, di renegekê de wê, hertimî wê ji xwe wê, di têngnek cihê de wê bigihênê cihêrengiyên ku ew bi wan re wê, bigihîjê fahmkirinên din. Rû wê, di renegekê de wê hem wê, çendî ku wê di rewşek dîtbarî a weke xwe de wê bimênê jî lê wê di her fahmkirinê de wê weke ku wê bibê xwediyê fêrkirinek cihê û ji wê têngîhiştinek din ku wê, fahmbikê bê.

Fermana 'divê tu nekujê.'

Li gorî Levinan wê rû wê, weke têngnek berpîrsîyarê a pêşî bê. Wê di wê de wê, li wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê karibê wê, fahmbikê. Rû wê ne tenê wê li hemberî me lê wê li ser me re jî bê. Wê dema ku wê di wê de wê bahsa têngîna kuştinê wê were kirin wê, di dewama wê de wê çawa wê, bi ya din wê, bibê wê li wê were lê hizirkirin. Di awayekê de wê, dema ku wê Levinan wê bahsa jîyankirinê wê bikê wê di têngîna azmûnê de wê, bikê. Di wê nûqteyê de wê minaq weke hêskirinê ti tişt wê bi serê xwe û wê ji xwe re wê nebê û wê li jîyanê wê nemênê.

Di wê nûqteyê de wê dema ku em bahsa têngîna serwerîya mirov a bi serwerîya mirov û kiirna mirov bikê wê weke ku wê Pascal wê werênê ser ziman. "cihê min ê di rojê de wê, li ser rûyê ardê destpêka hemû gaspkirinan û pêjna wê bê' re wê werênê ser ziman. Levinan wê, di wê temenê de wê dema ku ew wê bahsa têngîna nîşanakê wê bikê wê di rû de wê, weke têngnek wê bibînê. Minaq wê, têngînên weke Tawratê û hwd wê, giştîya rûyan wê, di renegekê de wê weke ku wê bibînê wê werênê ser ziman.

Levinan wê, dema ku wê bahsa rû di wê nûqteyê de wê bikê wê li rûyê din din nerînê ku ew dihênê ser ziman wê weke 'çalakiyek tûndî' wê pênasibikê û wê di dewama wê de wê weke ji xwe destpêkirinê wê, di renegekê de wê bi wê re wê pênasibikê û wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê dema ku ew bahsa têngîna "divê ku tu nekujê' jî wê di wê

temenê de wê weke têngînek ku ew ji rû were fahmkirin bê wê li wê bihizirê. Levinas wê, di wê nûqteyê de wê bixwezê ku ew têngîna rastiye ji rû wê fahmbikê û wê di wê nûqteyê de wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê, gihiştina wê fahmkirina wê bi wî re wê bibê; “bo rastiye ya pêwîst weke mercê cewherî, hebûn ku wê di hebûnan de wê, hebûnê derxistina li holê wê nebê, vajî wê xwe weke hebûnekê hem di xwe de wê weke hebûnekê û hem jî ku em wê dihênin ser ziman ji yekê din re weke mihatab wê, di wê têngîna wê de wê bibê re wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de Levinas wê yê li hemberê me weke mihatab wê têngîna wî çawa wê karibê were fahmkirin û ankû wê nikaribê were fahmkirin wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqteyê de wê bibêjê ku wê, ya yê din weke yê li hemberî me em idiyên wê, ne dikarin bi tememî wê fahmbikin û ne jî dikarin wê bi derewênin.

Di wê nûqteyê de wê rewşa rû li hemberê rû ku wê çawa wê bi encamekê wê bibê wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqteyê de wê, werênê ser ziman ku wê, rûyê ku ew li min dînerê ew min min di pejirênê. Di wê nûqteyê de wê, kirpendinê wê li ser rû bi rû bûna li hemberê hev wê bi wê re wê, di rengê de wê weke ku wê bikê.

Di wê nûqteyê de wê, têngîna pejirendinê wê di temenê rû bi rû bûnê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Rû bi rû bûna me de wê, ya ku em wê redbikin di wê de redkirinê ku em bikin wê bi wê redkirina di wê redkirinê de wê êdî wê weke ku wê zêde ne bi derfet bê ku ew ya li hemberê min weke bi rû wê red bikê. Di wê nûqteyê de wê, têngîna herêkirinê wê di rengê de wê bi wê re wê, bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê mijare axiftinê jî wê weke aliyekê wê yê ku ew wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê, di rengê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Di axiftinê de wê li gorî Levinas wê ew hebê ku wê, hev bi sînor bikê û ankû redbikê wê li şûna wê ku wê, hev weke di pejirênin weke bi têngînek azadî ku ew təkili dihê danîn wê hebê. Di wê nûqteyê de wê, bahsa têngîna azadiyê bikê ku ew li hev wê weke girêdayî bin û wê ne li hev wê weke bi dijminane bin û ne jî wê weke weke bi dostane bin.

Li gorî Levinas wê, ji xwe di wê rewşa ku em li hemberî hev rûbirû na wê, di wê rewşê de wê weke rewşek ku mirov wê, di rengê de wê, di wê rewşa li hemberî hevbûnê de wê, rewş wê weke bi ya din bikê. Di wê nûqteyê de wê, ez û yê din wê, di rengê de wê bibin û wê təkiliya nava wan, ku wê ya din wê di xwe de wê, fêrsa ya ezê wê bigirê û ez wê di

xwe de wê fêrsa yê din wê bigirê û wê li wê bigihêjê wê di wê temenê de wê bikirpênê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê têtînen weke yên rêzê, hûmetê, wijdanê û hwd wê, di wê nûqteyê de wê ji aliyekê ve jî wê weke têtîhên ku wê, ne tenê wê encamekê ku wê piştî wê xwe bidina dîyarkirin bin wê, her wusa wê weke mercna wê bin. Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, ew wê, di gotinê de wê bibin. Ew wê, di rewîstê de bin. Ankû wê di etikê de bin. Ji xwe etik wê ziman bê. Ziman wê, berpîrsîyarî bê. Li vir wê, di nava têtîna berpîrsîyarîyê û gotinê bi têtîna etikê a Levinas ku ez li wê dihizirim wê, di wê nûqteyê de wê têtîna Zerdeşt ku ew wê, di wê temen de wê bi têtîna 'ya ku me got em ji wê berpîrsîyar in' ku wê bi gotinî wê werênê ser ziman wê, di rengekê de wê werênê ber bîra mirov. Di wê nûqteyê de wê Zerdeşt wê, di rengekê de wê, di nava ya ku me bi lêv kir û wê hanî ser ziman de wê, bûyinek mercî, têtînek bi gotinê a heyî û di dewama wê de wê bi berpîrsîyarîyê wê, di wê temenê dewê, di rengekê de wê li wê bihizirê. Zerdeşt wê, di nava gotin û berpîrsîyarîyê de wê, têtîliyêk epistemikî wê, pêşî wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, şîrovebikê. Di gotinê de wê, bi wê re wê bixwezê ku ew bigihêjê ya sermedî ku ew wê, di wê temenê de wê, weke têtînek ku ew wê, di dewama wê de wê bi fêrsên fahmkirinê re wê li wê bigihêjê li sr têtînen weke başî û nebaşîyê re. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, di rengekê de wê bi wê re wê, fahmbikê bê.

Di têtînen weke yên rêzê û hwd de Levinas wê pêşî wê, bi têtînek weke ku wê di rengekê de wê li ya dadê jî wê nêz bikê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di wê kirdeya weke wê de wê weke xwestekê bi dadî bê wê bi wê re wê xwestina lê nêzbûnê wê di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Levinas wê, di mijare ziman de wê, di rûbirû bûna wê de wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew hinekê din bi dahûrkirinê ew di wê de kûr bibê. Ber ku ew dihizirê ku wê wûcana ziman wê bi xosletê zimanî ê qarakterîstikî wê wûcana rûbirûtiyê bi awayekê radikalî a fenomenolojikî dahûrkirina wê derfetê bi wê dide mirov(çav: Levinas, emmanuel(1986), Collected Philosophical Papers, P. 43).

Di wê nûqteyê de 'nekuje' ku wê weke fermanekê wê, dema ku wê rû ket dûnya me de wê weke farmane pêşî ku wê ji wê mirov wê bigirê bê. Di wê nûqteyê de wê ev têtîna fermanî a ne kuje wê, di rengekê de ku

em bi şûnpêeyekê wê bi wê re wê li wê bihizirin wê di hem di nava têtînen Zerdeştîyê de wê, weke têtînek temenî bê û hem jî wê piştî wê di nava têtînen cihutiyê ên pîroz de jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dibîne ku wê bi cih wê hebê. Di wê temenê de wê kirpendînen li ser jîyanê û têtîliya nava hev re wê bi wê re wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di dewama wê de wê li ser ya têtîna ya yê din wê, di dewama wê de wê bihizirê. Di wê nûqtîyê de wê, ya yê din wê rewşek wê ya weke zordayîne a di kirîne de wê hebê û ankû wê nebê. Wê di wê nûqtîyê de wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Di wê nûqtîyê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku Levinas wê li wê dihizirê ku wê, yê din wê di wûcana de wê, ne di rewşek zordayîne de bê wê, di rewşa xwe ya weke ya yê din de wê, di wê de wê xwe li hemberê wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di wê nûqtîyê de wê weke aliyekê wê yê din wê, di rewşa serwerî û bi wê re wê ku wê bihizirê wê, yê din wê çawa wê, hêzek weke ya berxwedêr wê bi wê re wê weke ku wê biafirênê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê li wê bihizirê.

Di wê nûqtîyê de wê, di mijare têtîna tûndûtûjîyê de wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê werênê ser ziman. Tûndûtûjî ku wê hem ya ku ew wê bi dest xistin û hem jî ya ku ew hemû ji wê ragirtîne ku ew wê dikê weke bandûrek hebûnî wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê ya ku ew weke hebûna ku ew rastî tûndûtûjîyê hatî wê bi awayekê nakokî wê bi têtîna ya ku ew tûndûtûjîyê dixwe de dihawênê ku ew belev bibê û heta ku wê xwe li rewşek weke ya kedê bide lêdaxistin. Li gorî wê, kesekê ku ew li hemberî civakê wê, dikê wê, weke binerîna hobbesî a şer ku mirov wê bibêjê wê di fermane 'nekujê' de wê, aşîtîyê hizirbikê' wê, di renekê de wê weke têtînek bi encamî wê bi xwe re wê bide me.

Di wê nûqtîyê de wê, dema ku em bahsa têtîna aşîtîyê bikin wê, li şûna ku wê weke beşek ji ya giştî ku ew hatî depelendin û bi avakirin wê, weke ya din ku ew hebûna wê bo hebûna wan wê weke ku wê bibê. Wê di nava têtîliya wan de wê di renekê de wê bibê. Di wê nûqtîyê de wê di mijare tûndûtûjîyê de wê, levinas wê, têtîne wê weke ku wê li wê bihizirê. Ku tûndûtûjî li hemberî yê din ku em weke hanîna li cih a berpirsiyariya me bê wê hertimê wê weke ku wê hebê wê, demê wê karibê wê di renekê de wê li wê bihizirê. Wê demê wê bersiva pirsên

weke tûndûtûjî ma gelo heya jî wê, di wê temenê de wê weke ku wê were dayin.

Li gorî wê, têngînê wê tenê wê weke rewşek bi şer a hatî denezendin ku ew tûndûtûjîyê di xwe de dihawênê wê ne pêwîst ku ew tenê ew bê. Di rewşek weke aşîtyek ku ew hatî denezendin de ku ew li cîranê de silev bikê de jî wê li gorî wê tûndûtûyêk wê karibê bi derfet weke hebê li wê bihizirê. Ber ku wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê mafên kesê sêyem wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê werina binpêkirin. Di wê mercê de wê, tûndûtûjî wê bi ne haqiyê û ankû bêmafîyê re wê di hemnirxê de bê. Wê weke wê bê. Di wê nûqteyê de wê weke rewşek ku wê bi xwestek, pêwîstî û xwestekan û hwd re wê, di wê temenê de wê weke ku wê di rengekê de wê xwediyê rewşek bi têkili a bi wê re bê. Li gorî wê têngîna Levinas wê, bi kuştinê ku wê yê din wê bê xwestin ku ew were kuştin û ku ew hat kuştin wê, ber ku wê 'yê din' wê ji holê wê rabikê wê bi awayekê teqez wê weke ser hêza me re bê. Di wê nûqteyê de ew wê, di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa wê dikê wê n bi gotina "divê ku em yê din ne kujin" re wê newê nê ser ziman. Wê li şûna wê gotina "yê din wê nikaribê were kuştin" re wê, di wê temenê de wê di dewama wê de wê, di rengekê de wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê dema ku em hinekê li wê têngîna Levinas wê li wê bihizirin wê, di wê nûqteyê de wê karibê wê hinekê wê di gotinê de ji hev cihêkirina weke 'ya yê din' û 'yên din' di rewşa fahmkirinê de ji hev cihê bikin. Di wê nûqteyê de wê, têngîna ya yê din weke bi têngînek niteli û weke yê din bi têngînek pirranî wê dema ku em ji hev cihê bikin wê yê din wê, di wê nûqteyê de wê weke pîrr kes ku ew werina kuştin wê bi têngînî wê ya yê din wê weke fêrsek fahmkirinê a heyî bi hebûna yê din wê hertimî wê hebê. Ew wê ne tenê wê berî kuştina wê kuştina wê kesê wê hebê. Wê piştî wê jî wê di wê temenê de wê weke ku ew wê hebê. Ew wê, bi têngîna ya yê din wê di wê temenê de wê ji holê wê newê rakirin. Ev wê, di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku em wê pêşî wê, di dewama wê de wê, bi wê re wê li wê bihizirin bin.

Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, hebûna yê din wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê tenê wê weke bi wê têngîna kirdeyî a yê din re wê, hebê. Lê wê, dema ku ew hatina ji holê rakirin wê ya yê din wê bi têngînî wê were ji holê rakirin? Di wê nûqteyê de wê bersiva Levinas wê ew bê ku ew wê, newê ji holê rakirin. Ew wê, di wê temenê de wê di wê rengê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê, dihênê ser ziman. Wekî din wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku em

mijare tûndûtjiyê wê bi şermazarkirinê wê karibê were ji holê rakirin. Di wê nûqteyê de wê li gorî Levinas wê ber ku wê bi wê re wê ji holê ranekê ew wê bi aliyekê din wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ew jî wê ew bê ku ew wê ti carî wê ne gihê li armancê. Em çendî ku wê kuştinê dikin jî em yê din dikin ku wê bikujin û ew yê din wê hertimî wê dervî wê bi têngînî wê di awayekê de wê bi hebûna xwe re wê hebê..

Di wê temenê de wê di dewama wê de wê, di rengekê de wê, bènê ser ziman ku em bêhijmar yê din bi wê bikujin jî wê, ew ya yê din wê newê kuştin. Wê ew yê din wê hertimî wê bi wê hebûna wê ya heyî re wê hebê.

Di wê nûqteyê de wê dema ku wê bûjena gotina ne kuje ku wê li wê bihizirê wê têngîna nefretê wê, di rengekê de wê di dewama wê de wê bi gotina xwe re wê bibîr bikê. Di wê nûqteyê de wê, mijare nefretê ku ew wê dihênê ser ziman wê li gorî Levinas wê, 'kesê bi nefret û hêrs wê ti carî wê ji xwe cihê nabê. Ew tenê mirov dibê, lê xwedi dibê û biserê xwe pêşketina hebûnê û bûyîna wê asteng dikê.

Li vir li gorî Levinas wê bi fermana 'nekujre' re wê, bi rûyê yê din di heman demê de wê bi heman rengê fermankirina ji me xwe dixwezê. Her wusa wê, yê dervî xwe ku ew ciranê te bin û ankû kî bin weke xwe hêjê bikê. Kesê din weke mirov wê xwûdê bê. Lê ev xwûde wê ne weke ya hegel û hwd ku ew di têngîna xwe ya 'fenomenolojiya tînê' de ku ew dihênê ser ziman weke xwûdayê serdestîyê, desthilatê, girêdanê, efenditiyê koletiyê bê. Mirovê din wê weke yê fêrker wê, ew weke efendî bê, Ew ku wê di rewş û mercên cihê de jî bê. Li vir wê, minaqekê li ser têngîna Musa re wê, di wê temenê de wê bi gotina xwûdê re wê bide. Ew dibêjê ku wê xwûdê wê ji musa re wê bibêjê ku tu 'rêgezên min bide domandin'. Lê mirovê cihê ku ew rêgez û zagonan weke ku ew li xwezayê di depelenê ku ew li her mirovê cihê bidepelenê wê nikaribê bide domandin û bibê li sêrî. Di dewama wê de wê pêkhanîna wan rêgeza, minaq musa û musa û bi rêya musa ku ew mirovên li kuntara çîyê berhevbûna ku wî li rêgeza nava wan dengkir wê demê musa ber ku ew hatiya bijartin û ber ku ew tenê ya û weke bêminaq a wê li ser wê têngîna ya din re wê, berteka ku ew li lê dihê nişandin re wê karibê fahmbikê(çav: Levinas, emmanuel(1963), Difficult Freedom Essay On Judaism, p. 9-10).

Levinas wê dema ku wê mijare yê din wê di dewama wê de wê şîrovebikê wê bi têngîna di nava yê dinde wê weke kesê ku ew weke baştir ku wê derkeve li pêş wê li ser wê bisekinê. Lê ew wê, di wê nûqteyê de wê, bi têtikiliya nava mirovan û têngîna berpîrsîyarîyê re wê, di dewama

wê de wê dixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Lê li vir di gotinê de wê, bi têtîgînên weke cûreyî û hwd ku wê çawa ne dîyariyan wê di gotinê û fahmkirinê de di xwe de wê, bihawênê wê di dewama wê de wê li ser wê bisekin. Di nava têtîgîna ya yê din de têtîgînek têtîkiliyê de wê çawa wê ji me li yê din û ji yê din li me wê, bi têtîkiliyek çûn û hatinê wê bûyin bibê wê bêtê ser ziman.

Di dewama wê de Levinas wê li ser têtîgîna 'lê xwedi derketinê' û ankû 'lê xwûdîtyê' wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Di axiftinekê de wê, xitab li rû wê bibê. Lê zanin wê dema ku ew dihê ser ziman wê bi bûjena xwe ya ku ew wê, werênê ser ziman. Di dewama wê de wê mijare lîxwedîbûnê wê mijare hebûnê wê bi serêxwebûniya wê ji aliyekê ve ku wê ji wê dûrbikê wê, levinas li ser wê bisekinê. Lê di awayekê din de jî wê hişmendî wê bi xwe re wê weke ku wê lêevinas wê werênê ser ziman wê bide nîşandin. Ew jî wê ew bê ku wê, 'hiş ku wê her tiştê li dora xwe wê daqûrtênê, xira dikê û an wê ji xwe wêdetir dikê. Hiş dikê ku ew bigihîjê rastîtyê. Lê gihiştina li rastîtyê wê, di wê nûqtayê de Levinas wê werênê ser ziman ku wê ji aliyekê ve wê weke ku wê zêde ne bi derfet bê.

Di têtîgîna hiş de wê piştana kesekê wê di tefkirkirina wê nebê. Ew di rengekê de wê weke têtîgînek ku ew were kifşkirin û fahmkirin bê. Ew wê mirov wê pêwîst bê. Weke ku wê çawa wê pêwîstîya civakî wê ji aliyekê ve wê bi têtîgîna etikî wê weke ku wê li gorî Levinas. Wê zêdeyîya mirov ku wê bi hev re wê bigirê wê, di wê temenê de wê bo wê, di rengekê de wê weke ku wê pêwîst bê.

Di nava civakê û kes de wê, li gorî levinas wê bêhêta civakî wê, di serî de wê ew bê ku ew kes weke yê din ji xwe cihê dikê bê. Di wê temenê de wê, di xosletê de wê, bi hev re bûyin wê hebê. Lê kes wê, weke bi xosletê xwe re wê bi serê xwe û weke xwe cihê weke yê din wê hebê.

Ew di dewama wê de wê dihênê ser ziman ku zanîn, derkkirin û hwd wê, weke zanina di derbarê tişteke ku ew çî bê wê, weke azmûnkirinek di jîyanê de bê. Ji aliyekê ve wê, ew hem wê bikê ku em tişteke bizanin bin û ji aliyê din ve jî wê, bi wê fêrbûnê wê, idrakirina me wê bi wê re wê ji aliyekê ve wê pêşbixê.

Lê em nikarin rû bi wê rengê wê şîrovebikin. Ew ji wê j itêtîgînek azmûnî cihê wê, weke di xwe de bûyina wê, bi hebûnek din re têtîkiliya wê, û mijare nekujiyê ku wê ne weke shek ezîtyê bê wê, pêşî weke ku wê bi 'rewîstî' wê, pênaskirin û herêkirina wê, bikê. Di wê nûqtayê de wê piştî

wê êdî wê kirina wê di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê ku ew pêkan bê wê bikê.

Di wê nûqteyê de wê, weke ku me li jor li deverekê wê hanî ser ziman ku wê bêderfetiya kuştinê wê bikê wê, di wê rewşê de wê weke ji rastiye wêdetirî wê weke têngînek rewîstî wê di renekê de wê bènê ser ziman. Di têngîna 'fermane nekuştinê', wê weke têngînek ku em weke ku ew dihênê ser ziman di çerçoveya têngîan dadî a civakî de jî wê, bixwênin bê.

Di nava têngîna wî ya nekuje û têngîha etikî wê, di çerçoveyek têkiliyî a fahmkirinê de ku wê çawa bi têngîna yê din re wê hev wê weke rastbikin wê, di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Kifşkirinên bi ya din wê li ser têngîna ne kuştinê re wê weke bi têngîhên weke 'wijdanê baş', 'başî', 'rastî' û hwd re wê, di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê de wê, têngîna inada mirov a bi kibrî bê û ankû ku wê weke pîroz werina pêşxistin û domandin bêdadiyên mirovî wê, çawa wê bi xwe re wê, bêî ku ew di farqê de wê kuştinan wê bi xwe re wê werênê di renekê de wê, bixwezê ku ew li ser wê bisekinê.

Levinas wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê di mijare şîrovekirina bi rêgîna hişmendî wê li ser ya yê din û rû re wê bixwezê ku ew wê, şîrovebikê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ew wê di mijare şîroveyên xwe yên xwûdayî û olî de jî wê wusa bê. Ew di wê nûqteyê de wê, ya ku ew bi wê re alaqadar dibê wê, encamên wan wê çawa hata nûha bûna wê bi wê re wê şîrovebikê. Têngînên levinas di nava têngîna ramyarî a roja me de ku wê di dîmenekê otoriter û ku ew li giştîtiyê û aheng û wekhevîkirinê dihizirê de wê, weke têngînek dervî wê ku ew weke li wê newê jî wê, di renekê de wê weke ku wê bimênê. Heta ku wê karibê weke têngînek anarşîkî jî wê bimênê. Di gotina ramyarî, olî, dad û hwd de ku wê zêdeyî wê di giştîtiyek ontolojîkî de wê di roja me de wê, bê kirin de wê, têngîna levinas a ku ew deervî wê, bi ya din re dikê ku ew wê fahmbikê wê, bi fahmkirina xwe cihê bê. Ew sînorên ku wê bi olî, ramyarî, hûqûqî û ankû dadî û heta bi rewîstî û hwd ku wê di roja me de wê hebin wê, li dijî wan bê. Ber vê yekê wê, di dîmenekê de wê weke ku wê li hemberî ya wê rengê sazûmanî wê weke 'ya yê din' wê di dîmenekê de jî wê karibê bi van aliyên xwe yên hizirkirinê bimênê.

Di têngîna Levinas de gotina mirinê

Li gorî Levinas wê dema ku em bahsa mirinê bikin wê, di renekê de wê weke ku em çawa tiştê ku em azmûn dikin em êdî wê nekin. An jî ew pêvajoyên ku ew xwe didina domandin û di nava rewşek tevgerî de na,

ew xwe ne dina domandin û êdî ne di nava tevgerê de bin. Ew pêvajoyên ku ew pêde diçin ew di rengekê de ew êdî bèn sekinan din û ankû qûtbûn.

Wê dema ku em bahsa têgînek bi hebûnê dikin wê di rengekê de wê weke ku wê xwe çawa wê werênê ser ziman û wê di awayekê de wê weke ku wê bide domandin. Di awayekê de wê, tiştekê ku em wê bi wê re wê, weke ku ew dikarin wê bidina domandin. Ya vajî mirinê wê weke ku wê ya ku ew dijî û heya bi hebûn ku ew dikarê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê di mijare hebûnê de wê, wateya mirinê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê. Di wateya bûyinê de jî wê di dewama wê de wê dikarê wê bibêjê ku wê di jîyanê de wê li girî civakê û weke rewîstî û hinekê din ji wê wirdetirî wê weke tevgerîyekê di jîyanê de bi jîyankirinê bê.

Levinas wê, dema ku ew li wateya jîyanê wê bigerihê wê di rengekê de wê gotina “sergirtinê” û ankû ‘vêşariyê’ wê di rengekê de wê, di wê nûqteyê de wê weke ku wê bikarbênê û wê, di wê temenê de wê bi têgînên weke ‘li xwe kirina’, ‘sergirtina’ û hwd re wê werênê ser ziman. Ji aliyekê din ve jî wê, wê vajî wê jî wê têgîna “rût mayinê’ wê di rengekê de wê bikarbênê. Di dewama wê de wê, di nava têkiliyekê de bûyin û weke lihevkinin bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê, di şewayekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Levinas wê dema ku ew mirinê wê dihênê ser ziman wê, di rengekê de wê, valahiyek ku ew nikaribê were dermankirin wê di awayekê de wê pênasebikê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Li ser temenekê biolojikî û tevgerîyên wê re ku wê werênê ser ziman wê weke bi serê xwe windakirinê û di wê temenê de êdî wê weke ku wê ji xweçûyinê wê di rengekê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê mirin wê cihêbûn bê. Di rewşa ku wê weke bertekê nede nîşandin bê. Li ser pêvajoyên tevgerîyê û hwd re ku mirov wê li wê bihizirê wê karibê wê werênê ser ziman ku wê, di çerçoveya hebûna me ya biolojikî de ku ew weke hatî dorpêçkirin weke bi tevger û xuyan ku ew wê weke ji wê re weke rûyekê lê hatina wê, di wê temenê de wê li ser wê bisekinê. Di awayekê de wê, di hebûnê de wê dema ku wê, di deama wê de wê bahsa ‘ezîtîyê’ wê di wê nûqteyê de wê bènê ser ziman wê, bi gotina “ya ku ez wê bi ezîtîyê wê xwe bènê ser ziman wê yê din bê.” Di rewşê de wê yê din wê, li hemberî ezîtîyê wê weke bêdeng wê nemênê û

heta de vera ku ew dikarê bi wê re wê bimeşê wê di wê temenê de wê di rengê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê. Li gorî Levinas wê bi mirinê re wê, di rengê de wê, weke weke bi maskebûnê bibê re wê werênê ser ziman. Ber ku wê, di wê nûqteyê de wê, vegotin wê, tûna bibê. Li gorî Levinas ezîtî wê mirineka wê ya nebê re ku ew wê azmûn bikê wê, di derbarê mirina yekê din de wê, azmûna ku ew bidest dikê jî bê. Ji derve ku wê weke ku wê Levinas wê werênê ser ziman wê weke ku wê dervî pêvajoyên biolojîkî bê û ji wê wêdetir bê. Lê ku ew wê bi têngîna kesekê re wê werênê ser ziman wê weke bi 'têkiliya ez û yekî din di têngiliyê de' re wê, werênê ser ziman. Li gorî Levinas wê mirina kesekê din wê, vajî ya ku ew dihê dîtî, di nava wê pêvajoya dîtbar de ku wê neçê û wê wînda nekê weke diyardeyek empirîkî jî bê. Di wê temenê de wê mirin wê, ew hebûna zindiyî ku ew bi wê dihên dîtî, diaxifin dibînin, di bihîzin û hwd re wê ev rengên xwe bi wê hanîna ser ziman ku ew wînda bibin bê. Ev ali wê hertimî wê weke rêyên xwe bi wê hanîna ser ziman bin. Di dewama wê de wê, li gorî Levinas wê mirin wê, dema ku wê, kes wê, serbixweyiya tevger û ya ku wê rûyê wê ser dinûxûmênê weke bi têngîna ku ew di awayekê de weke ku ew ji holê rabê jî wê di rengê de wê weke ku wê pênasebikê.

Di wê nûqteyê de wê, li gorî Levinas wê, mirin wê, xweserîya tevgeran û ya ku wê rû wê weke sernûxûmenê ku ew wê rakê wê bîne ser ziman. Weke bêbersivbûnê û tevgerên bêxwestek wê weke ku wê, ji holê wê rabikê. Li ser wê temenê ew mirinê weke ya ku ew sernûxûmandî ku ew wê vejî wê weke servekê bê. Di çerçoveyek têngîna e wê weke ji bûnê bi ber nebûnê ve wê, weke bûhûrinekê jî bê. Di awayekê de wê weke têngînek ku ew wê, dema ku ew bi nebûnê re wê neketina nava ti tevgerê û kirinê de. Vajî ya têngîna kirinê wê di wê temenê de wê, di rengê de wê weke ku wê bi xwe re wê, pênasebikê.

Mirin wê di awayekê de wê weke têngînek ku ew ji wê re mirov hêzê newênê wê pênasebikê. Lê Levinas wê ne weke mirina ezîtîyê wê şîrovedikê. Wê weke mirina yê din wê, di rengê de wê pênase dikê. Di awayekê de wê, dema ku wê, di wê temenê de wê mirin wê bibê wê li gorî Levinas wê, ew xwe di rû de wê bi bêhêzîyê û ankû mirinbûnê re wê li rû bixê û wê weke ku wê bakî me li berpîrsîyarîyê. Di wê temenê de wê weke bi têngîna di nava yê din û ezîtîyê de wê weke bangê ku ew di temenê bi tenê ne hiştinê re wê, di rengê de wê bi wê re wê, were ser ziman bê.

Li gorî Levinas wê mirin wê, ji pêşarojê, beyenitîyê û kirdeyê re wê ti insiyatifê wê ne de hiştin. Lê ew di dewama wê de wê, dihênê ser ziman ku wê di nava nûha û mirinê, ez û nepeniyê de wê, weke bi nepeniyê bibê. Ew di dewama wê de wê dihênê ser ziman ku ya ku ew di wê temenê de mirov wê werênê ser ziman wê di nava ez û mirinê de wê weke tûnebûnê hanîna ser ziman wê nebê. Wê rewşa ku ew wê, di wê temenê de wê weke ku wê, bê insiyatif wê bide hiştin bê.

Di wê temenê de wê, bo serketina li hemberî wê bi wê ya yê dinîya wê re ku mirov bi berdewamî di nava têkiliyekê de bê. Di wê temenê de ev têkili jî wê weke têkiliyek bi fahmê û derxistina li hiş a bi pêvajoyên ku ew di wê temenê de wê karibin werina tefkirkirin ên di jîyanê û nava wê de bê.

Di wê temenê de wê lêpîrsîna li ser mirinê re wê, dema ku wê bahsa wêretiya bi wê re ku rû bi rû hatinê wê werênê ser ziman wê bahsa biserêxwe bûna bi wîna wê bibê bê. Di wê nûqteyê de wê, dema ku wê levinas wê bahsa xwe radestkirinê ji mirinê re wê bikê wê bişibênê kesê ku ew wê, rû bi rû hatina wê ya bi kujarê xwe re wê, pênasibikê.. Di dewama wê de wê, di rengekê de wê weke ku ew di wê nûqteyê de ew bimirê wê, di awayekê de wê pênasibikê.

Di nava jîyan û wîna mirov de wê, di wê nûqteyê de wê weke ku wê lêpîrsînekê wê li ser wê temenê wê, bi hebûna mirov û hiş û çerçoveya me ya xwe bi wê têrfahmkirin kirinê re wê weke ku wê bikê.

Li vir wê, di dewama wê de wê bi têgîna li berxwedana li hemberî mirinê re ku wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê salixkirina serî netawandinê wê pênasibikê. Di dewama wê de wê, weke ku mirov bi wîna li hemberî wînek din a beyenî berxwe bide wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke ku wê bixwezê wê pênasibikê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di nava wê, hêsta berxwedanê a bo jîyanîyê wê di wê temenê de wê, di şewayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, hebûn wê, di wîna xwe ya hebûnê de wê, baxtê hebûna xwe nexwezê ku ew wê bi terikênê. Di wê temenê de wê, li ser têgîna hişmendîya me ya bi wîna re ku mirov wê çawa wê bixwezê wê bijî wê di wê rengê de wê, bibê xwediyê rengekê fahmkirinê. Lê ji aliyekê din ve jî wê çawa wê bikê wê di wê temenê de wê, bi hişmendî wê, têgînek ku ew xwe bi wê diberdê û ankû berxwe dide. Di her hêsta jîyanî de ku ew xwe ya radestkirinê jî bê wê xwesteka jîyankirinê wê hebê. Di wê temenê de wê ev wê, di awayekê de wê weke têgînek ku wê li hemberî ya din wê, di wê temenê de wê bi hebûna xwe re wê, bide dîyarkirin. Di mijare

hebûnê de wê, mirin û bi bedenbûnîtî wê weke pêwîstîyekê wê, xwe di renekê de wê, bide dîyarkirin. Ji aliyekê din ve jî wê dihênê ser ziman ku wê, hebûn wê, di wê de wê ne bi tenê wê nbi hesanî li beşan beşbûna wê, û ne jî di nava derzan de ku wê bijîn wê, yekitiya xwûdanan wê, di renekê de wê, dide dîyarkirin. Ne xwe wê, vajî wê weke ku wê werênê ser ziman wê, têngîna wîn weke bi serwerî wê dîsa wê, ew wê yekitiyê wê weke ku wê ava bikê.

Levinas ku wê weke sabra demê pênasebikê mirinê ku mirin di nava perspektifa demê de wê, lêkolin bikê, ne bi têngîna bo mirinê hebûnê weke felsefeyê bihizirê. Li vir ne weke asoya hebûnê û ankû cewherê hebûnê dem wê lê bihizirê. Ev nûqte wê, di wê rengê de ku ew wê, li wê bihizirê, wê weke nûqteya ku wê ji hizra heidegger jî wê cihê bibê wê, weke nûqteyekê ku em bi hizirkirina wî re wê, fahmbikin.

Li ser wê temenê wê, perspektifa Levinas a bi fahmkirina demê re jî wê di aslê xwe de wê weke aliyekê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê li wê bihizirê. Lê li vir di çerçoveya têngîna mirinê de wê, çawa wê, hilde li dest wê pêşî wê weke ku wê giring bê ku mirov wê hilde li dest bê.

Di awayekê de wê, dema ku ew wê, mijare hebûnê wê, werênê ser ziman wê, di têngînekê de wê, weke têngîna “hebûn ku ew li hebûnê marûz bibînê wê weke istirabekê” wê, di renekê de wê pênasekê. Di wê nûqteyê de wê, dema ku ew wê, istirabê wê pênase dikê wê di wê temenê de wê bikê. Di renekê de wê, dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê ji hebûnê bêderfetîya xwe xwe bi şûn ve vekişandinê û ankû ji wê ravînê re wê, di renekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Li gorî Levinas wê, istirab wê di wê bêderfetîya nekarina vekişin û ravînê de wê xwe di renekê de wê bide dîyarkirin.

Wê demê mirov çawa wê dikarê wê têngîne wê bi têngîna demê re wê, fahmbikê? Wê demê wê weke di jîyanê de û weke di hebûnê de wê weke dîlgirtin wê werênê ser ziman? Di wê temenê de wê weke ku mirov wê, fahmbikê wê, di wê rengê de wê, bi têngînek fahmkirinê wê werênê ser ziman. Lê di têngîna bi asoya demê re ku em cardin li wê vegehin û li vir bi têngîna Levinas re wê werênina ser ziman ku wê bi têngînek morfolojikî wê mijare asoyê dervî hebûnê ku wê weke bi têngîna demê weke asoyê tevkiyêkê û dervî têngîna hebûnê wê li wê bihizirê wê weke aliyekê wê ye ku ew wê li wê bihizirê bê. Di wê rengê de wê ev têngîna demê a bi wê hizirkirinê ku wê, werênê ser ziman wê di renekê de wê rengê hizirkirina **Zerdeşt** a bi demê re jî wê di renekê de wê di mejî de wê

karibê bide dîyarkirin. Ber ku wê Zerdeşt di rengê asoyî a dervî hebûnê de wê bi wê re wê, li têngîna demê wê bihizirê. Hebûn dikarin di demê de bijîn. Lê dem bi xwe wê, ew wê, weke bi fêrsek fahmkirinê a dervî hebûnê wê, di rengê de wê, li wê bihizirê.

Li ser wê têngîna ku wê Suhrewerdî wê bihizirê wê, di mijare demê de wê, hinekê jî wê di salixkirinên xwe de wê, di wê temenê de wê bikê ku ew salixkirinna bi demê re ew bikê. Ew wê, di wê temenê de wê, weke qada dervî hebûnê ku wê di têngînek asoyî de wê weke serbestîyê wê di rengê de wê, pênasibikê.

Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, di rengê de wê, mijare mirinê wê, dikarê wê weke nebûnekê û ankû hîçbûnekê wê werênê ser ziman? Li gorî levinas wê mirin wê xwe weke hîçbûnekê û ankû nebûnekê wê nede dîyarkirin. Di wê temenê de wê mirin wê pêşî wê xwe ne weke hîçbûnekê wê bide dîyarkirin. Ew wê dema ku wê dihênê ser ziman wê bi têngîna weke bêderfetiya hîçbûnê wê weke azmûnek ku wê weke destpêke wê bê wê di rengê de wê werênê ser ziman bê. Ew di dewama wê de wê, dihênê ser ziman ku wê, kesê ku ew mir û çû ku ew nevegeriyê û weke deverek ku ew nayê zanin, lê wê newê wê wateyê. Di wê temenê de wê nezanîn û nepeniya mirinê ku ew xwe bi awayekê vekirî cardin nayênê li holê wê di wê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê di têngînek kirdeyî de ku wê weke 'ne ji wê bi çavkani dibê' ku wê bibê re wê, di rengê de wê li wê bihizirê. Ew wê, gotinê wê li ser wê têngîna re wê bibêjê. Têkiliya kirdeyê a bi nepeniyê re wê, dema ku wê bi fêrsek fahmkirinê wê li wê bihizirê wê li ser wê re wê, werênê ser ziman. Piştî wê ku wê kirde wê, di awayekê de wê ji aliyê me ve wê were zanin, û di asta dawî de k uew hat zanin, êdî wê were zanin ku wê mirin wê li kirdeyê wê ne serwer bê û kirde wê ne weke kirdeyek ku ew êdî ew bi wê re ti têtikilikê de weke heyinekê wê xwe bide dîyarkirin(çav: Levinas, emmanuel(1979), Le Temps et l'autre, P: 95-97).

Levinas wê, di wê têngîna dem û ya din (Le Temps et l'autre) de wê, di dewama wê de wê di derbarê vê çerçoveya mijarê de wê van gotinan wê werênê ser ziman. "Ya ku ew heya ku ew dibê ew di mirinê de beyênî dibê. Bêgûman ku wê xwe bide dîyarkirin ya din bi wê bûyinê ku wê kirde wê xwediyê wê bê wê bi wê rengê wê ne xwediyê wê bê. Ew li ser bûyina min de wê, weke nepeniyekê bê. Nayê zanin û wê li hemberê her rohnîyê wê berxwe bide. Ev vê dide diyarkirin; ku ya din bi ti awayê bi min re bi bûyinek hevbeş ku wê tevli bibê wê ne ezîtîyek din bê. Têkiliya

bi ya din re wê, ne têkiliyek pastoral hemhal bê. Bi xwe kirina şûna wê de êdî wêbi derveyî lê weke ku me naskir wê ne weke têkiliyek sempatikî bê. Ya ku wê bi tememî wê hebûna wê ava bikê û ankû ya rastin ku wê derveyî wê weke xosletekê mekanê ber ku wê bibê û bi rêya rohniyê ku wê kirdeyê li xwe wê bide şandin wê ya din bê.” re wê werênê ser ziman. Li vir di wê têngîna levinas de wê, kirpendina bi rêya rohniyê şandina wê, yekser wê weke têngînek ku wê weke di têngihîştina Suhrewerdî de wê, were dîtin û wê karibê weke nîşeyekê ji wî hatibê girtin jî wê di renekê de di felsefeya wî de fahmbikê(çav: Levinas, emmanuel(1979), Le Temps et l'autre, P: 101-102).

Li gorî ku wê di dewama wê de wê Levinas wê werênê ser ziman ku wê bi têkiliya bi ya din re ku wê bi derfet bibê wê, li ser wê parzeminê wê, tenetî ku wê weke istirabekê weke girtin di nava wê de û hebûnek bi mirinê re ku ew keti têkiliyê de ew dikarê bibê bê. Ew wê, di wê temenê de wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê dibêjê ku wê têkiliya bi ya din re wê, ti carî wê ne têkiliya bidest xistina derfetekê bê. Û bi wê werênê ser ziman ku wê xosletê temenî ê mirinê ku ew bi tûnabûnê, ji mirinê nefret bi kirinê û wê xwestina wê de wê, di renekê de wê bibê bê. Di dewama wê de wê, Levinas wê werênê ser ziman ku em bi têkiliya bi yên din re em nebaşîya bi mirinê re wê li wê dihizirin.

Di têngîna Heidegger a 'dem û hebûnê' de ku ew bahsa mirinê dikê wê bi têngîna ya qatîbûnê wê çawa wê mirin bû wê bi wê re wê bi sînor wê werênê ser ziman. Kengî mirin bû wê ya qatî wê rast bê û wê ew qatîbûna bi mirinê re wê wilqasî mazin ku wê heta ku wê karibê di bin hemû wijdanan de bide dîyarkirin bê. Wê dema ku wê Levinas wê ew wê şîrovebikê ew wê, dihênê ser ziman ku wê, ne azmûna bi mirina yê din re bê. Li gorî Levinas wê berî her tiştê wê mirin wê nikaribê bi wê qatîbûnê wê, di awayekê de wê werênê ser ziman û heta ku wê miirn wê bi tamî wê karibê newê wateya ku ew bi tememî tûna bibê. Li ser wê re wê dema ku wê bi têngîna ezîtiyê re wê bènê ser ziman wê bi giotina “têkiliya ezîtiyê bi mirinê re wê zanina yê din ên di derbarê mirinê de ku wê bi hêstî û hizrî wê bi biriqê wê ji wê û pê de wê ne tiştekekê din bê. Mirin ku wê ti azmûna wê nebê lê wê dîsa ku wê me bi tirsênê û wê ne xwediyê berê xwe dayinek a li demê bê. Weke ku wê ji wê were fahmkirin wê bi şûn û ne bi şûn ve wê nexwediyê nexwediyê hev girtinek azmûnî bê.

Li gorî Levinas di nava demê de bi cihkirina têngîna mirinê wê wê weke derbaskirina wê bê. Xwe bi tememî li aliyê din ê ketina ji zewiyê dîtinê bê. Ankû xwe li wir dîtin bê. Li gorî wê, miirn û hîçbûn wê weke mirina

yê din bê û wê dîsa wê ya ku wê sax wê bimênê wê mirin bixwe bê. An jî wê bi morfolojikî wê bo yên din ên ku ew sax mana mirinê bihizirê û mirin hebê wê, di wê temenê de wê, bi wê li wê bihizirê bê. Em di rengê de wê weke ku em mirinê di awayekê de wê bi azmûn dikin lê mirin bi xwe li aliyê din wê derbas nebê. Li gorî Levinas wê, li mirinê wê kêliya wê ya teybet wê weke ku wê têngînek bi ya pêşarojê li wê bê dayin wê di rengê de wê weke ku ew wê li wê were lê hizirkirin. An jî wê weke asoya bi têngîna pêşarojê re ku wê li wê hatibê dayin bê. Di wê têngîne de jî wê weke ku wê pêşarojê ew hatibê redkirin wê were dîtin. Lê bi wê re jî wê kes wê hetaheta wê di nava navberîyekê de wê weke bê(çav: Levinas, Emmenuel(1995), La réalité et son ombre, p: 72). Levinas wê li ser wê re ku ew bahsa rû dikê wê di rengê de wê bi wê têngîne wê werênê ser ziman û wê bibêjê ku “rû bi hemû rûtayiya xwe ku ew bangê li me dikê wê serî li me xê û wê xwe li berpirsîyariya me wê bide berdan.” Ya ku wê bibê sedema ku em bersivê bidine jî wê, ji aliyekê ve wê weke ku wê ev bê.

Di wê temenê de wê hinekê din wê li ser ya ku ew dijî û wê rewşa têtikiliya wê ku ew diafirê wê bi rewşên rû weke mimik, rûdên, tevger û hwd re wê, di rengê de wê weke aliyekê wê yê ku em dikarin wê di rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê li wê bihizirin bê.

Di wê nûqtayê de wê di rû de wê, xwandinên ji yê din wê ji rû û hwd wê, di wê temenê de wê, bibin. Wê di wê temenê de wê çendî ku wê xwe di wê ragihandina ji rû de wê werênê ser ziman jî lê wê ji aliyekê ve wê weke ku wê xwe li me berdê. Wê xwe li fahmkirina me berdê.

Di wê temenê de wê, ber ku wê yê din wê, xwe di wê têtikiliya me ya li lê a bi alaqa ya me wê xwe hem weke kesekê wê bibîne û hem jî wê weke bi azadî wê hîsbikê. Di wê temenê de wê di wê têtikiliyê de wê ew wê, xwe di awayekê de wê bi wê re wê, di rengê de wê bide dîyarkirin ku ew weke heya.

Di dewama wê de wê, bi heman rengê wê mirina ya kesê din wê, bandûrê wê li me wê bikê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê, bi têngînek ku ew bandûr dikê wê ne di temenekê têngîni a ku ew weke bi têngînek şenber wê bandûr bikê. Li vir wê li gorî Levinas wê, bandûr wê hinekê jî wê di rengê de wê ji aliyekê ve wê weke ji wê têngîna berpirsîyariyê wê weke aliyekê wê yê ku ew dibê bê. Wê di wê nûqtayê de wê, xwediyê awayek û fêrsek fahmkirinê a ku em wê ji wê digirin bê.

Li ser wê temenê de ji mirina yê din wê bandûrbûna me wê bi tememî wê bi têtikiliya ku em bi wê re wê didênin re wê di rengê de wê weke ku

wê, bi çavkani bê. Ev wê li gorî Levinas wê, “kesekê ku ew bersivê nadê ku ew bi wê re ketina bi têtikiliyê û wê rêziya ku em li lê hîs dikin, ji mêt ve wê weke sucekê bê û ankû yên ku ew li jîyane mana wê weke hêsta sûcdariyê bê ku wê bi wan re wê xwe bide dîyarkirin bê.

Li gorî Levinas wê mirina yê din weke bi mirinê wê, wê ezîtîyê wê bi bandûr bikê. Ji ya ku ew ji wê qûtbûnê û ji ezîtîyê qûtbûnê wê, bi di min de bi ya din re wê, weke bi ezîtîyê wê bi wate bê. Ew wê, dema ku wê têtîgînê wê dihênê ser ziman wê bi têtîgînek nasnemayî wê, di rengekê de wê weke pênasibikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtîyê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê bi yê din û mirina wê re danîna wê têtikiliyê wê ne wê weke zanînek duyem jî û ne jî wê weke bi xosletekê teybet bê. Li vir wê li gorî Levinas wê bi mirina yê din re wê, têtikiliya ku ew dihê danîn wê, ji têtikiliyek kûrehî a hêstî berî wê weke ji hêstek tîrbûnê wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Ew wê li ser wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtîyê de wê, dema ku wê Heidegger wê, werênê ser ziman wê bibêjê ku wê û wê werênê ser ziman di wê nûqtîyê de ku wê, wê çavkaniya wê hêsta nêzî wê fikar bin. Ew fikar wê li ser navê hebûnekê wê bê dayin nîşandin. Tirs jî wê di dewama wê de wê weke ku wê li wê fikarê wê weke tabîî wê were û bibê bê. Di dewama wê de wê, were dîtîn ku wê were gotin ku wê têtikiliya ku wê bi mirinê re wê were danin wê, bi hîçîtiyê wele azmûnek ku ew bi hizrî bê. Di wê nûqtîyê de wê li ser wê çerçoveyê ku wê wateyên wan ji hev wê cihê bin ya dem û mirinê wê, di temenên cihê de wê êdî bi wê li wateyên wan ên cihê wê weke ku wê were xwestin ku ew were lêgerîn. Ev wê ji aliyekê ve wê weke ku wê bê hanîn li ser ziman wê bi têtikiliya bi mirinê re ku wê bi neyinî wê were dayin wê ji aliyekê ve wê weke ku wê bi wê ve girêdayî bê. Lê di wê nûqtîyê de wê berêlêdayîna ku wê bide kirin wê ji wê derbasbûnê wê weke ku wê bide çêkirin. Mirin wê bi şaşbûnekê wê wateyê wê bide. Di dewama wê de wê bi wê têtîgîna asoyê re ku wê li wê were lê hizirkirin ku wê, weke ku wê mirin wê bi wê hêsta hîçbûnê re wê bi sînor wê nemênê re wê, di rengekê de wê weke ku wê weke wateyekê wê pêşkêşî me bikê. Di wê nûqtîyê de wê, Levinas wê, di rengekê de wê, bahsa wê mirinê ku wê bikê wê di wê temenê de wê ew wê werênê ser ziman ku “mirin, ku mirin hê ji serî ve redkiriya rû ew tevgera wê ku ew bûya sedema bêtevgerîyê. Lê ew wê weke tekoşînek di nava gotin û redkirina gotinê de

ku wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di renekê de wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Di mijare lêpîrsîna mirinê de wê, di gotinên Sokrat de jî wê di renekê de wê, weke ku wê were dîtin wê were kirin. Di gotinên Sokrat de wê, hêza wê ya neyinî ku wê di renekê de wê weke çawa wê were herêkirin wê were dîtin. Ew wê mirinê wê hem wê weke baştirkirinê û hem jî wê weke lawaziyekê û ankû zayifiyekê wê pênasebikê. Li gorî wê, ew wê werênê ser ziman ku wê li ser têkiliya bûn û nebûnê ku wê, dibê ku ew weke xwediyê wateyek din a ne diyar jî bê. Di wê temenê de wê ev wate wê çi bê û ankû wê çi nebê wê di wê temenê de wê were dîtin ku wê werre lê pîrsîn û li ser wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê weke xilasbûnek û ankû wê weke rêwîtyek ku ew wê bigihijê kû deverê ku ew newê zanîn wê li ser wê re wê, di renekê de wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin. Her timî wê weke nîşanaka pirsekê bê. Wekî din wê, rêwîtyek bêveger tiştên wê yê dahatî ku ew nebin û ankû ne dîyarkirin wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Lê wê dema ku wê Levinas wê mirinê wê pênasebikê û wê şîrovebikê ew wê, bi têtîna ya din re wê, şîrovebikê û wê bi mirina yê din re wê têkiliya ku ew dihê danîn bi mirinê re girêdayî wê ne bê çavkaniya wê ku ew wê zaninê wê bi wê re wê were bi dest xistin. Li gorî wê ev tûnabûn wê ne diyardeyî bê û ne jî wê, weke tiştên ku wê hiş wê rastî wan were wê, bibê minesebeta tiştên din.

Di derbarê wê têtîha mirina yê din de wê, tenê wê weke li şûn wê, azmûn û hinek zanin wê weke bimênê. Ew wê, weke dîmenên bêtevger wê pênasedikê û wê dihênê ser ziman.

Li ser wê re wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku ew heta wê demê yê ku ew xwe dihanî ser ziman ew weke ku dawî li wê hatiya. Di wê temenê de wê werênê ser ziman li ser têtîna hebûnê û ankû hîçbûnê re ku wê wateya wê çi jî bê wê, weke rewşek istisnayî bê.

Di wê temenê de wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê ya ku wê bi hebûnê wê, were dîtin wê weke rewşek weke ya bi kûreyî bê. Lê bi wê xosletê û wê têkiliya nêz û dûr ku em bi wê re dênin wê hebûn ne weke bi Platon re ku wê were dîtin wê hebûnê bibînê û jî wê weke bi Heidegger re wê, ku ew dihênê ser ziman wê hîçbûnê wê jî xwe re wê bikê armanc bê.

Ew wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê bi gotina ew tûnabûn wê weke hêstek bê, wê tevgerîyek bê û wê li ya nayê zanîn weke ne

aramiyekê bê. Li gorî Levinas ev hêsta ku ew nearamiyê dide çêkirin wê, wê di nêzîya mirinê de wê, bûyinekê wê bibê û ankû wê nebê wê li wê weke şandinekê bi têgînî wê weke ku wê bikê. Û ew di dewama wê de wê dihênê ser ziman ku ev hêst wê ji mirinê re wê ji aliyekê ve wê weke hêstek bi rêzdarî jî bê. Lê wê dema ku ew di dewama wê de wê, weke pîrsekê wê dikê berlêpîrsênê de wê dihênê ser ziman ku ev pîrs wê weke di xwe de wê bersivên xwe wê ne hawênê di renekê de wê weke ku wê hevê û wê xwe bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, ew wê, çawa wê bi têgîna sermedî re wê têkiliya wê were danin ew di wê de wê weke ku me li jor wê li devrekê wê hanî ser ziman wê balê bikişênê li ser wê û wê bibêjê ku ew ew bi demê re wê, têkiliya wê were danîn û ber ku wê dem wê bi sermediyê re wê bi têkiliyekê wê were fahmkirin.

Ew wê diûbare wê weke li hemberî mirina ya yê din weke têkiliyek hêstiyarî bê wê bênê ser ziman. Di dewama wê de wê weke tîrsekê û ankû wêretiyekê bê. Lê bi heman rengê di dewama wê de wê, weke di hundurê wê de wê, weke wê merhemet û tevkeriya ku ew wê dihê hîskirin di wê de wê weke berpîrsîyarîyek bi ya nayê zanin re ku wê were hîskirin bê. Lê li gorî Levinas ku ew cihê wê dihê wê weke bûjenîkirin û ankû mijarîkirin û bi wê ya nayê zanin wê weke ku wê were armanc kirin. Lê di aslê xwe de wê di awayekê de wê di wê lêpîrsînê de wê ne aramiyek jî wê hebê ku ew nikaribê were kirin bi gotin. Di wê de wê weke ku wê bersiv wê xwe li têgîna lêpîrsînê wê bide daxistin wê weke nearamiyekê bê. Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa dem û hebûnê wê were kirin wê, bi gotina “dem wê ne bi sînokirina hebûnê bê wê, weke têkiliya hebûnê a bi sermediyê re ku wê dênê bê. Piştî wê êdî wê dihênê ser ziman ku wê mirin ne tûnebûn bê. Bi wê têkiliya ku wê bi sermediyê re wê were danin re wê, têkiliyek û ankû demek ku ew were afirandin weke pîrsekê bê(Levinas, emmanuel(1992), **dieu**, la mort et le temps, p.: 12-14).

Weki din wê Levinas wê, di xabate xwe ya bi navê ‘xwûdê, mirin û dem(Dieu, la mort et le temps)” wê, bahsa çîranîyê ku ew çawa wê, alaquadar bikê jî. Li gorî wê, Levinas wê di mirinê de wê cîrani û nêzîkatiya wê û yên ku ew li jîyanê mana wê bi berpîrsîyarîya wan re wê bênê ser ziman.

Levinas di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku ev nearami wê ne mijarîkirin û ne jî wê lê berê xwe bi tenê dayin bê. Di wê de wê dihênê ser ziman ku wê ev hêst wê weke di rûyê wê de wê, bi cewherê re hinekê

levhatin ku ew nekiribê wê, rastarast bi ber qatîbûna mirinê ve wê herê. Di wê de ew wê, dihênê ser ziman ew bi tememî wê ne neyinî bê. Wê bêî bi zaninê wê, nêzîkatiyekê wê avabikê û wê nepeniyekê wê weke ku wê avabikê. Ev jî êdfî wê, awayên dihên dîtin li hebûnê û dîmenê dîtbar ji wê wirdetir wê weke ku wê bide birin. Ew wê weke bûhûrînekê wê pênasebikê û wê weke kûr ku wê were pênasebikê weke pirsekê jî bê. Bi wê re wê di derbarê ya hêstiyarî de wê, pirs wê cardin wê xwe bide dîyarkirin li gorî Levinas. Di dewama wê de wê, Levinas dibêjê ku ev pirs ku mirov di nava xam û nearamiyê de bê, Heidegger wê, fêrî me bikê ku ew bi têkoşîna bi hîçbûnê re were kîrn li wê daxistiya. Di wê nûqteyê de wê, Levinas wê balê bikişênê danûstandina 'Phaidon' a ku wê sokrat di wê de wê, lê nekarina daxistinê a bi hêstê wê bi wê re wê, di mirinê de wê bi iltişamekê wê hebûnê wê çawa wê bînenê ser ziman wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, were ser ziman ku wê mirin ji her cûre maskeyê wê bêpar bê. Mirin wê weke ku wê li ser wê danûstandinê re wê levinas wê werênê ser ziman ku wê, bi tîgîna ya li filosof hatî baxşîkirin û bi ya bedenî ku ew dihê sînorê wê xilasîyê û ku wê çawa wê xwûdawendiya wê bi wê re wê bide dîyarkirin weke hebûnekê wê werênê ser ziman. Lê li vir jî wê dema ku wê sokrat wê dimirê û nêzîkatiya wî û di wê kêliya mirinê de farqê de bûna wî, bi wê re ragihandina hebûnê, ku wê gotina tîgînek teorikî û zaninê jî bê, lê wê hêstîya xwe ya di gotinê de wê, wînda nekê. Di wê de wê weke ya ku ew di 'Phaidon' de dihê din wê ji nearamiyê ku wê bi hêztir bê wê mirin bê. Di wê nûqteyê de ez bi mirina xwe tîkiliyê dînim wê weke çawa wê, sehkirinek bi zanînî jî bê lê wê, wê nexwedîyê wateya zanîn û azmûnê bê. Wê demê ku mirin tûnebûnek bê wê yek wê tûnabûna xwe nizanibê. Ev di kêliya tûnabûnê de nabê. Weke ku wê **Epicuros** wê bibêjê ku ez li wir bim wê demê mirin wê ne li wir bê. Lê ku mirin li wir bê ez ne li wir im. Di dewama wê de wê, levinas wê werênê ser ziman ku wê di wê nûqteyê wê tîkiliya ku ez bi mirinê re didînim wê weke tîkiliyek bi nezanînî bê. Lê her tîştê wê newê wê wateyê ku wê ti tîkili wê nebê. Ya ku ziman wê weke mirinê wê, radigihênê, ankû weke dawîya yekê din, wê weke ya ku kes wê, weke rewşa jê neravînê ya. Levinas dihênê ser ziman ku ev weke ragihandinek mekanikiya û wê weke ragihandinek ku ew wê weke hinekê jî weke komplike bê. Di dewama wê de wê dihênê ser ziman ku ew weke em dema xwe kin bikin û an weke lê kêlekê biavêjê, an jî wê weke wê tîgîna demê ku ezîtî wê bikarbênê wê weke kinkirina wê bê. Di wê tîgînê de wê, tîgîna bi nerîna demê ku ew dihênê ser ziman wê bibêjê ku

wê, berdewamiya demî wê bi sermedî di xwe de wê nehawênê lê wê, weke ku wê bi ya ku heya ku ew têtikiya wê nebê lê bi ya heya re ku ew weke têtikiyek ku ew dihê danîn jî bê. Di wê rewşê de wê dem wê hem weke di xwe de ku wê weke ya din bê û hem jî wê bi ya weke wê re ku wê ne ji wê ya din bê. Dem di hemdemê de wê nebê. Di wê temenê de wê dem ku wê ya weke heman ku ew ji aliyê yê din ve ku ew were nearami kirin bê. Di wê nûqtayê de wê ya hemanê wê ya din wê, herêkirin, û idraqkirin û hildana li çerçoveya xwe wê weke ew derfeta wê bi wê re wê nebê(Levinas, emmanuel(1992), **dieu**, la mort et le temps, p.: 17-19).

Li gorî Levinas wê, ev ragihandina weke zelal wê çavkaniya wê ew bê ku wê çawa yê din wê bi manayekê wê di xwe de wê bihawênê û wê mirinê ku wê çî çerçove, girêdan û hwd wê bi xwe re wê bide ragihandan. Di wê temenê de wê, li gorî Levinas ev di pêkhatina wê de ku wê çendî wê, bêali wê nebê jî lê wê, di heviyekiya ezîtiyê de wê, weke ragihandinekê bê. Di wê temenê de wê, weke ya ezîtiyê û bi wê ku ew dibê bê.

Li vir wê di dewama wê de wê Levinas wê bipirsê ku mirov çawa dikarê wê, têtîna di heviyekiyê de wê, bi wê re wê bi gotin bikê. Ankû di derbarê bêhempayiya ezîtiyê de em çî bihizirin? Dikarê weke di heviyekiyekê de wê li wê bihizirê? Anku di derbarê wê de wê dikarê wê bibêjê ez bi yê din re ezîtiyek ku ew wê, lê hemandinê wê bikê wê weke heviyekiyekê wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Di wê nûqtayê de wê, Levinas wê bibêjê ku ezîti dema ku ew derket li holê û wê bersiv da wê karibê bêhempa bibê. Diwê nûqtayê de wê, nikaribê ji berpirsariyê weke bi ravê. Di wê rewşê de wê, ezîti wê, bi wê têtîna ku ew cihê wê bê derfeta ku ew were tişî kirin wê ew wê, hêsta bêhempa wê di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Lê di wê nûqtayê de Levinas wê dipirsê ku Heka bêhempayiya ezîtiyê di sabrekê de vêşarî bê wê demê wê weke newê hanin li cihkirin û ankû afûkirin wê di rengekê de wê bi wê re wê bibê.

Levinas wê, dema ku ew mirinê wê dihilde li dest wê, di nava têtikiya nava kirdeyan de wê dihilde li dest. Li gorî Levinas wê têtîna kevnera a di derbarê mirinê de wê, mirinê wê barî qadaka dervî ya hebûnê bi têtînek bûyinî wê, di wê nûqtayê de wê li wê bihizirê. Lê mirin wê di wê rewşê de wê, di rewşa ku ew kengî weke dema ku bi kuştinekê bû wê bibê. Yê ku ew were kuştin ku ew were hîçkirin wê, weke were armanckirin.

Lê ew di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa rû bikê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê rû wê weke ya ku ew newê kuştin bê. Ew wê, redkirina redkirin wê, têgîna kuştinê wê di dewama wê de wê bixwezê wê salixbikê û wê werênê ser ziman. Ew wê weke fermana ji rû ku weke 'divê tu nekujê' bê. Di dewama wê de wê têgîna mirinê a ku ew weke hîçbûn ku mirov nikaribê wê bihizirê wê levinas wê li wê bihizirê û wê bi wê re ew wê werênê ser ziman ku wê, 'mirin nikaribê weke bûhûrîna li hîçbûnê were hizirkirin, Ber kû bûhûrîne li hîçbûnê, bi mirina yê din û ji qada emprikî weke tûnabûnê re ku wê weke ji azmûna me hatibê derhanîn bê.

Lê wê dema ku em bi mirina xwe re wê têkiliyê didênin ew me di nava hebûn û tûnabûnê de li deverekê wê bicih bikê. Lê em mirina xwe jî ji azmûna yê din em nikarin wê derhênin. Di derbarê hebûna mirina me de jî wê sehkirina me, ku em ji bûyina xwe wê dehşeta ku em hîs dikin ji wê dibê.

Lê em wê demê ku em dihizirin ku em çendî weke hîs dikin ku mirin nêz dibê wê weke tehdidekê jî wê di xwe de wê hîs dikin. Li vir wê, di wê temenê de wê azmûnkirin wê tirsê ku wê bahsa wê bikê levinas wê, ew wê werênê ser ziman wê tirsê ku em wê azmûn dikin wê ne ji ber nûqteyek ji pêşarojê û hwd bê. Wê ji ber nezanînek ku mirov nikaribê wê zan bikê bê. Di wê temenê de wê li mirina me wê bi têgînî wê weke ku wê li wê gihiştina wê ber ku wê nebê wê êdî wê, di dewama wê de wê, weke ku em nikaribin wê derkbikin û ankû li wê têbigihin wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê, bibê.

Di dewama wê de wê, çawa wê, di pêvajoyek ku em wê bi wê re d inava nediyariyekê de wê weke ku em bibin û ew wê weke bêî ku em zanibin ku ew wê nêzî me bibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, mijare mirinê wê, di wê nûqteyê de wê, çawa wê me bigirê wê, di wê temenê de wê weke nezanîna me û ji aliyê din ve wê weke ku ew dizanê ku ew çawa wê bikê wê, bi gotina 'weke ji me zanetir ji aliyê hin hêzên beyenî ve werina girtin' re wê, di rengê de wê, pênasibikê û wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê di morfolojiya xwe de wê çawa wê xwe bi aqil wê bide girtin wê, di rengê de wê, li ser têgînek fenomenî re wê, di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Levinas tenêtîya bi mirinê ku wê were ser ziman wê, ji du aliyan ve wê bikê ku ew wê fahmbikê. Di wê pêvajoyê de ku em bi ezîtîya xwe re

hena û ji aliyê din ve jî wê bi wê yekê em di wê pêvajoyê de weke bi tenê hena. Di wê temenê de wê, weke ku em wê pêvajoyê bijîn û kes wê li şûna me wê neji re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Lê ya din wê weke ku wê weke têgînek li hemberî wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin û herêkirin. Li gorî Levinas wê mirin wê xwe ti carî wê, di awayekê xwezayê de wê pêşkêş nekê. Wê bi têgînek hişmendî ku wê her wê ji deverekê ve wê were wê xwe bide dîyarkirin. Di wê nûqtayê de wê, li hemberî têgîn Heidegger ' di awayekê izolekirî de emê ne mirin ' ku wê werênê ser ziman wê, li ser wê re wê bibêjî ku 'li hemberî dijminekê û husumetek ku ew nayê ditîin ku em di farqe de bin û weke armancekê bi rengekê emê bimirin' re wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê bibêjê ku 'mirin wê ji wêdetir wê med tehdit bikê.' Nezaniyek ku wê tirsê wê bide û bêdengîya mekanên sermed ku ew me di veciniqênê ji yê din dihê. Bi wê re wê ew wê bibêjê ku wê, ev ya din a weke teqez wê, bi plansaziyek şaytanî û an di nava pergalek dadmendî wê di nava pêvajoyek darizandinê de wê ew wê, hêrîşkariya xwe li me bikê. Tenêtiya mirinê wê newê wê wateyê ku wê yê din wê ji holê windabibê. Wê vajî wê yê yê din wê bi husumeta xwe wê barkirina wê bide domandin û wê, yê din wê, li dostanetiy û hevaltiya wê piştgirîya wê ya baş dide kirin wê serlêdanekê wê bi derfet bikê. Di dewama wê de wê, Levinas wê werênê ser ziman ku wê, Bijîşk wê, bi mirov re wê, wê mirinitiyê wê weke rêgezê wê ya apriorî'yî bê. Mirin wê bi wê re wê di tirsê yek din de wê nêz bibê û wê, hêvîyekê bide çêkirin. Ew jî wê ew bê ku ew mirina sermed û dayimî ku wê 'jîyanê wê bi xwe re wê werênê' bê. Di rewşa mirinê de wê, hebûna me ne li hemberî hiçbûnê lê wê weke li hemberê yekê weke pêşbaz ku ew weke yê din ew li hemberê disekinê.

Di wê nûqtayê de Levinas wê mirinê wê weke têgînek 'hêrîşkar' wê di rengekê de wê bi morfolojikî wê pênasebikê û wê di dewama wê de wê ew wê, werênê ser ziman ku wê, bi têkiliya bi yek din re wê bi wê re wê were azmûnkirin. Di wê de wê weke xwestek û wîna me ji aliyê yek din ve li me hatibê beyenikirin wê dijîn. Di wê temenê de wê, çawa ku wê mirin wê, mirin wê sazûmana di nava kesan de wê, xira nekê wê li ser wê bisekinê. Di wê çerçoveyê de wê, mirin dahûrkirina li ser nebûna wateyê re wê newê dahûrkirin re wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê de wê di dilê wîna me de wê weke winek beyenî û ankû weke bi yek din re wê, azmûnkirinê wê li bende mirinê bûna wê bi azmûnên xwe yên keseyetî re wê, di rengekê de wê weke ku wê rû bi rû wê bibê.

Di nava têtîna têtîliya wîn-xwestekê de wê, mirin wê weke ku wê Levinas wê werênê ser ziman wê ji wê re wê ne dawîyek bê. Wê weke dersehê bûyina wê ku weke li ser wê bûyina tûndûtûjîyê û ankû li xwe beyenibûnekê ku wê bikê re wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê çawa wê mirin wê win-xwestekên me wê bikê berlêpîrsînê wê li ser wê bisekinê. Wê jî wê di dewama wê de wê bi wê rengê wê werênê ser ziman. “Wê serwerîya winê wê lêbîpîrsê. Wê wînê yên ku wê li şûn hiştina wê li lêpîrsîna dîrokê wê bide hiştin re wê ew wê bikê. Darizandina dîrokê wê ew jî wê li gorî Levinas wê di nerîna dîrokê de bê. Bi wê re ku wê çawa wê xwe ji wê beyenibûnê wê xilasbikê wê, bi wê re wê, hertimî wê li wê di nava lêgerînekê de bê. Ew darizandin wê weke xwe bi wûcan bikê ku ew weke hetaheta bê. Lê di dewama wê de wê, ew wê wînê ne darizênê lê wê xwe li darizandina li yê din wê radest bikê. Di wê temenê de wê, Levinas wê, di çerçoveyek têtînî a sazûmanî û pêvajoyên wê yên bûyinê ên di nava jîyanê de wê, di rengekê de wê weke ku ew wê werênê ser ziman. Ji aliyê têtînek sazûmanî ve jî ku em wê werênina ser ziman wê di rengekê de wê, weke ku em ji aliyê kesê sêyem ve bi wê hebin re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê dema ku wê mijar wê were ser wê nûqteyê wê, têtîn wê bi fêrsa fahmkirinê a yê sêyem wê di rengekê de wê, xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, ev rengê hizirkirina Levinas wê têtîna Foucault ku ew wê, bi zimanekê lêpîrsînî û morfolojikî û hinekê îronikî wê, werênê ser ziman wê di rengekê de wê weke ku wê xwe di nava fahmkirinê de wê, di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Foucault wê, mijare fahmkirinê wê bi rengê xuyên jîyankirinê û di wê temenê de wê, werênê ser ziman.

Di awayekê de wê, di aslê xwe de wê di rengekê de wê, di têtîna mirinê a Levinas de wê, hertimî wê morfolojîyê weke ya bi darazê wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin. Minaq ku em li ser wê re bibêjin ku wê ezîtîyê wê karibê bibêjê ku wê di nava fahmkirina Levinas de wê xwe ji mirinê re wê bide vekirin wê, tenê wê weke pîrsek di destpêkê de a bê bersiv wê di wê nûqteyê de wê bimênê. Ew wê, ezîtî wê dema ku ew di rewşek zayif de ku ew wê weke ku ew wê ji wê re wê weke vekirî bê wê di rengekê de wê, bi awayekê wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê, weke xwe li mirinê vekirina ezîtîyê wê wateya wê çi bê? Bersiva wê ku em dîsa serî li têtîna Levinas bidin wê bi wê re wê, weke mirina xwestekê, wînê û hwd wê di rengekê de wê pênasebikê. Di wê temenê de wê mirinek bi ezîtîyê wê bi wan aliyên wê yên weke ku ew wê

karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê re wê xwe di dewama wê de wê karibê bide dîyarkirin(çav: Levinas, Emmenuel(1961), Totality and Infinity, p: 233-234).

Ew di wê temenê de wê dema ku wê bahsa azmûnkirina bi kirdeyê wê weke 'qêrînekê' wê pênamebikê. Ew wê bo ku ew di nava dîrokê de ew newê qûrtandin wê, ew wê were kirin re wê pênamebikê. Lê ew wê, di rengekê de wê weke ji qêrînekê wê zêdetirî wê bi wê re wê bibê. Wê weke darizandinekê jî wê di dewama wê de wê bibê. Li gorî wê ku wê ya ku wê vegotina dîrokê a Heidegger ku wê mijarînekê wê, kirdeya bi fahmkirina ya din re wê şîroveya xwe wê di dewama wê de wê bidomênê. Di wê temenê de wê, di nava têgînek weke ya hesan de ku wê çawa wê dema ku wê bi gotinek gûnahbarkirinê û hwd ku wê ji hev re wê wer kirin wê bi wê re wê bi rêya darizandinekê wê di wê de ku wê bê kirin re ew wê weke ku wê bibê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke ku wê bihizirê.

Di wê temenê de wê, li gorî Levinas wê tirsira mirinê û hwd wê, bi demê re wê, di nava dîrokê de wê çawa wê vergerihê tirsira kirina kuştinê û hwd jî wê, di wê temenê de wê şîrovebikê. Di dewama wê de wê dema ku wê bahsa têgîna darizandinê wê bikê wê, bi têgîna darizandina xwûdayî wê di dewama wê de wê bikê û wê, çawa wê ew wê pêvajoya wê xwe bide domandin wê êdî wê di dewama wê de wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqteyê de wê, têgînên weke yên bi rengên fahmkirinê ên weke bi wê têgîna darizandinê re wê, di awayekê de wê, li wê bihizirê û encamên ku wê bi wê re wê werina bi dest xistin di fahmkirinê de wê li ser wan wê bisekinê.

Di wê nûqteyê de wê cardin ku wê wergerihê li ser têgîna yê din wê çawa wê li şûnê wê bimênê wê bi têgîna nêzbûnê ku wê bimênê wê li ser wê bisekinê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê hizra xwe wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, di dewama wê de wê cihê me yê li dînyê wê di rengekê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê çawa wê weke ku ew ji wê weke yê din wê were qawutandin û wê, li deverê din wê weke were dana birin wê bîrê ser ziman. Di wê temenê de wê ji wê dîrkirinê, derxistinê û di wê temenê de wê heta ku wê çawa wê, dest were danin li ser wê, di wê temenê de wê, li ser wê bisekinê.

Di wê nûqteyê de wê hişmendiya me wê di xwe de wê bi nezanîna ku ew dihawênê wê tirsira ku ew di xwe de wê, bide dîyarkirin wê, di dewama wê weke aliyekê wê yê ku ew wê karibê di dewama wê de wê li

wê bihizirê bê. Lê wê di wê temenê de wê hertimî wê bi yê din re wê, di renekê de wê di dewama wê de wê bibê û wê xwe di renekê de wê bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, di nava wê, rewşê de wê, minaq wê çawa ku wê li hemberî mirinê wê ezîfî bikeve nava gûmanê wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Li gorî Levinas wê, di wê nûqteyê de ku wê, xwestina ezîfîyê, wê tahfandina li lêpîrsînê wê, di wê rewşê de wê, ezîfî û yê din ku wê wê ji mirinê wê weke berpîrsîyar bê li wê awayê ku wê nikaribê were daxistin wê wateyekê wê di xwe de wê bihawênê wê, di wê çerçoveyê de wê, hebûn û redkirina wê, ji dîyalektiek razber a ji wê wêdetirî wê karibê were fahmkirin. Di dewama wê de wê dikarê wê bibêjê ku wê li gorî Levinas wê, bi mirinê yê din li tenêtiyê terikendin wê weke ne bi derfet bê. Mirin wê vajî wê bi têkiliya nava kirdeyan re wê destpê bikê. Weke ku wê çawa wê, wê fermana ku wê xwûdê wê bide wê di rûyê yê din de wê weke ku wê were dîtin. Ev wê, di rewşek bi hev rebûnê weke bi civakî û hwd re wê xwe bide dîyarkirin. Li hemberî kesekê din a mirinê wê, tirs a em hîs dikin wê, ji aliyekê din ve jî wê weke tirsek ku em bi heman bi xwe re wê hîs dikin bê. Ew wê di wê temenê de wê bi ya ku wê were hîskirin re wê di dîmenekê wê weke Heidegger di 'hebûn û dema' xwe de wê werênê ser ziman wê bi tememî wê weke vajî wê bê wê di dîmenekê de wê, bibê wê li ser wê bisekinê. Dervî têngîna darazê wê têngînên Heidegger wê, di renekê de wê, bi têngîna hebûnê a ku ew bi 'dasein'ê ku ew dihênê li holê re wê, bibûna xwe re wê, ya baş weke wijdanê derbaskirinê re wê, di dîmenekê de wê bixwezê wê di awayekê de wê bixwênê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, dihênê ser ziman ku wê, mirina yê din wê min jî wê hilde li nava xwe. Wê meydanê wê li min bixwênê. Wek ku bi xamsariya xwe ezîfî li mirina yê din weke bûya hevsûc ku ew berpîrsîyarîya wê mirinê hilde li ser xwe wê û ew bi wê ew ku ew pêwîsta ku ew destûrê nedê mirina yê din. Li ezîfîyê, ya ku ew bakî wê dikê, û wê dixwezê ku ew ku ew berpîrsîyariya bibîrbikê wê bi mirovê din re wê weke wekhevê wê bibê. Lê bi hovitiya wê hebûnê a tûndî wê derveyîya wê, wê ya mirovê din 'û beyeniya wê, weke ku wê tehdid bikê. Ev wê weke ji hemû mekanên durayî ên derve wê weke dîr wê derveyiyek bê. Di wê de çand wê ne karibê ji wê derbas bibê û ne jî wê karibê notralize were kirin. Ji wê re dikarê weke hêskirinê were bi navkirin. Hêskirin jî wê bi azmûna wê, nebûna têka wê û weke ji dûnyayî nebê ku ew ji aliyê rûyê

mirovê din ve dihê fermankirin bê(çav: Levinas, Emmenuel(1998), on Thinking-of-the-Other, Columbia University Pres, p: 145-146, 186-187).

Li vir wê dema ku em bahsa têtîna Levinas a li ser mirinê wê bikin wê, dikarin di dewama wê de wê werênin ser ziman. Mirin jî wê weke têtînek ku ew fikaren dide mirov re wê weke pirsgirêk bê. Di wê temenê de ew wê, ne weke şewayekê lê weke berê xwe dayinekê wê di wê temenê de wê şîrove dikê û wê dihênê ser ziman.

Di dewama wê de ew gîyan û ankû rastarast hebûn û nebûn wê di awayekê de wê, bi wê re wê nikaribê bi tenê weke rewşekê ku ew were fahmkirin bê. Di wê nûqteyê de ew gotina “conatus”ê di rengekê de wê, dihênê ser ziman ku wê were wateya dayina nîşandin a ‘xîretê’ û ankû ‘tahbê’ re wê di rengekê de wê dikarê wê fahmbikê. Ew wê weke her cûre hêstiyarên ku ew bibin wê weke çavkaniya wê di rengekê de wê, werênê ser ziman. Weke rewşek ji mirov hê ku ew mirov û hertimî mirov di şîyariyekê de digirê û di wê temenê de hertimî weke li xwe bê wê, di dîmenekê de wê weke bi têtînekê re wê werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de ku wê, di rewşa xwe ya kesî de wê weke hatibê şîyarkirin li ser temen û esasê weke ya din wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê.

Di wê nûqteyê de wê ya ku wê berê mirov bi têtîna lê ya wê weke ku wê şîyariyê wê bide çêkirin. Minaq yekê ku ew deynê mirov lê hebê wê hertimî ev me di şîyariyekê de wê bide hiştin. Di wê temenê de wê, bi têtîna ku ew ‘ne bo xwe’ wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê, di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê rewşa şîyariyê wê vajî ya ne şîyariyê bê û wê, di wê temenê de wê, weke rewşek rakirina li ser xwe bê. Kirina nava tevgerê û aktivkirinê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, bi têtîna demê re wê, li wê bihizirê. Minaq em bi têtîna demê re di wê de ku wê çawa wê, sermedî wê hebê bi wê re wê li wê dihizirin. Levinas di wê nûqteyê de wê, dihênê ser ziman ku wê, ‘dem wê, di ti demê de ku wê ne hildeyî li nava xwe û fahmnekirî ya sermed wê weke cûreyekê rêzê a li lê jî bê.’ Di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê, dihênê ser ziman ku wê, şîyariya di wê de ku wê, ne were zanin ku ew ne di ya aktiv û ne jî di ya ne aktiv de wê, mirin li bêwateyîya wê, were û li sîyanek sabrê wê xwe di wê de wê weke bicih bikê û wê, û ya ku wê di dewama wê de wê xwe bide dîyarkirin wê di nava ezîfîyê têtîna sermedîyê de ku wê xwe bide dîyarkirin wê bêsinoriyek bê. Ew wê, jî wê bi gotina “ya li pêşîyê bûyinê weke xwûdê û

ankû 'bixatirxwestinê" bê(çav: Levinas, Emmenuel(2001); Existence and Existents, Duquesne University Press, p: 28-29).

Li gorî Levinas di yê din de dîtina mirinê wateya wê ya herênî wê ew bê ku wê, weke 'wek ku wê azmûna mirinê wê were serê herkesekê' wê tefkirkirina wê bê. Lê wê bi wê re wê mirina bi serê xwe wê weke ku wê li vala wê weke ku wê êdî wê bi wê re wê herê. Di wê de wê, bi mirinê wê ya li xwe wê xweser wê êdî wê weke ku em wê nebînin. Li gorî Heidegger wê di renekê de wê weke ev mirina Heidegger bê. Ku ew bi gotina "bo ti kesekê neçe mirinê lê ew dîsa wê mirina te bê' re ku wê werênê ser ziman bê. Ber ku wê ne bi derfet bê ku wê mirina kesekê ji wî were dîzîn. Lê Levinas wê bi gotina bo yê din çûna mirinê wê li ser wê bènê ser ziman. Li gorî Levinas wê bi wê gotinê Heidegger wê mirina yê din wê weke ku wê bixwezê ku ew wê, bi azmûn bikê. Di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mirina yê din bi dana me re wê serbûnek wê hebê. Lê ew di wê temenê de wê azmûna bi mirina me ku ew ji me were hildan re wê, di dewama wê de wê, pênasebikê. B wê re wê li ser azmûnkirin û ankû azmûn nekirina mirina xwe re wê, li wê re wê li wê bihizirê. Piştî wê, ew wê dibêjê ku wê, li gorî Heidegger wê mirinê ji yê din ku em gavê biavêjin û wê fahmbikê wê, bi mirina xwe re wê weke heman zoriyan wê weke ku wê bijî. Di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê mirina yê din wê weke xilasbûnekê bê. Li giştîtiya 'dasein' û azmûna giştîtiya wê 'dasein' nakê ku ew bide lê gihandin. Ber ku wê di wê nûqteyê de wê, azmûn wê weke tişta ku ew herî kûr a ku ew dihê dayin a li me bê(çav: Levinas, Emmenuel(2001); Existence and Existents, Duquesne University Press, p: 48-49).

Di dewama wê de wê, Levinas wê li mijare mirina yê din wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê weke ku wê, mirina yê din wê berpirsiyarê wê em bin wê di renekê de wê çawa wê li wê were lê hizirkirin. Di dewama wê de ew li ser têtîna berpirsiyariyê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku bo yê din korban bûyin wê weke şewayekê din ê bi mirina yê din re wê ketina têtîliyê bê. Di wê nûqteyê de wê berpirsiyarî wê li gorî Levinas wê ji wê weke ji me re wê bibêjê ku em bo çî mirina. An jî wê ji aliyekê din ve wê, bi wê rengê wê werênina ser ziman. Zêde jîyankirin wê bi wê re wê mirina yê din wê weke pirsgirêka me bikê. Di wê temenê de wê weke di mirina yê din de wê ya ku ew li paya me dikeve wê mirina me bê.

Levinas wê, di dewama wê de wê mijare têtîna 'dasein'a Heidegger wê şîrovebikê û wê bi wê re wê ji wê aliyê ve wê bixwezê ku ew wê

fahmbikê. Di wê çerçoveyê de dasein´a Heidegger ya ku wê, hildayî ser xwe wê, şewayekê hebûnê bê. Di wê de wê mirin wê weke ne weke ku ew di têngnek pêşarojî weke di demên pêş de ku wê werin weke roj, şev, û kêliyên kiu ew werin li dûv hev de li wê bê hizirin. Vajî wê, di awayê bûyina hebûnê de wê weke ku ew wê pêwîst bê ku ew li wê were lê hizirkirin. Di demê de wê weke mirin ne li deverekê bê. Lê wê, bi têngînî wê weke dîsa bo mirinê wê weke hebê. Di wê nûqtayê de Levinas wê têngîna xwe ya mirinê wê li hemberî ya Heidegger a bi têngîna ´dasein´ê ku ya ku wê kes wê herî zêde wê xwediyê wê bê, bê təkili û dernekeve li ser wê weke derfetekê wê, li hemberî wê, di rengekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê pêşbixê. Li gorî wê, dasein tenê bo xwe di mirê. Kes mirina mirovê din ji dest nagirê. Dasein di çerçoveyek izole bûyî de dimirê. Bo dasein mirin bêhempa wê nebê. Ber ku wê bo dasein wê ji mirinê wêdetirî wê nebê. Li gorî wê dasein wê weke bêderfetiyeq teqez ku ew weke di xwe de bar dikê weke derfetekê bê. Di dewama wê de ku ew dasein xwe redbikê wê, bi wê re tēkilidar wê, herî zêde wê weke bi derfeta aidî xwe bê. Ku weke dawîya xwe ku ew nebê wê bo dasein wê weke bibê cihê fikarê. Wê weke çawa ku wê wê zanibê ku wê bimirê jî lê wê nizanibê ku wê kengê wê mirin wê were û wê bibê. Di wê de wê fikare wê tēgîan dawîtiya wê bê. Mirina Dasein wek ku wê hebûyina bi derfet a bêderfetiya wê li pêşiya wê, weke bi fikar ku ew bibê wê hebûna wê weke tehdit bikê. Li gorî tēgîna Heidegger a dasein di dewama wê de wê weke ku wê çawa wê, di nava xwe de wê weke ku wê winda bibê wê bide nîşandin. Û wê ew wê ku ew weke xwe bibê wê bi wê re wê, rû bi rû wê werênê. Ew rû bi rû bûn wê ne weke bi alaqaqayek teybet re nayê piştgirkirin. Vajî wê hebûn ku ew bi ber mirinê ve wê bi çoskê di nava azadiyê de ku ew wê, weke xwe hebê. Ew weke ji ne rastiyê wê, weke bûya weke azadiyekê û bi diyardeyî bê. Ji xwe weke bi êmin û di heman demê de bi fikar bê(çav: Levinas, Emmanuel(2001); Existence and Existents, Duquesne University Press, p: 50).

Di nava tēgîna felsefeya Levinas de ku wê ya ku wê li mirinê nîşan dikê ku ew li mirinê nêz bû ku ew kengî bi berpîrsîyarî bû wê, hingê wê bi wê re wê, mirin wê, karibê gihiştiniya li wê were pîvan. Ew di tēgîna berpîrsîyarîyê de wê, kifşdikê ku wê mirov wê xwe di wê de wê, di rengekê de wê weke ku wê biafirênê. Di wê temenê de wê bi gotina mirov xwe di berpîrsîyariyekê de diafirênê re wê, dihênê ser ziman. Ew berpîrsîyarî jî wê dema ku wê, Levinas wê werênê ser ziman wê bi gotina

weke 'berpirsiyarîyek ku ew li yê din nikaribê were dewrkirin' re wê, di rengê de wê, werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di nava têtîna jîyanê de wê bi têtîna fanibûnê wê ew wê, werênê ser ziman. Ew wê, weke bi gotina "heta ku wê yê din wê, bi mirin bê wê ew ji wê berpirsiyar bê." Di wê temenê de wê mirina yê din wê weke pêş bê û wê bi wê re wê, ji ber rêzdayinên wê ku ew têtîliyê bi sermediyê re didênê re wê, di wê de xwe dênê li holê.

Di dewama wê de wê dema ku wê bahsa mirinê wê bikê wê bi ya yekê nêzî me re ku em wê lêdîrsin wê, di dewama wê de wê weke ku wê têtîliya me ya bi berpirsiyarî bi wê re hebê re wê, dihênin ser ziman. Lê ew wê di dihênê ser ziman ku mirin me li rûyê din dide vekirin û bi wê re wê weke ku wê fermanê dide me ku emê ne mirin.

Di dewama wê de wê dema ku ew bahsa mirinê dikê ew weke ne aîdî wê dînyê û weke 'skandalekê' bê wê pênasebikê û wê, di wê temenê de wê ji wê dînyê bi çûyinekê wê hebê re wê, bixwezê ku ew wê di rengê de wê werênê ser ziman. Lê di wê pêvajoya mirinê de wê, bi têtîna hîçbûnê lê nêzbûna wê, weke bi hêsta kuştinekê li wê nêzbûne re wê, çawa wê bibê wê, bibê re wê werênê ser ziman. Ew di dewama wê de wê dihênê ser ziman wê, dema ku wê kabil wê habil wê qatil bikê ew dibê ku ew xwediyê wê hişmendiyê bê. Di wê temenê de wê mirinê bi tûnebûnekê pênasekirin wê, yê din ku wê di kuştinekê de wê bimirê wê li wê were. Li vir Levinas wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê hîçîfî wê xwe weke bi bêderfetîyekê wê bide dîyarkirin, Ber ku wê yek din wê li şûna me weke yê din xwe weke wijdan wê nede dîyarkirin. Wê rûyê wî ku wê were tûnakirin wê di wê de wê weke wê, bêderfetîya rewîstî wê bi xwe re wê, di rengê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Li gorî Wê ev wê weke dilgirtinek bê û ev dilgirtin wê, di rengê de wê, bi awayekê bê gûman wê ne denkî bêderfetîyek hesan û teqez bê. Bi awayekê qatî wê, derfetîya ku ew men kiriya wê jî wê weke pêwîst bê. Lê di dewama wê werênê ser ziman ku wê 'di aslê xwe de wê li şûna wê, ji pêwîstîyekê zêdetirî wê ew derfetî çawa weke cih girtiya wê ew bibê. Ew ne hatiya ji holê rakirin lê wê di nerîna ji çavê me de wê li me binerê.

Di wê nûqtayê de wê bi tefkirkirinek ku ew bi têtîna habil û kabil re wê dihênê ser ziman wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman û wê bi gotina "di qabra de bi çavê ku ew li kabil dinerê' wê, binerê re wê werênê ser ziman. Di wê nûqtayê de wê çavê di qabrê de ku wê li kabil binerê wê bi têtînek morfolojikî wê yê habil bê. Di wê temenê de wê rûyê Habil bê ku wê di wê nûqtayê de wê, bi wê re wê rû bi rû wê

bimênê. Wê, di wê çerçoveyê de wê, Kabil wê bi wê re wê, rû bi rû bimênê. Di wê temenê de wê di têngîna kuştinekê de wê weke ku wê were dîtîna wê, di awayekê de wê, weke çawa bi hêsta ku ew ji dînyê bi tememî tûnakirinê û wê, ji berçav dûrkinê bikê wê, bi wê re wê, di rengê de wê alaquadar bê. Ev têngîna wê di hizra Levinas de wê, di rengê de wê weke ku wê em, ti tiştê ku em li wê nikaribin bibêjin di sazûmanekê li bêderfetîya wê hîçbûnê li 'antiteza wê' bide lê birin. Di dewama wê de jî Levinas wê, bi têkiliya me ya bi mirina me re wê, ev alternatif ku wê bi aliyê nakeve we qatagoriyekê wê pêşî wê bi wûcan wê bikê. Li gorî Levinas wê wateya mirina jî wê, di awayekê de wê, teqez wê, di redkirina wê alternatifê de wê, di rengê de wê bibê re wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, dihênê ser ziman ku wê mirina wê li ser şibînekê wê ji ya yê din wê newê derhanîn. Ew wê di hebûna me de wê bi tirsek ku ew dihê hîsirin re wê di wê de wê, weke ku wê were kifşkirin. Di dewama wê de wê, ew wê werênê ser ziman ku ya ku ew tehdît dikê zanîna wê, bo mirina yê din hemû hizirkirin weke bi azmûnê wê berî wan wê were. Ev di têngînek zanyarî a xwezayî de wê weke mirina bi ajoya hundûrin wê weke zanîna wê karibê wê bi nav bikê. Ew wê, ne weke zanîna mirinê bê. Weke mirina ku ew telukeya wê nêz dibê, û ew tevgerîya wê ya ku ew nikaribê lê were daxistin bê. Ev tevger wê, bi kokî wê di xwe de wê weke ku wê bihawênê. Lê di aslê xwe de wê di wê weke 'zanîna mirinê' wê were pênasekirin û wê were ser ziman. Mirin wê di tevgerê de wê pîvanekê bihasibênê. Ew tehdida ku ew dihê wê ne li nûqtetek li pêşarojê wê were. Di wê temenê de wê di pêvajoyek bi zanîn û azmûnê de wê çawa wê karibê ev were fahmkirin û ankû newê fahmkirin wê li ser wê bisekinê. Piştî wê, di dewama wê de wê bi gotin û têngîna mirin ji ti idraqkirinê re wê ne vekirî bê re wê werênê ser ziman(çav: Levinas, Emmenuel(1961), Totality and Infinity, p: 233-234).

Li vir di derbarê mirinê de Wê levinas wê bi aliyekê din ê xwezayî re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de ku wê bahsa mirinê wê bikê wê weke ku wê çawa wê kêliya wê nêz bibê di rewşekê de wê xwe bide dîyarkirin. Lê Levinas di wê nûqteyê de bale dikişênê li ser ezîfîyê ku wê çawa wê hinekê kurnaz û jîr tevbigerihe û bi têngînek teqez weke ya yê din û wê di wê temenê û sedemê de wê weke hêzên dijmin wê, çawa wê 'nepeniya mirinê' wê bidina domandin wê ji wê bahs bikê.

Mijare mirinê wê di nava zêhnên seretayî de wê, di awayekê de ku wê çawa wê, di temenek asayî de wê were dîtîna wê bi têngînen weke afsûnê

re wê, di rengekê de wê bi wê were ser ziman. Ew wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, weke têtînek ku wê bi wê re wê têtîliya nava mirovan jî wê bi wê re wê bê dayin domandin. Di wê temenê de wê, dervî wê di nava têtînek sazûmanî a bi fahmkirinê de wê karibê têtînek wateyî bi xwe re bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, bi wê ku were lê hizirkirin wê weke ya ku ew wê mirinê ji me re dihênê wê weke ya ku ew dikarê were idraqkirin û weke tabîî kedekê na wê ji wê zêdetirî wê weke bi têtînek telukeyî û weke were wateya ya xirab, şaş dikê û bi awayekê sinsî dişopênê weke berhemehiyên xirabiyekê bin. Di awayekê de wê têtîna başkirinê, dermankirinê û ankû weke ya têtîna bijîskitiyê wê weke di wê çerçoveyê de wê li gorî Levinas wê, weke xwediyê rêgezê apriori a mirinê jî bê. Di awayekê de wê, weke ku wê di tîrsa yekî de wê nêz bibê û di yê din de wê hêvîyê wê bide çêkirin. Minaq wê xwûdê wê weke mirin û jîyanê wê bînenê wê bi wê çerçoveyê wê weke ji wê were bahskirin. Di wê nûqteyê de wê weke navengek ku wê herkesek wê di wê de wê xwediyê hisiyetekê bê wê, navende civakî wê bê afirandin û domandin. Di dewama wê de wê li gorî Levinas wê ev navend wê li têtîna hîçbûnê a tûnakirinê wê li wê nealiqê û wê nemênê. Li gorî Levinas ezîtî wê bi mirinê re wê, rû bi rû wê nexwezê were. Lê ku wê weke rewşek ya wê bê awayê wê yê din wê bi kuştinê wê mirin wê weke ji wê nebê. Bi têtîliya ku wê bi yê din re wê dênê re wê weke bi rûyekê din ê hember re wê weke were hemberê hev. Lê mirin wê hebûn û tûndiya wê weke ji hêzêk din dibê wê, di awayekê de wê weke xwediyê tehditkirinekê bê(çav: Levinas, Emmenuel(1961), Totality and Infinity, p: 234-235).

Levinas di wê nûqteyê de wê mijare mirinê ku wê di nava perdeyek olî de wê bi cihkirina wê û di wê temenê de wê, tefsirkirinên ku ew bi wê re wê werina kirin jî wê di awayekê de wê weke ji aliyekê din ve wê bixwezê ku ew wê hilde li dest û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê weke di rengekî têtînê a ya din de wê, di awayekê de wê bi şêwayekê wê, were pênasekirin û wê, di dewama wê de wê bi wê re wê were ser ziman. Têtînenê olî û hwd wê, reng û awa wê nedinê. Lê wê tenê wê, di rengekê de wê, weke wê, ku ew dibê di xwe de wê, di rengekê de wê weke ku wê bînina ser ziman.

Levinas wê dema ku ew li ser mirinê dihizirê wê dihênê ser ziman ku wê, 'ti kesek wê, kengê wê were wê nizanibê.' Di dewama wê de wê bi têtînek lêpîrsînerî wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê pêşaroj wê çi bê? Mirin çi ya, ya ku me bi wê tehdit dikê wê çi bê? Bi hîçkirinê û

ankû bi jinûve destpêkirinê wê bi wê bibê? Di wê temenê de wê ya ku wê piştî wê bibê wê, di wê rengê de wê, li wê bipirsê. Di dewama wê de wê, bènê ser ziman ku wê, cewherê kêliya dawî wê, di bêderfetîya zanîna kêliya dawî de xwe dide dîyarkirin. Di wê temenê de wê kêliya mirinê wê idraqkirina wê weke ku wê ne bi derfet bê wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de Levinas wê, kêliya dawî wê, di dewama wê de wê lêpîrsînên xwe wê hem bi fîzîkî û hem jî bi têngînî wê bikê û wê di wê temenê de wê, bi girêdanên wê ve girêdayî wê ji aliyekê ve wê bikê ku ew wê fahmbikê. Di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, di wê çerçoveyê de wê çawa wê derfetîya ghiştina mirinê û ankû weke tiştê ku ew li wê nayê lê ghiştin bê û hwd re wê, çawa wê bi wê re wê were fahmkirin wê li ser wê bisekinê.

Di mijare mirinê de wê, weke ku wê di kêliya dawî a jîyane me de wê, piştî bûyina me û heta wê kêliyê bi jîyane re wê, di rengê de wê, hem girêdanek û hem vêşariyek wê di wê de wê weke ku wê hebê. Di wê nûqteyê de wê, di mijare wê, weke têngînek ku wê di intibaya wê de wê weke ku wê dervî hêza me bê. Di awayekê de wê di mijare fahmkirina wê de wê, di wê de wê, ne zanîna wê bi ya piştî wê ve wê, di rengê de wê weke ku wê girêdayî bê.

Lê mirinê wê, di rengê de wê, weke tiştê ne asayî wê, pênasekirina wê ji destpêka hizirkirina mejiyê ve wê, bi wê ve wê girêdayî wê were dîtî ku wê têngîn wê werê pêşxistin. Minaq wê, têngîhên weke afsûnê wê, dikarê wê weke minaqe wê, di rengê de wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Afsûn wê, di rengê de wê li devera ku wê mirov bi aqilê xwe jî wê re nebû bersiv ku wê bibê bersiv wê, weke têngînek bi wê çerçoveyê ku mirov wê fahmbikê bê. Wê demê ev pirs wê di dewama wê de wê, di mejiyê mirov de wê karibê xwe bi wê re wê, di rengê de wê weke ku wê karibê bide dîyarkirin. Piştî wê, di wê têngîna fêrsa fahmkirina wê têngîna afsûnê de wê, çî têngîna ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê wê hebê. Di serî de wê hemû tişt wê bi têngîna asoya me ve wê weke ku wê girêdayî bê wê di rengê de wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê, bide dîyarkirin. Aso wê bi dîtina bi hiş re wê, di xwe de wê, bi hizirkirina li pêş re wê, têngîha pêşarojê û çawabûnê wê, bikê ku ew bi wê re li wê bihizirê. Lê di wê hizirkirinê de wê, ew cihêbûn wê hebê. Têngînek ku ew heta ku ew ne hatibê azmûnkirin wê, di rengê de wê çawa wê encamê wê bi xwe re wê bi awayekê kirinê

û hwd wê bide dîyarkirin wê bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Li vir aso, ezîtî, fêrsa dîtinê a bi fahmirina li pêş û hwd wê di wê de wê weke di zikhev de wê bibin. Wê, di wê nûqteyê de wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê, di dewama wê de wê çî wê derkeve hemberî me û em bi ser çî ve werin jî wê weke aliyên din ên ku ew dikarin di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirin bin.

Heta wê dema ku wê weke ya nûqteya dawî ya wê weke ku wê dema ku ew wê bi hiş bê wê hinekê jî bê wê, bi ezîtîyê û hişmendiyê bi wê re ku wê rêhevaltiyê wê bikê re wê bimeşê û wê herê. Lê di wê intibayê de wê, ji wê nûqteya dawî yê ku wê, li wê dawiyê derbasbûnê wê weke ku wê bêî ezîtîyê wê bibê. Di wê nûqteyê de tefkirkirinên li piştî wê nûqteyê jî wê di aslê xwe de wê, di awayekê de wê karibê ji aliyekê ve wê bi israra wîna ezîtîyê û hişmendiya wê re wê di renekê de wê fahmbikê.

Di wê nûqteyê de wê hinekê jî wê di wê nûqteyê de wê, di aslê xwe de wê, ev hinekê jî wê bi têtîna hişmendiya ezîtîyê a berî mirinê wê kêliyê ve wê girêdayî bê. Ber ku wê ezîtî wê, di wê nûqteyê de wê, di hizirkirina xwe ya berî wê de wê xwediyê **fêrsek** sermedî bê û wê di wê de wê, di dewama wê de wê bi xwe re wê bihizirê û wê, di wê nûqteyê de wê weke ku wê mirinê di wê nûqteyê de wê, nûqteyek wê tehdida dawîlêhanina wê sermediyê wê, di fêrsa wê de wê weke kirdeyekê bi fahmkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Ezîtî wê hinekê jî wê weke ku wê di fêr û fêrsa wê, têtîna de wê tevbigerihe. Di wê nûqteyê de wê, di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare wê kêliya berê mirinê wê di wê nûqteyê de wê Levinas wê weke “valahiyekê” wê, di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê pênasebikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê ku wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê, werênê ser ziman. Di nava wê têtîna bi sermediyê ku wê ezîtî wê li wê bihizirê û wê têtîna wê valahiyê wê di renekê de wê di heviyekê de wê, were fahmkirin. Lê wê nikaribê wê weke hev wê, fahmbikê. Yek wê weke heviyekê de wê weke bi ya din re wê, di renekê de wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Lê di aslê xwe de wê ezîtî wê, kêliyê wê, di aslê xwe de wê, di renekê de wê, weke di têtîna sermedê de wê, di xwezê ku ew wê fahmbikê. Ew têtîna ku wê weke ‘kêliya dawî’ wê di wê temenê de wê, weke navberek ku ew ji wê dihê bûhûrîn wê, pênasebikê. Di dewama wê de ku em dîsa bi gotina xwe werina ser ya mirinê wê, dikarin wê di dewama wê de wê bibêjin ku wê, weke ku wê, Levinas wê dihênê ser ziman ku wê, têtîliya ku ez bi mirinê

didênim ne ji bo tirsekê bi hiçbûnê lê ji bo tûndîya wê bê. Di dewama wê de wê ev tirs ku ew bahsa wê dikê êdî wê çawa wê bi ber ya ku ew pêşnayê ditin ve ku wê bibê wê êdî wê bi wê re wê mazin bibê wê, bahsa wê bikê(çav: Levinas, Emmenuel(1961), Totality and Infinity, p: 235-236).

Mirin wê weke ku wê Levinas wê werênê ser ziman wê, têgînek şenber a fenomenîyî bê. Hê ku ew bi ya din ne hatiya lêkirin wê bibûna wê ya tiştê ku ew rewşa bihasibênê wê pêşî weke lê digirê. Di wê nûqteyê de Levinas wê dibêjê ku wê, bi cewherê ya weke bimir bê wê, rewşa wê xwe ji tiştê pêşkêş nakê. Lê ew xwe di rengekê de wê weke tabîi wê bikê.

Mirin wê xwediyê wateyekê bê di jîyanê de û ev wate wê nikaribê hundûrê wê were valakirin. Li vir wê Levinas wê mijare mirinê wê di awayekê de wê, di nûqteyek giring wê êdî wê bixwezê ku ew bi girêdanekê wê bi teybetî wê werênê ser ziman. Di serî de wê, mijare ezîrtîyê hilde li dest. Wê di têgîna Heidegger de wê weke di çerçoveya têgînek ku wê li anomîya rojane ku wê weke têtetînekê wê werênê ser zimane wê, Di wê temenê de wê, bi wê re wê bahsa li ser dûnyayek ku wê ti beşekê ji wê neafirênê weke bi têgîna dijminekê û ankû xwûdayekê wê, ew têtîli ku wê çendî wê weke dervî dûnyê jî bê lê wê weke bi me re wê di têtîliyê de bê. Di wê nûqteyê de derdûnyayîtiyê wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê pênasibikê û wê werênê ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê mijare ezîrtîyê ku wê bi ya din re wê weke ne denkî hev wê newê weke xwestekê ku wê tevli wê bibê weke wînekê xwe bide dîyarkirin. Wê, di wê temenê de wê, mirinek ku wê dûnyayek zalimene ku ew wê, di temenê wê de bê wê xwe bi wê re wê bide li rû. Di dewama wê de Levinas wê bibêjê ku wê dûnyayek ku ew bi têtîliyên mirov re di ahengekê de wê weke li xwe weke xiyanet kiri û ankû beyenibûyî wê re wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê ya ku wê dixwezê ku ew wê bibêjê wê, di wê temenê de wê, di rengekê wê qarakterê wê yê ku ew bi wê re bûya û xwe daya dîyarkirin re wê, di rengekê de wê, ew wê bi wê re wê çawa wê bibê wê, li ser wê bisekinê. Di dewama wê de ku wê bibêjê wê dema ku wê herê mirinê li mirinê maruz bibêjê jî wê, bi demîya bûna yê din re wê, di awayekê de wê, bixwezê ku ew wê, di dewama wê de wê pênasibikê.

Di mijare mirinê de ku wê berê me bi wê ve wê, ew jî wê weke ku wê berê xwe bide me. Bimirinbûna me jî wê di awayekê de wê, tehdidê wê, bi xwe re wê weke ku wê di awayekê de wê azmûn bikê. Di wê nûqteyê de wê çawa wê weke hebûnek fani na wê, ew wê, ji wê ber wê yekê wê

weke êşê bikişênê. Ber ku ew wê, di awayekê de wê weke tiştekekê ku ew weke newê xwestin bê. Wê li hemberî xwesteke me bê. Bi teybetî wê xwesteka me ya ku em dixwezîn li jîyanê bimênin wê di wê temenê de wê weke ne di levkirinekê de bê.

Lê ji aliyekê din ve jî wê mirin û hîçbûn wê, di rengekê de wê weke tiştekekê din wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê bi mirinê re wê hîçbûn wê bibê wê weke yek ku wê di wê temenê de wê ezîtîya mirov ku wê herê nekê bê. Di wê temenê de wê, di xwe de wê weke ku wê, raperînek ku wê di xwe de wê, dengê wê bi wê re wê, bi qêrînê wê bide dîyarkirin wê li ser wê re bê.

Mijare hîçbûnê wê di wê nûqtayê de wê bi mirinê re wê pêkhatina wê, di wê temenê de wê mirinê wê weke ji ya din û dervî xwe wê, di rengekê de wê weke ku wê bibînê û wê li ser wê re wê, di dewama wê de wê weke ku wê pênasebikê. Di wê nûqtayê de wê, dema ku wê, mijare hîçbûnê wê li ser wê bisekinê, dûbare wê, levinas wê li ser têngîna kabil û habil wê bisekinê û di wê de wê di têngîna kuştinê de wê çawa wê, hîçbûnek wê weke ku wê were armanc girtin wê di dewama wê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê û wê bi wê re bigihijê fahmkirinekê li ser têngîna mirinê re. Ev wê weke têngînek ku wê çawa wê bi wê di nava mirinê de wê were tûnakirin. Di wê çerçoveyê de wê, bi mirinê hîçkirin wê çawa wê were kirin wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê di mijare hîçbûnê de wê Levinas wê, têngînek din jî wê bi kirpênê. Ew jî wê bi têngîna 'dijberîya hebûnê' re ku wê, weke têgihek ku ew were cem hev wê têngîna hîçbûnê wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê, werênê ser ziman.

Levinas wê dema ku ew wê, li ser têngîna hebûn û demê a heidegger ku wê bihizirê û di wê de wê, çawa wê di tenêtîya xwe de wê weke ku wê were izolekirin wê bahsa hebûnê û di dewama wê de wê mirinê wê bikê wê, levinas wê vajî wê, mirin ne di wê rewşê de bê. Di wê çerçoveyê de wê têngîna yê din wê derxê li pêş û wê bi wê re wê çawa wê têngîna mirinê wê were ifşakirin wê di dewama wê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê, mirinê wê ne di temenê têngînek izolebûnê de wê werênê ser ziman wê weke têngîhek ku ew di nava kirdeyan de bi têkiliyê wê, pênasedikê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê, dixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Ew wê, di wê temenê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, weke 'tiştekekê tehdît dikê' wê di wê temenê de wê ew wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di dewama wê de wê dema ku ew bahsa wê têngîna tûnditîyê wê bikê wê, di dewama wê de wê bahsa têngîna kujari û kuştina kabil ku wê çawa wê rê li tûndî û ankû tûndûtûjîyekê wê vekê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê li wê bihizirê û wê, bi wê re hebûna mirov ku ew xwe didomenê wê çawa wê bibê xwediyê mejiyekê bi wê re.

Bi wê re wê tûndûtûjî wê biafirê û wê berê xwe wê bide hebûna mirov. Wê di nava xwe de wê, weke çemberekê wê bigirênê û wê bide girtin. Di mirov de wê tûndûtûjî wê bi wê yê din wê weke 'birhanek humanisma mirov bê' jî wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, mijare mirinê wê, di wê temenê de wê, di xwe de wê çî wê barbikê û wê bi xwe re wê bixwezayî wê bide dîyarkirin wê bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê, têngîna nefretê û ankû kînê ku wê mirin wê di xwe de wê bihawênê û wê bi xwe re wê bide dîyarkirin wê tenê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ew bi xwe re wê, tûndûtûjîyek dij wê biafirênê. Bi wê re wê tahba bûnê ku wê hebûna mirov bi xwe re wê bide nîşandin wê çawa wê, beremberê wê xwe bide dîyarkirin wê bibê(çav:Levinas, Emmenuel (1995, by Routledge), the Genealogy of Ethics, p. 104).

Di xabate xwe ya bi navê "the Genealogy of Ethics" wê, di dewama wê de wê were dîtin ku wê li ser têngîna hebûnê û yê din re wê têngîna tûndûtûjîyê ku wê şîrovebikê wê di dewama wê de wê, balê bikişênê li ser ya têngîna aşîtîyê û hanîna wê. Pêşî wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman ku 'wîn pêşarojê dihênê ser zima' re wê, di dewama wê de wê, bênê ser ziman ku destûr dayina li aşîtîyê wê weke dem serbest berdanê wê di dîmenekê de wê bi wê re wê pênasebikê û wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, li ser ezîtîyê ku ew mijare hebûnê wê di wê çerçoveyê de wê hilde li dest. Di wê nûqteyê de wê çawa wê têngîna pêşarojê wê bi wê re wê, weke di bin sergirtinekê de wê, weke di bin tehdide de bê wê, bi wê re wê, di dewama wê de wê bi kirpênê û wê werênê ser ziman. Ji tîrsa mirinê rizgarkirina pêşarojê wê di wê temenê de wê, weke têngînek ku ew wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Têngîna pêşarojê wê, di wê rewşê de wê bi bûyinê re wê heta kêliya dawî jî wê bibê. Di wê nûqteyê de wê, di gotinê de wê ji xwe re wê, di wê de wê weke ku wê hebê û wê di wê nûqteyê de wê di nava ezîtîyê û pêşarojê de wê, di wê de wê li wê bihizirê. Levinas wê werênê ser ziman ku wê, Peyvkirin wê wate bê. Hiş wê, xwestek, wîn û hatina wê ya li ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê di nava peyvkirinê û ankû gotinê û demê de wê,

di wê temenê de wê, têkiliyekê wê dênê. Di wê têkiliyê de wê werênê ser ziman ku wê, têgîna gotinê wê navberdayina wê, weke li demê hiştinê jî bê ji aliyekê ve. Wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê li wê bihizirê bê. Minaq wê di dema ku wê li ser gotina bandûrbûnê re wê werênê ser ziman wê bi têgîna ku wê mirina me li me nêz bibê û wê hatina wê ya li me wê, di nava wê de wê weke bahsa têkiliyekê ku ew bi wê dibê re wê bikê. Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa hatina mirinê wê bikê wê, bi têgîna 'ji ti deverê ve wê newê. Lê wê ji kesekê ve wê were. Di wê temenê de wê yê din ku wê, pênasebikê wê weke ku me hinekê li jor wê hanî ser ziman wê, di nava kirdeya yê din de wê, di awayekê de wê gotina xwûdê jî wê di rengê de wê, weke pênasebikê û wê, ji wê mirin û jîyan ku wê were wê, di rengê de wê çawa wê were pênasekirin wê, di wê rewşê de wê li ser wê bisekinê û wê bênê ser ziman(çav:Levinas, Emmanuel (1995, by Routledge), the Genealogy of Ethics, p. 105).

Levinas wê, di dewama wê de wê dema ku ew Heidegger şîrove dikê wê li ser têgîna wînê ku ew wê weke têgîna idealisma alman wê bi temenî ji aliyê Heidegger ve wê were dîtin wê şîrove bikê. Heidegger wê mijare hebûnê wê li ser wê re wê derxê li pêş. Di dewama wê de wê gotina 'destûrdayinê' wê, di rengê de wê li ser ya wînê re wê bikarbênê û wê di wê temenê de wê Levinas wê, gotinê wê ji têgîna desthilatê wê dûr şîrove nekê. Di wê nûqteyê de wê ev gotin wê çawa wê, bi armançê wê were şîrovekirin re wê, di wê temenê de wê were dîtin ku wê were şîrovekirin. Berî wê, Heidegger wê têgîna Huserl a li xwe berê xwe dayinê ku ew wê şîrovebikê wê, di wê çerçoveyê de wê bikê ku ew wê fahmbikê. Ew wê pêşî di berçav de wê derbas dikê. Û wê dixwezê ku wê, şîrovebikê. Di mijare mirinê de ku wê werênê ser ziman wê weke 'li mirina xwe berê xwe dayinê' wê di rengê de wê, weke di rengê de wê ji wê Levinas wê gavê biavêjê û wê ji aliyekê ve wê şîrovebikê.

Di wê nûqteyê de wê di dewama wê de wê, têgîna 'destûrdayinê' ku wê şîrovebikê ew wê ji aliyekê din ve wê hilde li dest. Ew ya ku wê di destûrdayinê û ankû têgînek weke li ser wê re a bakirinê de ku wê weke hebûnek hebûna wê, di wê rengê de wê şîrovebikê. Di wê nûqteyê de Levinas ew wê dema ku wê şîrove dikê wê di dema kêliya mirinê de wê bi tenê nehiştinê ku wê weke bi wê werênê ser ziman re wê bikê ku ew bigihîjê li fahmkirinekê.

Di awayekê de wê, dema ku wê were ber mirinê wê, hingê wê, têgîna weke fermana 'divê ku tu nemirê' ku wê ji wê weke wê werênê ser ziman

wê, şîrovebikê û wê, di wê temenê de ku ew li ser têngîna olî û hwd re wê şîrove dikê wê, weke dewetkirinekê li wê di rengekê de wê şîrovebikê.

Di wê nûqteyê de wê li ya ku ew dibê li wê bêalaqa weke nemênê bi ya din wê weke hebûnê û di nava hebûnan de wê weke têngînek zaninî a hebûnê weke awayekê wê bê. Di wê temenê de wê demê ji hebûnê wêdetirî bûyina xwediyê wateyekê û ankû di nava hebûn û nebûnê de wê weke di yek din de wê, weke di dûnya rohani û tariyê de ku ew bi xwe vêşariyê bi rêya wê, têngîna dasein'ê ku wê di hîçbûna xwe de wê weke ku wê were girtîkirin wê, di dewama wê de wê weke li mirovê din ew têngîna berpîrsîyariyê ku wê mirinbûnekê wê salixbikê wê, weke salixbikê. Levinas wê di wê nûqteyê de wê, li ser gotina Heidegger re wê şîrove dikê û wê dihênê ser ziman ku wê ya ku wê Heidegger wê şîrove dikê wê, û ev li gorî Levinas wê, ne weke bêderfetiya pêkanînê lê pêkhanîna wê bêderfetiye' wê di rengekê de wê weke ku ew wê pênase dikê wê bi wê re wê, şîrovebikê.

Di wê nûqteyê de wê ya ku wê pênasebikê wê, di wê temenê de wê, weke ya ku wê berî hêzê bêhêzî ku ew were û ankû di rengekê de wê, ya hêzê weke têngînek bi serwer wê, derxê li pêş wê, di rengekê de wê weke bide dîyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê ya ku wê were salixkirin wê, di wê temenê de wê bi têngînek bi hev re bûnê wê weke ku wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, ya ku ew li wir dihê imakirin wê, di rengekê de wê, weke têngînek ku wê Levinas wê bi kirpênê weke bi têngîna bi derfetiya nepêkanînê ku wê weke mirina yê din wê bi wê werê ser ziman û ankû wê weke yan jî mirina me bixwe ku wê bi wê re wê were salixkirin bê wê di wê çerçoveyê de wê weke têngînekê xwe bide dîyarkirin. Di awayekê de wê weke ya ku wê, li ser wê re wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê ya 'li miriniya me ku wê hebûna me berê xwe lê bide wê, û di bin çermê me de wê yê din ku ew weke dijî yê din weke ku wê Levinas wê werênê ser ziman wê weke çavkaniya hêrsbûna me jî bê. Di wê nûqteyê de wê, li gorî Levinas wê ezîtî wê, hertimî wê li pêşiya wê destpêka ku wê, bibê di demê de wê li cihekê wê xwe bi wûcan bikê. Ew di dewama wê de wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê bi wê re wê, ew bîne ser ziman ku ew yê din ku ew ne di xêva me de weke cih digirê wê bi rêya wê weke bi bandûr bikê. Di wê navberê de ketina navberê yê din, wê Levinas ne weke ya ku wê Heidegger ku ew di dem û hebûnê de wê, di nava hebûna bi demitiyekê de wê, bi bûn û nebûnekê ku wê werênê ser ziman bê. Ew wê dema ku ew wê, şîrove dikê wê, bûn û

nebûnê wê weke têgînek bûyarî (ereignis) ku wê Heidegger wê pênasebikê wê, Levinas wê, mina wê û ankû wê weke pejirkirî wê, di rengekê de wê, pênasebikê. Lê Levinas wê di wê de wê nexwezê ku ew sînorekê di wê de wê bikarbênê û bi wê werênê ser ziman. Ew wê, têgîna bûyarî ku wê şîrove dikê wê weke ji ya wekhevîyê ku wê li ya din weke cihêbûna wê' di rengekê de wê şîrovebikê. Li ser wê re wê, pirsê ku wê Levinas wê, di rengekê de wê bikê wê, di derbarê rastitiya wê de wê, ne weke li xwe xwedî derketinê wê şîrovebikê. Wê di dewama wê de wê, ji aliyê din ve ku wê, were bidestkirin û bidest kirina hebûna xwe wê di her demê de wê bibê weke bûyarek kevn wê, di rengekê de wê pênasebikê. Ew wê, di wê temenê de wê dibêjê ku ew ji aliyê yê din ve hafî bidestkirin hebûna min wê weke bi rêya xwetiyê (soi) ku ew bi hebûna li xwe serwer bibê re wê, pênasebikê.

Ew wê dema ku wê di dewama wê de wê bi ezîtiyê wê şîrove dikê wê bi gotina “ev ezîtî lêbelê û lêbelê bi hebûniya xwe re alaquadar ku ew dibê egoya min (moi) weke ji wê zêdetir wê tiştêk bê” re wê werênê ser ziman. Heidegger wê, weke bi pêşketina cewherî re wê, di rengekê de wê weke ku ew pênase dikê wê, di rewşa xwe de wê, hê weke rewşek komplike û bêhempa bê. Ber ku ew di wê de wê dihizirê ku wê di hebûnê de ku wê hebûna mirina wê weke pirsê pêşî wê bi wê re wê rû bide û di nava rewşa bi hewldana ku ew bi hebûna xwe re bibê û wê weke bo yê din jîyankirina bi bêali wê weke were binpêkirin re wê, di dîmenekê de wê pênasebikê. Di wê rewşê de wê weke ku wê çawa ku wê, rewşa bêderfetbûnê ku wê li dewsa rewşa bi derfetbûnê ku wê, hebûn wê ji hebûnê bi awayekê din û li pêşîya wê ku ew wê bibê wê li rewşên wê bikeve xismetê wê de. Ya din wê di rewşek bindemî de ku wê, pêşîya wê were bi awayekê zanistiya ezîtiyê (egological) ji wê weke vêşarî wê di bibê. û ankû ji wê hinekê wêdetirî weke dervî wê bê.

Di nava têgîna Levinas û Heidegger de wê, cihêyîya di fahmkirinê de wê, weke ku mirov wê dibînê wê weke mijarek girîng wê bi wê re wê ya mirinê bê ku wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin bê. Levinas li fenomena mirinê di dawîya wê de bi têgîna hebûniyê re wê li wê nêz nebê. Wê bi têgîna kuştinê re wê, ji azmûna wê gavê biavêjê. Weki din wê di dewama wê de wê weke ku wê mirin wê, çawa di nava têkiliya nava kirdeyan de wê di sazûmana wê de wê li deverekê wê cihê xwe wê bibînê wê di rengekê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Li gorî wê, ku wê mirin wê ezîtiyê di nava şevê de ku wê kuştinê bikê weke qatilekê, weke kesekê, û weke dijminekê wê pênasebikê. Di dewama wê de wê, bînenê ser ziman ku

wê dema ku wê mirin wê, nêzbû pêwîstîya bi piştgiriya rêhevalekê bûyina wê, bi wê sedemê bê. Di dewama wê de wê weke ku me li jor li deverekê wê hanî ser ziman ku ew bijîşk di mijara miriniya mirov de wê, weke rêgezê apriori ku wê pênasebikê bê.

Ew di dewama wê de wê, têgînek din jî wê bi wê re wê şîrovebikê. Ew jî wê weke têgînek ku ew weke 'fermana xwûdê' wê pênase dikê weke 'divê tu nekujê' bê. Wê di awayekê din de wê wate wê, ew bê ku ew cîranê wê di dema kêliya mirinê de bi tenê nehêlê re wê di rengekê din de jî wê bixwezê ku ew wê pênasebikê.

Wê dema ku em bahsa têgîna mirinê a Heidegger bikin wê, di dewama wê de ku ew 'mirin wê her demê wê weke mirina ezîtîyê bê' ku wê werênê ser ziman bê. Dasein wê hertimî wê hebûnek bê. Di şîroveya etikî a Levinas de wê, nûqteyên ku ew wê, ji hev wê, cihê bibin jî wê di wê nûqteyê de wê, xwe di rengekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin. Heidegger dibêjê ku mirin bi tenê ya kes li şûna ti kese namirê. Darrida wê dema ku ew wê tenêtiyê wê şîrove dikê wê bi gotina tenêtiya berpîrsîyariyê bê re wê, di rengekê de wê di dewama wê de wê şîrovebikê. Lê bi wê jî wê tiştêkê din jî wê bi wê re wê karibê were hanîn li ser ziman. Ew jî wê ew bê ku wê tenêtiyek din jî nebê wê demê nikaribê bibêjê ku wê weke kirdeya têgîna berpîrsîyarîyê wê weke ku wê hebê. Di wê nûqteyê de wê kirdeya berpîrsîyar ku wê ti kesek wê nikaribê herê li dewsa û cihê bigirê bê. Wê nikaribê li yek din were dewrkirin. Lê di dewama wê de ku em bi gotina Darrida re wê werênina ser ziman ew, kirdeya berpîrsîyar di dema mirinê de bûhûrîna li şûna ya din bi berpîrsîyarî wê, bi têgînek ku ew berpîrsîyar bê wê rednakê. Lê di mirinê de bûhûrîna li dewsa yê din bibê jî wê dîsa wê bi mirina xwe re mirov wê bibê. Wê bi wê re wê, weke ku wê mirina yê din wê weke hati taxirkirin. Di dewama wê de wê, weke ku wê karibê wê werênê ser ziman ku wê, bi têgînekê wê dikarê wê bibêjê ku wê mirov wê karibê bo yê din bi mirê. Lê wê nikaribê li şûna yê din bimirê. Di wê têgînê de Darrida dixwezê ku wê, bi ya Heidegger ve wê ji aliyekê girêbide û têkiliyekê di nava Levinas û Heidegger de bide çêkirin.

Têgîna demê di nava hizra Levinas de

Di nava herikina mijarê de cih bi cih me hinekê mijare demê wê hilde li dest. Lê mijare demê wê dema ku em wê hildina li dest wê, di aslê xwe de wê bi hizra Levinas re wê weke mijarek ku ew bi serê xwe were hildan li dest jî wê di rengekê de wê, derkeve li pêş. Ku wê çendî wê di

hinek nûqteyan de wê weke rewşek dûbarekê jî bê lê wê bi serê xwe wê weke mijare ku ew di wê temenê de wê, bi wê re ku ew were hildan li dest bê.

Levinas wê dema ku ew demê dihilde li dest wê, di serî de wê, weke têtînek bi hebûnê re wê, hilde li dest û wê, dibêjê “dema li hemberê hebûnê û dawîtîyê wê weke sermediyek dijber û beremberê pêwîstîyê ku ew nikaribê weke têriyekê bide me weke têtîliyêkê wê di rengekê de wê pênasebikê. Di wê de wê weke ku wê, tekûziyek ku ew winda dibê wê bibê. Xwestina sermediyê ji aliyê mirov ve wê weke bi xwestina nemiriyê ve wê girêdayî ku ew dixwezê xwe bi jîyane xwe re bide domandin û her dayimî ku ew hebê re wê, xwediyê wê hizrê bê.

Li gorî Levinas kesekê ku ew dema tişî nekê û li bûyinek hemdem wê ne daxê wê nikaribê jîyanek sermed bihizirê bê. Di dewama wê de wê dema ku em bi gotina Levinas re wê werênina ser ziman wê dikarin wê bibêjin.”Herêkirina hebûna demê wê, bêderfetîya heyinê ku wê weke hebûna wê bê mirinê wê herê bikê bê.”

Li vir Levinas wê, di rengekê de wê, mijare hebûnê di demê de wê hebûna wê û bûuyina wê bo çî bê wê di rengekê de wê, li wê bihizirê û wê, di awayekê de wê weke ku wê bikeve nava lêpîrsîna wê de. Di gotinekê de wê weke ku wê, dema ku wê bibêjê bo yê din heyinê wê di wê nûqteyê de ku ew dihênê ser ziman û em bikirpênin û li deverêk din wê ya din wê, hebûna xwûdê jî wê pêre wê bixwezê ku ew wê, pênasebikê wê demê wê weke bi xwezayî weke têtînek ku ew weke bo xwûdê hebê û bijî re wê di rengekê de wê, bibê.

Di wê nûqteyê de wê, dema ku em wê dihênina ser ziman di wê rengê de wê di dewama wê de wê weke pêwîst bê ku mirov li ser felsefeya wî ya olî jî wê hinek kirpendinan wê bikê. Di wê nûqteyê de ew wê, di wê temenê de wê, hebûna felsefeya wî ya olî wê nikaribê wê bi têtînek weke li ser xwûdê û hwd re wê şîrovebikê. Ew wê, bi têtîna yê din û jîyane wê re wê, li rex wê ji aliyekê din ve wê weke ku wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Dem mirov dikê mirovê cihê. Di wê temenê de wê weke ku me li jor wê hanî ser ziman wê, di wê temenê de wê, awayê têtîliya bi yê din re wê, di rengekê de wê weke ku ew dihênê ser ziman wê di rengekê de wê weke ku ew wê bi awa bikê. Li yê din berê xwe dayin wê weke destpêka demê û bi wê re wê xilasiya wê bi lêvegerîna xwe re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Lê ew di wê nûqteyê de wê ne di temenê têtînek zanistîtiya hebûnê a klasik de wê, di dewama wê de wê şîrovedikê û wê

ne weke têtînek ku ew di wê temenê de ku wê karibê were fahmkirin jî bê ew têtîna wî ya ku ew di wê nûqteyê de wê di kirpênê. Ew wê, di wê temenê de wê, vergerîna li xwûdê heta ku ew li mirovê din nebê wê weke ku wê di renekê de wê bêwate bê. Di wê temenê de wê yê din wê, di wê nûqteyê de wê, weke têtîna ku ew li wê berê xwe lê bidîyê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê vergerîna me çendî ku em bi mirovekê din re alaquadar bûn û bi rewîstî me têtîliya xwe danî wê, di wê temenê de wê karibê wê di renekê de weke ku ew bi wate bikê bê.

Li vir wê weke ku wê pêwîst bê em li ser gotina etikê û ankû rewîstê a Levinas wê, gotinekê wê bibêjin. Ev gotina wî wê têtînek baweriyî wê di xwe de wê weke bihawênê ku em bi wê re wê, şîrovebikin em zêde nikarin wê di wê temenê de wê bibêjin û wê fahmbikin. Ew di têtîna hizra etikê de wê, berê xwe dahina li yê din wê di wê temenê de wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, di renekê de wê, berpirsîyarîya li yê din wê di dewama wê de wê li gorî têtîna Levinas wê, wê wateya hebûnê a ontolojikî wê di renekê de wê weke ku wê bi xwe re wê zayif jî bikê bê. Ew di hizirê ku ev gotin li dûnyê ji aliyê sazûmanên xwezayî û ramyarî û hwd ve ew pasifiyê bi xwe re ew dihênê. Weki din wê me ji hebûnê wêdetirî wê li wateyek din û fahmkirina wê bide amedekirin û me bi wê bigihênê li fahmkirinê.

Levinas wê pêşarojê û paşarojê weke ya dema nûha û awayên wê yên duyemin wê, pênasê dikê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê li ser têtîna 'nûha' wê di dewama wê de wê li wê bihizirê û wê weke ew 'sabit' bê ber ku ew vegûharîyan derbas dikê' re wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman. Ew wê dema ku wê têtîna 'nûha' wê werênê ser ziman wê di awayekê de wê weke ku wê di wê de wê israr bikê ku wê çawa wê, direjeyiyek bi ya pêşî û piştre ku ew newê fahmkirin. Di dewama wê de wê dihênê ser ziman ku wê ber ku wê birhanînên giştîyê wê ku wê bi aliyên wê yên din re ku wê were dîtin wê karibê me matmayî di awayekê de bide hiştin.

Di wê temenê de wê, çawa wê, ji têtînek giştî wê bi ya din re wê werênê ser ziman wê, li wê bihizirê. Mînaq ku wê têtîna dîrokî a Hegel wê, di awayekê de wê bi ya Heidegger re jî wê werênê ser ziman wê li hemberî wê Levinas wê, têtînek dîrokê bi ya din, bi nepenî û nayê din

wê bi humanisma wê re wê bixwezê ku ew wê, bide dîyarkirin û wê werênê ser ziman.

Ev dîrok jî wê, her wê yê din û her li vê derê û di nûha de li hebûna wê ya teqez wê di rengekê de wê bixwezê ku ew rêz li wê were girtin. Li gorî Levinas wê, nepeniya wê dîrokê ku ew yên ku ew xwediyê wê ya ku ew bi wan re alaquadar nebê û pêşî yê din dide têrkirin û lixwekirin û bi wê weke sazûmanek adilane a dûnyayî bê. Di dewama wê de wê têngîna demê a Heidegger ku wê, dasein ku ew li dûnyê bi hebûna wê re wê li wê bihizirê wê demê ji tiştê gavê biavêjê û wê li wê ne hizirê. Li gorî wê têngîna ku wê bi ya Levinas re wê bi wê re wê were fahmkirin wê, karibê wê ew bi wê rengê were fahmkirin. Li şûna ku wê dem wê çî ya wê were pirsin wê were pirsin ku dem ki ya. Li gorî ezîtî ya ku ez bixwe weke hebin bim. Di wê nûqtayê de dasein wê weke ku wê, Levinas wê, bide dîyarkirin ku wê, xwediyê têngihîstinek demî a li pêşîya wê bi wê re bê. Ew wê, bi wê re wê hertimî wê weke ezîtî û ankû ez im re wê, bi wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin.

Heidegger wê, dasein'ê wê, rewşa wê ya dawî wê li dûnyê bûnê re wê, di rengekê de wê weke ku wê kifşbikê. Ew wê bi têngînek egzistanisyali wê di awayekê de wê, dihênê ser ziman. Ew wê dema ku wê li ser têngîna demê wê bidest hizirkirinê wê bikê wê di beşa duyem a xabate xwe ya bi navê 'dem û hebûnê' de wê, bixwezê ku ew ji aliyê demê ve wê li wê bihizirê û wê nîqaş bikê. Ew ji aliyê giştîtiyekê ve wê dihizirê. Lê li wê jî dihizirê ku wê 'yek' û 'yekiti' wê ne yek bin. Wê ne heman tişt bin. Ew wê, dixwezê di dewama wê de wê li ser têngîna dîrokê a dema paşarojê, nûha û ya pêşarojê nexwezê ku ew bibêjê ku ew weke hev in. Wê têngîliya wan hersê aliyan wê bi rewşa bûyina li dûnyê re wê, bixwezê ku ew wê di rengekê de wê şîrovebikê û wê di rengekê de wê fahmbikê. Lê ew wê jî dihizirê ku wê dasein'ê wê ya nûha, ya bûyî û ya ku wê bibê re wê, ji têngîliyekê muaf wê hilde li dest. Di dewama wê de wê weke ku wê dasein wê ne xwediyê çavkaniya xwe bê wê, di rengekê de wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Lê ew wê, li ser wê re dibêjê ku wê di rewşa xwe ya bûyî de wê weke ku ew li wê belevbûya di rewş û awayekê de wê weke ku ew wê bijî bê. Lê ew wê, di wê temenê de wê, di nava têngîliyên wê yên bi şûnpêya wê û pêşaroja wê re jî wê di awayekê de wê têngîliyê wê dênê û wê bi gotina "ew şûnpêya wê li pêşîya wê dirêj dibê" re wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, di rengekê de wê, werênê ser ziman. Ew wê di wê temenê de wê, dihênê ser ziman ku wê weke têngîliya bi ya li

şûn re wê weke têkiliyek bi ya li pêş re jî bê. Wê, di wê temenê de wê di rengê de wê li wê dihizirê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê, dihênê li ser ziman.

Li vir di dewama wê de wê, dema ku em bahsa demên bûhûrî û nûha û yên pêşarajê bikin wê bi wê re wê gelek aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di serî de wê, dîrok wê bi kêli û ankû demkên piçûk ên weke bîrhanînan wê di wê temenê de wê derfetekê wê ji me re wê bo fahmkirinê wê, di wê temenê de wê biafirênê. Têgîna hebûnê û ankû weke ku em bi têgîna Heidegger ku ew dihênê ser ziman wê werênina ser ziman 'dasein' wê, di wê temenê de wê hinekê jî wê weke ku wê dîrok bê.

Li vir wê, di wê nûqtayê de em wê dema ku wê, şîrovebikin wê, di wê çerçivê de wê, pirsek din jî wê ji temen ve wê xwe di serê me re wê bi yên weke kêli û ankû bîrhanînan wê di mejiyî mirov de wê karibê bide dîyarkirin. Ew kêli û ankû bîrhanîn wê, weke rewşna hundur vala bin û ankû tiştî bin? Di wê çerçovê de wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê. Li gorî Levinas wê, dem wê herê. Lê divê ku em di wê pêvajoya çuyinê de em hundurê wê dagirin. Wê di wê nûqtayê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Dagirtina hundûrîna wê, di wê nûqtayê de wê were çî wateyê? Di serî de wê weke têgînek ku wê bi ya ku were jîyankirin û ankû wê ji aliyekê din ve jî wê ew wê têgînê di serê me de wê bide çêkirin ku weke tiştêkê ku weke pêwîsta ku em wê bijîn û ankû pêkbênin bê. Di wê nûqtayê de wê di kirdeya gotina pêwîstîyê de wê ji aliyekê din ve jî wê weke ku wê wateya têgîna pêwîstîyê jî wê di rengê de wê weke ku wê, di xwe de wê, bide dîyarkirin. Lê li vir wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê ew wê bi wê re wê karibê wê were fahmkirin ku wê, têgîna bi ya ku ew were jîyankirin wê, di wê nûqtayê de wê bi têgiha 'ya ku ew weke divê ku ew were jîyankirin' de wê, têgînek baxtewarî û ankû weke bi ya pêwîstîyê jî wê ji aliyekê ve wê, bi xwe re wê, karibê bide me. Ji wê aliyê ve wê hinekê din wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Tiştêkê ku me jînkir wê weke bêliyek bîrhanîn a bûyî û ankû rûdayî wê karibê bibê. Tiştêkê ku ew nebûyî di wê nûqtayê de wê çawa wê karibê wê bê gotin ku ew pêwîst bû ku ew bûba? Di wê nûqtayê de wê, tiştêkê ku ew di wê nûqtayê de pêknehatiya wê têgîna derfetîya bikarhanîna têgiha pêwîstîyê a di wê nûqtayê de jî wê, di awayekê de wê ji wê re wê nebê ku ew were bikarhanîn.

Lê li ser ya ku ew rûda û bû re wê dikarê ji aliyekê ve wê bibêjê ku ew bûya. Û ew nikaribê were gotin ku ew nebûya. Di wê nûqtayê de wê, li ser ya bûyî re wê têngîna pêwîstîniyê wê weke ku wê ji aliyekê ve wê weke ku wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Di wê nûqtayê de wê ya ku ew bû wê, di wê nûqtayê de wê di wê kêliya bîrhanînê de wê bide dîyarkirin. Bîrhanîn wê ya ku ew weke ya aîdî û ya ne aidi ya ku ew wê ji hev cihê bikê jî bê. Wê di wê nûqtayê de wê, weke rewşek bi sînor jî wê di wê nûqtayê de wê weke ku ew wê bi xwe re wê, di wê rewşê de wê karibê wê bide dîyarkirin.

Di təkiliya ya pêş û ya li şûn jî wê, di wê nûqtayê de wê ya ku ew bûya wê, di awayekê di têngîna rewşek azmûnî de wê, di rengekê de wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin. Lê tiştê ku ew bû û pêkhatiya wê, li wê daxistin û hwd wê bi derfet bê? Di wê temenê de em wê dema ku em li wê têngîna Levinas a bi demê re wê li wê bihizirin wê ev wê weke ku wê di wê nûqtayê de wê bi wê re wê weke ku wê ne bi derfet bê.

Heidegger wê dema ku wê bahsa demê wê bikê wê di rengekê de wê ne bi têngînek weke li dûv hev dihê wê şîrovebikê. Li ser wê re wê, asoya me wê bi fahmkirinê wê weke ku wê xwe bi sipêrê rewşek weke ya dîyarkirinê û rohnikirinê bi wê re. Li gorî Têngîna Heidegger a demê wê, 'bi awayekê giyanî dasein ku ew dizanê ku ew di çi rewşê de ya wê weke şûnpê bê. Wê têngîna herikina demê a di xatekê de wê ew bi wê bixwezê ku ew wê ji holê rabikê. Dem wê kêli û bîrhanîn ku ew hev dişopênin wê ne weke çawa ku ew dihê avakirin wê, di rengekê de wê weke ku wê, bi wê re wê di təkiliyekê de wê pêşaroj jî wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke ku were dîyarkirin wê, di rengekê de wê li wê were lê hizirin.

Ew wê dema ku wê têngîna demê a ekstatikî ku ew wê, di yekitiya wê de wê dixwezê wê avabikê wê, û weynekê didiyê de wê, di wê de wê, dasein wê weke hebûnek bi dawî wê di awayê wê yê bi bûnê re de wê, şîrove û salixbikê. Ber vê yekê wê hertimî wê dema ku wê bahsa têngîna daseinê wê were kirin wê weke rohni dayina li pêşîya xwe jî wê, di awayekê de wê bi wê re wê pênasebikê û wê werê hanîn li ser ziman.

Li gorî Levinas wê, bi têngîna destpêka wê re ku wê heyin wê weke awayekê hizirkirinê ê dermetafîzîkî jî bê bi wê salixkirina wê têngîna mirinê a di wê rengê de wê, di ya 'nûha' de wê weke ku wê bi teybet digirê wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di wê nûqtayê de wê, Levinas wê bixwezê ku ew di wê nûqtayê de wê, nîqaşê li ser ya nûha re ku wê ya heyî ku ew ya ku ew bibê wê, ew weyna hilde ser xwe û ew li wê were daxistin wê, dema wê ku wê weke ber ku wê ew 'nûha' ya ku

ew weke heidegger ji ya têngîna demê a hesan ku ew derbas nebûya wê di şewayekê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Levinas wê li ser gotina mirinê re wê dikê û wê dihênê ser ziman ku em wê bi wê rengê wê herê bikin wê, weke bi teqezî li yek din wê bi awayekê tûndî têtikili wê pêşarojekê wê bide vekirin' re wê, di rengekê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. "Di wê nûqtayê de wê ji yê din wê ya ku wê were serê min wê bi wê pêşîya wê bigirê ku ez weke potansiyekê bi weyna xwe rabim."

Ji aliyê mirinê ve wê dema ku ew wê di wê temenê de wê nêz bibê wê ji aliyê 'ya nûha û têngîna teqez ve jî wê, weke navberê ku ew niikaribê were derbaskirin wê di rengekê de wê weke ku wê bafirênê wê di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê bikirpênê. Weki din wê bi ya din re wê, weke ketina têtikiliyê wê weke pêwîstîya wê bi wê re wê bi xwezayî wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê êdî wê ew wê werênê ser ziman ku wê bi awayekê tûndî wê bi pêşarajê re wê, têtikiliya ku ew wê were danin wê nebê. Wê vajî wê, bo vekirina demê bi ya nûha wê têtikiliya tûndî danîna wê weke pêwîst bê. Levinas wê dema ku wê bi têngîna mirinê wê şîrovebikê wê bi gotina 'ya din a mirinê wê bi kirdeyî wê bi xwe re wê ne di nava têtikiliyê de bê. Lê bi ya din di nûha de wê bi pêşarojek tûndî re wê di têtikiliyê de bê.

Ew têtikili di demê de divê û wê, Levinas wê bi gotina di demê de wê ya din bi milkirina yê din re bê re wê werênê ser ziman. Wê milkirinê ku ew bahsa wê dikê ew têngîna ezîtiyê wê di wê de wê, ne kirpênê. Wê di wê nûqtayê de wê, bahsa milkirina pêşarajê ji aliyê mirovên din ve wê weke ku ew wê bahskirinê wê bikê.

Di wê temenê de wê rewşên din ên weke yên zabûnê û hwd jî wê, di rengekê de wê, di dewama wê de wê, weke rewşna ku wê bi wan re wê, di dewama wan de li wê bihizirê bê. Di dewama wê de wê li ser têngîna mirinê re wê bi wê gotinê wê bînenê ser ziman ku mirin wê, ne bo ku ew tenêtiyekê avabikê bê wê, bo şikandina wê, û hebûnê zêdetirî bikê bbo derfeta wê were hanîn li ser ziman. Li ser wê temenê wê, di xabate xwe ya bi navê "xwûdê, mirin û demê' de wê, mirina yê din wê, bo zêdebûyina bi gelekî ji aliyê têngîna etikî ve wê, hilde li dest. Di têngîna têtikiliya etikî a Levinas de ku em li vir di wê nûqtayê de wê, dúbare wê salixkirinê wê bi wê bikin wê, di wê temenê de wê were dîtin ku wê, têtikiliya etikî wê, weke bi têtikiliya yek mirî danîna têtikiliyê bê, û ya din dana jîyankirinê û di mirina yê din de wê bi tenê ne hêlê, bo yê din

bimirê, bo yê din bimirê û heta ku ew derbasê li şûn bibê wê, pênasebikê û wê werênê ser ziman.

Li gorî Levinas ku ew ji ya din bi serê xwe ku ew heya lê ku ew rastî wê ya din dihê wê weke hebûnek di demê de a bûhûrîner bê. Lê wê li hemberî tûndîya mirinê wê berxwedanê bide nîşandin ku ew wê were wateya xwe bixwe bide derengkirin. Li ser wê temenê wê bi gotina azadiyê ve wê ew wê, girêdanê wê bi têtîna wê çêbikê û wê werênê ser ziman ku wê, 'ya ku wê gotina demê wê, bikê ku ew were fahmkirin wê ne azadîyek bi dawî bê. Lê ya ku wê li azadiya bi dawî wê wateyekê wê bide wê dem bê. Ev wê li gorî Levinas wê bide nîşandin ku wê, gotina demê wê, hebûna bi mir, yanî ew hebûna ku ew rastî tûndûtûjîyê hatî, hemû hebûna wê, ew ne tenê bo mirinê bê wê weke dîyardeya wê jî bê. Rewşa weke ya 'ne nûha' wê weke rewşek ku ew bi wê li hemberî mirinê disekinê jî bê. Wê têtîna mirinê ku wê nikaribê ji wê bi ravê wê, ya ku wê berî mirinê were weke bi şûnve kişandinekê bê. Bo şer jî wê, bi şûn ve kişandina mirinê wê, bo wê kêliyê li ya heyî wê were hanîn. Bi wê sedemê di şer de ya ku wê hebûnê ji mirinê cihê dikê dem wê, di rewşa hebûnek ku wê li hemberî mirinê wê weke pozisyonekê, yanî weke hebûnek bi hişmendî û hundûrîya wê, bi rastîya wê re wê weke ku wê were farqkirin. Hebûn ku wê sedema wê di wê de û bi azadî wê weke nemirî bibê. Ê wê weke bi ahmaqî, bêwate û bi nefretî wê bi hev re tevihevnekin. Tenê hebûnên xwe radestkirina wê weke hebûnên bi mir in. Di dema ku wê, ti tişt li hemberê ti tiştê wê nerabê wê di dînya ku ew li sermediyê hatî vaqatandin wê weke mirî bin. Ya ku ew bi mir lê ku ew wîne didin nîşandin hebûnek wê, gotinê û sedemê li hizrekê berê wê dide wê ji hemû sedemîyan wê weke cihê bibê. Hebûnek bi wê rengê weke ku ew rastî tûndûtûjîyê wê were û hem jî wê weke li hemberî wê hatiya bê. Tûndûtûjî wê hebûna wê ya serwer wê, azadîyê ku ew weke ya ku ew hatî serê wê weke rûdavekê wê pênasenekê. Ew tûndûtûjî li ser wê hebûna wê weke bi bandûra ku ew xwedî wê bi rastîya pêşî bê. Azadî bixwe ku ew ji aliyê demê ve ku ew weke ku ew were derengkirin bê. Ya ku wê weke mijare gotinê bê wê di wê de wê weke bi aktiv û pasif wê weke hevqirtineke wê weke bi azadîyek bi dawî nebê. Vajî wê di rastiyê de ku wê li ya din wê were pêşkêşkirin û di mirinê de li ya din hati dîyarkirin lê di demê de ku wê bi têtîliyên nermbûna ku wê weke azadîyek ku ew derkeve li holê bê. Xweberdan û pêwîstîniyek hatî derengkirin ji weke azadîyek bi dawî zêdetirî wê weke wînek azad bê. Weke bi nermbûn û jidîna têtîliyan bê. Di dema ku wê ti tişt wê ne dîyar

û zelal bê wê weke derengbûnek ku ew pêkdihê bê. Weke fêrsek ku ew ji xwe re dîmenek ravînê bê. Û ya ku wê dîmenê tehdid dikê jî wê wê devera ku ew nikaribê were pêşilêgertin bê (çav: Levinas, emmanuel(1961), Totality and Infinity, p. 224).

Levinas wê dema ku ew gotina demê wê, nîqaş dikê wê li ser 'kêliyê' re wê bixwezê ku ew wê, bi têngînek fenomenikî wê fahmbikê. Wê dem wê weke ji her 'kêliyê' ku wê weke pêk were wê, di awayekê de wê li wê bihizirê. Di hizreka xwe descertes wê dema ku wê bahsa hebûna xwûdê wê bikê wê bi gotina ' di her kêliyê' de xwe ji nûve afirandinê' wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê gotina kêliyê wê, di wê çerçoveyê de wê, weke gotinek ku wê Levinas wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê.

Di aslê xwe de wê, di nava têngîna Zerdeştîtiyê û piştî wê manitiyê de jî wê têngînek bi rengê ku wê ne tenê wê bi her kêliyê re wê şîrovebikê lê wê bi her zerreyê re jî wê, di rengekê de wê şîrovekirina wê were kirin wê di rengekê de wê, were dîtînin ku wê, bi wê re wê, li wê dihizirê. Ev têngîna zerdeştî wê hem têngîna demê û hem jî ya mekanî wê di rengekê de wê ji du aliyan ve wê weke ku wê ji xwe re wê bikê temenekê fahmkirinê. Li vir Levinas wê ji aliyê têngîna demê ve wê bi zêdeyî wê di wê nûqtayê de ku wê bi awayekê wê weke li wê dihê hûnandin û fahmkirin wê weke ku wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Giringî dayîna a li kêliyê ji aliyê Levinas ve wê hinek wateyên wê yên bi bûyinê û di wê temenê de wê, bi wê re wê, bi têngînek weke ya bi demê re a afirandinê a weke di çerçoveya têngînek weke ya atomê a demokritiyê ve wê, bi wateyekê ku me li wê dide gihandin wê ji aliyekê ve wê karibê were fahmkirin. Ew wê ji aliyekê ve wê kêliyê wê weke ku ew bûyîna hebûnê mil dikê wê di rengekê de wê bi wê re wê pênase dikê û wê dihênê ser ziman. Li ser wê têngîna weke ya atomî re wê weke bi têngîna 'hipostazi'yî' re wê, di rengekê de wê weke ku wê li wê bihizirê. Bi wê re wê weke ya ku ew heya ku ew weke dişikihê ku ew were destê bijîşk. An jî wê weke bi hipostazi'yê wê yek weke bi hebûnî azadî ya wê weke derkeve li holê. Lê ew xwe dispêrê têngînek bûjenîyî.

Di dewama wê de wê, bi mijare hebûnê re wê, ew wê ez bibê. Ez wê bi ezîtiyê wê bibê. Bi ezîtiyê ku wê bahsa hebûna wê ya bûjenî wê were kirin ku wê bedenek ku wê pêdiviyên wê bi wê biafirin ku were û bibê re wê, di rengekê de wê were ser ziman.

Li gorî Levinas wê dema ku em bahsa azadiyê di wê nûqtayê de bikin wê weke ku wê bi hanîna li cih a wan pêdiviyên re wê weke ku wê bi

sînor bibê. Lê wê weke li hemberî xwe wê bikeve rewşek û pozisyonek weke ya bi berpîrsîyarî de jî.

Hebûn wê weke ku wê werênê ser ziman wê bi hebûn û vabalê wê re wê giran, zor û birîndardayî bê. Lê wê milkirin wê weke lê meyizendin, wê têkîrin, avdan, gihandina li sitarekê û hwd re wê, parastina wê bikê re wê di rengê de wê weke ku wê bibê. Ber vê yekê Levinas wê ji aliyekê din ve wê bibêjê ku wê derfeta xwe berdanê wê bo hebûnê nebê û wê, ew derfeta wê nebê ku ew wê berpîrsîyariya wê ji ser mil bide avêtin.

Levinas wê di dewama wê de wê fenimnolojiya kêliyê wê nîqaş bikê û wê bîne ser ziman ku Heidegger ew ne ketiya farqe kêliyê û dînamisma wê de. Lê ji aliyekê din ve jî wê Levinas wê li ser tîgîna kêliyê û demê re wê li wê dihizirê di nîqaşkirina xwe de ku wê kêli wê weke demê bê û ankû na. Di wê temenê de wê, di wê hizirê de wê nerîna xwe wê bo wê nûqtîyê wê di rengê de wê werênê ser ziman û wê, di wê mêylê de wê bîne ser ziman ku wê qweke kêli wê ne tenê dem bê û ankû wê weke ne dem bê wê di rengê de wê bixwezê wê di rengê de wê pênamebikê.

Di wê nûqtîyê de wê di kêliyê de wê di jîyankirina di wê de wê, weke bi ya ku ew di wê de wê bibê re wê, bi fenomenolojikî wê êdî wê weke ku wê bibê xwediyê hinek wateyên wê yên din ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di rengê de wê weke ku wê li wê bihizirê bê. Li gorî Levinas Heidegger wê ekstazên demê weke dema bûhûrî, ya nûha û ya pêş ku wê were wê, di wê de wê weke bi tenê weke di dîmenekê dilgirtî de ku wê werênê ser ziman. Di wê de jî wê weke ku me li jor hanî ser ziman wê giringî û pêşeyiya 'dema nûha' wê di wê de wê derxê li pêş.

Wê dema ku wê, di wê nûqtîyê de wê, Levinas wê tîgîna demê a Heidegger wê nîqaş bikê wê ji aliyê tîgîna 'navaroka' dasein'ê ve wê di rengê de wê weke ku wê li wê bihizirê. Li gorî wî Heidegger wê, li wê bihizirê ku wê di wê de di hundûrîya wê de wê ti tişt wê nebê. Di wê nûqtîyê de Levinas wê, bi fenomenolojikî wê dema ku ew di çerçoveya mijare 'xwûde, mirin û demê' de wê nîqaşbikê de wê di wê de wê bi fenomenolojikî wê 'ya di wê de' wê bixwezê ku wê bi aliyên wê yên din re wê ji aliyekê ve wê kifşbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtîyê de wê, gotina 'nûha' a demî ya Heidegger wê di wî nûqtîyê de wê, weke ku wê hinekê wê cih bi cih di nava hizirên xwe wê li ser wê bisekinê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê, di rengê de wê bi çerçoveya wê ya fahmkirinê re wê, di awayekê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Wê dema ku wê Levinas wê ji aliyê têtîna etikê û kirdeya wê ve wê li têtîna demê wê bihizirê wê, bi gotina 'ti carî weke nebûyî xwe' bi şûnpêya wê û ankû dema bûhûriya wê li wê bihizirê. Di nava wê têtîna xwe ya hizirkirinê a li ser demê de wê di xabate xwe ya bi navê "dem û yê din' de wê, li ser hizra heidigger ku ew 'ya nûha ku wê li hemberî pêşarojê wê weke bi teybetî ku wê derxê li pêş ku wê çawa li hemberî wê derkeve wê, li ser wê bisekinê. Levinas wê, dema ku wê bahsa demê bikê wê weke di wê xabate wê de wê werênê ser ziman wê, fêrsa Têtîna pêşarojê wê di wê rengê de wê, di renekê de wê weke ku wê bi zêdeyî wê derxê li pêş. Wê gotinên pêşarojê û pêşarojê(le futur)' wê bikarbênê. Di gotina pêşî de wê weke bi têtînek weke ya di fêrse mekanî de ku wê bihizirê û di ya din de wê weke ya dibê, dihê û bi têtînî û nitelikî weke bi fahmbikê û hwd re wê, li wê bihizirê. Di dewama wê de wê dema ku wê bi hebûnê re wê bahsa têtîna ezîtiyê wê bikê wê bi gotina 'ezîti ku wê, bi derfetên ku ew ew xwediyê wê ya ne tabîî pêşnûmekirinê bê' re wê werênê ser ziman. Ew wê, di wê nûqteyê de wê aliyekê din jî wê ji ya Heidigger wê cihê wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ew jî ku wê, çawa ku wê demê wê li wan hipostazi'yan newê lê daxistin bê. Ew wê, weke 'nûha bi rastî bûyara ku ew were û bibê bê. Di wê têtîna vê hevoka pêşî vê de wê, '.. were û bibê' wê, di di renekê de wê, dikarê wê di wê rengê de jî wê fahmbikê. Weke 'bibê û were' jî. Di wê nûqteyê de wê, ev wê, weke ya ku wê, li ser temenekê fenomenolojikî wê weke têtînek fahmkirinê wê bi xwe re wê, weke di renekê de ku wê bide dîyarkirin jî bê. Di 'dem û yê din' de wê, dema ku wê gotina 'diyakronik' jî wê bikarneyênê lê wê bi têtîna weke 'dema dîyakronik' ku wê hem dîrok û hem jî ya weke ku ew bi karîgerî dibê (Geschicklichkeit) re wê, weke navber dayina li demê wê bi têtînekê û şewayekê wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê, bi têtînek sermed ku wê li wê bihizirê wê, têtîna pêşarojê wê weke nekarina were girtin, hatina li sêrî û me ku me digirê bê. Di dewama wê de wê pêşarojê wê weke ya din û têtîliya bi wê re wê weke bi ya din re wê, li ser wê temenê wê bi têtînekl fenomenolojikî wê li wê bihizirê.

Di nava têtîna 'dem û ya din' de wê, ezîti ku wê pêşaroja wê nebê weke bi pêşaroj, bi derfetên wê yên weke nebin bi derfetên wê û hwd re wê bi têtîliyî wê şenber bibê. Li vir Levinas wê anaferekê wê bi têtîna bav û kûr re wê, dênê û wê bi gotina bav û kur wê tenê xwe ne sipêrênina têtîliya bi xwûnê. Weke zaroyek din, şagirtekê û ankû berdestkek bu derfetên ku ew weke derfet weke yên me bin wê em bi wan re alaquadar

dibin. Li gorî Levinas bi ya ku em ne hildina ser mil re wê, ji ya bi derfet wêdetirî ku em bi berjewendiyên xwe keseyetî re alaquadar bibin bê.

Li vir Levinas wê pirsekê wê bikê. Ew jî wê ew ku em ji ezîtîya xwe derkevin û em di ya din de xwe bidina dîyarkirin wê, di hebûna me de ku em cihekê bidina wê bi derfet bê? Wê di wê têtîna xwe ya ku ew dipirsê de wê, di ya têtîna berdeyamî û ya heyî û ya bi demê re xwe dide domandin û di bûhûrê û hwd re wê di dewama wê de wê bi têtînek fenomenolojîkî wê bixwezê ku ew li wê bihizirê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, di nava têtîna bavitiyê de wê mijare girêdana bi xwûnê ku ew wê çawa wê, têtîliyê me hebûna wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê, di nava ya biolojîkî û ya ne biolojîkî de wê li hev hûnayî wê bi têtînekê û têtîliyê di zikhev de wê bi wê re wê weke ku wê li wê bihizirê. Ew di wê nûqteyê de wê, ew wê weke têtînek ku wê bigihanda li têtînek bi nîjadî. Lê di têtîna bavitiyê de ku wê girêdana bi xwûnê wê weke ne bi pêwîstîyê were hasibandin wê weke bi têtîna ya din re wê, çawa wê bê dîtîna wê li ser wê nûqteyê re wê lêpîrsînekê wê bikê. Di wê nûqteyê de wê, ketina heviyekiyê di nava têtîna yê din û têtîna nijadî wê weke bi têtînek 'teluke' wê di rengekê de wê weke ku wê bixwezê ew wê di wê temenê de wê, di wê nûqteyê de wê pênasîyê. Ber vê yekê wê, dervî girêdana bi xwûnê wê, di wê çerçoveyê de wê di şîroveya xwe de wê bi wê re wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê, li wê bihizirê û di dewama wê de bigihijê encamekê bi fahmkirina xwe re.

Di wê nûqteyê de wê, di têtîna 'milkirina derfetan' wê bi têtîna weke ku em bo xwe tiştê bikin bi wê fêrsa fahmkirinê re wê di dewama wê de wê li wê bihizirê û wê, bixwezê bigihijê li fahmkirinekê. Li ser wê temenê wê di xabate xwe ya 'giştîyê û sermediyê' de wê, têtîna yê din wê weke kûr bikarneyênê. Ew pêjna yê din ku wê weke di tekûzîya xwe de wê bibê wê bi têtîna beyenibûnê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman.

Li vir bi intibayî jî bê Levinas nexwezê ku ew weke ku ew bigihijê têtînek weke bi ya heviyekiyê. Weke wê kirin wê di wê rewşê de wê ber ku wê weke bi çerçoveyek weke wê û ankû giştîyê de wê bide dîyarkirin û ev wê, ne encama ku wê, levinas wê bixwezê ku ew li wê bigihijiyê de bê. Di dewama wê de wê, di têtîna 'dem û yê din' de wê, demê ne weke hebûna heyî a ontolojîkî weke asoya wê, werênê ser ziman. Hebûn weke kirpendina bi yê din wê, di dewama wê de ku wê hizirkirin wê bi têtîliya wê bi yê din re wê, li hemberî rûyê din din ên mirovan bi wan pêjnên weke têtînen bavitiyê, berpîrsiyarîya li hemberê

ciranê wê, weke bi têngîna sermediyê re weke bi têkiliyekê wê bide nîşandin û pêşkêşbikê. Ew li gorî Levinas wê bi zaninî wê wekebi têngîna berê xwe dayin wê weke têkiliyek ku ew hê ne hatî çêkirin bê. Di têngîna Levinas de wê, dema ku ew bahsa ya berê xwe dayinê wê weke têngînek ku ew li ya nûha wê bide hanîn wê pênasebikê. Û yê din wê bi heyinekê heyî wê di dîmenekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ew di dewama wê de wê rewşên ku wê rewşa yê din wê ji wê rewîzebikê û wê ji wê bide birin wê, çawa wê ji wan wê dûrbisekinê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Di dewama wê de wê bi gotinek din ku ev têkiliya bi yê din re li hizirkirinê xwe bê alaqa nekê jî wê di dewama wê de wê li wê bihizirê. Ku wê di têngîna hebûnê bi dawî de wê were fahmkirin dem wê di wê rewşê de wê li gorî Levinas wê weke hebûna yê heyî ku ew di demên hev der dikin de wê, çawa wê belavbûna wê bibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke kirpendinekê û dîmenekê fahmkirinê wê pêşkêş bikê.

Li gorî Levinas wê, li ser têngîna demê re ku mirov bahsa hebûnê bikê wê hem wê weke çawa bi serê xwe û bi xwe wê hebê û hem jî wê çawa wê weke yê din ku ew wê hebê re wê bibê bê. Di wê temenê de wê bûyina hebûnek demî wê, di wê temenê de wê karibê wê, bibê. Weke hebûnekê ku ew li hemberî yê din dertê ew hem ji wan bi serê xwe ya û hem jî çawa bi wan re di têkiliyê de ya wê, karibê bi wê re wê fahmbikê. Levinas wê, di dewama wê de wê di wê, bibêjê ku wê mirov li hemberî tundûtûjiya mirinê em, weke mirov dema xwe dikina dewrê. Bi wê re wê, wê tekakesîya demî wê ji wê aliyê wê weke ku wê ew bê ku em çawa wê tundûtûjiya mirinê wê bi wê re wê, dereng didin kirin bê.

Di wê nûqtayê de Levinas wê, dema ku wê bahsa jîyanê wê bikê wê nûqtayê de wê bi têngînek derengî wê bixwezê ku ew bahsa wê bikê û wê bi gotina “hemû jîyan li hemberî mirinê wê, weke ya ‘hêştana’” bê. Di rewşa şer de jî wê, rewşa ‘hêştana’ wê, dema ku wê tehdidekê wê biafirênê wê, weke rastiyekekê wê li gorî wî lê were. Li gorî Levinas wê, rewşa “hêştana” wê weke rewşek ku wê bi wê mirov wê çawa wê li hemberî mirinê wê rawastihê jî bê. Li hemberî wê rewşa mirinê a nekarina xwe ji wê bide aliqî û xilasbikê wê, weke rewşa ku wê bi dereng xistinê bê ew têngîna ‘hêştana.’ Di dewama wê de wê dema ku wê, Levinas wê mijare şer wê şîrovebikê wê bi gotina “şer wê dema ku wê ziman wê derkeve wê pêk were. Şer wê hebûna mirov wê qastbikê. Weki din wê “hebûna mirov wê çendî ku wê weke fenomenal wê were dîtin jî wê weke sermedî bê.” Di dewama wê de wê, weke ku wê were kifşkirin wê şer wê hertimî wê rûyekê wê qastbikê.

Wê dema ku wê di dewama wê de wê bahsa mirov wê bikê wê, hebûna mirov a li jîyanê mayînê wê, di dewama wê de wê şîrovebikê û wê, di wê nûqteyê de wê, li ser têngîn û tefkirkirinek dîrokî re wê bi gotina 'ku kar werina kirin li awayê wê û yên ku ew li jîyanê mana ji aliyê wîna wan ve ku ew were dîyarkirin' wê pênasebikê. Di dewama wê de wê, dema ku wê bahsa dîrokê û nivîsandina dîrokê wê bikê wê, bi gotina wînen mirî ya ku wan danî li holê ku ew ji aliyê yên ku ew li jîyanê mana re ew were lê xwedî derketin' wê, di awayekê de wê, pênasebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî wî wê têngîna nivîsandina dîrokê wê ya ku ew li wan rewş û karan ku wê jîyanê li wan bide wê, di rengekê de wê werênê ser ziman.

Wê weke aliyekê wê yê din jî wê Levinas wê mijare 'hiş' wê ji wê aliyê ve wê di dewama wê de wê hilde li dest. Di gotinên weke yên berê de ku wê weke 'hiş ketiya bedenekê' û ankû 'hatiya xistin li xafkê ji aliyê bûjenê ve' û hwd ku wê bi wê ji wê were bahskirin wê, di wê temenê de wê bi gotina weke "hiş ne hatiya xistin li xafkê ji aliyê bûjenê ve û ne ketiya li bedenê. Ew di rengekê de wê weke aliyê me yê bedenî ku ew were derengkirin wê di awayekê de wê weke ku wê nimînê bikê. Weki din wê hiş wê weke hiş demê wê xwe biafirênê û bide hilberin. Weki din wê ji aliyekê din ve jî wê hiş wê were wê wateyê ku mirov xwediyê demê bê. Ew wê ji aliyê têngîna demê a ya nûha û ya pêşarojê ve wê, di rengekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê. Wê dema ku ew ya dema nûha wê bi wê re wê, li wê bihizirê wê, weke bi têngîna ya dema nûha ku ew seravbûna wê bibê re wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman. Seravbûn wê, di rengekê de wê ji wê zêdebûnê, fûrînê û ji wê ya ku ew heya mazinbûnê û derbasbûnê û hwd wê, bi xwe re wê, bi watebikê û wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, Levinas wê mijare hişê wê di dewama wê de wê di wê rengê de wê şîrovebikê ku wê 'wê rewşa herikina saf a hewirdorê, ji xatên dîyar bêpar bûna wê, û di dawîyê de ew jîyane ku ew di wê de dibê wê weke bêbaweri bûna wê, bi wê re wê weke rewşa derfeta bikarhanîna demê wê hiş wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê ew hebûna ku ew êdî tişî tirs wê, erka wê ku ew demê sererastbikê. Weki din wê, bi wê rengê ji aliyekê din ve jî derketina demê a li holê levinas wê weke azadiya mirov û derketina wê ya li holê wê pênase dikê û wê dihênê li ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê derketina dem û hiş wê, wê hatina wê ya li holê wê, weke encamek xwezayî a hebûna ku ew nexwezê ku ew bigihijê wê hevgirtinê bê. Di wê nûqteyê de levinas wê li ser têngîna redkirina wê hevgirtinê wê, bisekinê û wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê 'hevgirtin redkirina wê, rûyê

yê din û li hemberî wê hevgirtinê derketin ku wê çawa wê hiş wê, jîyanê wê bi xwe re wê, bi hoyê û bi wê re farqkirina rû û azmûnkirina wê werênê ser ziman.

Weki din wê levinas wê di dewama wê de wê li ser têngîna jîyanê û dewamiya wê bi têngîna kirdeyê wê bihizirê û wê, ew wê, di wê nûqteyê de wê, ew wê werênê ser ziman. “Hebûna aîdî sermediyê wê, bi têngîna ‘hêştâ na’ weke nîşanaka jîyane ku ew li kirdeyê mayî wê navberîya ku ew wê derbasbikê ku ew wê kintirbikê ku wê bi wê ji aliyê kirdeyê ve wê weke hati danin li holê wê weke ya ku ew bi mirinê newê bi sînorkirin bê. Di dewama wê de Levinas wê dihênê ser ziman ku ew hebûna sermed wê, ne ji aliyê mirinê lê wê piştî ji aliyê xwehêziyê û weke hêzê ji aliyê ezîtîyê ve wê weke ku wê were tehdidkirin.

Ew wê hêza ku ew wê bi ezîtîyê wê bahsa wê bikê ew derketina wê ji aliyekê din ve wê weke pîrbûnê wê di şêwayekê de wê salixbikê. Bi wê sedemê wê hebûna ku ew aîdî ya sermed ji wan zincirên xwe xilas bibê weke sermendiyekê wê nebê. Di dewama wê de wê mirina ku ew li bendê ya wê, bi têngîna ‘hêştâ na’ ku wê weke derengkirina wê sermediyê wê bi wê re wê, di rengê de wê pênasibikê.

Levinas wê di dewama wê de wê gotinek din wê nîqaş bikê. Ew jî wê bi gotina “demî kirina dûnyawîtîyê ku wê çawa wê, demîtîyek din wê xwe li ser wê re wê bide dîyarkirin’ bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê têngîna demê de wê, li şûn ve qizincirina derfetiyan wê bi wê re wê nebê. Di wê nûqteyê de wê li ser wê têngîna demê re wê, di rengê de wê bi wê têngîna ‘derfetê’ re wê, ji aliyê têngîna demê ya li şûn mayî û ya pêşarojê wê di rengê de wê, bihizirê. Di wê de wê, dema ku mirov wê li ya şûn di nava wan xiyalkkirinê wê de wê mayî wê demê wê çawa wê ya din weke derfet ku wê ji dest wê hin bi hin wê herê wê, di rengê de wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê bi kirpênê. Ew wê di wê temenê de wê rewşên weke yên bi jîyanê ve girêdayî wê li wan bihizirê û wê werênê ser ziman. Minaq rewşa ciwanbûnê wê, weke têngînek bê ku ew li wê dihizirê û wê, weke ‘destpêkek nû’ bi têngînek bilberînêrî a demî ku wê bi derfetbikê re wê, bênê ser ziman.

Weki din wê di dewama wê de wê, çawa wê têngîna dema bûhûrî wê, barî ya dema nûha wê were kirin wê, weke aliyekê wê yê din ku ew wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Wê di wê temenê de wê têngîna ‘afûkirinê’ wê weke têngînek ku ew wê ji wê sûdbigirê û wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, têngînek ji ya dema berê li ya dema nûha ku wê bide çêkirin wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê werênê ser ziman.

Levinas wê, dema ku wê, têtgîna demê a nûha wê, di dewama wê de wê salixbikê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku “em bi wê bawer dikin ku wê dem wê kêliya nûha bê. Ya weke ya ‘kêliya piştê’ jî wê ya ku wê di wê demê de wê pêkwere û wê li hebûnê wê girêdana bêtêmesî ku wê li wê were hizirkirin ji wê xwe bi şûn ve kişandinê’ wê, di rengekê de wê pênasibikê. Ew wê, têtgîna bi şûn ve kişandinê wê ji ya giştî û weke hev ku ew xwe cihê bikê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê ew wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê weke bi bûna xwe û ankû weke xwe. Bi wê bi xwebûnê re wê, ezîfî wê bibê û wê derkeve li holê. Ez wê rastarast wê weke ya din û ankû li deverê din ku wê bibê wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê dema ku wê Levinas wê bahsa têtgîna ‘nepeniya demê’ û kifşkirina wê bikê wê, bi têtgîna ji dema nûha û bi têtgîna hêvîyê ku mirov wê werênê ser ziman re wê, ji wê destpêbikê re wê werênê ser ziman. Li gorî wê, dema nûha wê, di hêvîyê de wê xwedîkirinê wê bikê. Di dewama wê de wê êşkişandinê û mafê bersivdayinê û hwd wê, li şûn wê, ne bi têtgînek li wê dirêj bibê û di wê de ji ya nûha dûr bimênê wê biafirênê. Ew wê, di wê nûqtayê de wê, li ser wê re wê bi têtgîna bi derfetbûnê a di demê de wê bihizirê û wê bi gotina “di dema ku wê di wê de wê her tişt wê were qaydkirin wê, her tişt wê weke ku wê bi derfet bê re wê, di rengekê de wê weke ku wê li wê bihizirê bê. Li gorî Levinas wê, dem wê di aslê xwe de wê, di kirdeyê de wê, di rengekê de wê weke ku wê derkeve li holê. Ber ku wê, kirde wê xwe derew dernexê û wê, ne xwediyê hêçbûnekê bê. Di dewama wê de ew wê dihênê ser ziman ‘ku dem ew ne xwediyê tevgerê ku ew bi wê parzemînê dihalênê û di bûhûrênê weke ilisyonekê nebê wê demê wê ya yê ya din wê, biqatî wê xwe di kirdeyê de wê nedeê hawandin. Ew cihêbûn û ya din ‘îfî wê tenê ji ya din wê were. Li ser wê re wê, dema ku wê Levinas wê bahsa civakbûnê wê bikê wê hinekê jî ku ew çawa wê ew dem bê wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Levinas wê di dewama wê de wê, li ser têtgîna têtîliya etikî û ankû rewîstî wê bisekinê û wê, di dewama wê de wê ew wê werênê ser ziman ku wê, têtîliyê xwe bixwe a weke zanîniya heyinê (egology) wê pênasibikê. Weki din wê di nava wê rewşa giştî û ankû ya kosmolojiyî’ a dînyayî wê, dûr wê bixwe re ku wê çawa wê, di rengekê de wê weke ku wê pênasibikê û wê xwe bibînê wê, weke têtgîna wê jî bê wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê de ku ew bahsa têtîliya bi yê din re ku wê

were dîtin ku wê bahsa wê bikê wê weke demê wê pê nasebikê. Ankû wê bibêjê têkiliya bi yê din re wê dem bê.

Di têtîna demî a Levinas de wê, dema ku wê li ser kêliyê wê were sekin in de wê, karibê ew ji wê were fahmkirin. Minaq ew wê, di wê temenê de wê 'hatina kêliyê li dûv ya din û berî ku ew bigihijê li ya ku ew weke ya li dûv wê dihê' ku wê di rengekê de wê weke wê pê nasebikê. Di dewama wê de wê aliyekê din wê were dîtin ku wê bixwezê ku wê bi gotina demê re wê li wê bihizirê. Ew jî wê 'heviyekî' wê di demê de wê hebê û ankû wê bi derfet bê wê li ser wê bisekinê û wê bixwezê ku ew wê, di rengekê de wê fahmbikê. Ev wê weke aliyekê aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê were dîtin.

Di dewama wê de wê, mijare têtîna demê wê bi têkiliya ezîtîyê re wê, di rengekê de wê weke ku wê, ji ya din wê her timî wê wêdetir û nikaribê li hevyekeyekê were lê daxistin bê. Di wê çerçoveyê de Levinas wê werênê ser ziman ku wê têkiliya nava kirdeyan wê, li têtînek weke ya bi demîya ya din û wateya ya din wê bi xwe re wê rê li wê vekê.

Di wê temenê de wê dema ku wê bahsa têtîna mirovî wê bikê wê bi wê re wê weke ku wê çawa ku wê li dûnyê û qada jîyanê ku wê ji yekê û ankû dûyan zêdetirî wê mirov wê hebê wê demê wê bûhûrîna li çerçoveyek giştîyê a perspektîfa wê ya rewîstî wê li wê were bûhûrîn. Di her demê û timê de wê weke ku wê ji dûyan zêdetirî wê weke sê kes wê hebin. Ber vê yekê wê yê din wê kî bê û bûjena ku ew ne hati salixkirin wê weke bi awayekê bûjenî wê salixkirina wê û her wusa yên ku wê weke di rewşên weke yên dadî û hwd de ku wê newina cem hev jî em bi wê re wê weke çawa wê bi hev re wê di yekekê de wê salixbikin wê, bènê sr ziman.

Di awayekê de wê mijarew salixkirina heyînê wê, di wê temenê de wê, li ser temen û têtînek pozisyonî re wê di wê nûqtayê de wê, di deama wê de wê bixwezê ku ew şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Di nava wê têtîna pozisyonî de wê xwediyê çî têtîna fahmkirinê û fahmkirinek çawa bê wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê salixbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê din jî wê Levinas wê bi têtînek teybet wê di çerçoveya hevyekeyek demî de wê şîrovebikê û wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku 'em hevyekeyiya demî bi awayê wê weke hevyekeyek rewşî di çerçoveyek têtînek wekhev de wê şîrove dikin. Wê têtînê wê di çerçoveya têtîhek weke ya ku wê her mirov wê xwediyê têtînek bi hebûna xwe, berjewendîyên xwe û hwd re bê. Wê di

wê temenê de wê li ser wê têtînekê re ku wê her yek wê weke ya din û wê weke xwe wê çawa wê di rengekê de wê were fahmkirin û wê di nava hev de wê di levkirinekê de wê, were fahmkirin wê çawa wê li ser wê were sekin in Levinas wê li ser wê bisekinê.

Di awayekê morfolojikî de wê, di rengekê de wê, weke aliyekê wê yê din ê ku wê, bi têtînek teybet wê bi ya yê din re wê, şîrovebikê wê di wê temenê de wê bi gotina “ku li dûnyê hertimî du kes hebûban wê pêwîstiya rewşên weke dadgehî û hwd wê nebûba. Ber ku wê yek wê li yê din wê bi berpirsîyarîya xwe re wê rabûba. Wê di wê temenê de wê ti têtîliyê ku wê di wê çerçoveyê de wê, di wê de wê bi aliyên weke yên bi fahmkirinê û hwd re wê, di rengekê de wê, were fahmkirin wê di wê de wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de levinas wê, di mijare wekehevkinê wê çawa wê, beyenibûnekê wê di rengekê de wê biafirênê ku ew di farqê de bê û ne di farqê de bê wê di awayekê de wê bixwezê ku ew li ser wê têtînekê re ew wê bi kirpênê û wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman.

Di wê rewşê de wê, di nava têtîna wekheviyê û ankû weke hev kirinê de wê, ji aliyekê ve wê weke hev fahmkirinê û ankû hev dîtînekê û hwd re wê, di awayekê de wê, di nava rengê hişmendîya roja me de wê di rengekê de wê were fahmkirin. Li gorî min jî wê di wê temenê de wê weke hev kirin wê di rengekê de wê, rê li beyeniyê ku wê hertimî di nava mirovan de wê, bibê sedema dijwarî, dijberî û pêvajoyên şer û hwd ên ku wê mirov wê bi hev re wê bikin jî wê di wê temenê de wê, karibê wê re wê fahmbikê. Minaq wê, di wê temenê de wê, rewşên weke yên bişavtinê ku wê di roja me de wê bi rêyên zanînê û hwd re wê werina pêşxistin wê ne tenê wê ne aktivî û pasîfbûnekê bi zanînê û gelek aliyên din wê bi xwe re wê werênin wê her wusa wan aliyên weke dijminatî û hwd jî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku mirov wê karibê wê bi rehetî wê fahmbikê wê bi xwe re wê werênê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê teybet bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare têtîna dijberîyê wê ji aliyekê ve wê di demên hemdem de wê ji aliyekê ve wê weke ku ev wê di awayekê de wê bingihê wê biafirênê û wê çavkaniya wê ji aliyekê ve wê weke ku wê mirov karibê wê di temenê wê têtînekê de wê fahmbikê wê ev wê çavkaniya wê di awayekê de wê biafirênê.

Levinas wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê aliyê bi wê temenê de wê, di rengekê de wê giştî û wekhevkinê û di temenekê hevîyekî a li daxistinê û hwd de ku wê bê kirin wê çawa wê bi

wan aliyên wê yê weke encamî re wê were û derkeve li holê wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din jî bê ku ew wê bixwezê ku ew wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê, di nava hev de wê, hertimî wê jîyankirinê wê yê din wê kî bê wê pirsîna li lê ku ew kiya û ankû pirsîna ku ew kiya li ser wê re were lê kirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê din ê bi fahmkirinê re wê di wê temenê de ku mirov wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa zanîna hebûnê wê bikê wê di wê temenê de wê di çerçoveya heviyekê de ku wê çawa wê, di zanîna hebûnê û ramyarîya wê çawa wê rê li rewşên zêhnî ên weke bi têtîgînên teolojikî û hwd re wê vekê û wê bi wê re wê weke ku wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin wê di wê temenê de wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqteyê de wê, bixwezê ku ew li ser mijare hebûnê, têtîgîna ontolojîyê û hwd re wê bixwezê ku ew bikeve nava lêpîrsînek bi fahmkirinê a epistemîkî de. Di wê nûqteyê de wê bi fahmkirina epistemîkî re wê epistemolojîyê ku wê derxê li pêş û li ser wê re wê, weke aliyekê wê yê din bê ku wê di wê nûqteyê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Hebûna têtîgîna 'felsefeya pêşî' weke etikî ku wê pênasebikê wê di wê temenê de wê bi têtîgînek rewîstî ji wê zêdetirî wê weke têtîgînek zanyarî û felsefeyî ku ew bi têtîgînek empirîkî û rasyonali û hwd re wê bi hev re wê bi aqilekê teybet ku wê bixwezê wê şîrovebikê wê bi wê re wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Lê ew wê, hertimî wê, pêşnîyardîkê di hizirkirina xwe de ku wê hertimî wê ast û pîvane ku em gihiştinê ku em ji wê derbas bibin û bigihijina ya ji wê wirdetirî. Di wê temenê de wê ya ji wê wirdetirî wê weke têtîgînek u ew bi fahmkirina hebûnê û bûyinê ku ew li ser wê re wê li wê dihizirê bê. Di wê rewşê de wê mijare hebûnê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê di dewama wê de wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têtîgîna fahmkirina hebûnê de wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê mijarên weke hêjabûnê, hêskirîna û hwd wê şîrovebikê. Wê dema ku wê bahsa hêskirîna wê bikê wê bi gotina "hêjabûna hêskirîna wê li yê din daxistinê û bi wekhev re wê

hemankirinê wê bi têngîna 'bêderfetiye' re wê di awayekê de wê di dewama wê de wê pênasebikê û wê werênê ser ziman.

Levinas wê dema ku wê bahsa têngîna demê û bi teybetî a pêşarojê (future) re wê hebûna di wê dema nûha de ku ew heya re wê bi wê re wê girêdayî wê hilde li dest. Li gorî wî ew wê bi ya din re wê di dema nûha de wê pêkwere. Ew wê, di wê nûqteyê de wê dema ku ew bahsa demê dikê wê bi gotina pêkhatina demê ku wê bahsa wê bikê wê bi têngîna rû bi rû bûnê re wê bibê re wê, bikirpênê. Di wê nûqteyê de wê, di nava hebûnê de wê, têngîna demê wê bi wê re wê bi dîyardeyea kirdeyê re wê, hebê. Lê wê bi wê re wê, têkiliya nava kirdeyan wê di awayekê din de jî wê, pêkhatina demê jî wê pênasebikê. Li ser wê temenê de wê dema ku wê bahsa demê were kirin wê mercê wê, di têkiliya nava kirdeyan û dîrokê de wê bibê re wê, di renekê de wê, weke ku wê bi kirpênê. Di mijare hebûna têngîna dîrokê de hebûna wê, di wê temenê de wê, weke kirdeyekê ku ew dîsa wê, di dîmenekê din de wê, bi têkiliya nava kirdeyan re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di awayekê de wê, di wê nûqteyê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke ku wê pêwîst bê ku mirov wê mijare demê wê dubare wê jî aliyekê ve wê, di wê nûqteyê de wê, bi têngîna diyardeyê re wê, hinekê li ser wê bisekinê. Wê di wê nûqteyê de wê, dema ku em li nava têngîna Levinas wê li wê dinerin wê, di destpêkê de wê weke jî du aliyan ve wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Awayek wê weke bi hebûna heyî û ya din jî wê bi tevgerîya bûyî û ankû têkiliya nava kirdeyan ku ew weke di kirpênê wê bi wê re wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di têngîna demê de wê, di wê nûqteyê de wê ya ku wê, di wê rengê de wê bi kirpênê wê dîmenekê demê ê giştî ku wê di wê de wê, weke ku wê di awayekê de wê bibê û ev wê bi hebûna heyî re wê, di awayekê de wê bibê û wê, di wê çerçoveyê de wê, bi wê re wê, bi têkiliyên ku ew wê di wê temenê de wê bi wê re wê bibê. Aliyê din jî wê, weke bi têngîna tevgerîyê re wê, di renekê de wê bi wê re wê, bènê ser ziman. Ji aliyê duyem wê, bigihijê têngîna dîroka xwe çêkirinê jî. Çendî ku wê zêde di wê temenê de wê weke ku wê kirpendinên wî yên zelal wê nebin jî lê wê di renekê de wê bi mijare hebûnê û têkiliya nava kirdeyan re wê li ser wê temenê wê pirr zêde jî wê di awayekê de wê kirpendinê wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê were dîtin ku ew wê bikê.

Di awayekê de wê di demê de wê, bûyina demê wê weke 'sermedîya bêtevger weke pêjnek wê ya bi tevger' wê di rengekê de wê, di wê temenê de wê pênasebikê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Li gorî Levinas wê dem wê, di sermedîyek biderfet de wê, ne sergirtî wê hebê. Em ji wê sermediyetê nikaribin ji wê bikin û hildin. Ew weke têtînek teqez û ya nû bê.

Lê wê dema ku wê lêpîrsînê wê li ser wê di ya nûha de wê hebûna pêşarojê wê bikê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, 'rastîya demê wê, hevyekeya pêşarojî di dema nûha de wê dîtina wê weke bêderfet bê' wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê têtîna Levinas wê de wê, di wê temenê de wê lêpîrsîna wê di wê temenê de wê ku ew wê bikê wê dikarê wê ji du aliyên ve wê di wê nûqteyê de wê bigihênê fahmkirinê. Yek wê, li ser wê bê ku wê ya ku ew di pêşarojê de wê bibê wê mirov nikaribê jinûha de wê pêşbibînê ku ew wê çawa wê bibê û ankû wê çawa wê bi qawimê bê. Ya aliyê din jî wê di wê nûqteyê û rengê de wê were dîtina ku ew wê werênê ser ziman ku wê, di wê heyîna dema nûha de wê, ew pêknehatina wê ya pêşarojê wê, dîtina wê nebê.

Lê wê ji aliyekê din ve jî wê, ji têtîna pêşarojê bêparbûn û ankû wê weke bi gotinek ku wê di nava gel de wê were gotin 'ji dest ravîna pêşarojê' ku wê were ser ziman wê, bi wê re wê li ser wê bisekinê û wê, di wê nûqteyê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, mijara fahmkirinê wê, di wê çerçoveyê de wê weke ku wê bixwezê wê hinekê din wê bi têtîna rû re wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê, li ser têtîna demê re wê ew wê werênê ser ziman ku wê rû wê ber ku wê giştîyê wê yekitiya wê dide sekinandin wê, pêwîstiya mercê hiş û demê wê bihoyê' re wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, di rengekê de Levinas wê bixwezê ku wê di fêrsek din a bi fahmkirinê re ew di navaroka gotinê re wê fahmkirinê biafirêmmê. Wê fahmkirinê wê dema ku ew wê diafirênê jî wê bi gotinên weke ku ew dihênê ser ziman wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, mirin wê bi redkirina menewîyetê û hêsta hîçtîyê re wê nikaribê li wê were lê gihîştin. Di wê nûqteyê de wê, hêsta hîçbûnê wê, ji aliyekê din ve jî wê pêşî wê bi têtîna menewîyetê wê ji aliyekê ve wê li wê bihizirê. Di zane min de wê ev aliyê lêpîrsînê a ku Levinas wê dikê wê weke aliyekê wê yê giring bê. Ber ku ew wê, di wê nûqteyê de wê mijare hebûnê wê, di wê temenê de wê, bi aliyê wê yê menewî re wê li wê bihizirê û wê mijare menewîyetê wê di rengekê de wê ji ya rewşa bûyinê

wê bi wê têngîna wê bikê ku ew bi têngînek hebûnî wê xwe çawa wê bigihênê têngînek fahmkirinê wê were dîtin ku ew wê li wê bihizirê.

Di awayekê de wê, mijare bûyina valahiyê bi menewiyetê wê, di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê bikê ku ew wê di wê temenê de wê bikê ku ew wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di renekê de wê, mijare 'afirandinê' wê weke aliyekê wê yê ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di gotina 'afirandinê' de wê di renekê de wê, ew wê, têngîna bûyinê a weke bi kirdeya gotina menewiyetê wê ji aliyekê ve wê weke ku wê li wê were lê ghiştin. Ber ku ew wê di wê de wê, bi kirdeya gotina afirandinê de wê afirênê ku ew wê, bi tevgerî û hwd re wê, di wê de wê weke fêrsekê di awayekê de wê bide dîyarkirin wê hebê.

Di wê nûqteyê de wê dema ku em ji wê aliyê ve wê gotina Levinas a afirandinê wê hildina li dest wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê pêwîst bê ku em du gotinan di wê temenê de wê, di renekê de wê dênina hemberê hev. Di wê temenê de wê pêşî wê gotina afirandinê bê û wê di wê de wê weke ku wê, fêrsek ku wê bi bûyinek ku wê me bi ber pêşarojê û fêrsa wê ve wê bide birin jî wê di wê de wê weke ku wê hebê. Di wê temenê de wê, di nava kombînasyona afirandinê, tevgeriyê, çuyina bi ber pêşarojê û hwd ve wê têkiliyek morfolojikî a bi fahmkirinê li ser kirdeyê re wê, bi wê re wê li wê were lê hizirkirin.

Weke aliyê din wê, dema ku ew windabûyî ku mirov bikeve pey wê de wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê li wê bihizirê bê. Ew wê, di wê nûqteyê de wê, weke ya ku ew, weke çerçoveyek bi girêdana bi xiyalan û sawêran û hwd re ku wê çawa wê bibê wê di renekê de wê weke ku ew wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê di kirdeya bûyî û li şûn mayî û di wê de wê, mayinê wê, di dewama wê de wê, çawa wê ji ya li pêş wê qûtbikê wê bi wê re wê weke ku wê bixwezê ku ew wê di renekê de wê bi kirpênê. Di wê nûqteyê de wê bi têngînek morfolojikî wê ew wê, di dewama wê de wê kirpendinê wê di renekê de wê weke ku ew wê bikê ku ew wê çawa wê, di renekê de wê pêşaroj wê bêsînor wê derfetan wê dênê pêşiyê û wê yên ku ew ji dest ravandina wê çawa wê poşmaniya wan wê bijî wê bi wê re wê, di çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di dewama wê de wê ya 'bi derfet' ku ew dibê wê, bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê de wê weke ya pêşî wê xwe bide dîyarkirin li gorî Levinas wê ne mijare hebûnê bê. Wê mijare hebûnê ku

wê weke berê xwe bide bi têngîna baxtewarîyê ve ku wê, bi wê re wê, ji berpîrsîyarîyên xwe wê bi ravê re wê, li ser wê bisekinê. Li ser navê ya sermed ku ew wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê çawa wê bide domandin bê ya ku ew wê, bi wê re wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê bê. Di wê nûqteyê de wê di dewama wê de wê dema ku ew bi kirdeya ezîtîyê wê bihizirê wê ew wê werênê ser ziman ku wê, ji hev berdanê a bi têngîna girêdanê ve ku wê li wê bihizirê bê. Di wê nûqteyê de wê, di mijare kirdeya girêdanê de wê mijare lêpîrsînê wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Levinas wê di dewama wê de wê, dihênê ser ziman ku ezîtî, cihêrengî û dayimîti ku ew nebê, ankû afirandin û hilberîn nebê wê çawa wê weke têngînek di hevrasta xwe de wê li ya baxtewariyê wê li wê vegeyriyê di wê temenê de wê li wê bihizirê.

Di dewama wê de wê weke ku mirov wê dibînê Levinas wê mijare têngîna dem, baxt û hebûnê wê hilde li dest û wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê, bi têngîna “bi demê re wê, bi ber temenê xwe yê bi salên pîrbûnê ve wê li hemberî baxtê wê, bi rêya bêdomiyê wê serkevîna ku wê bidest bixê´ re wê, di rengekê de wê, bênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, Levinas wê, di têngînek baxtê ku wê bi awayekê çavgirtî ku wê xwe li wê razênê û wê ew wê herê bikê wê li hemberî wê bisekinê. Weke ku me bi awayekê li deverekê li jor wê hanî ser ziman wê, pêvajoyên hilberînê ên di jîyanê de wê, weke çerçoveyek li têngîna baxtê jî a weke mudahale kirinê û ankû wê weke bi destê xwe wê dîyarkirinê û hwd re wê weke ku wê di rengekê de wê, bixwezê ku ew wê werênê ser ziman.

Ew wê di wê pêvajoyê de wê, dema ku wê bahsa têngîna hilberînê û ankû afirandinê wê bikê wê, bi têngîna destpêkê a di demê de ku wê weke di rengekê de wê weke ku wê bide destpêkirin re wê, di rengekê de wê weke ku wê, di awayekê de wê, bênê ser ziman. Di nava têngîna têkiliyê a bi wê re wê, li ser têngînên weke bijartin, û hwd re wê, di rengekê de wê ya ku wê mirov wê di rengekê de wê, bide diyarkirin re wê li ser wê bisekinê. Weki din wê ew wê jî wê di rengekê de wê hilde li dest û wê werênê ser ziman ku wê, di mijare bi lêvkirinê, peyvê, gotinê û ankû tiştêkê ku mirov wê dibêjê de wê çawa wê, di rengekê de wê weke rewşek ku wê, di wê temenê de wê karibê wê weke di wê çerçoveya lê mudahale û afirandinê de wê hilde li dest wê, di têngînek morfolojîyî de wê, bi wê re wê, hilde li dest.

Di awayekê de wê, di nava têtînek xwezayî de wê, çawa ku wê bi nerîna li demê re wê, tişt wê weke li berevajîya wê, di rengekê de wê were gûharandin wê, di wê temenê de wê, bahsa wê bikê. Di wê temenê de wê levinas wê gotinên weke 'affkirinê' wê di rengekê de wê, hilde li dest û wê bi têtîliya wê bi kêliyê re wê, hilde li dest û wê şîroveyê wê li wê bikê.

Li ser wateyên gotina 'affê' wê di rengekê de wê bisekinê. Lê di nava wan wateyên wê de wê têtîliya wê ya bi dema bûhûrî û ankû ya wê çerçoveya têtîna demê re wê, li ser wê bisekinê.

Di awayekê de wê, ya ku wê bi têtîna affê ku wê were affkirin wê di wê temenê de wê ne nîşanaka wê bê ku ew wê, weke xwediyê masûmiyetekê bê. Heta ku wê aff wê, di wê temenê de wê, nîşanaka wê bê ku ew wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê vajî wê xwediyê têtînekê bê.

Li vir wê, dema ku em ji wê aliyê ve em têtîna Levinas wê dihênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê rengê de wê, bi gotinê re wê, di rengekê weke yê bi qarakterî wê di awayekê de wê bi wê re wê, bihizirê û wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de ew li wê bihizirê. Di wê çerçoveyê de wê dikarê mijare her gotinê ku em di zimanê de wê bikardihênin wê bi wateya ku em li wê dikin wê wateyê em dikarin wê bi rengê wê yê ku ew dihê kirin re wê, bi wateyên ku em ji wê bigihijê wê, çawa wê, di wê temenê de wê ew bi wan wê were fahmkirin wê, di wê nûqteyê de wê, bêtê ser ziman. Li vir wê dema ku mirov wê têtîna bi gotinê wê li wê dihizirê wê li ser têtîna gotin-hişê û ankû bi gotinkirin-hişê re ku wê Zerdest wê werênê ser ziman û ya ku mirov ew got wê çawa wê weke me girêbide ku wê bilêvbikê wê di rengekê de wê werênê berbîra mirov.

Levinas wê di gotinê de wê, dema ku wê bahsa ya bi demê re wê, were jîyankirinê wê weke bi ya din re wê, di rengekê û morfolojiyekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê salixbikê û wê werênê ser ziman. Di mijare têtîna demê de ku wê bahsa wê kêliya ku mirov wê di wê de wê bijî wê bikê wê di wê temenê de ew wê gotinê wê werênê ser ziman. "Pêşaroj wê, di awayekê de wê weke ya bi ber ya kêliya nûha de ku ew diherikê û bi awaykê fersendên ku em bi dest dixin ku ew tişî dibin û ji wê zêde dibin wê ne bi wê awayê wê weke ku wê bibê. Wê weke têtînek ku wê bi teqez ji wê wêdetir wê di rengekê de wê bide dîyarkirin." Wê dema ku ew wê li ya ji wê wêdetirî wê li wê bihizirê wê di wê temen de wê, di wê çerçoveyê de wê weke 'aliyê din ê ku mirov li wê bigihijê' ku

wê bi wê re wê pênasebikê wê, pênasebikê û wê tenê wê bi 'ya din' wê di renekê de wê karibê li wê were ghiştin.

Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê bi têtîna ya din re wê, ya ku wê ji wê re wê weke şûnpê wê bibê û ankû wê şûnpêyekê wê li wê bide wê di wê temenê de wê, di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê, xwe bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, di dewama hev de wê hatina reşwên bi demê re ku wê bi cihêrengiyekê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê girêdayî bê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê, di renekê din de wê, di wê temenê de wê bi têtîna demê re wê hinek fêrsên din ku wê di fahmkirina bi wê re wê xwe bi têtîna hebûnê re wê weke bi têtînen weke ya teqeziyê, pêwîstîniyê û hwd re wê, di renekê de wê weke ku wê çawa wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê bibê wê, di wê çerçoveyê de wê, bi wê re wê, bide dîyarkirin.

Levinas dixwezê ku wê têtîna fenomenolojiyê li rewşa demê û kêli bi kêli li hev dû hev bûyina û ankû weke "qût bi qût li hev" ku wê li wê bihizirê re wê bixwezê wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Lê di wê nûqtayê de wê, di wê çerçoveyê de wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê çawa dervî têtînek bi pêwîstîniyê wê ew wê bikê ku wê şîrovebikê wê, werênê ser ziman. Şîroveyên wî yên di wê warê de ên bi têtîna pêwîstîniyê re ku wê werina fahmkirinê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke bi ghiştine nerînekê zêdetirî wê weke têtîna ku wê di wê çerçoveyê de wê bi wê temenê ew fêrsên fahmkirinê û fahmkirinên ku ew di demên berê de bi wê re bûna ku ew bi wan wê bikê berlêpîrsînekê di fahmkirinê de. Wê di wê temenê de wê di renekê de wê dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê karibê wê di şewayekê de wê fahmbikê.

Aliyekê din jî wê bi wê re wê, di wê çerçoveyê de wê li ser gotina rastîyê bê. Wê bi têtîna 'dema sermed' re wê di renekê de wê lêpîrsîniya li ser têtîna rastiyê re ku wê çawa wê karibê xwe bide dîyarkirin wê weke aliyekê ku wê bi çerçoveya fêrsên fahmkirinê ên bi demê û hwd re ku wê di dewama wê de wê li wê bihizirê bê.

Di mijare têtîna demê de wê kêli wê bi xwe re wê weke ku me bi ber mirinê ve wê bibê. Lê ezîti wê di wê temenê de wê, bo ku ew wê bi wê têtîna demê were salixkirin re wê di renekê de wê wek aliyekê wê yê

din ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi mijare demê re wê were ser ziman. Afirandin û hwd wê di wê temenê de wê, ne tenê wê li gorî levinas wê, têtikilyek bi demê re wê di wê temenê de wê bi ezîtiyê re wê bide dîyarkirin wê her wusa wê bi ya din re wê, di wê temenê de wê weke têtikilyek jî bê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di mijare rastîyê de ku wê werênê ser ziman wê, weke ku wê bi têtîna demê re wê li wê bihizirê wê bi têtînek demî a du-dîmenî re wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê. Ew wê bi wê gotinê wê pênasebikê. "Rastîti hem bi têtîna sermed a demê û hem jî ya demî a bi dawî ku ew wê weke xwediyê fêrsek bi têtîna 'dawîyê' re bê wê, pêwîstî wê bi wê hebê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê li ser wê têtîna demê a sermed û ya nesermed re ku wê kirpendinekê wê li ser gotina mirinê re wê bikê wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, 'salixkirina demê wê ne bi wê lê wê bi ya ku ew jî ya têtîna dawîtiyê ku wê li ya sermed wê wergerihê û bibê' re wê, di dîmenekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di nava wê têtîna de ku mirov wê li wê bihizirê wê, ne tenê wê bi dîmenê weke yê bi demê re ku ew wê weke kin û dîrêj û ankû dîmenê sermed û ankû yê bi dawî bi tenê wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê weke du dîmeniya di zikhev de wê di renekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê.

Di wê temenê de wê, di renekê de wê gotinên weke 'bi têtînen weke 'xirabiyên dayimî' û hwd re wê, wekr gotinên ku ew wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê çawa wê li ya din wê weke wergerihê wê, di dîmenekê de wê bixwezê ku ew wê, di renekê de ew li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

•
Hin çavkani ..

- *Bracha L. Ettinger(1993), conversation with Emmanuel Levinas, (1991–1993). Time is the Breath of the Spirit. Oxford: MOMA
- *Bernard-Donals(2009), Michael, "Difficult Freedom: Levinas, Memory and Politics", in Forgetful Memory, Albany: State University of New York Press
- *Derrida, Jacques(2007), "At This Very Moment in This Work Here I Am," trans. Ruben Berezdivin and Peggy Kamuf, in Psyche: Inventions of the Other, Vol. 1, ed. Peggy Kamuf and Elizabeth G. Rottenberg. Stanford: Stanford University Press
- *Derrida, Jacques(1999), Adieu to Emmanuel Levinas, trans. Pascale-Anne Brault and Michael Naas. Stanford: Stanford University Press
- *Richard A. Cohen(1994), Elevations: The Height of the Good in Rosenzweig and Levinas, Chicago: Chicago University Press
- *Richard A. Cohen(2010), Levinasian Meditations: Ethics, Philosophy, and Religion, Pittsburgh: Duquesne University Press
- *Richard A. Cohen(2016), Out of Control: Confrontations Between Spinoza and Levinas, Albany: State University of New York Press
- *Theodore De Boer(1997), The Rationality of Transcendence: Studies in the Philosophy of Emmanuel Levinas, Amsterdam: J. C. Gieben
- *Astell, Ann W. and Jackson, J. A(2009)., Levinas and Medieval Literature: The "Difficult Reading" of English and Rabbinic Texts, Pittsburgh, PA: Duquesne University press
- *John Llewelyn(1995), Emmanuel Levinas: The Genealogy of Ethics, London: Routledge
- *John Llewelyn(2000), The HypoCritical Imagination: Between Kant and Levinas, London: Routledge
- *John Llewelyn(2002), Appositions – of Jacques Derrida and Emmanuel Levinas, Bloomington: Indiana University Press
- *Benda Hofmeyr (ed.)(2009), Radical passivity – rethinking ethical agency in Levinas, Dordrecht: Springer
- *Diane, Perpich(2008), The ethics of Emmanuel Levinas, Stanford, CA: Stanford University Press
- *Paul Marcus(2008), Being for the Other: Emmanuel Levinas, Ethical Living, and Psychoanalysis, Milwaukee, WI: Marquette University Press

*Derrida, Jacques(1978), "Violence and Metaphysics: An Essay on the Thought of Emmanuel Levinas," in Writing and Difference, trans. Alan Bass. Chicago and London: University of Chicago Press

* Ji bili van ji xabatên Levinas ên ku ew navên wan di hundurê pirtûkê de derbas dibin hatiya ji wan sûdgirtin

•
Abdusamet Yigit, kurdistan, cizirabota, 2018